ION MATEI

marea aventură a schiului

EDITURA ALBATROS

ION MATEI

marea aventură a schiului

EDITURA ALBATROS

”Schiul este un sport și al voinței și al spiritului, nu numai al mușchilor și al văzului. În schi, omul găsește dezvoltarea și întărirea armonioasă ale celei mai complete și mai nobile însușiri”

DEMOSTENE BOTEZ („Schiul")

Cuvînt înainte

Schiul constituie un domeniu pe cit de fascinant, pe atît de instructiv. Ideea cărții de față a începui poate, să se contureze, în 1946, cînd, cu sufletul la gură, urcam prin troienele de zăpadă spre Vîrful cu Dor, locul de desfășurare a primei ediții a Jocurilor Balcanice de schi. Coliban și ceilalți schiori, a căror alură îmi părea desprinsă din mitologie, au fost primii care mi-au aprins imaginația și mi-au stîrnit entuziasmul.

Am cunoscut apoi, într-un minunat periplu, bucuria de a schia pe zăpezile carpatine și ale altor munți ai lumii, cunoscînd locuri, oameni și elita schiului: marii campioni și artizanii lor. Astfel, pe timpul multor ani din viața mea schiul a însemnat pasiune, învățătură, împlinire, bucurie, prietenie, loialitate, experiență și mi-a dat maximum din ce-ar putea aspira un om și un sportiv : o profesie plină de răspundere și satisfacția de a fi prezent sub culorile patriei, alături de tinerii pe care i-am pregătit, la cea mai mare competiție sportivă a lumii — Jocurile Olimpice.

Cînd am început să o scriu, cartea m-a purtat prin diverse domenii ale cunoașterii, de la istorie la arheologie, de la literatură la tehnică și artă, și încă multe altele. Studierea literaturii de specialitate (în care contribuția românească este de prim ordin), cercetarea muzeelor schiului, discuțiile cu cei mai competenți specialiști și urmărirea evenimentelor sportive în dinamica lor evoluție mi-au impus, de asemenea, o stricta documentare.

Nu am avut intenția de a face din carte o lucrare strict științifică și nici una prin excelență tehnică. Ea nu este exhaustivă, ci mai de grabă prilej de informare, conturînd o perspectivă mai largă asupra fenomenului schiului, pentru a-i descoperi noi implicații în viitor. Deși ne place să considerăm schiul „o jucărie a oamenilor mari", el înseamnă mult mai mult decît un sport, avînd o largă deschidere socială spre binele oamenilor. Cartea este, în același timp, a invitație la schi și acțiune.

Am scris-o pentru cei care iubesc schiul, muntele, viața. Pentru cei care i s-au devotat trup și suflet, călăuzind generațiile tinere în descifrarea tainelor unui sport viguros și în afirmarea sportivă, dar și pentru cei care, încă, n-au simțit fiorii alunecării pe schiuri, n-au descoperit feeria iernii și, prin aceasta, neasemuita frumusețe a peisajului românesc.

Vă invit, stimați cititori, în lumea fabuloasă a schiului, pentru a o cunoaște și a trăi o experiență unică. în acest sens, cartea rămîne deschisă.

I
Pe tălpici de lemn străbătând milenii

1.Schiul — o pasionantă istorie

Istoria schiului se integrează în cuprinzătoarea istorie a civilizației umane, contribuind la aprofundarea și înțelegerea unor fenomene, la reconstituirea unor momente ale luptei pe care omul a dus-o timp de milenii spre a-și afirma condiția și a-și lărgi sfera cunoașterii.

Pe scara evoluției sale, omul a trebuit să meargă, să sară, să arunce, să sară, să se cațere, să se lupte, într-un cuvînt să-și perfecționeze calitățile și deprinderile pentru a putea supraviețui. Dar, aceasta nu a fost de ajuns. A trebuit să gîndească, să-și construiască unelte pentru a-și ușura efortul. Pentru multe popoare, schiul a fost o unealtă de primă necesitate. Trecerea de la mers la alunecare — iată o nouă dimensiune, cu implicații mult mai profunde, ce-i conferă nu numai puterea de a fi egalul animalelor pe care le urmărește, ci mai ales conștiința superiorității sale.

Ideea folosirii „aripilor de lemn“ a fost miraculoasă. Omul zbura pe întinderile de zăpadă cu mult înainte de a fi inventat roata și a fi construit drumul. Uimit de proporțiile descoperirii sale, atribuia fapta curînd zeităților. Trăind într-un mediu ostil, primitivul credea în forțele supranaturale, iar toate obiectele sau faptele care-i erau favorabile, care-i serveau pentru a se apăra, deveneau mit sau obiecte de cult. Așa s-a întîmplat și cu propria sa invenție — schiul.

Imaginativul întâmplărilor legate de schi justifică nevoia omului de a atribui faptelor sale măreție, mitificîndu-le pentru ca generațiile următoare să aibă un suport moral. În realitate, omul acelor timpuri a fost cel care, constrîns de împrejurări și mai târziu de necesitatea de a-și îmbogăți viața spirituală, a inventat și construit schiul. Istoricii nu greșesc, desigur, vorbind despre „civilizația schiului”, pentru a denumi o perioadă importantă în dezvoltarea popoarelor nordice, mai ales în epoca marilor migrații spre zonele septentrionale ale Europei sau spre nordul continentului american.

Au trebuit să treacă milenii pentru ca din mijloc utilitar, schiul să devină un sport. Este o evoluție logică, strîns legată de noile

trebuințe ale omului modern spre o viață prosperă și frumoasă.

De pe culmile atinse azi, o privire retrospectivă asupra drumului străbătut, cu eforturile săvîrșite, cu succesele sau eșecurile temporare, cu cunoașterea cauzelor care le-a generat, este deosebit de instructivă și fecundă în urmări. Vom descoperi cu satisfacție o uimitoare experiență de viață și o mare aventură umană.

Născut „din foame, din zăpadă și mit“, schiul a devenit în „acest straniu secol al sportului”, cum denumește François Mauriac secolul pe care-l traversăm, un templu în care curajul, vigoarea fizică și spirituală se împletesc atît de armonios cu dorința de frumos și de mai bine ; un banc de încercare a posibilităților omenești ; un vast și fascinant cîmp deschis cercetării și producției materiale ; un revigorator pentru localitați și așezări altădată obscure ; și, mai presus de toate, arenă universală unde se pot reuni milioane de schiori indiferent de vîrstă și de obîrșie, prilej de cunoaștere și comuniune spre o lume mai bună.

2. Mituri, legende și întîmplări

> „Pe cele mai aspre vifornițe, zeița Skade apărea alunecînd cu grație pe schiuri și conducea săniile oamenilor pe cîmpul alb, ce purta doar urmele vuitului..”
>
> (EDDA)

În mitologia Nordului, ca de altfel și în alte mitologii, descoperim conservarea unor tradiții care semnifică primele mari gesturi ale omului în fața naturii.

Fie că ne referim la „Edda“, nume sub care sînt grupate mituri și legende ale vechilor popoare scandinave, sau la „Kalevala", epopeea karelo-finicilor, străvechile cînturi *(saga* sau

Tune), cu personificările mitologice ale fenomenelor naturii și evenimentele mai importante, redau sugestiv spiritualitatea epocii căreia îi aparțin cu mentalitatea, moravurile și îndeletnicirile oamenilor, cu sobrietatea și tragismul vieții lor.

Fig. 1, *Zeul Uller într-o ilustrație de epocă.*

În cele două culegeri cunoscute („Edda veche“ și „Edda nouă“) sînt adunate cîntecele scalzilor, acei neobosiți barzi populari scandinavi din secolele al IX-lea — al XII-lea, ale căror rune circulau dintr-o așezare în alta cuprinzînd o vastă arie geografică. Lumea „Eddelor“ este lumea fantastică a unor zeități care își au lăcașul într-un Olimp nordic, în care permanent se află în conflict geniile bune și rele. Ea aduce în prim plan zei ca Tir, un fel de Zeus, Thor — patronul războiului și stăpînul fulgere lor ; Balder — întruchiparea purității luminoase, Njord — stăpînul mărilor și al vînturilor prielnice, Thjasse — zeul ghețurilor și al iernilor triste și înfricoșătoare, Freyja — simbolul fertilității și alții. Zeitățile protectoare ale schiului erau Skade — simbolul frumuseții și al dragostei — și Uller, Ullr sau Ull — zeul vînătorii și al tragerii cu arcul.

Skade, fiica lui Thjasse, era nu numai frumoasă, ci și deosebit de energică, neîntrecută în luptă și în alergarea pe schiuri. Era un fel de Diană a Nordului cu arcul la spinare, săgețile în tolbă și schiurile la picioare. Crescută în creierul munților îi plăcea să cutreiere pădurile, dealurile și văile fugărind vînatul. Rareori nu-și nimerea ținta. O foarte frumoasă saga ne povestește că, odată, nereușind să vîneze un ren care se dovedea deosebit de sprinten și abil, și-ar fi pus la picioare tălpici de lemn, inventînd astfel schiul. De atunci nici un animal nu i s-a mai putut împotrivi, ea fiind mult mai iute. Oamenii au numit-o Ondurdis, și au socotit-o zeița schiului *(ondur* desemnează schiul drept).

Deseori oamenii aflați în primejdie îi cereau sprijin, iar ea apărea prompt, protejîndu-i. „Fiindcă zeița nu era aprigă decît atunci cînd se supăra, călătorii în primejdie, rătăcind drumurile, ei îi cereau ajutor. Pe cele mai aspre viforniță, zeița Skade apărea alunecînd cu grație pe schiuri și conducea săniile oamenilor pe cîmpul alb, ce purta doar urmele vîntului, pînă la capătul drumului lor“ (.,Edda“). După moartea tatălui ei, Skade se mărită cu Njord, alegerea soțului fiind un joc al destinului. Întîmplarea s-ar fi petrecut în prezența conclavului zeilor care, dînd curs cererii sale de a-și alege mirele din Asgard (reședința zeilor), au obligat-o să treacă o probă, potrivit căreia soțul trebuia ales după picioare. Foarte șireți, zeii s-au mascat lăsînd vederii doar picioarele. Dorind

un bărbat tot atît de sprinten ca și ea, Skade s-a oprit la cele mai frumoase picioare, crezîndu-le ale lui Balder, zeul luminii. Ce eroare... Njord își duse soția la castelul Noatum, de la marginea mării, nădăjduind într-o căsnicie fericită. Dar aceste locuri nu-i făceau nici o plăcere lui Skade. Obișnuită să colinde pădurile și să vîneze. Convenția stabilită între soți de a petrece alternativ o perioadă de timp la munte și alta la mare nu se dovedește durabilă. Și, iremediabilul se produce. Cei doi se despart, Skade revenind definitiv, la Thrymheim, pe meleagurile natale. După un timp se recăsătorește cu Uller, mîndrul zeu al tragerii cu arcul, alături de care se va simți bine toată viața.

Uller era un zeu impunător prin ținuta sa fizică și spiritul cavaleresc, fiind un excelent vînător și schior. Se spune că schiurile sale erau construite dîntr-un lemn prețios, cu intarsii de argint, pe care se deplasa la fel de iute ca vîntul, străbătînd cu multă ușurință cele mai mari distanțe. El avea în Asgard un castel numit Ydalir sau „Valea tisei", unde își pregătea uneltele de vînătoare și schiurile, lemnul pe care-l folosea fiind tisa. Așa se explică valoarea de neîntrecut a uneltelor sale.

Dacă mult mai tîrziu schiorii l-au ales pe el adevăratul patron al schiului, nu pe frumoasa Skade, aceasta se datorește, probabil, calităților bărbătești și iscusinței de care dădea dovadă în alergarea cu schiurile și mînuirea arcului. Curios este faptul că, deși în mitologie Uller apare ca un bărbat falnic, în reprezentările actuale arată mic de statură, bărbos și puțin agreabil. Aceasta nu ne împiedică să ne fie simpatic...

O surprinzătoare și foarte atrăgătoare interpretare a constelației denumită „Calea lactee" este dată de poporul osteac din Siberia occidentală. Astfel, Calea lactee nu mai reprezintă ca la greci urma lăsată de șuvoiul de lapte țîșnit din pieptul Junonei atunci cînd, trezită din somn, a găsit pe copilul Hercules alăptîndu-se și din a cărui gură își smulge furioasă sînul, ci urmele schiurilor lui Tunc-Poks, zeul vînătorilor, pe care le-a lăsat atunci cînd a urmărit un ren deosebit de frumos. În timpul hăituirii renului, Tunc-Poks își rupe un schi. Întîmplarea nefericită nu-l oprește din drum, ci-l îndîrjește și mai mult, continuîndu-și cursa de urmărire pe un singur schi. Momentul este marcat pe bolta cerească de întreruperea celor două urme. Pînă la urmă, ambiția îl va ajuta pe

Tunc-Poks să prindă vînatul. Cale lungă însă, ce se prelungește peste tot cerul, luminoasă și strălucitoare ca zăpada aspritǎ de ger...

De la vis la realitate uneori nu-i decît un pas. Este tocmai ceea ce i s-a întîmplat harnicului și inteligentului lapon Trug, a cărui poveste iese din mit devenind un fap.t real, posibil și, deci, cu atît mai credibil. Se spune că în urma unui vis, în care Trug a avut revelația că poate alerga pe zăpadă fără să se afunde, legîndu-și la picioare crengi, ar fi realizat a doua zi, un soi de cercuri alungite, dintr-o împletitură de ramuri. Perfecționîndu-le a ajuns la ceea ce numim „rachete de călcat pe zăpadă“ sau „Trug“, folosită și azi de oamenii din Nord, în Labrador și în jurul strîmtorii Behring (în Alaska și Siberia răsăriteană).

O uimitoare întîlnire cu schiorii nordului îndepărtat ne-o furnizează „Kalevala” — singura epopee cu adevărat populară din cîte se cunosc. Cele mai vechi cînturi se presupune a fi apărut în secolul al V-lea î.e.n., după cercetătorii Iulius și Kaarle Krolin în regiunile occidentale ale Finlandei, după O. Kuusinen în Karelia, bazîndu-se pe unele date și indicații furnizate de Elias Lonnrot, care indica ținutul Vuokkiniemi din regiunea Mării Albe. Această localizare este deosebit de importantă, deoarece ne oferă date despre aria de răspîndire a schiului.

„Kalevala" („Țara lui Kaleva“) a devenit cunoscută sub forma unei opere epice complete în 1849, datorită folcloristului Elias Lonnrot, după îndelungi călătorii și studii de documentare printre marii cîntăreți populari. Tema de bază a epopeii o formează conflictul dintre poporul Kalevalei, situat mai în sud, și locuitorii Pohyolei sau Pohyei de la nord, care-și disputau un mecanism miraculos denumit „Sampo“, opera unui om din sud, pe care puseseră mina lacomii și cruzii stăpîni ai Pohyei. Construit ca un sistem compus din trei mori, acest obiect magic măcina în același timp făină, sare și bani, asigurînd, deci, sursa de supraviețuire. Alături de Văinămbinen, viteazul care duce la izbîndă harnicii și vitejii oameni ai Kalevalei, apar Ilmarinen, constructorul de geniu al celor mai năstrușnice unelte, probabil și al schiurilor, și Lemminkäinen, care strălucește prin dorința lui nemărginită de aventură. Folosind traducerea românească datorată lui Iulian

Vesper, să-l însoțim pe zănaticul și fermecătorul Lemminkäinen de-a lungul Cîntului al XIII-lea în peripețiile la care s-a angajat, pentru a putea să se căsătorească cu fata lui Louhl, stăpîna Pohyei. Condiția obținerii mîinii fetei era reușita în trei probe : întîia, să prindă elanul lui Hiisi, o divinitate foarte temută pentru răutatea sa, a doua, să pună căpăstru calului lui Hiisi, iar a treia — cea mai dificilă, să ucidă lebăda pe fluviul negru al lui Tuoni. Ne vom opri la prima încercare. Pregătindu-se pentru prinderea elanului, Leraminkäinen își verifică arbaleta, își construiește țepușul și săgeata, dar constată cu dezamăgire că-i lipsesc schiurile, fără de care nu poate avea sorți de izbîndă. Se adresează unor meșteri vestiți care-i construiesc schiurile, bățul și rondeaua de care avea nevoie. Migala depusă dovedește grija de a-i pregăti schiuri de cea mai bună calitate, de parcă ar fi fost vorba de un material special pentru concurs. Aflăm cu această ocazie, că atunci se folosea un singur băț prevăzut cu rondea. Este explicabil dacă ne gîndim la faptul că cealaltă mînă era ocupată de țepușul sau arcul :

„La un schi lucra o toamnă,
Iarna toată la tălpiță ;
Lustrui o zi doar bățul,
Iar în alta-a pus rondeaua".

Că schiurile, bățul și rondeaua erau excepțional realizate o dovedește prețul pe care l-a plătit : o vidră și o vulpe. Surprinzătoare ne apare ceruirea schiurilor. Avem- de-a face cu o practică foarte veche. Să ne mai mirăm, deci, la ce nivel s-a ajuns azi ?

„Fu de-acuma gata schiul,
Isprăvită fu tălpița ;
Gata se găsea și coada
Bățului ca și rondeaua ;
Prețuia o vidră bățul,
Iar rondeaua doar o vulpe.
Cu unt unse bine schiul,
Cu grăsimi de ren îl trase“.

Cînd au terminat treaba, meșterii și-au pus întrebarea dacă este cineva în stare să folosească schiurile, în timp ce, din vorbele lui Lemminkäinen răzbate nu numai mîndria de a le purta, ci și utilitatea lor în acele timpuri. Vînătoarea pe schiuri e descrisă foarte sugestiv :

„Lemminkäinen cel zănatic
Fugărea mereu elanul
Tot pe schiuri, tot prin mlaștini,
Prin păduri, livezi întinse,
Flăcări mari țîșneau din schiuri,
Fumega la capăt bățul;
Nu zărise nici elanul,
Nici măcar nu-1 auzise".

Peregrinează peste munți și văi, prin codri seculari și bărăganele lui Kalma, demonul lumii subterane, prin cele mai ascunse cotloane ale Pohyei, descurcîndu-se uneori cu o îndemînare ieșită din comun. Se vede treaba că Lemminkäinen era posesorul unei tehnici fără cusur :

„Ci, atunci, poznașul cela,
Lemminkäinen cel zănatic,
Schiul sting pe nea îl puse
Ca o viperă prin iarbă,
Talpa cea de pin o-împinse
Repede precum un șarpe".

Și, mai apoi, nimic nu ne împiedică să-l considerăm un adevărat maestru al săriturilor cu schiurile, combinate cu aruncarea țepușului. Ai impresia că asiști la o veritabilă probă de tragere la țintă, schiorul aflîndu-se în plină alunecare. Biatlonul de azi și-ar putea găsi obîrșia în practicile vechi de acest gen :

„Se suci, se mai întinse,
A pornit cu tot avîntul,
Cu întreaga lui putere ;
La întîia aruncare,

Nu putu nimic să vadă ;
La a doua săritură
Nu a prins nimic urechea ;
La al treilea salt izbit-a
Pe-al lui Hiisi-elan în . spate".

Nici nu a apucat să se bucure de prinderea elanului, că animalul reușește să-i scape. Furios la culme, Lemminkäinen se repede pe urmele vînatului. Nervos și neatent cade, rupîndu-și schiurile, țepușul și bățul :

...„Că făcînd un salt cu schiul,
Cu cel stîng, l-a rupt în două
Chiar sub talpă, la curele ;
S-a sfărîmat apoi țepușul,
La călcîi s-a rupt tălpița,
Jos pe la rondea și bățul ;
În galop fugi elanul,
Nu i s-a mai dat de urmă".

Amărît de a nu fi izbutit să prindă elanul, Lemminkäinen își îndeamnă semenii să nu fie niciodată animați de gînduri trufașe. Întîmplările lui Lemminkäinen, istorisite cu atîta farmec în versurile kalevaliene, scot în relief nu numai dovezi prețioase privind folosirea schiurilor, ci și moralitatea oamenilor, cu calitățile și deficiențele lor, animați permanent de nevoia de autodepășire indiferent de obstacole. Este ceea ce au probat peste secole urmașii lor, în nenumăratele lupte pe care le-au dus pentru apărarea ființei naționale sau în arena sportivă internațională, ale căror victorii au fost întotdeauna dublate de o înaltă ținută morală. Să ne amintim de J. Kurikkala, H. Hasu, V. Hakulinen, V. Kusin, K. Hämäläinen, E. Mäntyranta, M. Kajosmaa, H. Takalo și mulți alții.

3.„Schi“ — un cuvînt cu multiple semnificații

SCHI — cuvînt apărut în Nord, aspru ca și locurile unde s-a născut, cu muzicalitatea care ne amintește vîntul și țipătul

cristalelor de zăpadă speriate la trecerea schiurilor...

SCHI — cuvînt adoptat aproape de toate limbile pămîntului, catalizator de energii, de speranțe și împliniri...

SCHI — cuvînt care pentru milioane de contemporani înseamnă mai mult decît un sport...

Care este etimologia cuvîntului schi ? Punctul de pornire al cercetărilor l-a constituit studierea limbilor scandinave, slave și indoeuropene. Supoziția că originea cuvîntului ar putea fi din laponă se baza pe considerentul că popoarele scandinave ar fi primit schiul de la laponi. Dar laponii, finlandezii, karelii care locuiau pe o întinsă suprafață în nordul Europei aparțineau, din punct de vedere lingvistic, familiei de popoare fino-ugrice, care, cu aproximativ trei milenii înaintea erei noastre locuiau în regiunea cursului superior al Volgii (din grupul inițial s-au desprins mai tîrziu vogulii și ostiacii, emigrînd spre est, dincolo de Urali). Laponii numeau savek sau sabek schiul căptușit cu piele și golaș, schiul drept necăptușit. De fapt el foloseau denumiri pentru fiecare tip de schiuri, corespunzător anumitor necesități i/schiul pentru zăpadă tare (tjarve sabek), schiul pentru zăpadă moale/ (luovasmuoth sabek) și schiul lupilor (guempe sabek). La rîndul lor, finlandezii numeau schiul suksi, avînd și ei denumiri separate pentru schiul drept — lyly, iar pentru schiul sting — kalhu. Era clar că aceste cuvinte nu aveau nimic comun cu cele de limbă germanică folosite de norvegieni și suedezi. Astfel, norvegienii foloseau doi termeni pentru același lucru : ski și aandar, iar suedezii skide și andor. Deci, mai curînd în limbile norvegiană și suedeză s-ar găsi originea cuvîntului schi.

Implicațiile toponimice ale numelor personajelor mitologice: Skada, Skedja, Ondurdis, Onerdis sînt de asemenea interesante. Skada-Ski, Skedja-Ski puteau constitui o asociere, mai ales că numele zeiței Skade pare să stea la originea cuvîntului global al țărilor din nord-Scandinavia. După cum cuvîntul Ondur desemna schiul drept, mai lung, cel ce dă direcția de înaintare.

Lucrurile se complică și mai mult, în momentul în care cercetătorul german C. I. Luther descoperă în alfabetul chinez un semn care înseamnă „scînduri pentru alunecare", iar Fridtjof Nansen că termenul folosit în Altai pentru a numi schiul se

pronunță sensibil asemănător cuvîntului finlandez suksi. Alți cercetători aduc în discuție originea sanscrită a cuvîntului schi, de la chid, cum era denumit schiul primitiv. Cu toate acestea, premisa originii indoeuropene a cuvîntului schi încă nu este suficient de argumentată pentru a fi acceptată.

Popoarele slave numesc schiul lîja. Cercetătorii sovietici consideră că „lîja“ vine de la verbele dialectale lîzgati (a aluneca pe gheață) sau lîzguti (a fugi de ceva). De asemenea cuvîntul lyze (în limba cehă înseamnă schi) vine de la rusescul lîja. Faptul că popoarele slave au un cuvînt propriu pentru a denumi schiul duce la concluzia că schiul nu a fost împrumutat de ei.

Cea mai plauzibilă ipoteză pare a fi aceea că la originea cuvîntului schi stă o foarte veche onomatopee (cuvînt care sugerează prin imitare fonetică obiectul denumit. Spre exemplu, deplasarea schiurilor pe zăpadă care provoacă un hîșîit). Astfel, la originea cuvîntului norvegian ski și a celui suedez skida stă cuvîntul scrida, care în suedeză înseamnă a aluneca, a înainta. Prin analogie am putea spune a se freca, a hîrșîi. De fapt norvegianul ski se pronunță „șii“ sau mai precis „jii“. Cuvîntul skida desemnează în același timp și o bucată de lemn alungită, asemănătoare schiului. Este deci un cuvînt imitativ.

Termenul norvegian ski pătrunde în limbajul internațional (cu excepția slavilor) abia în secolul al XIX-lea și este împrumutat și de noi sub forma schi. Dicționarul enciclopedic menționează la cuvîntul schi : „(provine din franceză ! ?) 1. Obiect din lemn, metal sau material plastic, în formă de patină plată și alungită, care servește la aluneca rea rapidă pe zăpadă. 2. Sport de iarnă practicat cu schiurile. Schia (provine din franceză). A aluneca pe zăpadă cu schiurile, a face schi, a practica sportul cu schiurile".

Concluziile la care s-a ajuns pînă în prezent privind etimologia cuvîntului schi nu sînt decît supoziții insuficient argumentate științific. Pe măsura aprofundării cercetărilor se va face, fără îndoială, lumină.

4. Un drum lung de... mii de ani

Cu privire la apariția schiului, datele culese, obiectele descoperite și adunate cu grijă în muzee, mitologia și speculațiile adesea fascinante vorbesc despre o existență milenară și origini pe cît de controversate pe atît de logice în aprecierea lor. Cum istoria acestor fapte nu poate fi desprinsă de istoria generală a societății omenești, iar urmele materiale sînt documente indubitabile, vom reliefa în continuare probele aduse de arheologi și muzeografi.

Ei spun că actul de naștere al schiului trebuie căutat în vremuri străvechi, legat de evoluția omului, de modul în care își dobîndea hrana și își crea mijloacele de deplasare și de transport, din procesele de muncă și, în ultimă instanță, din nevoia de joc și întrecere. Originile îndepărtate ale schiului se asociază cu cele ale patinelor și saniei și, după formele primitive de navigație, este cu certitudine cel mai vechi mijloc pe care omul l-a pus în sprijinul libertății sale de mișcare.

Încă din perioada mezolitică, marcînd un progres important pe drumul înfloririi comunei primitive, se observă tendința născocirii, a perfecționării nu numai a armelor de luptă, ci și a uneltelor de muncă și a mijloacelor de deplasare. Așa cum indigenii unor ținuturi tropicale își făceau un soi de opinci din frunze de palmier, iar boșimanii din Africa de Sud născoceau adevărate încălțări de alergat pentru a călca pe nisipul fierbinte și mișcător al pustiului Kalahari, zăpada, gheața și... noroiul trebuiau să fie învinse cu ajutorul unor obiecte de călcat, cum au fost împletiturile de crengi în formă de cerc agățate la picioare.

Folosirea plasei deasă de nuiele, pentru călcat noroiul, pare insolită, dar justificată dacă ținem seama de concentrarea oamenilor în preajma zonelor lacustre care ofereau posibilități mai mari de vînat și pescuit. Referitor la aceasta, cu 370 de ani î.e.n., filosoful și generalul atenian Xenofon, elev al lui Socrate, descrie, printre altele, în lucrarea „Anabasis", felul în care armenii înfășurau copitele cailor, pentru a putea merge mai ușor pe zăpadă.

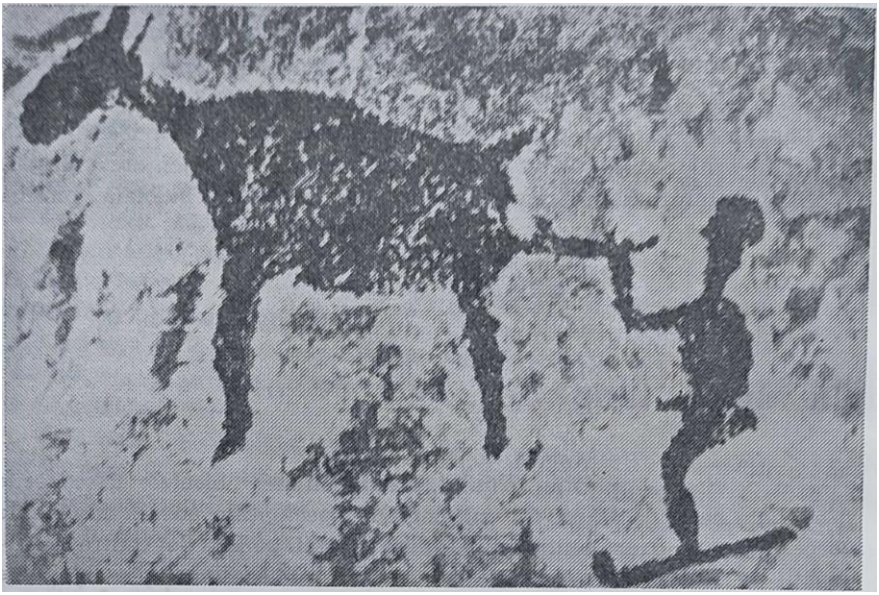

Fig. 2. *Scenă de vînătoare. Petrogrif datînd din neolitic.*

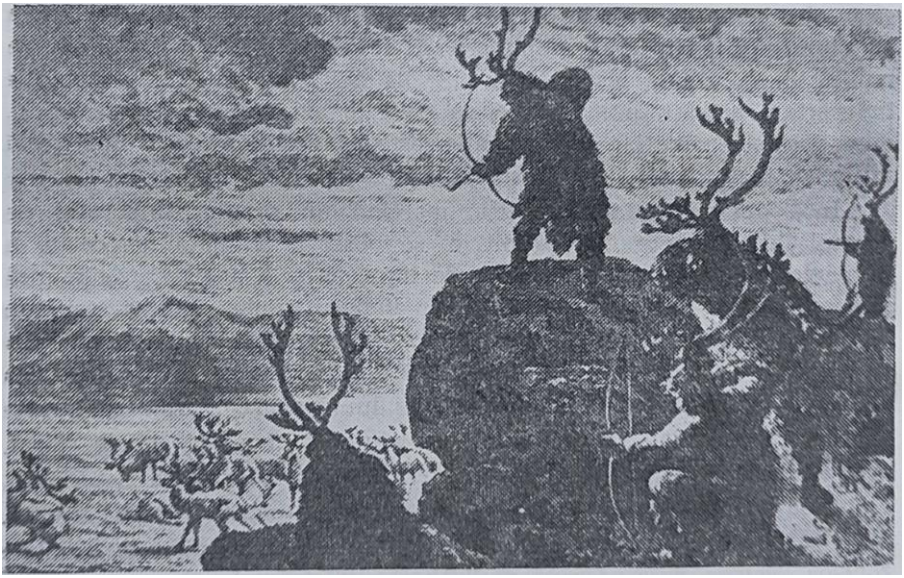

Fig. 3. *Vînători îmbrăcați în piei de animale.*

El face o remarcă surprinzătoare asupra modului cum se deplasau

oamenii pe zăpadă și... noroi, întrebuințînd un soi de „picioroange". Cu privire la acei „Hippopodes", oameni cupicioare de cai pentru mersul pe zăpadă, mai amintește și naturalistul roman Pliniu cel Bătrîn în opera sa „Istoria naturală".

În neolitic, vînătorul, va găsi și alte soluții. împletitura din crengi capătă o formă îmbunătățită (racheta trug) ; „osul de gheață", strămbunul patinelor, se apropie de aspectul cunoscut, iar plasa de nuiele pentru călcat noroiul devine „schiul de noroi", realizat din scînduri de lemn de formă ovală, asemănător caiacelor cu extremitățile ușor arcuite și ascuțite. Interesantă ni se pare identificarea vînătorului cu renul, îmbrăcîndu-i blana și coamele. El reușește prin aceasta să se apropie neobservat de vînat și să-l răpună cu ușurință. Este posibil ca în orele de pîndă să-i fi atras atenția forma copitei renului, minunat adaptată condițiilor boreale, cu vîrful rotunjit (oarecum asemănătoare spatulei-vîrfului schiului de azi) pentru alunecare și pintenul dinapoi pentru frînare. De aici și pînă la construirea „bocancului de zăpadă" nu a fost prea greu. Materialul pe în care-l avea la dispoziție erau lemnul pe în care-l scobea și oasele mari de animale. Treptat, treptat obiectele de călcat zăpada încep să fie perfecționate. Se ajunge la o formă mult îmbunătățită realizată din lemn plat cu vîrful ascuțit. Chiar dacă vîrful schiurilor avea acest aspect, pentru a permite despicarea zăpezii, este foarte puțin probabil să fi fost conceput la acea dată pentru alunecare. Mai apoi, necesitatea de a ține pasul cu animalul urmărit pe o arie mai largă, a dus la construirea unor schiuri îmbunătățite pentru alunecare.

Așadar, fie că era vorba de zăpadă, gheață sau noroi, mijloacele de deplasare trebuiau să asigure sustentația, mersul și alunecarea. Ele au fost concepute pentru a fi folosite în orice sezon, așa cum întîlnim vara săniile pentru transportul finului sau lemnului ori schiul pe apă. De unde și asemănarea lor.

Toate aceste considerații au la bază vestigiile adunate cu grijă de muzeografi și studiile întreprinse de diferiți oameni de știință care au văzut în schi un mijloc de investigare important în cunoașterea preistoriei omenirii. în muzeele schiului de la Oslo (situat în clădirea „trambulinei"' de la Holmenkollen), de lîngă Stockholm la Fiskartorpet, în muzeele de antichități din Moscova

și Leningrad, în cel de la Copenhaga sau de la Helsinki, în cel de la Berna sau în muzeul brașovean de la poalele Tîmpei și în altele, obiecte de tot felul sînt supuse analizelor amănunțite în corelație cu alte documente, constituind puncte de plecare în multiple ipoteze. Ce dovezi materiale există ? Arheologia a scos la iveală multe vestigii. Menționăm pe cele mai importante.

În preajma anului 1930 o serie de descoperiri aduc mărturii surprinzătoare despre vîrsta schiului. Astfel, s-a găsit în grota Balingstas, din apropiere de Uppsala (Suedia), un desen rupestru reprezentînd un vînător pe schiuri datînd din anul 1050 î.e.n. I-a urmat alta făcută într-o mlaștină de turbă din Suedia centrală la Hoting. Schiul găsit acolo a fost apreciat inițial ca avînd o vechime de 4 200 ani. Folosindu-se mai apoi mijloace moderne de investigare, s-a ajuns la 5 000 de ani. Aflat în muzeul de la Fiskartorpet, schiul se prezintă ca un model bine realizat, prevăzut cu un suport pentru așezarea piciorului și orificii pentru curele care care fixează vîrful. Dacă schiul acesta, în vîrstă de 5 000 de ani, are o formă atît de avansată, ce vechime trebuie să aibă rachetele de călcat zăpada sau primii „bocanci de zăpadă" ?

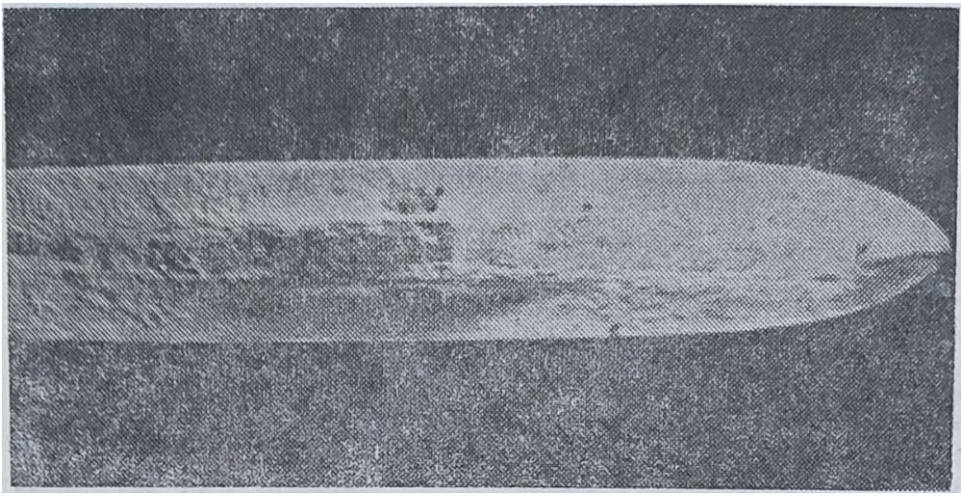

Fig. 4. *Schiul descoperit la Hoting (Suedia), vechi de peste 4200 ani, se află expus la Muzeul Fiskartorpet — Stockholm.*

Fig. 5. *Petrogrif de acum 4000 de ani descoperit la Besove-Sledki (U.R.S.S.).*

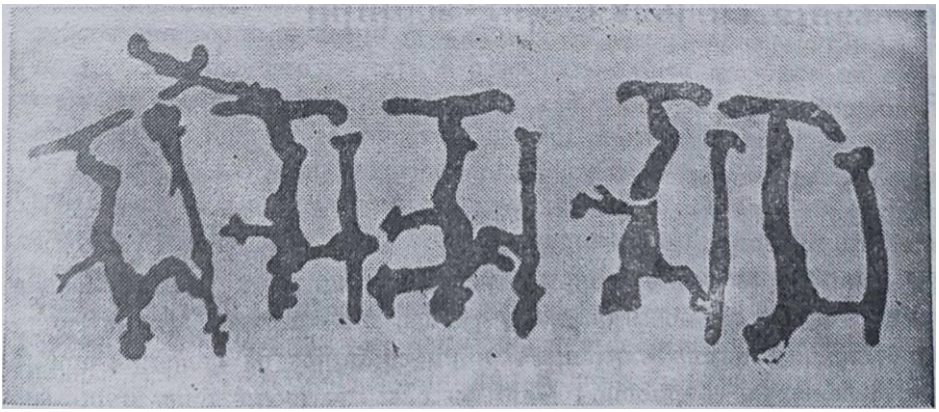

Fig. 6. *Un alt petrogrif de aceeași vechime, descoperit la Zalavrug (U.R.S.S.). Se observă prezența rondelelor la bețe și poziția îndoită* a *picioarelor.*

La Rödöy (Norvegia) o altă reprezentare în piatră a unui vînător pe schiuri datează din neolitic. Petrografele de la Besove-Sledki (descoperite în 1926 de A. M. Linevski) și cele de la Zalavrug (în 1936 de V. I. Rovodonikas), lîngă Marea Albă, în U.R.S.S., scot în relief cîțiva schiori folosind cîte un băț și avînd genunchii îndoiți. Aceasta probează că schiurile erau alunecătoare. După aprecierile arheologilor, încrustația în piatră a fost făcută pe la sfîrșitul mileniului al III-lea, începutul mileniului al II-lea î.e.n.

Oase de animale cu capete rotunjite și găurite la extremități, care serveau de patine, datînd din vremuri preistorice, au fost găsite în Fomerania, în nordul Poloniei, în Islanda, Olanda și în vecinătatea locuințelor lacustre din Elveția, ca și în desenul unei sănii descoperite într-o cavernă din vecinătatea lacului Onega, în nord-vestul părții europene a Uniunii Sovietice.

Se așteaptă și alte dovezi, care fără îndoială există, proiectînd o nouă lumină asupra popoarelor civilizației renului pornite pe un lung drum din inima Asiei spre nordul Europei.

O concluzie se impune : toate descoperirile făcute pînă în prezent aduc mărturii despre existența schiului ca mijloc de deplasare folosit de oameni încă din epoca de piatră. De aici și o constatare : vîrsta schiului însoțește pe cea a omului primitiv. De atunci a început „marea aventură a schiului".

5. In căutarea leagănului schiului

Ce spun cercetătorii care au studiat fenomenul schiului cu privire la locul unde ar fi apărut prima dată ? Sînt vehiculate, evident, mai multe teorii. Una dintre ele aparține unui cercetător german din München, Cari J. Luther, un promotor al schiului modem, și redactor al revistei „Der Winter", mult apreciată în anii ’30. El pleca de la mențiunile făcute în diverse cronici chineze cu privire la utilizarea de către chinezi, mongoli, manciurieni, coreeni fie a „încălțărilor de zăpadă", fie a „schiului de noroi" (de pildă, într-una dintre ele filosoful Zsi-Tse pomenea de existența lor în

prima jumătate a secolului al IV-lea î.e.n., pentru ca mai tîrziu, în anii 145—86 î.e.n., în lucrarea „Szi-ki“, să se amintească de asemenea despre mijloacele de deplasare în terenurile mlăștinoase), dar și de la faptul că zona munților Altai și a lacului Baikal a fost socotită ca leagănul mai multor popoare europene, marile migrații ale acelor timpuri jucînd un rol determinant în circulația valorilor umane. Cum a fost cazul „civilizației renului", care a avut ca origine acel exod al oamenilor spre nord în căutarea hranei. El considera că schiul s-a născut în Asia centrală, de unde au pornit la sfîrșitul ultimei perioade glaciare trei curente, corespunzătoare unor migrații. Unul în direcția nord-est, care ar fi atins Manciuria, apoi strîmtoarea Behring și America de Nord, altul spre nord-vest, care ar fi ajuns în Finlanda și Islanda, iar cel de-al treilea în Asia mică și în Balcani. După Luther schiul ar fi ajuns în Nordul Europei, prin intermediul laponilor și finicilor. în sprijinul teoriei sale, Luther aduce printre alte argumente și uimitoarea asemănare pe care a descoperit-o între rachetele de călcat zăpada sau schiurile găsite în Finlanda și Islanda și cele utilizate în nord-estul Asiei, sau de către membrii tribului Athabaski din Canada septentrională. Teoria a făcut multă vîlvă la timpul său,

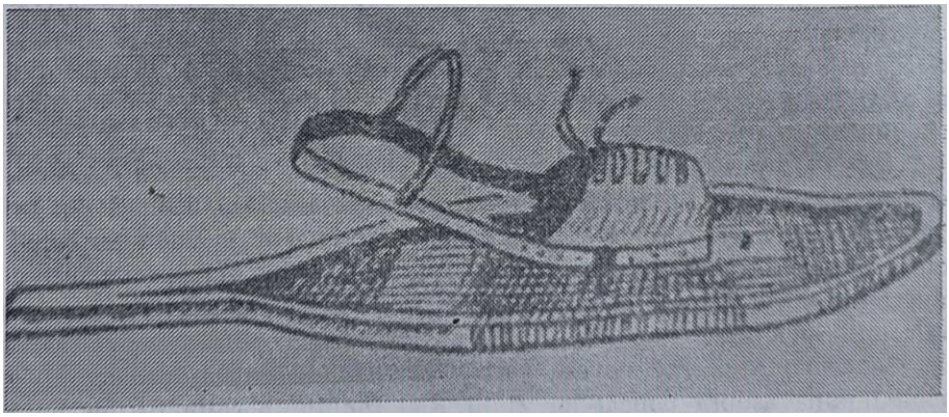

Fig. 7. *Rachetă de călcat zăpada tip „Trug“.*

mai ales că era susținută și ide un savant de talia lui Fridtjof Nansen, care studiase fenomenul și din punct de vedere filologic.

Referitor la aria de răspîndire a schiului în Asia, un savant elvețian, profesorul Alfred King, semnala prezența schiului în Manciuria, mai ales în regiunea Mukden (Șenian), cu opt secole î.e.n. El cita o cronică veche chineză în care o partidă de vînătoare era descrisă astfel : „Vînătorii fixau la picioare bucăți de lemn și se ajutau de două bețe ; ei străbateau cu o viteză uimitoare marile întinderi înghețate".

Ideea că laponii ar fi adus schiul din Asia și l-ar fi transmis apoi scandinavilor nu s-a dovedit pe deplin confirmată (vezi descoperirea de la Hoting-Suedia).

O altă teorie privitoare la locul de origine al schiului este cea a savantului suedez K. B. Viklund (profesor la Universitatea din Uppsala). Cercetările sale l-au dus la concluzia că schiul are două locuri diferite de baștină : unul răsăritean, în Siberia și Rusia de nord, și altul apusean în peninsula scandinavă. Dacă în răsărit schiurile aveau lungimea și lățimea egală și erau prevăzute cu piei pentru a ajuta înaintarea, cele folosite de scandinavi difereau : numai schiul sting era mai lung, în timp ce dreptul, mai scurt, era căptușit cu piele (căptușirea cu piele era folosită pentru a propulsa mai bine schiul și a nu aluneca înapoi în faza de împingere). El este de părere că schiurile care au forma cunoscută de noi azi au fost întrebuințate pentru prima oară de laponi și finlandezi. Această ultimă supoziție este susținută și de savantul suedez O. Svan și de A. Zettersen, fostul director al Muzeului schiului din Stockholm. pe fapt nu numai profesorul Viklund, ci și alți cercetători îi consideră pe laponi promotorii schiului perfecționat cu mai bine de 2 000 de ani î.e.n. Trecerea la forma de alunecare a înlesnit si folosirea animalelor la tracțiune. Un desen găsit într-o cavernă din împrejurimile lacului Onega dovedește că la vîrsta neoliticului, omul știa să se lase tractat de reni domesticiți.

În lucrarea „Urme de schi peste veacuri”, Gh. Epuran oferă date interesante privind varietatea formelor schiurilor întîlnite în lume, citind surse realizate după îndelungi studii. Astfel, pentru o mai bună cunoaștere a strămoșului schiului de azi, sociologul francez G. Montandon stabilește o clasificare pe genuri distingînd

trei tipuri de schiuri:

— schiul primitiv de călcat (racheta, de obicei circulară);
— rachetele canadiene, schiul de călcat perfecționat (genul ,,trug“);
— schiul de alunecare.

Schiul de călcat (racheta) a fost la rîndu-i diferențiat, citîndu-se nu mai puțin de opt tipuri. Unii autori văd în diversele ei forme evoluția către schiul actual. Curios, dar adevărat, racheta coexistă și azi alături de cele mai perfecționate schiuri (în Canada, S.U.A., în munții Alpi, Pirinei, Caucaz etc.). Varietatea schiurilor de alunecare este și ea deosebită.

Suedezii O. Svan și A. Zettersen împart schiurile după regiunile în care au fost folosite :

— tipul de sud, întrebuințat de la munții Urali pînă în Norvegia, este prevăzut cu un lăcaș scobit pentru picior și căptușit cu piele pe talpă ;
— tipul arctic, utilizat în nordul Siberiei și al Europei, se caracterizează printr-o formă bombată pe fața superioară și cu orificii verticale pentru legături. Talpa acestuia este acoperită cu piele sau este goală ;
— tipul de nord, folosit de scandinavi (Norvegia, Suedia și Finlanda) se prezintă diferit de celelalte prin faptul că schiul stîng este mai lung și mai îngust, cu rol de alunecare, iar dreptul este mai scurt și acoperit, cu piele pentru împins.

Sistematizarea de mai sus este departe de a rezolva problema diversității schiurilor, fiindcă, iată, numai dacă ne referim la laponi vom descoperi o întreagă gamă de schiuri specializate : schiul pentru zăpadă întărită, folosit în lungile călătorii de primăvară, era făcut din două esențe de lemn (una mai moale și alta mai tare). Laponii alunecau pe schiul din esență tare, care era lucios și greu, și alergau pe celălalt, care era mai ușor și întrebuințat ca o trotinetă. Se serveau de un singur băț asemănător unei sulițe. Unele gravuri prezintă o diferență de

lungime dintre schiuri. Schiul pentru zăpadă moale se întrebuința toamna, cînd zăpada era proaspăt ninsă și abundentă. Schiul lupilor, o variantă a schiului pentru zăpadă moale, căpătînd denumirea prin faptul că era utilizat la vînătoarea de lupi și lincși, era mai scurt și mai lat pentru a da o mai mare libertate de mișcare vînătorului. Pe talpă, schiurile prezentau un șanț direcțional, iar pe partea des deasupra ornamente cu linii care convergeau spre vîrfuri. Aceste împodobiri le întîlnim șl pe obiectele de us casnic, cum ar fi cele datînd din secolul al XVI-lea, Interesant de semnalat, este modul cum își construiau laponii schiurile.

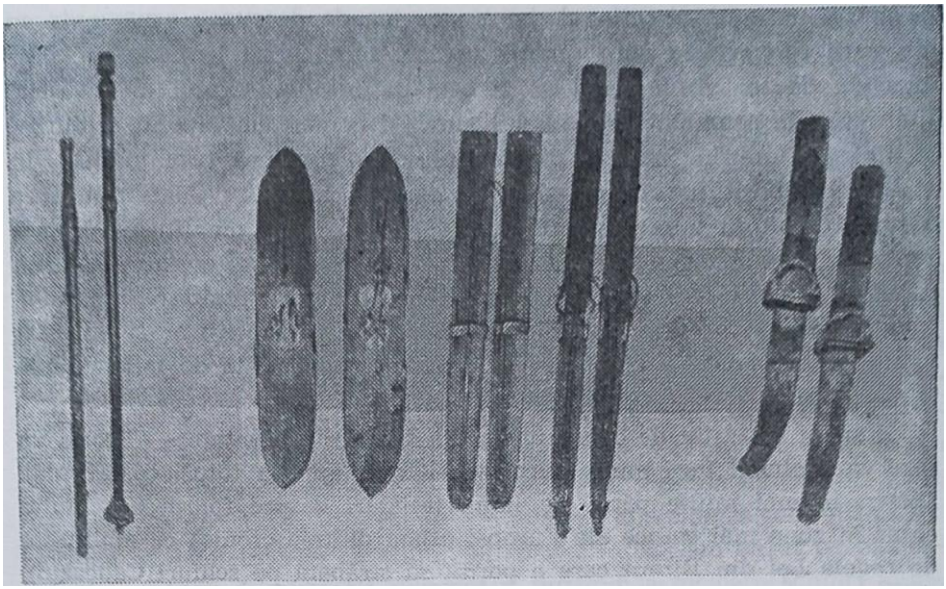

Fig.8. *Bețe si schiuri din secolul al XIX-lea (de la stînga la dreapta), model de bețe de schi folosite între anii 1805-1870; schiuri siberiene (1815-1865); alt tip de schiuri siberiene; schiuri arctice; schiuri scurte întrebuințate in Norvegia, in 1882 (Muzeul schiului de la Oslo).*

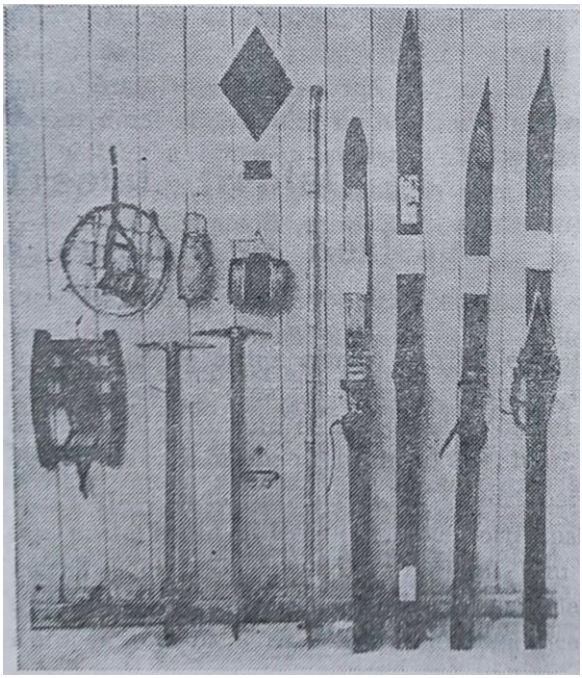

Fig. 9. *Rachete, schiuri, bețe și alte ustensile folosite iarna în Nord, de-a lungul timpului. De remarcat forma legăturilor și a rachetelor, cele rotunde fiind asemănătoare cu cele descoperite în Maramureș.*

Ei alegeau un pin înclinat spre soare, cu o curburii pronunțată. Din trunchiul doborît, se tăia o fîșie spre „inima" lemnului. Astfel, curbura și vîrful schiului erau realizate foarte simplu și se mențineau permanent așa. Vechii laponi numeau curbura *olle* sau *ollo* și, desigur, datorită ei schiul aluneca mai ușor. Mult mal tîrziu a apărut realizarea spatulei, schiul perfecționat de alunecare se dovedește justificată de îndemînarea și măiestria cu care își construiau schiurile.

Fără a da cîștig de cauză uneia din teoriile prezentate — istoria va rezerva probabil încă multe surprize — vom aprecia totuși că schiul a apărut în mai multe părți ale lumii (relatări despre folosirea schiului chiar în zone mai sudice ale Europei aflăm dintr-o cronică ce amintește de regele Lei din Bizanț care a pornit să străbată pe schiuri Caucazul), iar evoluția sa s-a extins în timp în funcție de evoluția general istorică : influența schiului din Asia și

Siberia spre peninsula scandinavă și America de Nord, practica autohtonă a popoarelor germanice din Scandinavia (norvegienii și suedezii), influența schiului nordic asupra Europei centrale, experiența locală etc.

6.Treptat, treptat o enigmă se dezleagă

Alături de atîtea comori spirituale, antichitatea bazinului european mediteranean a creat și legenda despre „Ultima Thule“ (în sensul de ultima limită), insula ce străjuiește hotarul de miazănoapte al uscatului dincolo de care începe necuprinsul altei lumi.

Țărmul acela îndepărtat va fi fost oare una din insulele Shetland sau poate sudul Norvegiei ? Locuitorii insulelor britanice au înfiripat legenda despre acel pămînt, romanii i-au dat un nume, dar răspuns sigur la întrebare nici pînă azi nu s-a aflat. Cînd pe harta cunoașterii Europei a prins a se contura întreaga Scandinavic, „Ultima Thule“ a început și ea să călătorească, poposind mai Groenlanda, coborînd cu vikingii pe țărmurile Americii de Nord și sfîrșind prin a deveni un simbol.

Dacă în vremurile de demult sub numele acesta s-au înțeles ținuturile cărora noi le spunem nordice, atunci cea dintîi descriere a lor ne-a rămas de la un om din sudul Europei. în secolul al IV-lea î.e.n.,

Pytheas, negustor grec din Massalia, părăsi cu corabia sa întinsul albastru al Mediteranei, îndreptîndu-se spre nord. Atinse mai întîi Britania, apoi se afundă în apele reci ale Nordului pînă întîlni din nou uscatul. Peisajul sălbatic dominat de munți înzăpeziți, atmosfera închisă și misterul din jur au temperat elanul aventurier, Pytheas renunțînd să continue explorarea zonei. Da întoarcerea acasă, povestirile sale neobișnuite prin senzaționalul descrierilor referitoare la acea lume nu au fost crezute de semenii săi ; ele au venit doar să înfrumusețeze legenda născută în jurul

„Ultimei Thule“. Pe la el a rămas o uimitoare apreciere a felului în care nordicii se îndeletniceau cu schiul. El spunea : „Noi

am văzut pe pământul vizitat oameni îmbrăcați călduros și purtînd la picioare schiuri alungite". Dar Pytheas nu a fost singurul călător. Din păcate o mulțime de alți negustori întreprind călătorii în Nord, iar la întoarcere denaturează faptele, oferind o imagine falsă asupra oamenilor pe care i-au întîlnit, prezentîndu-i ca pe niște indivizi „hidoși, cupizi și hoți". Ei au recurs la această mistificare din dorința de a descuraja eventualii concurenți de afaceri. Fabulațiile cu privire la Nord vor continua să persiste vreme îndelungată. Singurul lucru pozitiv care a rămas, de pe urma relatărilor diferiților călători negustori, au fost aprecierile referitoare la popoarele vizitate pe care le vedeau „încălțate cu scînduri de lemn îndoite la vîrf" și exprimarea uimirii față de „strania ușurință a micilor sălbatici din zonele înghețate cu care se deplasau pe patinele lor de gheață" (Maioli G., „Snowmen", Cappelli, Editore, Bologna, 1976).

Au urmat cîteva secole în care puține vești despre Nord au trezit interes. Lumea prefera să se amăgească cu povești și întîmplări ieșite din comun. Se credea, de pildă, că în insulele daneze stăpîneau amazoanele, că în văile norvegiene trăiesc uriașii rămași din alte timpuri, iar pe coastele suedeze cine s-ar fi încumetat să se apropie, ar fi putut vedea adevărate hidoșenii : „monștri care au un singur picior mare, cele servește de adăpost și pe care aleargă cu viteză de necrezut". Nici biserica nu face abstracție de la atmosfera generală, considerînd folosirea schiurilor o... vrăjitorie. Astfel, sub domnia francezului Dag'obert I (629—639), St. Loi, episcop de Noyon, făgăduiește trimiterea în infern a barbarilor care „își acoperă picioarele cu încălțări de lemn îndoit, invenție vrăjitorească".

Celebri gravori germani, francezi și italieni găsesc, în senzaționalul istorisirilor despre Nord, motive de inspirație pentru desene pline de exotism, din nefericire rupte de realitate, neveridice. Vom observa cu stupoare imagini de schiori cu un balansoar în mîini remorcați de cîini, schiuri retezate în spatele călciielor, o costumație bizară și altele și mai insolite ca reprezentarea de „schiori demoni" (era vorba de un personaj cu coarne alergînd cu schiurile la picioare și purtînd pe umeri o ghioagă bine plumbuită).

Pe la sfîrșitul secolului al VIII-lea, cronicile latine ale țărilor de apus, izvoarele slavone, precum și cele bizantine încep să

menționeze expedițiile „barbarilor" ce coborau dinspre Nord. Ele se refereau, desigur, la expedițiile normanzilor (vikingilor) care s-au abătut în secolele al VIII-lea — al XII-lea asupra Europei, făcînd adevărate ravagii prin cortegiul lor de jafuri și violențe. Lumea și-a pus din nou întrebarea cine sînt aceștia ?, iar ținuturile dinspre miazănoapte s-au învrednicit iar de luare aminte. Pentru a ține piept „năvălitorilor", Roma a fost obligată să se intereseze asupra locurilor de unde coborau temuții „barbari" și a reușit să le cunoască destul de bine pînă către țărmurile Mării Baltice. Din nefericire, în accepțiunea acelor timpuri, noțiunea de „Oameni ai Nordului" se confunda cu numele normanzilor („nortman" este un cuvînt francic și înseamnă „Om din Nord", nume sub care sînt cunoscute neamurile germanice din Peninsula Scandinavă). Or, este clar că nu numai normanzii erau singurii locuitori ai Nordului, iar confuzia nu putea duce decît la interpretări greșite.

Dar, ce ascundeau întinderile acelea înzăpezite, ce fel de oameni le înfruntau asprimea ? Cum putea fi dezlegată enigma Nordului, în jurul căreia s-a fabulat atîta ? De la crescătorul de reni norvegian Ottar, un prezumtiv prim explorator al Nordului, care ajunsese pînă la Marea Albă, ale cărui povestiri vor apare în cartea lui Orosius Paulos „Historiae adversus paganos" („Istoriile împotriva păgînilor"), la Halle Geit, un alt norvegian despre care legenda spune că ar fi parcurs pe jos drumul dintre Groenlanda și Norvegia peste Oceanul înghețat de Nord și pînă la Fridtjof Nansen, cel care a cutezat să învingă Groenlanda pe schiuri, cunoașterea Nordului a cerut multe sacrificii.

O contribuție importantă la elucidarea multor controverse referitoare la Nordul european, la începuturile schiului și folosirea lui au avut-o diferiți cronicari și istoriografi care, fie prin consemnări izolate, fie prin lucrări au arătat adevărata realitate a lucrurilor. O strictă cronologie a evenimentelor înregistrate de-a lungul timpului este cu atît mai greu de realizat, cu cît izvoarele de care dispunem sînt sărace în informații. Chiar în aceste condiții, relatarea lor este pasionantă.

Referiri despre felul cum foloseau oamenii schiurile în Nord aflăm din documentele cronicarilor Fredegario, Gregorio, Cassiodoro, Isidoro și Paolo Diacono. Născut dintr-o familie longobardă. Paolo Diacono a trăit o vreme la curtea regilor Astolfo șl Desiderio. Nemulțumit de frivolitatea vieții petrecute acolo, se

retrage la mînăstirea Montecasino, unde va scrie cronica timpului său, în care vorbește despre un popor puțin cunoscut din Nord, despre „Scridfinni", „cei care mergeau fără să se afunde în zăpadă". Întîlnirea lui Paolo Diacono cu Scridfinnii îl face să scrie: „Numele lor vine de la cuvîntul a sări. Ei erau foarte abili și, prin sărituri succesive, ajungeau animalele sălbatice în fuga lor prin zăpadă, servindu-se de un lemn lung recurbat ca un arc". Descrierea schiurilor este evidentă, ca și fidelitatea modului de deplasare pe schiuri în timpul urmăririi vînatului, conformă tehnicii acelor timpuri. Cuvîntul *saltare* (a sări) poate fi identificat în limba antică nordică „skrida", care înseamnă mers, alunecare. De la skrida la skridfinni, trecerea este logică : sînt finii, oamenii care alunecă pe zăpadă.

În secolul al VI-lea, călugărul istoric Jordanes scrie lucrarea „De Origine Actibusque Gotharum". El recurge la definiția „Scretefemme" pentru a vorbi tocmai despre popoarele din Nord, care utilizau „ciudate încălțări de zăpadă". Contemporan cu el, istoricul bizantin Procopius, în „De Bello Gothico“ („Despre războaiele gotice") se referă de asemenea la fini, numindu-i „Skrithifinci".

Despre felul cum laponii foloseau schiurile aflăm și din povestirile regelui Alfred (pe la 890) și din cronica lui Adam de Bremen, apărută în jurul anului 1000, pentru ca încă în „Gesta Danorul“ („Faptele danezilor “), operă de vîrf a danezilor din perioada Evului Mediu, scrisă între anii 1150—1216 de Saxo Grammaticus, tehnica lor de a schia să ne apară mult îmbunătățită.

În „Istoria Norvegiei", apărută în 1120, se menționează o afirmație a regelui Eystein, precum .că „Schiul a fost considerat odinioară o artă”. Din jurul anului 1200 își fac apariția primele „cînturi" ale epopeii populare finice „Kalevala".

Anul 1520 va marca nașterea unei admirabile legende care, plecînd de la un fapt real, va intra în tradiție și va dăinui pînă în zilele noastre, perpetuată prin sport: „Vasaloppet" sau „Vasa“. Ea povestește o extraordinară cursă de urmărire pe schiuri, pentru a întoarce din drum pe Gustav Vasa, viitorul fondator al regatului Suediei, trimis să ridice dallekarlienii contra danezilor.

Opera care va avea un mare răsunet peste veacuri, mai ales datorită părții documentaristice șl Iconografice, este cea

aparținînd arhiepiscopului suedez de Uppsala, Olaus Magnus. Ea se intitulează „Historia de Gentibus Septentrionalibus" și apare la Roma în timpul exilului său în anul 1557, rod a zece ani de muncă. Informațiile asupra „Scridfinnilor“ sînt ample și particularizate. Olaus Magnus scrie că „«Scridfinnia» este o regiune care se extinde spre nord pînă la Marea Botnică și e numită Coda, pentru că locuitorii ei merg cu o mare prestanță cu saboții de lemn alungiți și cu vîrful întors în sus"... Sau : ...„cu instrumentele de lemn cu care se deplasează în viteză, fiindcă le place aceasta, în orice parte doresc, ocolind și oprind energic, apropiindu-se și depărtîndu-se după bunul lor plac“... Succesul acestei cărți a fost enorm și a necesitat o nouă ediție care va apare la Veneția, în 1656, opt ani după moartea autorului. Era o ediție rară, bogat ilustrată, cu planșe de o mare valoare iconografică. Cu toate acestea Olaus Magnus a fost destul de mîhnit față de neîncrederea în veridicitatea scrierii sale manifestată de contemporanii săi și mai ales de protectorul său, papa Paul al III-lea. El avea să spună în încheierea cărții sale : „Papa Paul al III-lea n-a vrut să creadă că era posibilă o asemenea artă și asemenea agerime. Era purul adevăr". A avut dreptate Olaus Magnus ! Numai o „asemenea artă și asemenea agerime" a putut permite finilor să descopere tehnica de alunecare pe zăpadă cu ajutorul schiurilor.

Puțin mai tîrziu apare la Basel, în Elveția, în 1567, o altă lucrare, „Histoires Moscovites" („Povestiri moscovite"), aparținînd unui călător austriac pe nume Gerberstein, care vizitase Rusia. Vorbind despre schiuri, el spunea : „Iarna ei fac de obicei drumul pe artach, un fel de tălpi lungi de aproape șase palme ; încălțîndu-le la picioare, ei merg repede și fac drumurile cu viteză mare".

În 1636, apare cartea lui Olearius, un ambasador german în Rusia. Referindu-se la nordici, Olearius spune că „finlandezii și laponii își pun iarna, la picioare, un soi de patine de mărimea ,unei anne și jumătate (veche măsură de lungime : 1,88 m — n.a.), făcute din scoarță de arbori pe care le îndoaie la vîrf, ca și degetele de la picioare, și pe care le numesc Suksit“.

Interesant de semnalat este faptul că în anul 1636 sînt expuse, la Worms, schiuri lapone. Vizitatorii expoziției, spune cronica, primeau „sfaturi bune pentru felul cum să le folosească

Fig. 10. *Laponi* pe *schiuri. Reproducere după o carte a lui Olaus Magnus (1555).*

pe zăpadă".

Un alt istoric, Johann Scheffer, publică, în 1670, o lucrare consacrată Nordului intitulată „Laponia", în care amintește despre „Skridfinni“ și felul cum se deplasau pe zăpadă și gheață. în capitolul al XX-lea, intitulat „Armele și instrumentele de vînătoare în folosință la laponi"', Scheffer descrie schiurile, pe care le numește Solae Lignae — tălpi de lemn, care arătau diferit unul față de celălalt. Printre alte surprize pe care le rezervă cartea, un succes al acelor timpuri, sînt referirile la modul de a folosi schiurile, o adevărată lecție, poate prima scrisă în lume : „La început, cînd am învățat să merg pe tălpile de lemn, frica m-a făcut să cad.

Apoi, prin exercițiu am prins curaj și am reușit". Și în continuare : „Trebuie să ții tălpile drepte și paralele. Privind cu atenție vîrfurile lor, vei observa că ele încearcă să se apropie formînd un unghi, iar lovirea lor provoacă răsturnarea. Depărtîndu-

le puțin în față se evită căzătura" (Maicii G., „Snowmen", Cappelli Editore, Bologna, 1976).

În 1681 istoricul și scriitorul francez Regnard publică impresiile unei călătorii în Laponia : „Voyage en Laponie" în care evocă „acei oameni care alunecă peste întinderi de zăpadă", și descrie chiar în amănunt schiurile. Nu lipsită de interes este afirmația, că femeile foloseau schiurile ca și bărbații.

Cu tot realismul relatărilor și a dovezilor aduse de istoricii și călătorii care au avut un contact direct cu lumea Nordului, schiul rămîne pentru majoritatea europenilor, pînă în secolul al XVIII-lea, „o curiozitate" și nimic mai mult. Poate că profeția făcută de cavalerul de Tocnaye, în cartea intitulată „Plimbarea unui francez în Suedia și Norvegia", publicată în 1810 : „Fără îndoială, va veni o zi în care celelalte popoare ale Europei vor învăța să folosească aceste instrumente atît de utile și atît de puțin costisitoare", nu a fost lipsită de temei. Ea exprima o realitate : aceea că schiul nu putea rămîne o practică exclusiv nordică.

El trebuia să iasă din mit devenind la fel de folositor și oamenilor din zonele montane ale Europei Centrale. Este tocmai ceea ce s-a întîmplat mai apoi.

Apariția litografiilor romantice și a scrierilor care glorifică oamenii nordului reprezintă o nouă contribuție la spulberarea fantasmagoriilor create în jurul laponilor, prezentîndu-i de această dată mai real, în toată omenia existenței lor atît de dură. Astfel, Gustave Dore, într-una din rarele sale litografii, ne redă imaginea unei lapone surprinsă împreună cu copiii ei pe gheața unui lac în plin dezgheț. Tragismul situației este evident.

În 1835, Balzac dedică prietenei sale Hanska un roman intitulat „Séraphita“. Descoperim cu această ocazie teoriile suedezului Swedenborg și o veritabilă descriere a tehnicii schiului. Fără îndoială că Balzac cunoștea relatările vehiculate în timpul său despre schi, dar nu se poate să nu fi fost influențat și de faptul că prietena sa era de origine poloneză și știa să schieze.

Fig.11. Litografie
de Gustave Doré.

Spre sfîrșitul secolului al XIX-lea, mai precis după 1888, anul în care norvegianul Fridjof Nansen întreprinde senzaționala traversare pe schiuri a Groenlandei de la est la vest, schiul va cunoaște o arie mult mai largă de răspîndire în lume. Și iată, cum, treptat, treptat o enigmă se dezleagă...

7.Din mijloc utilitar, instrument de luptă

Folosirea schiului în armată este semnalată, în unele izvoare, încă din anul 710, dar adevărata amploare o va lua mult mai tîrziu, prin secolul al XV-lea. Era o consecință logică a spiritului belicos al Evului Mediu alimentat de nenumăratele războaie interne sau de cucerire de noi teritorii. Armatele aveau nevoie de o mai mare capacitate de manevră, pentru a face față dificultăților luptelor pe timp de iarnă, schiul oferind nu numai libertatea de acțiune, ci și elementul surpriză, decisiv în surprinderea adversarului. Evenimentul va avea mai multe repercusiuni, fie în planul evoluției tehnice propriu-zise, fie a rolului pe în care-l va juca în răspîndirea schiului în lume. Se poate vorbi chiar de înregistrarea unui salt calitativ, trecerea de la utilitar la instrument de luptă impunînd preocupări de ordin material pentru perfecționarea schiurilor, legăturilor, echipamentului, sau tehnic, instruirea căpătînd forme organizate, mijloacele tehnice fiind adaptate condițiilor impuse de lupta în teren accidentat, transportarea armamentului etc. Apar elemente noi : preocuparea pentru pregătire (schiorii trebuind să aibă capacitatea necesară depunerii unui efort prelungit), orientarea tactico-strategică (amplasarea dispozitivelor, a formațiilor de luptă în teren deschis, împădurit și în munți etc.), competitivitatea (scurtarea distanțelor și a timpului de luptă, alcătuirea unităților de elită pe bază de selecție, întrecerile), și altele. în ceea ce privește aportul la răspîndirea schiului în lume, este suficient să menționăm campaniile purtate de armatele suedeze în Rusia, pe pămîntul polonez sau în Războiul de 30 de ani, printre care figurau contingente însemnate de finlandezi, schiorii militari constituind un

model tehnic viu pentru oamenii cu care au venit în contact.

Reluînd firul evenimentelor vom consemna o cronică a anului 1200, în care se vorbește despre o armată suedeză condusă de regele Sverre ai cărui „schiori cu lumini" (probabil purtînd făclii) au participat la bătălia de la Cristiania (Oslo). Incepînd cu secolul al XV-lea, o serie de documente rusești alcătuiesc o adevărată frescă a activităților militare la care participă trupe de schiori. Faptele de arme, relatate în scris, sau prin desene, ne relevă, uneori cu lux de amănunte, felul cum erau organizați schiorii, echipamentul de care dispuneau, prototipurile de schiuri. în fața lor rămîi uimit de nivelul dotării și al tehnicii timpului. Astfel, în Letopisețul Niconovian, din 1”4, se vorbește despre o campanie dusă împotriva tătarilor, atacanții Reazanului, la care au participat „și oameni pe schiuri, deoarece iarna era grea și zăpada mare“. Un alt document, Letopisețul din Arhanghelgorod (1499) descrie luptele purtate de o armată de schiori trimisă în Inguria de cneazul Ivan Vasilievici. Este același la care se referă și Letopisețul din Pskov (1535), inițiatorul unor misiuni militare dincolo de Dvina și Berezina în Lituania, la care aportul schiorilor a fost deosebit.

Desigur, nu intenționăm să trecem în revistă toate evenimentele în care schiul este implicat, fără îndoială. Ne vom opri, totuși, la două care demonstrează, pe de o parte, amploarea operațiunilor, pe de alta abilitatea și eficiența unor formații de tip gherilă, foarte stăpîne pe tehnica schiului. Prima ar fi referirea unui călător în Rusia, pe nume Rittenfels, făcută în lucrarea „De Rebus Moschoviticis" („Despre lucrările moscoviților“) că în 1610, 4 000 de soldați pe schiuri din Norbotnic (țărmul de nord al golfului Botnic) și Moscova de nord, au luptat contra polonezilor sub comanda suedezului lacob Delagardi. A doua, știrea că în anul 1670, pe timpul domniei regelui Carol al XI-lea, cînd Suedia era în război cu Danemarca, 16 schiori reușesc să surprindă și să nimicească o unitate suedeză formată din 200 de dragoni.

Conștientă de utilitatea introducerii schiului în armata, Norvegia trece la organizarea superioară a unităților sale. Ca urmare, în 1774 ia ființă primul regiment de schiori și se deschid două școli militare de schi. Suedia procedează identic în privința înființării de școli, mai ales în perioada de expansiune militară și a războaielor cu Rusia.

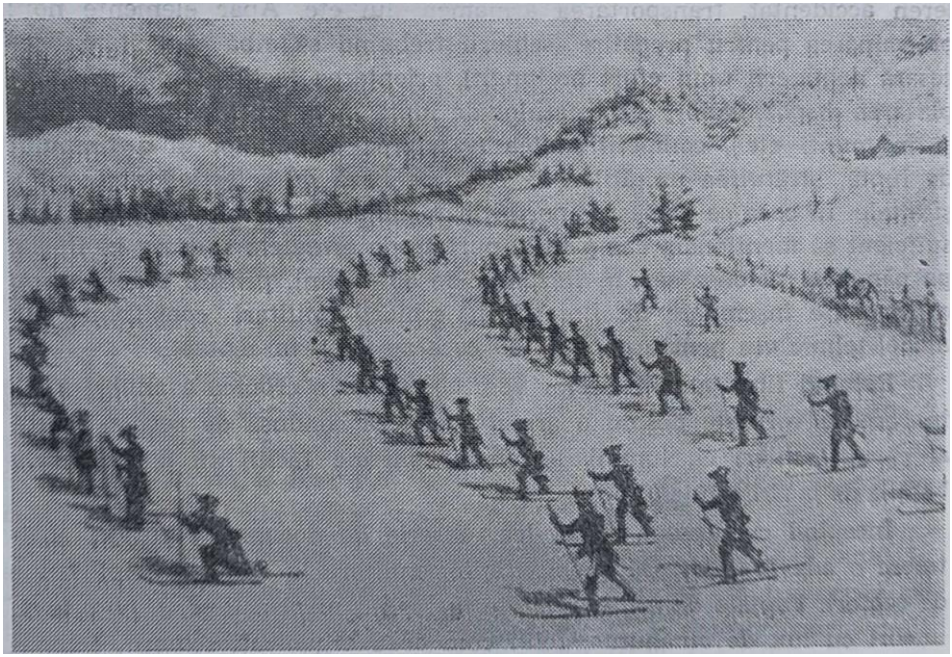

Fig. 12. *Aplicație militară norvegiană pe schiuri, în secolul al XVIII-lea.*

Conștientă de utilitatea introducerii schiului în armata, Norvegia trece la organizarea superioară a unităților sale. Ca urmare, în 1774 ia ființă primul regiment de schiori și se deschid două școli militare de schi. Suedia procedează identic în privința înființării de școli, mai ales în perioada de expansiune militară și a războaielor cu Rusia.

În zbuciumata sa istorie pentru dobîndirea și apărarea independenței, Finlanda s-a bazat întotdeauna pe faimoasele „patrule albe" devenite legendare pentru capacitatea de luptă și tehnică, capabile să acopere 100 km într-o noapte, așa cum puteau repeta un atac la 40 km distanță într-un interval de numai trei ore. Forța lor nu stătea în fortificații ci în abilitatea de a se deplasa pe schi. Așa au devenit patrulele albe adevărate „cetăți umblătoare", iar albul echipamentului lor o parte integrantă a peisajului în care s-au născut.

În veacul nostru, pe parcursul celor două războaie mondiale

schiul și-a dovedit din nou utilitatea în luptele desfășurate în munți. Ne amintim, desigur, de acel episod memorabil pe care un palpitant film documentar îl evoca sub titlul „Bătălia pentru apa grea". Pe timpul ocupației, naziștii au obligat tehnicienii uzinei din munții Telemark-Norvegia să producă 5 000 kg apă grea pe an, necesară unor procese tehnologice nucleare. Planul de distrugere a uzinei de către rezistența norvegiană a dat greș, așa cum s-au soldat cu eșec și alte două tentative făcute de parașutiștii britanici. Totuși nu s-a renunțat la luptă. A urmat operațiunea codificată ,,Swalow“ (Rîndunica) în care au fost angrenați șase voluntari norvegieni, excelenți schiori și alpiniști. După terminarea stagiului de pregătire efectuat în Anglia, au fost parașutați pe teritoriu norvegian, undeva în imensitatea albă. A urmat un istovitor marș pe schiuri al celor șase echipați în alb, pe drumuri numai de ei știute, înfruntînd vitregia timpului, zăpada și foamea cu o dîrzenie și rezistență rar întîlnite. Din cînd în cînd o cană de sînge cald dobîndit de la un ren împușcat le mai înviora puterile. Fantomatica lor cursă prin munții Telemark continua cu obstinație kilometru cu kilometru... În apropierea obiectivului s-au oprit la marginea unei prăpăstii. Undeva în vale se zărea uzina străjuită de un versant stîncos, pe care trebuiau să-l escaladeze, cu mijloacele specifice alpiniștilor, sub tirul reflectoare lor inamice. O singură ezitare, cel mai mic zgomot le-ar fi fost fatal. Să eșueze tocmai acum ? Și deodată uzina a sărit în aer. Zadarnic au căutat apoi nemții cu patrule cu cîini și avioane temerarii norvegieni. Precum apăruseră zburînd pe schiurile lor, tot așa au dispărut, topindu-se în imensitatea albă, lăsînd în urmă o legendară pildă de eroism.

Practic, azi, nu există țară, cu relief muntos, care să nu pună accentul pe pregătirea unor unități de elită, formate din schiori și alpiniști desăvîrșiți. Este și cazul țării noastre și a unităților sale de vînători de munte, al căror trecut glorios de luptă este continuat printr-o instruire remarcabilă.

8. Bariera Alpilor poate fi străpunsă

Schiul nordic nu a trezit prea mult interes printre locuitorii așezărilor montane din Alpi. Nu era propice folosirii lui pe pantele repezi ale munților. Tehnica rudimentară a mersului pe teren plat nu putea fi aplicată. Ar fi fost necesar nu numai un material adaptat condițiilor, ci și o tehnică nouă. însuși caracterul sezonier al zăpezii era o piedică. Oamenii vedeau în schi mai curînd un pericol alături de și așa multiplele existente în zonele montane : climatul aspru, terenul foarte accidentat, avalanșele de zăpadă, prezența animalelor sălbatice. Numai așa se explică de ce muntenii îi considerau pe schiori profanatori ai locurilor și tradițiilor, iar plăcerea de a schia o evaziune din habitudinile cotidiene, o tentație cu repercusiuni tragice. Această opacitate va dura pînă spre sfîrșitul secolului al XVIII-lea. O remarcă : aspectele reliefate mai sus nu privesc perioada cînd, este cert, documentele o dovedesc, să se fi folosit pentru mersul pe zăpadă rachete asemănătoare cu cele din nord.

În acest context general au existat și excepții, care țin mai mult de capacitatea localnicilor de a vedea mai departe și de receptivitatea față de nou. Este și cazul fostului ducat Carniole, posesiune austro-ungară din apropierea Mării Adriatice. Se presupune că schiul ar fi fost adus pe aceste meleaguri de către soldații armatei suedeze conduse de Gustav Adolf, supranumit „regele zăpezii", în timpul campaniei războiului de 30 de ani (după cum se știe acest război a avut patru perioade, printre care perioadele suedeză — 1630—1634 și franco-suedeză — 1635—1648). După terminarea războiului mulți dintre militari au rămas pe loc, devenind adevărați propagatori ai schiului. Evenimentele se petreceau pe la jumătatea secolului al XVII-lea. Ideea că la acea dată suedezii ar fi fost promotorii schiului în această parte a Europei o întîlnim acceptată de toate izvoarele cercetate de noi. Este posibil să fie așa, dar de ce schiul nu a putut fi adoptat și în alte regiuni prin care au peregrinat suedezii ?

După aproape o jumătate de secol, pe timpul cînd la Paris

ieșea „Journal des savants”, primul model de revistă culturală, în Anglia se dezvolta satira politică și moda vestimentară, iar în Italia exploda Comedia dell’arte, protipendada își cultiva gustul pentru aventură prin călătorii și încercări literare aflate la jumătatea drumului între ficțiune și realitate. Un exemplu îl oferă contele austriac Weichard Valassor care, întreprinzînd o călătorie în ducatul Camiole descrie, în cartea publicată în 1689 „Die Ehre des Herzogtumes Krain“ („Cinstea ducatului Camiole”), schiurile și modul în care le foloseau țăranii. „Nici un munte nu este atît de înclinat și atît de împădurit ca să-i împiedice să schieze ; ei ocolesc și se strecoară ca șerpii, dar dacă terenul este deschis, atunci coboară direct...“.

Din relatările lui Valassor reiese că țăranii foloseau schiuri scurte și o tehnică destul de avansată adaptată terenului. Faptul ne face să credem că localnicii cunoscuseră încă înainte de venirea suedezilor o modalitate de a schia, fie ea primară. într-o cronică publicată în 1845, la Ljubljana, se notează că la sfîrșitul secolului al XVII-lea un opus editat pe aceste meleaguri trata despre „cea mai bună metodă de fabricare a schiurilor și modalitatea de a le utiliza pentru alunecare și ocolire“. Observația sprijină afirmația noastră. în orice caz, deși fenomenul ne apare ca un fapt izolat, este posibil ca și în alte părți ale Europei să fi existat forme incipiente de practicare a schiului. Lipsa documentelor nu o poate însă dovedi.

Urmărind cronologic data apariției schiului în Europa centrală aflăm următoarele : în Italia schiul este semnalat în anul 1896, deși un călător italian, călugărul Francesco Negri, schiase în primii ani ai secolului al XIII-lea cu ocazia unei călătorii în țările nordice. Documentele vorbesc despre un învățător din Cortina d’Ampezzo care a experimentat mersul pe schiuri. în Elveția, după 1888. Deja în 1893 se semnala o expediție pentru atingerea trecătoarei Pragel. Se consideră că introducerea schiului este opera turiștilor străini. în Austria, după 1880 ; anul 1891 fiind menționat ca apariția primului club de schi, al cărui scop era învățarea schiului ca mijloc de deplasare. în Franța, de asemenea după 1880, prima acțiune de răspîndire și învățare a schiului fiind semnalată în 1896. În Boemia și Moravia în 1887, la un an după

ce articolul publicat de revista „Muzeul ceh“ prezenta schiul ca mijloc de deplasare al oamenilor din Nord. în Germania, Guts Muths, unul din promotorii educației fizice moderne, experimentează mersul pe schiuri în 1795, dar abia după 1850 se semnalează schiori în zona montană. Deci, schiul este semnalat în Europa centrală destul de tîrziu și aproape în aceeași perioadă — sfîrșitul secolului al XIX-lea.

Ce alți factori au favorizat pătrunderea schiului în Europa ? Urmărind cursul general al evoluției societății europene vom afla și răspunsul, istoria începuturilor timpurilor moderne ne înfățișează o interesantă circulație de idei între popoarele Europei. Umanismul a germinat în Italia, apoi ajutat de Renașterea italiană s-a dezvoltat și în alte țări. Omul se regăsește pe sine însuși, deschide din nou ochii spre a vedea forțele și frumusețile naturii înconjurătoare, ale creației artistice care le celebrează. Viața își recapătă cursul firesc, absolvită de misticismul bisericii. Pedagogii umaniști sînt animați de ideea exprimată de Juvenal în celebrul dicton „Minte sănătoasă într-un corp sănătos”, în timp ce ideile filosofilor Diderot, d’Alembert, Voltaire, Rousseau, cei mai reprezentativi gînditori francezi ai secolului al XVIII-lea, iradiază în întreaga Europă avînd un puternic ecou și în Germania vecină. la naștere așa-zisa epocă a „Aufklärung“-ului (mișcare spirituală și culturală ținînd de iluminism), ale cărei efecte s-au manifestat cu deosebită putere pe terenul educației. Pedagogii germani își vor îndrepta privirile, printre altele, și spre educația fizică. Basedow, Salzmann și mai ales Guts Muths cu cartea „Gymnastik fur die Jugend" („Gimnastica pentru tineret") au jucat un mare rol în educația tineretului. De fapt motto-ul cărții lui Guts Muths „Voi învățați religie, învățați datoriile cetățenești, dar nu vă interesați de sănătatea și de educarea copiilor voștri", subliniază întreaga esență a noii concepții educative. Cu această ocazie Guts Muths vorbește și de istoria schiului și despre diferite procedee de schiat practicate de scandinavi, pe care le grupează printre cele mai eficiente mijloace de echilibru și întărire a sănătății. Pentru a fi și mai convingător, el însuși va practica schiul. Contemporan cu pedagogii germani, a fost și elvețianul Pestalozzi, care a căutat să ajute masele populare, susținînd introducerea educației fizice în

școlile în care învățau cei mai nevoiași copii. Faptul are o deosebită importanță, mai ales pentru copiii care trăiau în localitățile de munte.

Trecerea de la secolul al XVIII-lea la secolul al XIX-lea a însemnat, în domeniul educației fizice un pas înainte față de perioada frămîntărilor ideologice spre aceea a înfăptuirilor concrete. Era în spiritul timpului deschis de revoluția franceză de la 1789 — 1794, care a netezit calea dezvoltării capitaliste. Apar în același timp în mai multe țări sisteme pedagogice de educație fizică ai căror creatori au fost: în Germania — Jahn ; în Franța — Amoros ; în Elveția — Clias ; în Suedia — Ling ; în Anglia — Amold. Contribuția lor la educarea și dinamizarea tineretului va fi remarcabilă.

Un stil nou de gîndire se edifică. Interesul pentru realitatea imediată și trebuințele mereu crescînde ale producției stimulează cercetarea științifică și dezvoltarea tehnicii. Literatura, artele și muzica produc opere ce vor rămîne nemuritoare. Volta inventează „pila“ care-i va purta numele, Stephenson întemeiază transportul feroviar și construiește locomotiva acționată cu aburi, Stendhal scrie „Roșu și negru“ și „Mînăstirea din Parma", iar Beethoven compune „Eroica".

Orașele trec la o nouă urbanizare, în timp ce localitățile montane se trezesc treptat, treptat la viață, fiind supuse unor prefaceri radicale. Oamenii încep să-și dea seama de posibilitățile din jurul lor insuficient exploatate. Turismul capătă avînt, iar multe din micile așezări de munte devin stațiuni căutate nu numai în sezonul estival, ci și în cel de iarnă. Era firesc ca schiul să devină un punct de atracție alături de patinaj și săniuș. Stațiunile elvețiene, germane, franceze și italiene încep să fie frecventate de protipendada din ce în ce mai avidă de „les plaisirs frénétiques de la neiges“, schiul fiind marea descoperire, marea atracție.

O atracție care se va dovedi curînd și pentru populația locală, cu consecințe nebănuite, din fericire benefice pentru dezvoltarea societății și a schiului.

9.Și pe zăpezile Carpaților sînt urme de schiuri

Cercetările arheologice efectuate pe teritoriul țării noastre, care au dus la descoperirea a numeroase așezări din epoci de la începutul istoriei omenirii, nu au scos la iveală, cel puțin pînă acum, printre alte ustensile, rachete de călcat zăpada sau schiuri. Și totuși, fără a fi vorba de milenii, unele dovezi atestă, cu secole în urmă, prezența „bocancilor de zăpadă" și la noi. Ele se încadrează în documentarul existent, care vorbește despre prezența rachetelor în sud-estul Europei. Este logic să fie așa, deoarece arcul Carpaților a constituit întotdeauna un adăpost pentru locuitorii meleagurilor carpato-dunărene. Faptul că depresiunile intramontane erau locuite încă din cele mai îndepărtate timpuri, că pădurile ofereau un vînat abundent, iar trecătorile și locurile mai greu accesibile nu constituiau obstacole de netrecut, că iernile în munții noștri erau mai puțin aspre, dar suficient de bogate în zăpezi, oferă premisele existenței și în Carpați a urmelor primelor forme de schiuri pe zăpadă.

În sprijinul acestei ipoteze vin cîteva atestări documentare. Prima, cu adevărat surprinzătoare, este urmarea unei descoperiri făcute la Cluj-Napoca, în 1959, a două patine din os de animale, datînd din anul 800—450/300 î.e.n., care au slujit celor dintîi manifestări ce prevestesc practicarea sporturilor de iarnă în spațiul carpato-dunărean (Muzeul Sportului din Cluj-Napoca). A doua, parvenind din secolul al XI-lea, atestă existența patinelor din os de cal cu una din părțile late șlefuite pentru alunecare și a crampoanelor de fier de formă elipsoidală ce se fixau la încălțăminte pentru a ușura deplasarea pe gheață și zăpadă (Muzeul sportului din R.S.R. — București).

Chiar dacă nu este vorba de primele forme specifice schiului, nu trebuie să uităm că, în acele străvechi timpuri, mijloacele de călcat zăpada sau pentru mersul pe gheață coexistau. Este, deci, posibil ca alături de patine să fi existat și „bocanci de zăpadă" sau rachete de călcat zăpada. Rămîne ca

aprofundarea cercetărilor și descoperirile viitoare să confirme.

În lucrarea „Urme de schi peste veacuri", Gh. Epuran ne oferă și alte date interesante. Astfel, el citează articolul intitulat „Bocancii de zăpadă în România și în Europa de Sud", publicat în „Paskider", în 1938, de suedezul Zettersen, în care acesta menționează o informație primită de la prof. Viklung, potrivit căreia păstorii din zona Satu Mare întrebuințau rachete rotunde ca niște cercuri de butoi, cu plase în interior pentru mersul pe zăpadă. Procurîndu-și o pereche de rachete din Maramureș, nu mică i-a fost surprinderea să constate că tipul de rachetă maramureșană era asemănător cu un tip de rachetă găsit în Suedia, singura deosebire fiind o a treia legătură transversală din nuiele de răchită pe care o avea racheta suedeză.

Comentînd acest fapt, prof. Zettersen este de părere că prezența rachetelor de călcat zăpada în Transilvania, asociata prezenței lor în Pirinei și în alte regiuni din sudul Europei, nu este o apariție de sine stătătoare, așa cum vrea să explice prof. R. Zeller, directorul Muzeului alpin din Berna, ci ea este urmarea răspîndirii unor largi cercuri de cultură, care au depășit granițele etnice și de limbă. În această situație, apariția rachetelor de călcat zăpada în nordul țării noastre poate fi explicată prin împrumutarea lor de la popoarele care locuiau unele regiuni rusești și Polonia.

Această ipoteză pare a fi confirmată și de știrile cu privire la apariția schiului. Prima este cea furnizată de „Cronica Europei Sarmatice" („Sarmatiae Europae descriptio") apărută la Cracovia, în 1578, a lui Alexander Gwanin. Aflat la curtea regelui Sigismund al Poloniei, Gwaniri are posibilitatea să efectueze o serie de călătorii cu caracter militar în Polonia, țările baltice, diferite regiuni rusești, Suedia, Danemarca și Grecia. Printre impresiile așternute pe hîrtie aflăm și date despre schi în capitolul în care descrie pămînturile Carpaților Pădurоși (Premio Regio) și în capitolul despre locuitorii din regiunea Ceremușului (Ceremisi Populi), numindu-l „nartae" (Mirabilis cursul în Nartis), termen folosit pentru schi în limba slavă. El este uimit de repeziciunea cu care schiorii acestor regiuni se deplasează pe zăpadă, dovadă că ei folosesc de mult timp și în mod obișnuit tălpicile lungi de lemn care-i ajută iarna la vînătoare.

Fără îndoială că din această regiune, de la granița ținuturilor cele mai nordice ale țării noastre, schiul a coborît spre sud, fiind preluat de localnici și dezvoltat. Dintr-o serie de cronici turistice și sportive apărute în revista „Boabe de Grâu“ (anul IV, nr. 3, martie 1933 și anul IV, nr. 12, decembrie 1933) sub semnătura lui Emanoil Bucuța, aflăm nu numai relatări despre preocupările sportive pe timp de iarnă ale locuitorilor din nordul țării, ci și prilejul de a face unele reflecții asupra unor aspecte legate de prezența schiului pe aceste meleaguri din vremuri mai îndepărtate :

...„pe toate drumurile înalte, prin sate și așezări de fabrici, zbîmîiau săniuțele, treceau chiuind cu o patină sau două băieții și fetele, se avîntau, sărind peste șosea ca peste un obstacol, schiori cu mișcări și apucături de picioroange mari dintr-o familie de cocostîrci care și-au pierdut aripile și păstrează amintirea și trebuința zborului. Tot ținutul de acolo se mișcă și se bucură ca într-o țară a iernii. Nu erau numai cîțiva, ca oriunde aiurea, și mai ales în marginea orașelor, ci populația întreagă. Nu era numai un sport de oameni cu răgaz sau de copii fără treabă, ci un obicei și o îndeletnicire de demult a tuturor"... Deci, o practică cu rădăcini adînci !

Și din zona munților Bihorului avem unele vești. Un cercetător maghiar, Istvan Chemel, semnalează că locuitorii foloseau un schi primitiv pentru deplasarea în timpul iernilor cu zăpadă abundentă, încă în secolul trecut.

Am fi dorit să cunoaștem date despre începuturile schiului în Munții Apuseni, dar veștile de demult ne ocolesc. Cu atît mai mare este surpriza noastră constatînd, din izvoare după 1900, că moții foloseau schiuri și legături simple, construite cu multă ingeniozitate din lemn, adaptate opincilor, cu ajutorul cărora străbăteau distanțele mari care le separau casele și satele. Să fie vorba de rezolvări autohtone, nesupuse altor influențe ? Cît despre Bucegi, incursiunile în munți în trecut erau o raritate și o îndrăzneală din partea puținilor locuitori care populau Valea Prahovei (în jurul anului 1700, între Breaza și Predeal se aflau numai cîteva așezări, împrăștiate pe o întindere de aproape 40 km, care purtau denumirea de satul Izvor, iar mai tîrziu Podul Neagului). Probabil, pentru deplasări, oamenii au folosit, mai întîi,

vechile vîrzoabe (rachete de călcat zăpada) din împletituri de nuiele și mult mai tîrziu schiurile.

Vizitînd muzeele sportului din București, Brașov și Cluj-Napoca am descoperit lucruri interesante legate de istoricul schiului. Astfel, la Muzeul sportului din Brașov, situat în clădirea care a găzduit sediul primei societăți de patinaj brașovene (sfîrșitul secolului al XIX-lea), sînt expuse următoarele obiecte : o pereche de rachete de călcat zăpada de formă ovală alungită, construite din lemn prelucrat, cu plasă de sfoară și legătură la călcîi din sîrmă. Ele fac parte din categoria celor apărute după 1920 ; schiuri datînd de la sfîrșitul secolului al XIX-lea. Una din perechi prezintă un interes deosebit, fiind construită din lemn tare, cu vîrfurile schiurilor relativ ascuțite și ușor recurbate, cu șanț pe talpă și un ornament simplu longitudinal pe fața superioară. Legăturile din piele ingenios realizate, sînt foarte solide ceea ce ne duce la concluzia că schiurile erau folosite și pe teren înclinat. Caracteristicile schiurilor și legăturilor, comparativ cu cele aflate în muzeele schiului de la Oslo, Stockholm sau Urnea (Suedia), atestă datarea de la sfîrșitul secolului al XIX-lea ; un băț lung de bambus, fără rondelă, ca o suliță. Este sigur că a fost folosit în aceeași perioadă, poate de pe vremea cînd Zdarski ne-a vizitat țara (1907).

Deosebit de interesante sînt patinele expuse, provenind de la Sighișoara, din a doua parte a secolului al XIX-lea (unele cu siguranță mult mai vechi, din păcate nesupuse unor expertize de specialitate), confecționate din os, lemn și metal. Cele care ne-au reținut atenția sînt confecționate din lemn, destul de late la suprafața de contact cu solul, alungite și recurbate la vîrf, cu o legătură foarte simplă din sfoară sau piele. Lățimea tălpicii nu putea asigura o bună stabilitate pe gheață, ceea ce ne face să credem că erau folosite, mai curînd pe zăpadă și teren bătătorit decît pe gheață. Cum și azi unele minischiuri, recomandate în învățarea schiului, au mai curînd forma unor patine, le putem include în categoria mijloacelor comune de deplasare pe gheață și zăpadă, o formă tranzitorie nu numai pentru patinaj, ci și pentru schi.

Muzeul sportului din București prezintă schiuri și legături

folosite de armată, turiști și concurenți din țara noastră în perioada 1915—1945. Cele de turism și frasin sînt de fabricație românească. Legăturile sînt de tip „Bilgheri“, „Huitfeld“ și arc „Amstiitz", dovedind influența nordică. Printre alte exponate întîlnim donațiile foștilor competitori Toma Calista, Const. Medeleanu și Gh. Leurzeanu, deosebit de prețioase prin informațiile pe care le furnizează privind modul cum era practicat schiul, organizarea lui, activitatea competițională, rezultatele de prestigiu obținute etc. (sînt expuse fotografii, diplome, plachete, medalii, cupe, insigne, brevele, trofee etc.), și un schi care a făcut parte din perechea cu care Gh. Leurzeanu a concurat în 1923 și 1925 în Cehoslovacia. Din păcate, documente mai vechi nu există.

Așadar, și pe zăpezile Carpaților sînt urme de schiuri. Faptul că munții noștri nu reține zăpezi veșnice, iar clima temperată menține iarna numai cîteva luni a făcut ca practicarea schiului să nu difere de cea a altor zone din Europa centrală și de sud. Așteptăm ca cercetările viitoare să ne ofere informații mai ample. Cît despre apariția și evoluția schiului ca sport la noi ne vom referi în subcapitolul „Din hronicul schiului românesc".

10.Expansiunea schiului nu cunoaște limite: America — Australia

În timp ce în Europa, Krupp fabrica primul tun de oțel, în Italia izbucnea primul război de independență, iar în Franța se proclama Republica, continentul american era cuprins de ,,febra aurului". Așa se face că mulți europeni au luat calea pribegiei, în speranța că norocul le va surîde. Cu această ocazie, norvegienii și-au luat cu ei și schiurile care s-au dovedit extrem de utile în condițiile aspre în care și-au desfășurat activitatea. Cu ajutorul lor ei reușeau să aibă o mai mare rază de acțiune, și, deci, posibilitatea de a prospecta mai rapid noi terenuri aurifere. O relatare a anului 1854 vorbește despre avantajele norvegienilor care foloseau schiuri lungi „de mai bine de 10 picioare" față de canadienii încălțați cu rachete. Cu toate că avantajele erau net de

partea lor, nimeni nu este tentat să-i imite. în timpul liber norvegienii organizau concursuri, anul 1854 marcînd debutul unei competiții care, intitulată „Cordonul de argint", va deveni tradițională. în această perioadă un rol însemnat îl joacă norvegianul Tromson, al cărui nume se va schimba în John A. Thomson, supranumit „Snow-schoe“ (bocanc de zăpadă). El era un vestit schior și un mare animator, căruia i se datorește și înființarea unei școli de schi la Carson City. Thomson, și ca el încă mulți alții, au fost folosiți de serviciul poștal american pentru transportul curierului peste trecători și munți pe drumuri greu accesibile iarna.

Acțiunea lui Thomson de a învăța cît mai mulțl tineri sfi schieze își găsește încununarea, cînd unul din elevii sfii Înființează, între anii 1858 și 1861, în orășelul Altura-California, un club de schi american intitulat „Alturas Snowshoe Club", dar mal ales pentru faptul că schiul continuă să se dezvolte și după plecarea norvegienilor, Cu ocazia înființării clubului de schi „Alturas Snowshoe Club", minerul bărbos Issac Steward primește titlul neoficial de „părinte al schiului american". Sub imboldul personalității compatriotului lor, celebrul Fridtjof Nansen, norvegienii pun bazele unul club de schi propriu, în 1882, în localitatea Berlin-New Hampshire, pe în care-l numesc (nici nu se putea altfel !), „Nansen Ski Club". După revista „A Century of sports", New York, 1971, „Nansen Ski Club" este primul club de schi oficial în S.U.A, Unii autori americani sînt de părere că alt club ar avea dreptul să fie considerat primul : cel înființat la Red Wing, Minnesotta, în 1883. Ceea ce ni se pare important este faptul că aceste cluburi au luat naștere cu aproape un deceniu înaintea celor din Europa centrală. Pentru a avea o imagine și mai cuprinzătoare, să adăugăm și data primei curse pe schiuri organizată în S.U.A., la Sierra County, în 1854.

Dacă în Sierra Nevada schiul apare timpuriu, în regiunile din est ale S.U.A. este semnalat mult mai tîrziu, primul club fiind fondat abia în 1886 : „Aurora Ski Club". Era, de fapt, tot un club norvegian, sub egida căruia se organizau concursuri de fond și de sărituri.

Cu toate acestea, schiul nu se dezvoltă pe măsura

admirabilelor eforturi ale norvegienilor, deveniți ad-hoc veritabili „instructori de schi". Sfîrșitul perioadei înfloritoare a căutătorilor de aur va duce la reîntoarcerea acasă a norvegienilor, accentuînd întîrzierea unui proces ce se anunța promițător. Abia după anul 1900 schiul va cunoaște un progres demn de luat în seamă. în mai puțin de trei decenii schiul va lua o amploare fără precedent, ceea ce va permite organizarea, pentru prima oară pe continentul american, a Jocurilor Olimpice de iarnă. Cinstea i-a revenit localității Laice Placid. Era în anul 1932, iar evenimentul a avut un mare rol propagandistic. După 28 de ani, o nouă ediție a Jocurilor Olimpice se desfășoară în S.U.A., de această dată în California, la Squaw Valley, în 1960. Dacă adăugăm și ultimele Jocuri, desfășurate în 1980, tot la Lake Placid, vom avea o imagine de ansamblu a progre sului schiului pe acest continent.

Prezența norvegienilor în Anzii Cordilieri va însemna, de asemenea, un prilej de cunoaștere a schiului în America de Sud. Ei sînt semnalați după 1850 și au în linii mari aceeași activitate și influență ca în Nord : asigură transportul curierului din Santiago de Chile la Mendoza în Argentina, iar în timpul liber fac schi și se întrec în concursuri de fond. Istoria schiului mai menționează aportul unor ingineri elvețieni și germani care au lucrat la construirea drumului de fier transandin dintre Los Andes și Mendoza, stabiliți mai apoi în Chile, care au propagat schiul printre localnici, avînd chiar un club de schi propriu. Și în America de Sud schiul cunoaște o perioadă de avînt abia după 1900, pentru ca în 1966, stațiunea Portillo din Chile să prilcjuiască organizarea unui Campionat mondial de schi alpin.

Cu toate că în Canada descoperim din vremuri foarte îndepărtate rachetele de călcat zăpada, schiul e menționat în relatarea unui carnaval pe gheață, în 1759. Vești mai consistente apar după 1881, iar primul club de schi va lua ființă în anul 1904 la Montreal : „Montreal Ski Club". Ținînd seama de condițiile deosebit de grele din nordul Canadei, activitatea de schi s-a concentrat în preajma marilor aglomerări urbane și a stațiunilor montane din zona centrală excelent echipate pentru practicarea schiului.

În celălalt capăt al lumii în Australia schiul pătrunde tot

datorită norvegienilor, și tot în aceeași perioadă. Aportul lor a fost asemănător celui de pe continentul american. O epocă de pionierat pînă în 1930,

Fig. 13. *Concurs desfășurat în Canada, la sfîrșitul secolului al XIX-lea, perachete tip „Trug".*

după care schiul va cunoaște o dezvoltare mal amplă în zona Cordillierilor australieni.

Încheind acest mic „tur de orizont" pe continentul american și australian, nu putem să nu menționăm excepționalul aport adus de norvegieni la răspîndirea schiului în lume. Valoarea înaltă atinsă azi de schiul din S.U.A., Canada, Chile șl Argentina își află Izvorul în abnegația acelor pionieri venlțl din Scandlnavla. Este adevărat: expansiunea schiului nu cunoaște limite !

11. Epopeea marilor deschizători de drumuri

Cu schiurile prin „Sahara Arcticii"

„Năvalnic, cu pași mari, tot spațiul îl înghit,
Al meu e Nord și Sud, Apus și Răsărit."
WALT WHITMAN

Într-o veche „saga" islandeză se povestește că regele normanzilor, Eric Roșcovanul (c. 940 — c. 1010), după ce a săvîrșit o crimă în Islanda, a fugit undeva la miazănoapte. După mulți ani, dat dispărut, se reîntoarce acasă. Fire aventuroasă și lipsit de scrupule, Eric va comite pentru a doua oară o nelegiuire vorbindu-le supușilor săi despre niște pămînturi, descoperite chipurile de el, undeva mai la nord, deosebit de bogate și fertile pe care le-a numit Vinland (Țara Verde) — Groenlanda. Așa se face că, prinși de mirajul pămîntului făgăduinței, mulți oameni s-au îmbarcat în grabă pe 25 corăbii, aventurîndu-se în necunoscut. Cele mai multe nave s-au sfărîmat pe drum, iar supraviețuitorii, abia ajunși la țărmurile Groenlandei, și-au dat seama, cu oroare, de înșelătoria regelui și tragismul în care se aflau, pe un pămînt inospitalier.

Multă vreme cea mai mare insulă a globului, Groenlanda, a rămas un mister. Au trebuit să treacă multe secole, pentru ca interesul exploratorilor să se îndrepte spre ea. Prima tentativă o face, în 1752, danezul Dalager, dar după numai 13 km parcurși este stopat de bariera de gheață. După mai bine de un secol, în 1883, suedezul A. Nordenskjbld parcurge 117 km în interiorul insulei, fiind urmat, după cinci ani, de americanul Robert Peary, puțin mai norocos, care realizează un marș de 160 km. Cu toate

că materialul științific furnizat de aceste expediții era deosebit de prețios, faptul că nu se atinsese nici măcar centrul insulei, nu permitea să se tragă concluzii definitive. Mai ales că Nordenskjold susținea ipoteza că în interiorul insulei, clima este blîndă și că există chiar locuri acoperite cu păduri. O ipoteză care își aștepta confirmarea și care, după cum vom vedea, era combătută chiar de eschimoșii care o locuiau pe țărmuri.

După stoparea expediției lui Nordenskjold, Groelanda devine în mințile oamenilor un pămînt extrem de inospitalier, o adevărată „Sahară a Arcticii". Nu e, deci, de mirare că proiectul tînărului student norvegian Fridtjof Nansen, de a parcurge pe schiuri Groenlanda de la țărmul răsăritean la cel apusean, a părut o simplă elucubrație a minții. O fițuică obscură din Bergen publica, de pildă, următorul anunț : „în luna iunie a anului curent (1888 — n.a.), laborantul muzeului Bergen (Nansen) va da o reprezentație: alergare pe schiuri cu sărituri pe gheața continentală a Groenlandei. Locuri pentru public în crăpăturile gheții. Bilet de întoarcere puteți să nu mai luați“ (Talanov A., „Nansen").

Chiar printre cercetătorii timpului nu puțini erau aceia care susțineau că „pentru cei ce cunosc condițiile climatice și geografice ale Groenlandei răsăritene, nu există nici o îndoială că atunci cînd va fi nevoit să renunțe la expediția sa și nu va mai afla corabia care să-i aducă înapoi, Nansen va pierde în mod inutil atît viața sa, cît și viețile însoțitorilor săi". Dar Nansen, animat de un înalt patriotism, de conștiința condiției lui de om de știință și de un profund umanism, va pomi în senzaționala sa călătorie, pe care o va duce la bun sfîrșit. Nici o clipă nu s-a îndoit de reușita sa. Acuzat că nu se îngrijește de o cale sigură pentru o eventuală retragere, el spunea : „Calea de retragere este un obstacol primejdios pentru cine urmărește să-și atingă țelul, deoarece pentru îndeplinirea sarcinii propuse trebuie să dai tot ce poți, nu să pierzi timp prețios, uitîndu-te înapoi, cînd totul este să privești numai înainte".

Anul 1888 va rămîne în istoria marilor descoperiri ca o pilduitoare pagină. Timp de 65 de zile mica expediție condusă de Nansen va parcurge pe schiuri 650 km peste întinderi nesfîrșite și munți acoperiți de gheață și zăpadă, înfruntând dificultăți

deosebite. Nansen spunea că, pentru a-și menține salivația și a-și astîmpăra setea, și-au mestecat pînă și rachetele canadiene din lemn de măslin făcute aşchii.

Nu vom descrie amănuntele călătoriei, zugrăvite cu măiestrie de însuși Nansen în cartea „Paa ski over Grdenland" („Pe schiuri în Groenlanda"). Vom semnala doar cît de organic se îmbină știința cu sportul. Nansen spunea cu aer de vizionar : „Schiul este probabil de o mult mai mare importanță dccît este socotit în general. El va sluji viitorului omului". Sau : „Schiuri ! Schiuri ! O pereche de schiuri obișnuite... Fără de ele nu s-ar fi putut învinge înspăimîntătoarea Sahară a Arcticii". Nelipsit de simț poetic, el caracteriza astfel schiul : „Unde se poate găsi mai multă libertate și emoție decît în vertiginoasele alunecări pe pantele dealurilor, printre copacii împodobiți, cu obrajii periați de aerul înțepător și ramurile brazilor încremeniți de ger, cu ochii, mintea și mușchii ageri, pregătiți să întîlnească orice obstacol, orice pericol necunoscut pe care clipa următoare îl poate scoate în cale ? Simți cum mintea se purifică deodată de o civilizație obositoare și de un aer înecăcios de oraș. Întreaga ființă îți este absorbită de schi și natura înconjurătoare. Este ca ceva ce dezvoltă nu numai trupul, ci de asemenea și sufletul" (Talanov A., „Nansen").

Expediția lui Nansen a adus un imens serviciu științei și a dat un impuls răspîndirii schiului în lume. Exploratorul englez al Arcticii, A. Markham, spunea în 1889 : „Consider expediția în Groenlanda drept una din cele mai uriașe și mai eroice înfăptuiri ale timpului nostru, care a reunit în ea cel mai înalt act de bravură cu cel mai vast cîmp de investigații științifice".

După expediția în Groenlanda, Nansen întreprinde un lung turneu de conferințe prin orașe ale Europei și Americii, la Stockholm, Hamburg, *Londra, New York, Paris. Pretutindeni relatările sale stîrnesc senzație.*

Fig. 14. *Fridtjof Nansen și însoțitorii săi din traversarea Groenlandei alături de materialele folosite pentru deplasare (rachete, schiuri,* sănii).

A urmat o expediție în Arctica (1893—1896) pe vasul „Fram", folosind deriva ghețurilor pentru a se apropia cît mai mult de Polul Nord, apoi a pornit spre Pol pe o banchiză (1895) atingînd 86°14'lat. N. În aceste întreprinderi a folosit din nou schiurile, alături de sănii.

Ecoul tuturor călătoriilor realizate de Nansen a făcut ca interesul pentru schi să crească pretutindeni în lume, proiectîndu-l pe o nouă traiectorie pe cea sportivă.

„Nansen a fost mare ca explorator polar, mai mare ca savant, dar și mai mare ca om." Sînt cuvintele lui Otto Sverdrup, tovarășul care l-a însoțit în atîtea expediții, și gîndite, probabil, de întreaga lume.

Spre... capătul Pămîntului

„Pentru a înfăptui un lucru mare, trebuie să riști ceva mare."

FR. MEHRING

Nu numai Arctica, ci și Antarctica a exercitat o deosebită atracție pentru exploratori. „Lumea e cuprinsă de patima cuceririi celui de-al șaselea continent, spunea Nansen. Toți marii exploratori tind într-acolo ca fluturii de noapte spre lumină".

Interesul enorm legat de cunoașterea acestui continent, spiritul competitiv în cucerirea Polului, dealtfel specific epocii, au constituit, fără îndoială, motivația celor care n-au pregetat să înfrunte poate cea mai ostilă parte a lumii.

La întrebarea pe care un ziarist i-o pune lui Amundsen, în pragul expediției în Antarctica : „Pentru ce faceți toate acestea, pentru ce vă expuneți viața ?" exploratorul răspundea : „Pentru ce? Nu mă veți înțelege, dacă vă voi spune că vreau să umplu petele albe de pe hartă, că vreau să-mi desfăt ochii cu priveliștea întinderilor albe pe care n-a pus încă nimeni piciorul, pe care sute de mii sau milioane de ani nu le-au privit decît stelele. Să fiu eu primul care le tulbură liniștea".

Însuși compatriotul nostru, Emil Racoviță, avea să mărturisească, în jurnalul său de călătorie, cu prilejul expediției lui Adrien de Gerlache, din 1897, cu nava „Belgica" în zona ghețurilor Antarcticii : „Aș voi să am darul vorbei sau al penelului, pentru a vă putea da o idee despre aspectul fermecător al acestor regiuni cînd marea e lină, cerul senin și soarele voios. Fotografiile acelor locuri față cu realitatea nu sînt decît caricaturi, căci ceea ce deosebește peisajul polar de toate celelalte peisaje e finețea coloritului, e limpezimea aerului, e dulceața tonurilor, pe care fotografia nu poate să le reproducă".

Din tot ce a rămas în urma expedițiilor la Polul Sud, mai

presus de frumusețea naturii și valoarea cercetării științifice a fost măreția gestului uman, efortul și sacrificiul oamenilor.

Primele contacte ale lui Dumont d'Urville, Borchgrevink, Shackleton, Scott au scos în relief dificultăți ce păreau insurmontabile. Dar oamenii au continuat cu persuaziune temerara lor aventură. Au revenit în Antarctica de fiecare dată cu credința că vor învinge, și au reușit. Victoria a însemnat un act de un rar eroism, de mare demnitate, dar și de tragism.

Borchgrevink este primul om care iernează, în 1889, pe cel de-al șaselea continent. Shackleton, după ce eșuează în prima tentativă (1902), nu izbutește nici în cea de-a doua (1909), deși a fost la un pas de izbîndă. Ar fi mai avut 179 km pînă la Pol. Numai o săptămînă de marș. Atît de puțin și totodată atît de mult... După o primă tatonare a ghețurilor Antarcticii în anii 1901—1903, Scott se reîntoarce, angajîndu-se într-o titanică luptă cu natura și sub presiunea concurenței norvegianului Amundsen pornit spre Pol în același timp. Amîndoi ajung la... capătul Pămîntului. Amundsen, primul, la 16—XII—1911, Scott la un infim interval, la 18—I—1912. Dacă norvegianul rămîne în viață, Scott sfîrșește pe drumul de întoarcere. Demnitatea cu care a primit moartea, l-a înnobilat mai mult decît victoria în sine, eroismul său și al celorlalți membri ai expediției rămînînd peste veacuri o mare pildă.

Cucerirea Polului Sud a fost posibilă și datorită experienței acumulate în traversarea Groenlandei și a drumurilor spre celălalt capăt al Pămîntului. Din arsenalul ustensilelor necesare expedițiilor nu au lipsit săniile și schiurile. Mijloace simple, rudimentare, dar atît de eficace. Muzeele lumii păstrează ca pe niște relicve de preț schiurile folosite de Nansen, Amundsen și alți exploratori.

Dacă privim expedițiile polare de pe pozițiile tehnicii modeme de azi, cînd spărgătoarele de gheață circulă nestingherite, cînd mașini speciale înfruntă gheața și zăpada sau solul lunar, cînd alimentarea și transportul oamenilor la Pol se face cu ajutorul navelor aeriene, arhaicele schiuri folosite ca principal mijloc de deplasare subliniază și mai pregnant utilitatea lor și efortul uman. Scott considera folosirea exclusivă a mijloacelor de tracțiune mecanică sau animală ca o lezare a sentimentului de

împlinire, atunci cînd scopul este atins : „Nu este demnă de om, spunea el, o victorie care nu este dobîndită cu propriul său efort, cu efortul suprem".

Însoțind omul în marea sa aventură de cucerire a capătului pămîntului, la nord și la sud, schiul și-a continuat propria sa aventură începută cu milenii în urmă. Ecourile vor fi puternice, iar efectele nebănuite.

II
În pas cu timpul

1.De la simplitatea mijlocului de transport la sport

În 1960, Federația Internațională de Schi (F.I.S.) a întreprins o anchetă în rîndul federațiilor naționale afiliate cu tema: „care sînt personalitățile care au lansat schiul în țara dv. ?“ Spre surprinderea generală, Federația norvegiană a înscris două nume: Torjus Hemmestveit și Fridtjof Nansen. Surpriza se datora, desigur, prezenței lui Torjus Hemmestveit alături de legendarul Fridtjof Nansen. Primul, aproape necunoscut, la acea dată, peste hotarele Norvegiei, fusese un săritor cu schiurile care, în anul 1879, realizase la Huseby o săritură de 23 m. Un campion printre alte cîteva sute reținute de istoria schiului, în timp ce ultimul va rămîne peste veacuri un mare deschizător de drumuri.

Cum au putut norvegienii să asocieze aceste două personalități și de ce alături de Nansen nu a figurat, eventual, Sondre Nordhaim — un mare campion și un novator în materie de schiuri, cunoscut, și în care-l precedase pe Hemmestveit ? Iată o întrebare care și-ar putea găsi răspunsul în faptul susținut de norvegieni că Hemmestveit, prin performanța sa, de-a dreptul uimitoare, în acel sfîrșit de secol al XIX-lea, exercitase asupra tineretului o mare influență, grație căruia mii de tineri i-au urmat calea. De fapt, în asocierea celor doi se găsește însăși esența noțiunii de sport a schiului : mijloc de destindere și întărire a sănătății la nivel de masă, formă de întrecere ajunsă la un grad de tehnicitate și estetică excepțional pentru cei mai dotați. Torjus Hemmestveit și Fridtjof Nansen reprezintă, în fond, cei doi poli ai axei în jurul căreia se va dezvolta în viitor schiul ca sport, a cărui istorie modernă ar puteaîncepe cu ei.

Au trebuit să treacă cîteva sute de ani pentru ca din mijloc utilitar schiul să devină sport. Norvegienilor le revine meritul de a fi conceput formele de întrecere și apoi de a le fi răspîndit în lumea întreagă. Leagănul întrecerilor organizate se pare a fi regiunea Telemark și în mod special valea Morgedal. O regiune foarte pitorească, dar al cărei relief supunea la grele încercări localnicii obligați iama să se deplaseze de la o localitate la alta, fără a putea folosi drumurile existente. Ei au ajuns astfel să schieze foarte bine, datorită varietății reliefului.

Interesant de semnalat este faptul că în Norvegia exista, încă din 1530, o organizație de poștași formată din schiori. Organizarea de mai tîrziu a patrulelor de schiori militari indică și o practică de întreceri (cum a fost cazul concursului militarilor norvegieni desfășurat la Christiania, azi Oslo, în 1767, și care a constat, surprinzător !, dintr-o coborîre pe o pantă pe care se aflau tufișuri și arbuști, ce trebuiau ocoliți. O veritabilă cursă naturală de slalom).

La începutul secolului al XIX-lea se semnalează existența unor întreceri de fond și sărituri, organizate între țăranii localităților Osterdahl și Telemark, care vor deveni, mai apoi, tradiționale. Este surprinzător faptul că aceste întreceri aveau reglementări simple, care vor constitui punctul de plecare al regulamentelor de mai tîrziu. Un rol deosebit în sprijinirea manifestărilor sportive l-a avut apariția, după 1814, a cărții lui Oskar Wergeland „Schiul, istoria și întrebuințarea sa militară", care va fi citită cu interes de tineretul norvegian. El găsea în învățămintele practice date de autor, un îndemn ce alimenta starea de spirit patriotică caracteristică acelei epoci.

Începînd cu anul 1830, concursurile devin frecvente în multe părți ale Norvegiei, cu deosebire în valea Morgedal și la Christiania. După 1850, mulți tineri mai înstăriți se îndreaptă spre Christiania pentru a-și desăvîrși pregătirea generală și a obține o profesiune. Ei vor frecventa cursurile Universității sau Academiei militare. Pe timpul iernii obișnuiau să se reîntîlnească, schiind pe pantele din preajma orașului, în zona nu mită „Nordmarken“. De cele mai multe ori îi însoțeau colegii de școală, iar la concursurile de fond și sărituri pe care le organizau asistau nenumărați spectatori ocazionali, sau special veniți, atrași de felul cum schiau și de spectaculozitatea întrecerilor. O mai frumoasă propagandă pentru schi și întreceri nici nu putea exista. La Huseby, Holmenkollen și în împrejurimile altor localități concursurile cunosc o mare popularitate.

În 1861 ia ființă „Asociația Centrală pentru dezvoltarea exercițiilor fizice și antrenamentul pentru mînuirea armelor de foc". Această asociație își propune și sprijinirea schiului considerat drept sport național. Roadele nu vor întîrzia să apară, chiar în anul următor, cînd se vor organiza întreceri de coborîre (slalom, în

accepțiunea lor), sărituri de pe trambulină și curse de fond pe distanțe variind între 5 și 7 km.

În 1868, la Brukenberg se consemnează primul record de sărituri cu schiurile (19 m), performerul fiind Sondre Nordheim. Anii care au urmat au însemnat tot atîtea acumulări pe plan tehnic și material, contribuind și la îmbunătățirea performanțelor. Anul 1881 consemnează înființarea clubului de schi „Christiania Ski Club", un promotor al concursurilor din zonă. Prima federație de schi se constituie în anul 1883, la Christiania, sub numele de „Federația pentru dezvoltarea și propagarea schiului". Este lesne de înțeles rolul pe care l-a exercitat în sprijinirea activității competiționale, desfășurată la Huseby, Christiania sau Holmenkollen. Spre sfîrșitul secolului al XIX-lea, concursurile capătă o și mai mare amploare, făcînd ca renumele norvegienilor să depășească hotarele țării lor.

Situația este asemănătoare și în celelalte țări vecine. în Suedia, primul concurs are loc în 1877, pentru ca în 1886 să se semnaleze un concurs organizat pe pantele de deasupra grădinii zoologice din Stockholm, la care au participat militari. înființarea, în 1892, a asociației pentru promovarea schiului „Skidfrämjandet" va constitui un impuls. În aceeași perioadă se semnalează și primul concurs internațional de schi organizat în Suedia. Ca o curiozitate vom aminti de un concurs organizat de exploratorul suedez Nordenskjbld, în 1884, pe distanța de 220 km, cîștigat de laponul Paava Lars Nielsen Tuorda, în 21 ore și 22 minute. O strălucită demonstrație a resurselor de care dădeau dovadă laponii. În Finlanda, primul concurs are loc în anul 1864 la Helsinki. Doi ani mai tîrziu se semnalează o manifestare sportivă internațională cu participarea norvegienilor și suedezilor.

Așadar, schiul devine sport la mijlocul secolului al XIX-lea datorită nordicilor ; norvegienii jucînd rolul de port-drapel. Amploarea pe care o vor lua concursurile va duce la instituirea, în 1901, a „Jocurilor Nordice“, care se vroiau o replică a Jocurilor Olimpice de vară, inaugurate la Atena în 1896.

2. Promotorii

În Europa centrală trecerea de la utilitar la sport s-a făcut mult mai rapid și nu greșim afirmînd că în multe locuri practica alpină a început direct, fără a mai parcurge stadiul utilitar. Este adevărat că, în unele țări, s-au importat din Norvegia nu numai materiale (schiuri, legături etc.), dar și tehnicieni, fără să se înregistreze progrese deosebite. Au fost, deci, necesare eforturi proprii pentru promovarea unei tehnici specific alpine și confecționarea unor schiuri adaptate terenului. Meritul cercetătorilor și inovatorilor anonimi sau recunoscuți este imens. O luptă care pe deoparte a trebuit să se ducă cu preceptele școlii norvegiene, iar pe de alta cu diferitele practici locale insuficient cristalizate.

Unul din pionierii schiului alpin a fost germanul Wilhelm Paulke, un geolog de frunte și un alpinist încercat. După o practică de cîțiva ani ca autodidact în materie de schi, perioadă în care a folosit schiuri norvegiene, traversează, în 1897, alături de cîțiva prieteni, Oberlandul (Alpii Bemezi) elvețian. Experiența acumulată îl duce la concluzia că schiurile și legăturile trebuie readaptate pentru a face față pantelor repezi din Alpi. El a confecționat un nou tip de legătură de schi, care asigura stabilitatea laterală a bocancului și-l împiedică să alunece înapoi. Adept al folosirii paralelismului schiurilor în coborîre și ocolire, ca și a două bețe de dimensiuni reduse, elemente care caracterizau școala norvegiană, Paulke se va angaja într-o dispută teoretică cu un alt precursor al schiului, austriacul Mathias Zdarski, logica lui Paulke dovedindu-se peste timp justă.

Mathias Zdarski a jucat un rol de excepție, influențînd radical dezvoltarea schiului în Alpi. Prodigioasa sa carieră de pionier a însemnat o luptă tenace pentru afirmarea unui „stil alpin“ propriu, opunîndu-se cu îndîrjire tendințelor de preluare identică, de

copiere a tehnicii și practicii norvegiene. Era un spirit deschis, iubea artele și practica alpinismul. În 1891 încearcă prima pereche de schiuri norvegiene, pe pantele din apropierea localității unde trăia, Lilienfeld. Din păcate, nu știa prea multe lucruri despre modul cum trebuiau folosite, iar cele cîteva noțiuni desprinse din cartea lui Nansen „Pe schiuri în Groenlanda" nu au avut darul să-l edifice tehnic. își dă seama, curînd, că materialul norvegian nu corespundea terenului alpin. Se hotărăște mai întîi să confecționeze schiuri și legături. El realizează un schi mai scurt, de 1,80 m, și o legătură metalică care oferea o mai mare stabilitate bocancului în toate planurile. în privința bețelor consideră că este suficient să se folosească de un băț lung pentru a menține echilibrul și a asigura sprijinul în cazul ocolirilor. Odată creat materialul, Zdarski studiază tehnica de ocolire, preconizînd „urma largă", plugul (mijloc de frînare ; depărtarea cozilor schiurilor, printr-o împingere laterală din călcîie) și ștemul (deschiderea schiurilor în jumătate plug spre deal, sau vale).

Fig. 15. *Mathias Zdarski și mult discutata sa* tehnică.

I-au trebuit 6 ani de muncă încordată, retras ca un pustnic la Lilienfeld, iar în momentul cînd a fost sigur pe soliditatea teoriei sale, publică o carte intitulată „Lilienfelder Skilauftechnik" („Tehnica schiului"). Era în 1897, iar cartea trezește un mare interes, fiind necesare 25 de reeditări pînă în anul 1925. Un succes similar îl obține și faimoasa legătură de schi „Lilienfelder", care cunoaște nu mai puțin de 200 de modele și a cărei perfecționare a continuat pînă la apariția prototipului norvegian realizat de Fritz Huitfeld, mult mai bună. Micuța localitate Lilienfeld devine rapid cunoscută prin școala de schi condusă de Zdarski, care-i va purta numele. În 1905, Zdarski face o demonstrație practică a noii „tehnici alpine" pe o pantă a muntelui Mukenkogel, care se sfîrșea la poalele dealului Kolmwald, după 2 km, avînd o diferență de nivel de aproape 500 m. El pichetează această pîrtie cu stegulețe, care însumau aproximativ 40 de viraje. Era, am putea spune, primul slalom uriaș organizat în istoria schiului alpin. Participă 24 de concurenți formați de școala sa, iar spectacolul oferit a fost mult gustat de spectatori.

Realizările sale declanșează multe controverse. Unele referitoare la material, altele la practica pe care o recomanda. I se imputa faptul că schiul construit de el, fiind mai scurt, nu are stabilitate în coborîre și la viteză. Era adevărat, fiindcă el comisese greșala de a fi eliminat șanțul longitudinal de pe talpa schiului. Pentru a suplini aceasta, el recomandă depărtarea picioarelor și realizarea „urmei largi" pe care schiorul o păstra și pe timpul ocolirii obstacolelor. Folosirea unui singur băț lung, care lăsa impresia unui echilibrist, și a sprijinului pe el în cazul virajelor, care ducea la mișcări anormale și frînare, a fost „calul de bătaie" al tuturor oponenților săi. Cît privește tehnica „plugului" și a „ștemului", Zdarski nu a acceptat niciodată ideea că și alții ar fi cunoscut-o înaintea sa. Spre exemplu, norvegienii. Pentru a se convinge, dar mai mult pentru a dovedi superioritatea școlii sale, Zdarski organizează un concurs la Lilienfeld, la care invită pe norvegieni. Aceștia refuză participarea, dar fac dovada delegatului trimis de Zdarski că știu să execute plugul și ocolirile ștemate. Parcă și mai îndîrjit, Zdarski își va continua lupta pe tărîmul metodelor și tehnicii, adesea în condiții dificile și ingrate.

Conștienți de rolul lor de promotori ai schiului în lume, norvegienii se considerau depozitarii „filosofiei schiului". Ei apărau

nu numai școala și prestigiul lor sportiv, care făceau parte din patrimoniul lor național, ci și debușeul comercial de schiuri și de material sportiv deschis pe piața europeană. Tocmai de aceea ei nu au văzut niciodată cu ochi buni apariția „schiului alpin", deși cunoșteau foarte bine elementele tehnice necesare coborîrii și ocolirilor. Ei numeau coborîrea „slalom", fiindcă în valea Morgedal erau obligați să ocolească arbuști și tufișuri pe orice pantă. Pentru aceasta aveau la dispoziție „telemarkul", virajul cel mai elegant al epocii, un rafinament tehnic cum era denumit, și „cristiania".

Poate nu este lipsit de interes să arătăm că, încă din 1879, Sondre Nordheim a confecționat un schi, care și-a dovedit eficacitatea, a cărui lungime și alte caracteristici oferă o analogie izbitoare cu modelul ce va fi folosit peste mai bine de 60 de ani : lungimea 2,15 m ; lărgimea la vîrf, 8,6 cm ; la nivelul legăturii — 7 cm și 7,6 cm la coadă. Pentru comparație, dăm cotele schiului actual obișnuit : 8,6 cm, 7,2 cm și 7,7 cm!

Acestea sînt aspectele problematicii schiului, care a însemnat o adevărată luptă pe planul tehnicii și a metodelor dintre școala de la Lilienfeld și cea de la Telemark. Și dacă azi multe din metodele și punctele de vedere ale lui Zdarski par inacceptabile, încrîncenarea lui își are o motivație, determinată și de refuzul norvegienilor de a-și confrunta deschis opiniile și a găsi soluții în comun. Pentru o bună perioadă de timp pozițiile vor rămîne aceleași, chiar dacă în 1912, cu prilejul concursului internațional desfășurat la Chamonix, la care au participat și norvegienii, evoluția lor a lăsat o impresie deosebită, estompînd adepții școlii de la Lilienfeld.

În dorința de a promova „tehnica alpină", Zdarski efectuează o mulțime de călătorii fiind întîlnit și în Carpații noștri, la Brașov, în iarna anului 1907, influența sa fiind vizibilă în anii care vor urma.

Spre sfîrșitul secolului al XIX-lea începe să se dezvolte turismul în Europa. Turiștii englezi își petrec vacanțele în Alpi, în stațiunile mai bine echipate ale Elveției, la Saint Moritz, Davos, Grindelwald sau Muren, animați de distracțiile oferite de sanie, scheleton, curling, bob, patinaj, skyjöring. Apariția schiului îi cucerește. Ei sînt mai puțin conformiști, nelăsîndu-se amăgiți în mod special de preceptele nici uneia dintre școli. Nu le plăcea mersul pe schiuri, pentru că vedeau în el o cheltuială inutilă de

energie, nici ocolirea cu sprijin pe băț, și nici săritura cu schiurile de la trambulină. Sînt captivați, în schimb, de coborîrea liberă și de viraje, pe care se străduiesc să le execute cît mai elegant.

De unde și concursurile „de stil" pe care le vor organiza.

Fig. 16. *Întrecere de schi în Italia la sfârșitul secolului al XIX-lea.*

Influența englezilor în promovarea unui „stil alpin" se va dovedi decisivă în anii următori.

În anul 1910 apare cartea englezului Vivian Caulfield „How to ski" („Cum se schiază"), care, practic, desființează folosirea bățului unic preconizat de Zdarski, Trecînd în revistă principalele elemente tehnice ale timpului, lansează unele idei care vor sta la baza mișcării cunoscută sub numele de „școala telemarkului". O școală subordonată, evident, ideii de a schia elegant.

Ei bine, ceea ce nu a reușit Zdarski izbutește un compatriot de-al său, Hannes Schneider, care a fost nu numai un campion prodigios, ci și un creator de școală, a cărei viabilitate s-a dovedit în timp, primul care a profesat o pedagogie a schiului. În copilărie,

Hannes Schneider urmase cursul de schi inițiat de Viktor Sohm (cunoscut în lumea schiului mai ales pentru ceara necesară alunecării mai bine a schiurilor inventată de el) pentru tinerii din regiunea Arlberg. Remarcîndu-se ca un schior extrem de talentat și foarte harnic, el se va evidenția la toate concursurile la care va participa. în 1907, se stabilește la St. Anton, unde va deveni instructor la vîrsta de 17 ani. Pînă în 1922 studiază și experimentează o tehnică eficace și cristalizează o metodologie a învățării schiului, care vor defini ceea ce s-a numit „tehnica și școala de la Arlberg".

Tehnica preconizată de Schneider era o sinteză a ceea ce realizaseră cele două școli de schi, norvegiană și austriacă, în mai bine de o jumătate de secol. Era o tehnică rațională, realistă. Metoda sa folosește „ștemul“ ca bază pentru toate ocolirile, iar „plugul" pentru frînare. Telemarkul este prezent în învățare, dar numai ca o mișcare care lărgește bagajul tehnic, putînd fi suplinit de alte elemente. „Cristiania" (ocolirea), spre vale, declanșată cu ajutorul ștemului este un element nou, care va deschide noi perspective tehnicii. Întreaga pedagogie a schiului are la bază principii și o sistematizare riguroasă a elementelor de tehnică ce urmează a fi predate „elevilor" în clase de învățare și de perfecționare a schiului, ca și sistemul de promovare de la o clasă la alta. O concepție de organizare a unei școli de schi, cu adevărat model. Publicarea unui prospect al școlii „Deutsche Arlbergkurse St. Anton" („Școala germană de la Arlberg St. Anton"), apoi a cărții „Wunder des Schneeschus" („Minunile schiului*') și numeroasele filme turnate în colaborare cu cineastul A. Frank au făcut ca tehnica și metodele de învățare preconizate de Schneider să fie cunoscute în întreaga lume. Va fi solicitat să-și expună metodele în Japonia, S.U.A., și chiar în... Norvegia.

Succesul lui Schneider și al școlii sale coincide cu sfîrșitul hegemoniei pe care norvegienii o exercitau asupra lumii schiului. Pierzînd bătălia în Europa, nu le-a rămas de apărat decît propria „redută". În acest sens poziția pe care au adoptat-o față de prezența schiului în familia olimpică este încă o dovadă a conservatorismului împins la extrem, neconform cu spiritul epocii. Iată ce declara, în 1924, K. W. Amundsen, un exponent oficial norvegian, membru al Comisiei Internaționale de Schi : „Noi, norvegienii, ca dealtfel și suedezii, nu dorim admiterea schiului în

Fig. 17. Afiș al unui concurs de schi alpin desfășurat la începutul secolului al XX-lea

rîndul sporturilor olimpice"... Norvegienii nu au putut prevede atunci că avîntul luat de schiul alpin, datorită și „Școlii de la Arlberg", va precipita evenimentele, pînă la urmă, cu toată opoziția lor, schiul devenind un sport olimpic. Aportul lui Hannes Schneider nu se oprește aici. În anul 1927 face cunoștință cu sir Arnold Lunn, un englez prezent în fiecare iarnă pe pîrtiile de schi din Europa, al cărui aport la oficializarea activității competiționale în schiul alpin, a fost deosebită. Spirit activ, întreprinzător, cu o viziune în perspectivă, Lunn își dă seama de valoarea „Școlii de la Arlberg" și de viitorul schiului alpin. Toate acțiunile sale se vor îndrepta spre crearea unei platforme, care însemna o activitate competițională recunoscută, desfășurată pe o arie largă și cuprinzînd mai multe națiuni. În ianuarie 1922 organizează, la Miirren, prima cursă de slalom, dotată cu cupa „Alpine ski-slalom", probă căreia îi

stabilește un regulament, iar dispoziția porților o face după formele de viraje cunoscute la acea dată. Doi ani mai tîrziu se ocupă de primul concurs internațional de combinată alpină, care consta dintr-o cursă de coborîre și una de slalom. Pentru a încuraja activitatea competițională, înființează clubul „Kandahar Ski Club", a cărui deviză este : „Sicut sagita sagitante" („Ca săgeata pornită din arc"). Urmîndu-i exemplul, dr. Walther Amstutz inițiază fondarea clubului „Schweitzerischer Akademischer Ski-Club" (Clubul de schi studențesc elvețian) S.A.S. în 1925 va lua ființă un nou club, la inițiativa unor ziariști „Downhill Only Club", avîndu-l ca președinte pe Vivian Caulfield. Numele clubului semnifică însuși concepția care a stat la baza constituirii lui : numai coborîre. Toate cluburile amintite vor avea un rol deosebit de important în sprijinirea probelor alpine.

Cu prilejul întîlnirii cu Schneider, amîndoi hotărăsc instituirea unui concurs de combinată coborîre-slalom, sub denumirea de „Arlberg-Kandahar". Arlberg, pentru a denumi locul de disputare și Kandahar, în amintirea primului concurs de coborîre liberă, disputat în 1911, la Montana-Elveția, dotat cu cupa „Roberts of Kandahar". Acest concurs va cunoaște în timp un mare succes fiind programat din 1931, alternativ, la St. Anton și Miirren, iar mai apoi la Chamonix-Franța, Sestriere-Italia și Garmisch Partenkirchen-Germania.

Succesul diferitelor întreceri de coborîre și slalom, popularitatea de care se bucură îl fac pe Arnold Lunn să continue cu stăruință lupta pentru recunoașterea probelor alpine. Prilejul se oferă cu ocazia Congresului Federației Internaționale de Schi (F.I.S.) din 1928, de la St. Moritz. El cere atunci ca regulamentul concursurilor de schi alpin să fie recunoscut oficial. Propunerea sa a fost susținută și de delegații Germaniei și Italiei. F.I.S. amînă decizia pînă la Congresul de la Oslo din 1930, timp în care trebuiau să se facă „experimentări". Cum Polonia organiza, în anul următor (1929), Campionatele F.I.S. la probe nordice, se prevede și o cursă „de probă" de coborîre care, cum era și de așteptat, se bucură de succes. La acest concurs au participat și doi schiori români, Toma Calista și Friedrich Lexen, clasați onorabil pe locurile 15 și 18. Prezența noastră, printre puținele țări din Europa,

la primul concurs de coborîre organizat sub egida F.I.S., subliniază atenția care se dădea la noi schiului alpin și orientarea în perspectiva dezvoltării schiului în general.

Strădaniile lui Arnold Lunn și Hannes Schneider sînt încununate de succes la Congresul de la Oslo. Recunoașterea oficială a probelor alpine a însemnat un uriaș pas înainte, concursurile de schi alpin figurînd în cadrul celor mai prestigioase competiții. Drept probă a recunoașterii, F.I.S. organizează în anul următor primul campionat alpin sub egida sa (Campionatele mondiale, cum vor fi denumite mai apoi).

Cu victoria obținută la Oslo, epopeea schiului alpin lua sfîrșit. Dacă în Europa centrală schiul a cunoscut o primă perioadă de avînt la început de secol, pentru ca apoi să intervină primul război mondial și, deci, să urmeze o perioadă de recul, după 1930 revirimentul va fi spectaculos. Treptat, stațiunile de iarnă se dezvoltă pe măsura solicitărilor turistice, schiul devenind din ce în ce mai accesibil. La aceasta va contribui și instalarea mijloacelor mecanice de urcare în munți, cu care erau dotate stațiunile, înlesnind practicarea schiului, și apariția echipamentului din ce în ce mai bun. Din nefericire va interveni cel de-al doilea război mondial, ale cărui consecințe sînt resimțite și în acest domeniu.

3.Din hronicul schiului românesc

Surse privitoare la istoricul schiului ca sport pe meleagurile românești sînt puține și, adesea, informațiile scrise furnizate sînt contradictorii, ca și cele orale. În aceste circumstanțe, lucrările „Urme de schi peste veacuri" de Gh. Epuran și „Sportul românesc de-a lungul anilor", de E. Ghibu și I. Todan, din care am folosit unele date, se relevă ca o operă de pionierat căreia trebuie să-i fim recunoscători.

De fapt, primele vești ne parvin tîrziu. Abia în 1920 „Revista automobilă" ne informează despre existența unei societăți pentru schi la Brașov, „Karpathia", datînd din 1880. Faptul că la acea dată s-a simțit nevoia constituirii unei asociații, fie pentru a grupa

schiorii din localitate sau împrejurimi, fie cu rolul de a impulsiona activitatea, înseamnă că încă înainte de această dată schiul era cunoscut în zonă.

Parcurgînd diferite lucrări care tratează despre turismul românesc, dar îndeosebi cartea lui Valentin Borda „Călătorie prin vreme", am descoperit nu numai o veritabilă istorie *a* călătoriei, a drumeției și — în general — a turismului în țara noastră, ci și o sursă de investigare pentru evoluția schiului, a cărui implicare în fenomenul turistic o considerăm deosebită. Cunoașterea frumuseților patriei noastre, a muntelui, obiectiv cu puternice rezonanțe umanitare și patriotice la sfîrșitul secolului al XIX-lea, a prins viață prin diferite căi și mijloace. Cele mai directe sînt călătoriile, drumețiile, iar pentru anotimpul iernii schiul. Asistăm la un proces de reciprocitate (turism — schi, schi — turism), a cărui valoare practică, formativă, se va dovedi în timp. Prin turism muntele atrage oamenii, iar anotimpul iernii le oferă un contact nemijlocit cu practici specifice de deplasare pe zăpadă și sportive. Oamenii descoperă schiul și, odată cu aceasta, dorința de a reveni cît mai des în munți. Interesul pentru schi devine curînd pasiune, vogă, abil folosit de animatorii turismului, care nu ezită să includă schiul printre preocupările asociațiilor cu caracter lucrativ. Nici nu s-ar fi putut altfel, fiindcă, cel mai adesea, animatorii mișcării turistice, oameni de aleasă spiritualitate, ei înșiși iubitori și practicanți ai sportului (unii și ai schiului), vedeau în sport o componentă a culturii. Această legătură intrinsecă, dintre turism și schi, va condiționa dezvoltarea ambelor activități de-a lungul timpului și se va impune în viitor.

Pornind de la realitatea faptelor am urmărit preocupările societăților și asociațiilor de turism, create din inițiativă particulară, la sfîrșitul secolului al XIX-lea și mai apoi. Pe măsura întrezăririi aportului adus de schi, unele l-au inclus direct, declarat în statute, altele ca o activitate colaterală, dar totuși prezentă.

Începînd cu anul 1837, dată cînd s-a constituit la Brașov „Societatea carpatină ardeleană" (Erdelyi Karpat Egyesiilet), apoi cu „Trinitatea vremelnică" (1869), ai cărei promotori au fost Nicolae Grigorescu, Alfred Bernath și Dimitrie Grecescu și, probabil, și a altor grupări, s-a creat o atmosferă propice evoluției

ideii de turism organizat. Anul 1880 marchează înființarea uneia dintre cele mai puternice societăți : „Societatea carpatină ardeleană a turiștilor" (Siebenbürgische Karpathenverein), S.K.V., cu sediul la Sibiu, care avea secții regionale găzduite de orașe aflate pe teritoriul întregii țări : Bistrița, Orăștie, București, Brașov, Lupeni, Năsăud, Mediaș, Reghin, Petroșani, Sighișoara, Timișoara. Membrii S.K.V. erau, în majoritatea lor, sași transilvăneni. Printre ei, numeroși și activi, se găseau românii din localitățile urbane ca : Brașov, Bistrița, Făgăraș, Sibiu, Năsăud. Această societate va juca un rol important în impulsionarea turismului. Să menționăm printre realizările sale, în cei 60 de ani de activitate, tipărirea „Anuarului" („Jahrbuch des Siebenbürgischen Karpathen Vereins"), care a apărut între anii 1881—19”, în paginile căruia muntele și problemele specifice lui pe timp de iarnă au găsit un larg ecou și construirea a peste 45 case de adăpost în munți. Cînd în 1905 lua ființă la Brașov societatea de schi aparținînd locuitorilor de naționalitate germană „Kronstädter skivereinigung", este sigur că experiența S.K.V.-ului a fost folosită din plin.

În 1893 ia ființă prima societate turistică românească cu activitate efectivă cunoscută : Societatea carpatină „Sinaia". în statutul său, alături de obiectivele turistice, științifice și culturale întîlnim și preocuparea pentru activitățile sportive ca tirul, sporturile de iarnă, vînătoarea etc.

Nicolae Bogdan, Mihai Haret, Nestor Urechia, Dan Rădulescu și Bucura Dumbravă vor propaga, ca teoreticieni și scriitori de turism, ideea de drumeție și practicare a schiului (îndeosebi Bucura Dumbravă, care va scrie, ceva mai tîrziu, „Cartea munților"). Să amintim și de marile călăuze Gelepeanu, Butmăloiu, David Turcu și Gheorghe Marin Văsîi, excelenți practicieni ai timpului.

La cele de mai sus am putea adăuga înființarea, între anii 1873—1882 în mai toate orașele din Transilvania a „Asociațiilor de patinaj", ceea ce probează că practicarea sporturilor de iarnă era o realitate, schiul neputînd rămîne în afara acestor preocupări.

În 1892 se semnalează un grup de schiori condus de Carol Ganzert care parcurge Clăbucetul Predealului. Un an mai tîrziu, revista „Hercules“ își informa cititorii că „săniușul pe picioare" se

practica în mai multe localități ardelene, mai ales în zona Clujului și Bihorului. În 1895, aceeași revistă aducea noi știri, de această dată mult mai importante, vorbind despre schiorii clujeni, prezenți pe malurile Someșului sau cu ocazia excursiilor la Turda, la Hoia și pe Feleac, ale căror excursii se transformau adesea în adevărate curse de fond. Se amintește chiar de o performanță a acelor timpuri, parcurgerea distanței Cluj-Turda (35 km) în 5 ore și 30 minute, performerii fiind schiorii V. Hulița, L. Birkaș și E. Topertер, și de marea contribuție adusă la răspîndirea schiului de către Academia de Comerț și Clubul sportiv al tineretului studios din Cluj. Iată, deci, un fapt demn de semnalat : întrecere de schi în Ardeal în anul 1895 (neoficiale).

În 1895 se realizează o altă ascensiune montană pe schiuri, cea a Postăvarului, autorul fiind Adolf Resch.

În preajma anului 1900 ne parvin informații mult mai ample din centre ca Brașov, Cluj, Sibiu sau cele de pe valea Prahovei. Dacă schiul-sport apare mai întîi în Transilvania și nu în Bucegi, explicația poate fi aceasta : acolo pătrunde mai direct, pe filiera austriacă sau germană, în timp ce la Sinaia este adus de protipendada Capitalei, care frecventa stațiunile de sport din Elveția. Concentrat în jurul casei regale, schiul este mai curînd o activitate ale unor grupuri restrînse, avute, spre deosebire de zona intracarpatică, unde aria de practicare este extinsă la mai multe localități, angrenînd deopotrivă români, maghiari, germani.

Constituirea primelor asociații turistice statutare la sfîrșitul secolului al XIX-lea a însemnat mult. Sub influența lor, munții încep să fie din ce în ce mai mult cutreierați iarna, pe schiuri. Susaiul este parcurs în 1903 de grupul Carol Ganzert jr, Rudi Schiel și Carol Gust; Piatra Mare în 1905, de dr. Siegfried Gusbeth ; Bucegii în primăvara anului 1908, de W. Dick, Ed. Kammer și W. Hausleitner și Piatra Craiului în 1908, de Josef Kolbe cu o patrulă militară.

În 1903 a luat ființă „Societatea turiștilor din România" (S.T.R.), ai cărei fondatori au fost Grigore Antipa, Simion Mehedinți, Ludovic Mrazec, G. Munteanu-Murgoci, dr. Alecu Urechia și Alexandru Vlahuță. În cei 13 ani de funcționare neîntreruptă, S.T.R. a căutat soluții de revigorare și amplificare a

activității turistice prin dinamizarea laturii sportive a societății (și-a afiliat Societatea românească de sport din București, apoi în 1912, la inițiativa sa, a luat ființă Federația societăților de sport din România). Este lesne de dedus aportul său.

În anul 1905 ia ființă societatea de schi brașoveană aparținînd locuitorilor de naționalitate germană „Kronstädter ski vereinigung" (K.S.V.). Activitatea acestei societăți este deosebită : se construiește prima cabană din Poiana Postăvarului, în 1907, se apelează în același an, pentru instruirea schiorilor, la vestitul Mathias Zdarski și se organizează, în 1909, primul concurs de schi de la noi. Traseul a măsurat 7,5 km, pornind de la cabana S.K.V. din Poiana Mică și, după un scurt urcuș, coborînd prin Stejeriș-Varte pînă în Livada Poștii din Brașov, unde a fost sosirea. Au participat 10 concurenți, cîștigător fiind Kurt Seewald. Concursul a fost reeditat în anii următori, disputîndu-se în total cinci ediții sub titulatura de „Campionatul Ardealului*[4]. Doi ani mai tîrziu s-a disputat și prima cursă de coborîre din Postăvaru pînă în Poiana Brașovului, învingător din 11 concurenți fiind W. Janesch. Tot în acești ani încep să fie organizate și întreceri feminine pe distanțe scurte.

În anul 1909 ia ființă, la Sinaia, „Clubul sportiv român", printre obiectivele sale figurînd și promovarea sporturilor de iarnă. Sub egida sa se organizează, în 1910, la Sinaia, „Concursurile pentru sporturile de iarnă" (bob, săniuțe, schi). Concursurile au fost dotate cu premii substanțiale dăruite de Wilhelm al Germaniei, Carol al României și prințul George Valentin Bibescu. Era normal, fiind vorba de un concurs de casă...

În anul 1911 se organizează „Marele premiu al schiorilor" disputat pe pîrtia de bob din Sinaia (400 m). Concursul nu are reguli precise, femeile concurează alături de bărbați (așa cum se petreceau lucrurile și la bob), numărul participanților abia se ridică la nouă, din care trei femei. Practic, și acest concurs a fost rezervat cîtorva tineri din aristocrație, de unde și lipsa lui de popularitate. La Sibiu se constituie „Clubul de schi", activitatea sa fiind fructuoasă în perspectiva anilor. Datorită lui, schiul pătrunde în munții Cibinului și ai Făgărașului.

În 1912, clubul K.S.V. din Brașov organizează cel de-al

doilea curs de instruire pentru schiori, avînd ca profesor o altă personalitate, pe Cari J. Luther din München. La curs participă 127 schiori, în metodica de predare fiind inclusă și folosirea a două bețe de schi scurte. Se punea astfel capăt influenței metodei lui Zdarski, a cărui tehnică nu mai corespundea. Tot în acest an ia ființă „Federația Societăților Sportive din România" (F.S.S.R.), primul organ central unic de conducere și îndrumare a mișcării sportive, în cadrul căruia exista și „Comisiunea sporturilor de iarnă". La Sinaia se dispută „Concursul național de schi" la care participă 10 concurenți. Întrecerea însemna o cursă de coborîre pe un traseu de 2 km.

Anul 1913 consemnează construirea primei trambuline de sărituri cu schiurile la Poiana Postăvarului, de către clubul K.S.V., care organizează în același an și primul concurs de sărituri, la care s-a înregistrat o săritură record de... 7,80 m. În anul următor se va sări 13,50 m.

În 1914, are loc, la Sinaia, „Concursul național de schi" dotat cu „Cupa Ion Cămărășescu", disputat pe distanța de 3 km, concurenții fiind împărțiți în două categorii : școlari și amatori (seniori). În același an Sibiul găzduiește primul concurs oficial desfășurat în zonă, la inițiativa „Clubului de schi" din localitate. Tot lui îi revine meritul de a fi lansat ideea constituirii „Federației ardelene de schi", proiect nerealizat din cauza războiului.

Campionatul schiorilor, organizat la Sinaia, în anul 1915, programează tot o probă de coborîre pe distanța de 3 000 m. Concursul e comun pentru amatori și școlari, dar clasamentul se face separat, cîștigătorii fiind E. Nanu și, respectiv, G. Boxhall.

Foarte distractivă s-a dovedit prima cursă de skijöring (schiori trași de cai) desfășurată tot la Sinaia. Toate activitățile sportive de iarnă desfășurate la Sinaia în această perioadă sînt asemănătoare ca organizare celor din stațiunile elvețiene. Un fapt îmbucurător este organizarea unui concurs de schi la Rîmnicu Vîlcea, dovedind că schiul este accesibil și în alte locuri din țară.

Din iarna anului 1916 concursurile de schi desfășurate la Sinaia, capătă mai multă independență organizatorică, desfășurîndu-se separat de întrecerile de bob și sanie. Un eveniment de seamă este apariția pe pîrtii a militarilor grăniceri și

a vînătorilor de munte. Ei deprind schiul în armată, organizat, cu instructori, devenind apoi adevărați promotori ai acestui sport în localitățile natale. Th. Rosetti-Solescu, personalitate remarcabilă, excelent schior și alpinist, al cărui aport va fi determinant în evoluția schiului românesc, devine membru în „Comisiunea sporturilor de iarnă".

La sfîrșitul anului 1916 bilanțul schiului era pozitiv. Din păcate războiul oprește o dezvoltare firească, promițătoare. Dar și în această perioadă, schiul continuă să fie o preocupare constantă în armată, fiind deosebit de util în desfășurarea unor aplicații de luptă.

În 1917 se desfășoară la Tîrgu Neamț un curs de învățarea schiului în armată (primul în 1915 în Bucegi), urmat de cele din 1918, 1919 și 1920 din Postăvar și Tihuța, o localitate așezată între Dorna și Năsăud, avînd instructori pe Th. Rosetti-Solescu și căpitanul Pălăngeanu. Tot acum apare prima lucrare românească de învățare a tehnicii schiului, uimitoare pentru acea vreme prin orientare și metodică intitulată „Manualul schiorului", al cărui autor este Th. Rosetti-Solescu.

După primul război mondial se reia activitatea turistică și sportivă, manifestîndu-se tendința spre o mai bună organizare asociativă a turismului și a schiului. Pe linia turismului „Prietenii naturii" (1919), „Hanul drumeților" (1920), „Frăția munteană din Cluj" (1921), „Clubul turistic și sportiv Aurora" din Beiuș (1921), apoi „Turing Clubul României" (1925) și „A.D.M.I.R." (1929) vor fi primele care vor găsi în schi un mijloc de propulsare a activității și, în consecință, îl vor sprijini.

„Prietenii naturii“ era o asociație muncitorească, cu 15 filiale și 37 grupuri provinciale, cu sediul în București. Avea un caracter polisportiv iar în conducere pe Gh. Niculescu-Mizil, Alexandru Dobrogeanu-Gherea, Petre Constantinescu-Iași și Barbu Zaharescu. în 1921 s-a afiliat la Federația societăților sportive din România, dar după doi ani a fost exclusă. Sub influența acestei asociații apar și la Brașov cluburi muncitorești : clubul sportiv „Brașovia B.M.T.E.“ (1921), clubul sportiv „Muncitorii" (1921) și clubul C.F.R. (1921), care au încurajat schiul.

„Hanul drumeților", ai cărui fondatori au fost Mihai Haret,

Bucura Dumbravă și Emanoil Bucuța — în ale căror scrieri au vorbit atît de convingător despre schi, și au încurajat turismul de iarnă — se va transforma, în 1925, în „Turing Clubul României".

„Clubul turistic și sportiv Aurora", constituit la inițiativa lui Ioan Bușiția, avea în conducerea secției de sport pe dr. Emil Pop, un susținător al schiului. Zona munților din apropierea Beiușului și a Stînei de Vale a fost cîmpul de activitate în schi a membrilor clubului.

„Turing Clubul României" îngloba 12 secții și 20 de centre repartizate în întreaga țară (București — centrala, Bucegi — Sinaia, Banat —Arad, Timișoara, Brașov, Cluj, Bucovina — Cîmpulung Moldovenesc, Retezat — Deva, Satu Mare, Sibiu, Vrancea). Activitatea secțiilor a fost deosebit de fructuoasă, îndeosebi în direcția construirii de cabane, marcaje, propaganda prin scris, practicarea turismului pe timp de iarnă, susținerea schiului. Secția din Brașov care avea la dispoziție cabana Postăvar a avut o vie activitate pe linia schiului. Situația a fost similară și în alte părți ale țării. Merite deosebite au avut Valeriu Pușcariu, Bucura Dumbravă, frații Urechia, Mihai Haret, Emanoil Bucuța, Ion Bianu, Gh. Țițeica și alții.

„A.D.M.I.R." („Asociația drumeților din munții înalți ai României") a fost concepută inițial ca o asociație canalizată spre sport. Unele greutăți materiale i-au redus activitatea. Cu toate acestea a organizat pentru membrii săi cursuri de învățare a schiului și concursuri, a construit cabane și case de adăpost (cabana Babele din Bucegi) și a efectuat marcaje. Schiul era practicat de majoritatea membrilor săi, iar zonele în care activau erau popularizate. Cum a fost cazul culmilor Ezerului, din jurul cabanei Voina și platoul Bucegilor, din apropierea cabanei Babele. Se poate spune că „A.D.M.I.R." a fost inițiatorul schiului de mare altitudine, la modă azi. Vom nota și promotorii săi : Gh. Dumitrescu, Ion Udriște-Olt, Emilian Iliescu, Ion Ionescu-Dunăreanu și alții.

Nu întîmplător am trecut în revistă, destul de succint, activitatea acestor asociații și cluburi turistico-sportive, pentru că, alături de armată și celelalte organizații, create special pentru schi, au jucat un rol de frunte în asigurarea condițiilor materiale și

organizatorice pentru impulsionarea turismului pe timp de iarnă și a schiului. Fără cabane și case de adăpost, fără o anumită organizare colectivă, cine s-ar fi aventurat iarna, în munți, pentru a schia ? Schiul nu a apărut izolat și nu s-a dezvoltat decît în ambianța unei colectivități. Să ne oprim și asupra asociațiilor și cluburilor de schi din perioada interbelică. Deși puține la început, numărul lor a crescut pe măsura înaintării în timp și a progresului înregistrat de schi. îmbucurătoare ni se pare repartizarea lor la scara întregii țări. Cele mai multe aparțineau Bucureștiului : I.M.E.F., Dor de ducă, Clubul Carpatin Român, Clubul german de schi (D.S.C.B.), Ski Club București, Telefon Club, Metropola U.C.B., Amicii Predealului. Urma apoi Brașovul : Clubul I.A.R., Clubul de schi Brașov, Asociația sportivă Municipiul Brașov, Clubul sportiv Metrom, Asociația sportivă Colțea, Encian, Societatea turistică Brașov (B.T.E.), Asociația sportivă C.F.R, Asociația sportivă Astra. Valea Prahovei : Ski Club Prahova, Clubul sportiv Peleș-Sinaia, Ski Club Cîmpina. Apoi, Clubul sportiv Predeal, Clubul sportiv Izvorul-Săcele, Clubul sportiv Sparta-Mediaș, Clubul sportiv Harghita-Odorhei, Oltul și Clubul sportiv Corvin-Sf. Gheorghe, A.S. Reșița, Clubul sportiv muncitoresc și Clubul sportiv U.D.R.-Reșița, A.S. Carpați-Baia Mare, Clubul sportiv Minerul-Carei, Societatea sportivă Victoria-Baia Sprie, Societatea sportivă Arieșul-Turda, Clubul sportiv Dorna-Vatra Dornei, Clubul sportiv Jiul-Petroșani, Clubul Minerul-Lupeni, Clubul Mica-Brad. Clujul : Clubul sportiv al Uzinei Electrice, Societatea carpatină ardeleană C.F.R., Clubul sportiv Universitatea. Caransebeș : Clubul turistic bănățean (C.T.B.) ; Cîmpulung Moldovenesc : Clubul sportiv Moldovenesc și altele. Prin ce s-a remarcat activitatea celor mai reprezentative ?

„Clubul sportiv Predeal", înființat în 1926, a acționat în direcția instruirii copiilor în schi, organizarea de concursuri destinate tuturor categoriilor de schiori (preponderent cele de copii și tineret), a unor campionate naționale (și militare), a concursurilor internaționale militare, din anii, 1931, 1932, 1933, 1934. A avut un președinte foarte activ în persoana colonelului Grigoriu.

„Societatea turistică Brașov" (B.T.E.), înființată în 1927, a avut, incepînd cu anul 1927 o secție pentru schiorii de naționalitate

maghiară. Și-a fixat ca centru de activitate zona Bunloc din Piatra Mare, unde a construit o trambulină pentru săriturile cu schiuri. S-a ocupat de instruirea copiilor și a organizat nenumărate concursuri de sărituri și probe alpine.

„Clubul Carpatin Român" (1931). La originea lui a stat „Grupul alpin" brav (o asociație aparținînd liceului Mihai Viteazu din București). A avut peste 4 500 membri, cărora le oferea echipament de schi cumpărat din cotizații. A avut o susținută activitate de popularizare a schiului.

„Clubul german de ski“ (D.S.C.B.), înființat în 1932. a avut ca centru de activitate Dihamul, contribuind la punerea în valoare pentru schi a acestei zone. A construit cabana Diham.

„Dor de ducă“ (1932), a fost o asociație cu o activitate bivalentă, orientată spre agrement turistic și performanță sportivă. A organizat tabere de schi pentru membrii săi în masivul Piatra Craiului (1932, 1933) și Abrud (1934, 1938), precum și numeroase excursii colective în diferite zone montane.

Societatea de schi și turism „Encian“, înființată în 1932, a aparținut sportivilor de naționalitate maghiară. S-a ocupat în mod deosebit de instruirea copiilor și juniorilor și afirmarea celor mai buni în concursurile de sărituri cu schiurile. A construit o trambulină în Poiana Brașov și a organizat numeroase concursuri de sărituri.

„Amicii Predealului*' s-a constituit în 1934 și a jucat un rol deosebit în impulsionarea schiului. Deși avea sediul în București, a organizat un birou de informații în gara Predeal, oferind amatorilor de schi date despre starea drumurilor, pîrtiilor și a zăpezii, echipament de schi (300 perechi de schiuri) și ghizi. S-a ocupat în mod deosebit de copii și pre gătirea lor pentru performanță. A sprijinit organizarea anuală a școlii naționale de schi și a construit trambulina din Cioplea. Tot acolo a instalat primul schilift din țară.

„Clubul turistic bănățean" (C.T.B.) a luat ființă în 1935. A pus în valoare posibilitățile pentru schi ale Muntelui Mic, a organizat activitatea de instruire a amatorilor de schi și multe concursuri locale.

„Ski Club București" înființat în 1937, a avut în ing. B.

Assan, profesorii Ioan Coja și Camil Morțun și arh. Aurel Ghinescu diriguitori de nădejde. A avut o vie activitate, nu numai la nivelul membrilor clubului ci și la scară națională. Pe lîngă alte concursuri rezervate tuturor categoriilor de schiori, a organizat prestigioasa cursă de coborîre, de pe Valea Cerbului, dotată cu trofeul „Cupa Bucegilor".

Am lăsat intenționat la urmă asociațiile și cluburile muncitorești din Brașov, Valea Jiului și din alte localități amintite mai sus, pentru a sublinia aportul lor imens la promovarea schiului în rîndul muncitorilor într-o perioadă în care, dispunînd de mai puține fonduri și sub presiunea concurenței celor mai puternice cluburi bucureștene și ale naționalităților conlocuitoare germană și maghiară-, au încurajat și format sportivi de mare valoare, făcînd ca schiul să nu mai rămînă un apanaj al celor avuți.

Ce evenimente mai deosebite consemnăm ? În perioada anilor 1920—1930 se continuă acțiunea de răspîndire a schiului în întreaga țară. Activitatea competițională se reia cu un concurs organizat la Brașov, în 1920, care consta dintr-o cursă de coborîre, pe un traseu de 5,5 km din Postăvar pînă în Poiana Mică pe „Drumul Galben". Primul campionat de schi al României are loc în Bucegi, în 1921, ocazie care consemnează și o probă de coborîre femei pe un traseu de 4 km. În general, începînd cu acest an, activitatea competițională internă este bogată la nivelul tuturor categoriilor de schiori. Campionatele naționale se desfășoară cu regularitate (excepție făcînd anul 1925 cînd s-au amînat din lipsa zăpezii) în Bucegi, Postăvar și Predeal. Se caută formule noi pentru disputarea concursurilor, unele avînd un caracter inedit : în 1921, se dispută în cadrul „naționalelor", o cursă de „schi-obstacole", un fel de slalom printre copaci, disputat lîngă stînca Sf. Ana-Sinaia; în același an, în Postăvar se desfășoară o spectaculoasă întrecere de schi, care consta dintr-o coborîre combinată cu fond, urmînd traseul Postăvar — Poiana Ruia — Crucuri — o buclă în Poiana — sosirea la Pietrele lui Solomon din Brașov ; în 1922, campionatul național de fond se dispută pe un traseu de 16 km în Bucegi (Peștera — Vîrful cu Dor — Peleș Sinaia), Gh. Leurzeanu realizînd timpul de 1.34:25 ; militarii se întrec într-o probă specială, disputată pe echipe formate dintr-un

ofițer și 8 soldați ; aceștia parcurg un traseu de fond, iar la 2/3 din distanță se execută o tragere cu arma. Era o veritabilă probă de biatlon ; în 1924 proba de fond seniori se dispută pe distanța de 32 km și este cîștigată de Gh. Leurzeanu etc.

Constituirea în 1924 a „Comisiei centrale de schi", detașată din Comisia sporturilor de iarnă a F.S.S.R. (președinte Th. Rosetti-Solescu) are darul de a face ordine în activitatea competițională, elaborând regulamentele concursurilor de schi, după regulamentele internaționale. Îmbucurătoare este prezența femeilor în concursuri și preocuparea deosebită pentru organizarea de întreceri de schi pentru copii pe grupe de vîrstă (la Sinaia, Predeal, Brașov, Șimea, Fundata etc.). Aria competițională se diversifică. Militarii își continuă pregătirile și desfășoară cu regularitate campionatele pe ramură. Campionatul ardealului atrage din ce în ce mai mulți competitori ; primul campionat inter-universitar are loc la Predeal în 1930 ; după cîteva concursuri de skijoring desfășurate la Rîmnicu Vîlcea și Sinaia, în 1927, are loc primul campionat național disputat la Sinaia, pe un traseu în centrul orașului.

Contactele internaționale se intensifică. Participăm la J.O. din 1928, de la St. Moritz Elveția, cu o echipă de patrulă militară și un concurent la proba de skijoring (ambele cu caracter demonstrativ); apoi, în 1930 la Jocurile Internaționale Universitare de iarnă, care au avut loc la Davos Elveția. Uniunea națională a studenților creștini din România, membră fondatoare a Confederației Internaționale a studenților, a delegat la aceasta primă ediție a Jocurilor o echipă de schiori alpini și fondiști. Luam parte la campionatele F.LS. (campionatele mondiale de mai tîrziu) din 1929, de la Zakopane-Polonia cu o patrulă militară și doi coborîtori. Sîntem prezenți la startul concursurilor internaționale de schi fond desfășurate în anii 1924, 1925, 1926 (Cehoslovacia), 1927 (Polonia), 1928 și 1930 (Cehoslovacia și lugoslavia), cel mai ades pe linie militară. Organizăm două concursuri internaționale de schi la Predeal și Poiana Brașov, în 1929, cu participarea unor schiori din lugoslavia, Polonia și Cehoslovacia, și la Sinaia, în 1930, cu caracter militar. Schiorii care s-au evidențiat în concursuri în această perioadă au fost : Gh. Leurzeanu (premiat în 1925 în

Cehoslovacia cu „Cupa pentru cea mai bună performanță“, ca urmare a bravurii de care a dat dovadă, concurînd cu o mînă fracturată), Calista, Lexen, Medeleanu, Pascu, Zăgănescu, Flintoacă, Cristian, Rucăreanu, Klok.

Paralel cu activitatea competițională internațională participăm la Congresul internațional al sporturilor de iarnă de la Praga (1923).

Se lărgește baza materială a practicării schiului. Cabanelor și caselor de adăpost construite în munți li se adaugă primul hotel de munte „Hohenhaim“ din Poiana Brașov. Se amenajează pîrtii și trasee, se construiesc trambulinele din Bunloc, Cioplea și Poiana Brașov, ultima după proiectul vestitutului inginer elvețian Straumann, sub directa supraveghere a ing. Otto Lexen. Trambulina permitea realizarea unor sărituri de 40 m. Să adaugăm nenumăratele cursuri de instruire a copiilor, studenților și militarilor. Se poate vorbi, deci, despre un deceniu fructuos. Iată cum vedea Emanoil Bucuța, un cronicar al timpului, această perioadă (revista „Boabe de grâu“, anul IV, nr. 3, 1933) :

...„Urmăresc frumoasele începuturi ale Oficiului Național de Educație Fizică și școala sau întrecerile de skiori puse la cale în jurul Predealului de echipele lui de instructori. Am văzut la Sinaia pîrtia de gheață pe care și-au dat drumul săniuțele cu rîndul, atente la cotituri și îmbătate de iuțeală. M-am abătut prin Poiana Brașovului, cînd era im viscol de zăpadă, nu stîrnită de Crivăț, ci de alunecarea în coloană și de întoarcerile în loc sau de opririle din plină fugă ale urmașilor cu nume și scule suedeze ai vîrzobarilor noștri. Valea Prahovei își schimbă iarna înfățișarea. Nu e vorba atît de sportivi, cît de localnici care încep să-și încalțe lungile tălpi de frasin, ca să le întrebuințeze în viața de toate zilele. Prin nămeții care se așază după o viscolire de trei zile, la Bușteni sau Azuga, mulți băieți își caută școala pe skiuri lucrate de ei. Poșta rurală însăși, care trebuie să lase acasă cariola și căluțul ei, aleargă peste dealuri și peste văi ca într-un peisaj alb nordic, proptindu-se în bețele cu rotilă de fier. Țara se schimbă. Ea nu mai hibernează trei luni de zile în așteptarea vremii bune, ca o colonie mediteraneană poposită de secole într-un climat străin, ci își organizează o nouă viață, pentru întreaga perioadă care nu mai trebuie lăsată să se piardă.

Descoperirea aceasta și îmbogățirea cu tot acest răstimp ne-au venit odată cu sporturile, dar le-au depășit ca însemnătate, creîndu-le totodată tel mai bun izvor de înțelegere și de împrospătare. Echipele noastre de hokey pe gheață, echipele de bob, echipele de ski se antrenează în țară și încearcă în străinătate, alături de țări pornite pe aceleași drumuri mult mai devreme, o intrare în ritmul internațional al sportului. Cîmpurile de patinori se înmulțesc. De la vedenia exotică, a docarului cu cai albi și cu vizitiu os domnesc din veacul al optsprezecelea, cu barba albă pieptănată ca în zilele divanurilor cu caftane, trăgînd pe urma lui prin zăpezile șoselei Kiselev, două, trei perechi de domni și doamne în plovere englezești, care alunecau acum cîțiva ani pe întîile skiuri din București cu țipete de spaimă cochetă în limbi străine și cu dispreț pentru prostimea de gură cască din prejur, pînă la popularizarea de astăzi a tuturor sporturilor de iarnă împămîntenite la noi ca și iama, a trecut mai mult decît timp, a trecut o stare de spirit. Ne-au dat-o sportivii albi ai zăpezii și ai gheții". Splendid !

Următorul deceniu, al anilor ’30—’40, debutează prin înființarea Federației române de schi (1931), eveniment hotărîtor în viața acestui sport . Se remarcă o susținută activitate competițională. în întreaga țară au loc concursuri de schi rezervate tuturor categoriilor de schiori. Campionatele naționale se desfășoară cu regularitate, fiind organizate de mai multe localități (Sinaia, Poiana Brașov, Predeal, Vatra Dornei, Pâltiniș-Sibiu), uneori, pe probe, chiar în trei locuri în același an. Concursurile militare se țin lanț. Explicabil cu cît ne apropiem de declanșarea celui de-al doilea război mondial.

Participăm la J.O. din 1936, de la Garmisch Partenkirchen-Germania, la probele alpine, sărituri și ștafetă fond ; în 1933 luăm startul Ia Campionatele F.I.S., de la Innsbruck-Austria (schi fond), și la Jocurile Mondiale Universitare de la Bardonechia-Italia (schi fond) ; în 1935 luăm parte la C.M. din Cehoslovacia (schi alpin și probe nordice), iar în 1940 la un concurs în Germania rezervat probelor alpine. Pe linie militară, sportivii români participă aproape anual la întreceri internaționale, unele organizate în țară (Predeal 1931, 1933, 1934, M. Ciuc — 1932), altele în străinătate (Iugoslavia 1936, Polonia 1939). Vom mai menționa concursurile

internaționale care au avut loc la Predeal, în 1931 (curse de schi fond și mare fond) și Sinaia, în 1939 (primul concurs internațional la probele alpine), la care participă și o echipă de schiori francezi în frunte cu renumiții James Couttet și Maurice Laforque.

Printre evenimentele interni mai amintim : „Societatea de schi K.S.V.“ din Brașov aduce în țară pentru cursuri de instruire și perfecționare a schiorilor săi pe schiorii germani Herberth Zachaus, campion mondial universitar, la probe alpine și pe celebrul săritor cu schiurile norvegian Sigmud Ruud. începe construirea trambulinei mari din Bunloc și se inaugurează trambulina de la Păltiniș-Sibiu. în 1936 Federația română de schi se reorganizează și își modifică statutele. Începînd din 1937 se dispută „Cupa Bucegi“, trofeu devenit tradițional. Cursa de coborîre de pe Valea Cerbului desfășurată primăvara se va ține neîntrerupt pînă în 1951. Au loc nenumărate cursuri de instruire a copiilor și studenților. La Diham, în 1939, se desfășoară cursul pentru unificarea metodei de predare a schiului. Absolvenții școlii obțin calificarea de instructori de schi. în 1940 apare o nouă carte, „Tehnica skiului“, al cărui autor este dr. Virgil Voicu, și aceasta remarcabilă din punct de vedere metodic. Ea se adaugă lucrărilor lui Th. Rosetti-Solescu și C. Medeleanu („Schiul de teren“, 1934).

Cu toate că în 1941 se suspendă desfășurarea campionatelor naționale la toate sporturile, schiul continuă să-și dispute unele întreceri, iar din 1942 să-și reia campionatele naționale. Printre schiorii afirmați în această perioadă amintim : I. Coja, Gh. Covaci, C. Binder, H. Scheser, I. Covaci, frații Vasile și Aurel Munteanu, W. Zacharias, C. Ciocoiu, I. Cojocaru, D. Sulică, K. Hausleitner, V. Ionescu, I. Iuga, frații Zăpadă, P. Schiau, Em. Cucu, Al. Tomuș, A. Dressnandt, N. Bursuc, iar la femei S. Klockner, L. Knalles, C. Assan, C. Vasiliu, E. Simonis și alții.

Trecînd în revistă activitatea desfășurată în anii ’30—’40 vom sublinia că schiul continuă să se răspîndească în aproape toate regiunile de, munte. Cu toate acestea, nu se poate vorbi de o activitate de masă, datorită condițiilor de trai precare, situația înrăutățindu-se prin criza economică și evenimentele care au premers declanșarea celui de-al doilearăzboi mondial.

În afara cîtorva cluburi și asociații de schi, majoritatea nu

dispuneau de fondurile necesare realizării obiectivelor propuse. Susținerea prin eforturi proprii a cheltuielilor de echipament, deplasare și întreținere pe timpul desfășurării concursurilor, nu putea constitui o soluție încurajatoare pentru amatorii de schi. Pentru cei mulți schiul rămîne un sport costisitor, rezervat elitei recrutate din categoria celor avuți. Aceștia au la dispoziție societăți și cluburi puternice, dispun de materiale de schi de calitate, de instructori calificați, adeseori aduși din străinătate, au contacte internaționale etc, Poate tocmai de aceea meritul unor asociații și cluburi muncitorești este cu atît mai mare. Dacă adăugăm politica naționalistă și șovină, cultivată de burghezia aflată la putere, care a impus crearea unor grupări de schi rezervate numai românilor, sașilor sau maghiarilor, organizarea de concursuri și cursuri de instruire uneori separate, sau limitarea accesului pe anumite baze sportive (cabane, pîrtii), ale căror consecințe s-au resimțit, în primul rînd, în planul relațiilor dintre naționalitățile conlocuitoare, avem imaginea de ansamblu a climatului în care s-a dezvoltat schiul, mai ales în preajma anilor ’40.

Deși coordonarea activității schiului s-a făcut prin intermediul organismelor centrale (Comisiunea sporturilor de iarnă, Comisia centrală de schi, sau mai apoi a Federației române de schi) statul nu a susținut materialicește schiul decît pentru pregătirea premilitară a tineretului. În aceste condiții aportul unor personalități din conducerea federației Th. Rosetti-Solescu, Alex. Manolescu, H. Gunesch, C. Medeleanu, Camil Morțun și alții, sau local a unor cluburi și asociații a fost deosebit. Ele au condus activitatea cu pasiune și competență, urmărind permanent răspîndirea schiului în cele mai largi pături sociale, instruirea copiilor, formarea de instructori calificați și desfășurarea unei activități continui, organizate sub toate aspectele.

Contextul general în care s-a dezvoltat schiul este reflectat și de rezultatele obținute de sportivii noștri în concursurile internaționale de amploare. Ele nu puteau fi deosebite, cu toate că, de cele mai multe ori, calitățile morale deosebite au permis sportivilor să depășească handicapul existent. Pentru cei mai mulți susținători devotați ai schiului, perioada scursă reprezintă o muncă de pionierat, ale cărei roade vor fi culese în anii următori.

După 23 August 19”, ca urmare a profundelor transformări prin care trece țara noastră, schiul pășește pe un drum nou,

devenind un sport popular la îndemîna tuturor.

Din inițiativa P.C.R., aflat în primele zile ale activității legale, a fost creată Organizația Sportului Popular (O.S.P.) — prima organizație democratică de interes național din istoria mișcării sportive românești, schiul căpătînd o nouă orientare. Ce evenimente mai importante semnalăm pînă la finele anului 1950 ?

În întreaga țară se desfășoară o susținută propagandă pentru schi. Se înființează noi secții de schi în întreprinderi și școli. Se reiau campionatele naționale și se organizează nenumărate concursuri locale. Campionatele școlare, sindicale, studențești și militare cunosc un mare succes. Se instituie „Crosul popular de schi" (la prima ediție, din 1949, iau parte 18 000 de tineri, la următoarea 62 000). Pe plan internațional organizăm, în Bucegi, prima ediție a Jocurilor balcanice de schi, în cadrul căreia obținem un succes deosebit: I. Coliban cîștigă proba de coborîre și combinata alpină, iar pe echipe ne clasăm pe locul I. în anul următor, participînd în Iugoslavia, ne clasăm pe locul II.

Fig. 18. *Ion Coliban. Primul campion balcanic de schi*

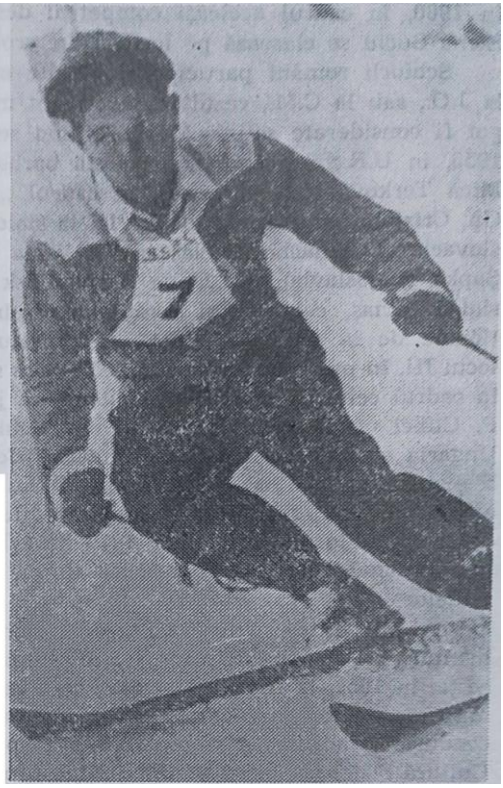

Fig. 19. *Mihai Bîră. Campion mondial universitar la slalom.*

Perioada 1951—1960 debutează cu organizarea Jocurilor Mondiale Universitare de iarnă (1951). După ample amenajări și construcții Poiana Brașov devine o importantă bază pentru sporturile de iarnă, aptă să găzduiască competiții de mare amploare. Mihai Bîră devine Campion mondial universitar la slalom (locul II la combinată), iar Dumitru Sulică se clasează pe locul III la slalom. în cinstea acestui important eveniment apare o emisiune filatelică de cinci valori, reprezentînd toate sporturile aflate în programul Jocurilor. Pe plan extern participăm la cea de a VI-a ediție a J.O., din 1952, de la Oslo-Norvegia, cu un lot format din 16 sportivi (schi alpin și probe nordice) ; în 1954, la C.M., de la Falun-Suedia (aceleași sporturi) ; în 1956, la J.O., de la Cortina d'Ampezzo-Italia, cu un lot de 19 sportivi (6 sportive), la probele alpine și schi fond. Tot în 1956, luăm startul la J.M.U., de la Zakopane-Polonia, unde studenta Magdalena Marotineanu se clasează pe locul II la coborîre și slalom. În 1960, în cadrul aceleași competiții desfășurate la Chamonix-Franța, Elena Suciu se clasează pe locul V în proba de slalom.

Schiorii români participă și la alte concursuri internaționale. Dacă la J.O., sau la C.M., rezultatele lor sînt modeste, în schimb, la celelalte pot fi considerate satisfăcătoare, ținînd seama de nivelul lor. Astfel, în 1955, în U.R.S.S., echipa de ștafetă bărbați ocupă locul IX ; la Vratna Mică Terkova (Cehoslovacia), în cadrul „Marelui premiu al Slovaciei", Gh. Cristoloveanu ocupă locul VIII la slalom uriaș ; la Harrachov (Cehoslovacia), C. Enache se clasează al V-lea la 15 km. În 1956, la Popova Șapka (Iugoslavia), în „Cupa Șarplaninski", M. Bîră ocupă locul I, la slalom uriaș, coborîre și combinata alpină ; la Campionatele internaționale de la Oberhoff (R.D.G.), fondistul M. Aldescu se clasează pe locul III, în proba de 15 km. în 1957 luăm startul la Jahorina (Iugoslavia), în cadrul celui de al III-lea „Criteriu de juniori al țărilor alpine", unde P. Clinei ocupă locul III, la slalom. Schiorii noștri mai concurează în Ungaria și Iugoslavia (1958), Ungaria, Cehoslovacia și Polonia (1959), Sicilia-Italia, în 1960, unde Ilona Mikloș obține locul II, la slalom, în cadrul concursului „3 giorni dell'Etna". La Oberwiesenthal (R.D.G.) fondiștii ocupă locul IV (ștafeta 4x10 km). în țară organizăm concursurile internaționale din 1957 și 1958

(probe alpine), și 1959 „Cupa Speranțelor".

Pe plan intern activitatea competițională se desfășoară continuu. Se instituie noi concursuri printre care „Cupa Victoria", la schi alpin (prima ediție în 1952, la Negoiul, în masivul Făgăraș). în 1957 se reorganizează mișcarea de cultură fizică și sport instituindu-se un nou organ unic de conducere, îndrumare și organizare a sportului românesc „Uniunea de Cultură Fizică și Sport" (U.C.F.S.). Iau ființă școli de schi și centre pentru instruirea copiilor la Sinaia, Predeal, Brașov, Lupeni, Bicaz, Orașul Victoria, Rășinari-Sibiu, Valea Strîmbă-Gheorghieni, Lonea, Teșila, Fundata, Șimea, Cîmpulung Muscel, Cîmpulung Moldovenesc etc. Se instituie „Insigna de schior" pentru copii, iar complexul sportiv „F.G.M.A." prevede și norme de schi. Paralel cu centrele de copii vor funcționa, în anii următori, și 80 de centre regionale, deschise tuturor oamenilor muncii doritori să practice schiul (5 000 de perechi de schiuri sînt puse la dispoziție).

Perioada 1961—1970 poate fi considerată cea mai fructuoasă pentru schiul românesc. Aniversarea a 50 de ani de la primul concurs de schi în România declanșează noi energii, îndeosebi din partea biatloniștilor, care obțin rezultate de prestigiu în marile competiții. Se poate vorbi și de un progres al schiorilor alpini. Contactele internaționale se intensifică. În 1965, are loc la Mamaia, cel de al XXV-lea Congres al Federației Internaționale de Ski (F.I.S.), eveniment care onorează schiul românesc.

Participăm la J.O., de la Innsbruck-Austria (1964), la probele alpine, fond și biatlon, unde Gh. Vilmoș se clasează pe locul V (biatlon, proba individuală), cel mai bun rezultat obținut pînă acum la Jocuri de schiorii români. La C.M. de biatlon, din 1965, ocupăm locul VII (ștafetă) și VIII (proba individuală), prin Gh. Vilmoș, iar în anul următor, tot în cadrul aceleași competiții desfășurate la Garmisch Partenkirchen (R.F.G.) ne clasăm în proba individuală pe locurile V și VI prin Gh. Cimpoia și respectiv N. Bărbășescu. în 1967, la C.M., de biatlon pentru tineret, de la Altenberg (R.F.G.), schiul românesc obține prima sa medalie (bronz) prin Gh. Cercel.

Fig. 20. *Ilona Micloș — multiplă campioană națională la schi alpin și... atletism*

Fig.21. *Gh. Vilmoș — primul schior român clasat în primii șase la J.O. de iarnă (biatlon).*

Fig. 22. *Dan Cristea —multiplu campion balcanic și național la schi alpin.*

Luăm parte la J.O., de la Grenoble-Franța (1968), clasîndune pe locul VII, la ștafetă biatlon, apoi, în 1969, la C.M. de biatlon, de la Zakopane-Polonia cu o echipă de seniori și tineret, fără a înregistra o performanță deosebită. Rezultate bune obținem și la Jocurile balcanice din 1968 (Bulgaria), două locuri I, prin D. Cristea — slalom, și ștafeta 3x10 km (Gh. Vilmoș, P. Dinu, Gh. Cincu), apoi la Jocurile din 1969, (Poiana Brașov), tot două locuri I, prin D. Cristea — slalom, și P. Dinu — 15 km, iar la ediția din 1970, găzduită de Turcia, la Uludag, un titlu, prin D. Cristea la slalom.

Participările la alte concursuri internaționale sînt numeroase (Cehoslovacia, Polonia, Franța, Italia etc.). Să mai amintim de performanța lui Gh. Bălan care se clasează pe locul I (slalom uriaș) și III (slalom), în cadrul Spartachiadei de iarnă a armatelor prietene, de la Bydgoszcz (Polonia), și de cea a Ilonei Mikloș, locul I (coborîre) și III (combinată), în cadrul Campionatelor internaționale, de la Poiana Brașov, din 1961 (la care au participat și celebrele schioare franțuzoaice surorile Cristine și Marielle Goitschel). Continuăm să organizăm „Cupa speranțelor“ (schi alpin), „Cupa Poiana“ (fond) și „Campionatele internaționale" (schi alpin). Calendarul sportiv internațional deosebit de bogat, are o înrîurire pozitivă asupra creșterii valorii competitorilor noștri, iar concursurile organizate în țară se bucură de participări străine selecte, și de un mare succes propagandistic. Printre alți sportivi de frunte amintim pe C. Tăbăraș, K. Gohn, D. Munteanu, Gh. Vulpe, V. Brenci, Șt. Drăguș, Gh. Voicu, El. Zangor, M. Bratu-Leampă și alții.

La Brașov are loc prima ediție a campionatelor naționale de biatlon, iar calendarul competițional cuprinde noi concursuri : „Cupa R.P.R.", „Cupa Federației" și altele. Sporește baza materială a schiului : schiuri fabricate în țară, amenajarea de pîrtii, poligoane pentru biatlon, se instalează noi mijloace mecanice de urcare (telecabine, telescaune, schilifturi) etc. Se manifestă o grijă deosebită pentru creșterea nivelului de pregătire sportivă al copiilor și juniorilor. Ne vizitează țara specialiști de schi străini, prilej pentru o mai bună informare a tehnicienilor noștri. Apar lucrările : „Schiul alpin" de I. Berindei și Alex. Forțu (1959), „Curs de schi" de V. Teodorescu (1964), „Schi" de V. Teodorescu (1967) și „Schiul alpin" de M. Bîră (1970). foarte utile pentru pregătirea viitoarelor cadre tehnice. în 1967 se constituie Consiliul Național pentru Educație Fizică și Sport (C.N.E.F.S.).

Perioada 1971—1980, nu se ridică la nivelul celei precedente privind performanțele obținute de sportivii noștri. Doar biatloniștii se mențin la un nivel mai ridicat, în prima parte a decadei. Astfel, în 1971, la C.M. de biatlon, de la Haemeelina (Finlanda), ne clasăm pe locul VII (ștafetă) ; la J.O. de la Sapporo-Japonia (1972), participăm cu schiori alpini și biatloniști, ultimii obținînd un loc IX la ștafetă ; în 1974, la C.M. de biatlon, de la

Minsk (U.R.S.S.), Gh. Gîrniță obține medalia de argint în proba individuală, dovedind încă odată posibilitățile biatloniștilor români. Luăm parte la J.O. de la Innsbruck-Austria (1976), fără a consemna rezultate deosebite nici la biatlon, nici la schi alpin, iar la J.O. din 1980, de la Lake Placid (S.U.A.) nu participăm.

Fig. 24. *Marcela Leampă — multiplă campioană națională la schi fond.*

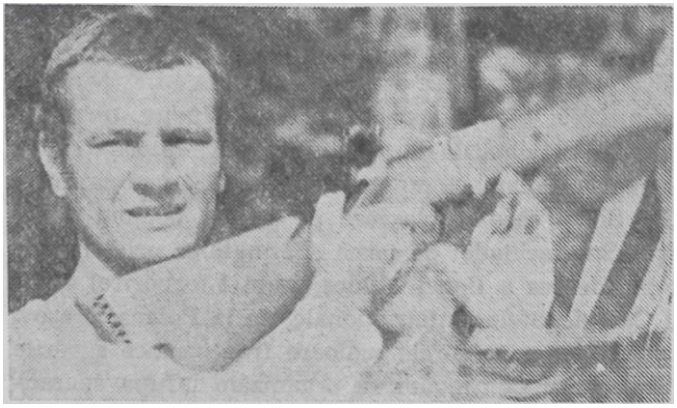

Fig.23. *Gh, Gîrniță – un talent biatlonist, vicecampion mondial*

În cadrul Jocurilor balcanice, comportarea schiorilor noștri este bună : 1971 (Mavrovo-Iugoslavia), cîștigăm probele de 5 km fond, prin E. Bășea și ștafeta 3x3 km ; 1972 (Pamporovo-Bulgaria), locul I, la slalom uriaș prin D. Cristea ; 1973 (Poiana Brașov), locul I, la 5 km fond, prin E. Bășea și ștafeta 3x10 km ; 1974 (Volos-Grecia), cîștigăm probele de slalom și slalom uriaș prin D. Cristea ; 1975 (Uludag-Turcia), și 1976 (Mavrovo-Iugoslavia), nu obținem nici un titlu, ci doar locuri II și III ; 1979 (Vitoșa-Bulgaria), locul I la ștafeta 3x5 km ; 1980 (Poiana Brașov), primele trei locuri la proba de 5 km fond, prin El. Lagusis, I. Popoiu, E. Raus, și locul I la ștafeta 3x10 km.

În 1977, Federația Română de Schi-Bob se desparte în două organisme, schiul avînd ca for conducător „Federația Română de Schi-Biatlon“. Printre alte evenimente mai menționăm instituirea marii competiții naționale „Daciada“, sub egida căreia se desfășoară întreaga activitate de masă și de performanță în schi. Apar noi lucrări de specialitate :„Schiul pentru toți“ de M. Bîră (1973), „Schiul de fond“ de Alex. Forțu (1973), „Schiul alpin“ de Ion Berindei (1975) și „Schiul pentru copii” de Ion Matei (1977). Alături de cele apărute anterior, vor contribui la aprofundarea bazelor teoretice și metodicii instruirii și perfecționării în schi.

După 23 August 1944, sportul românesc cunoaște un avînt deosebit. În domeniul schiului se dezvoltă rețeaua de școli și centre rezervate copiilor, iar turiștii pot frecventa cursuri de învățare a schiului la sfîrșit de săptămînă sau în timpul concediilor. Lanțul numeroaselor concursuri cu caracter popular din cadrul ,,Daciadei“ adună în jurul pîrtiilor mulți amatori indiferent de vîrstă. în ce privește sportul de performanța, cei mai talentați copii și tineri se pregătesc în școli, asociații sau cluburi special create, sub îndrumarea unor tehnicieni calificați. Deși performanțele schiorilor noștri nu au atins cele mai înalte cote, mai ales în cadrul Jocurilor Olimpice, unele rezultate obținute la Jocurile Mondiale Universitare din 1951 (probe alpine), la Jocurile Olimpice din 1964 și Campionatele Mondiale din 1977 (biatlon) și Jocurile Balcanice (probe alpine și nordice) au probat calități incontestabile. A desemna pe cei mai valoroși sportivi, chiar numai pe multiplii campioni naționali, ne-ar lua mult spațiu. Dacă totuși vom încerca

o ierarhizare, o facem nu ca o răsplată pentru cei mai buni, ci ca un exemplu și un îndemn pentru toți ceilalți schiori. Peste ani vor fi alții, dar pînă atunci îi considerăm pe aceștia în vîrful piramidei : schi alpin — Dumitru Sulică, multiplu campion național (11 titluri) la probele alpine, sărituri și combinată, participant]a J.O., 28 selecționări în echipa națională ; Ilona Micloș, multiplă campioană națională (32 titluri schi+atletism), 28 selecționări; biatlon : Gh. Vilmoș, multiplu campion național (18 titluri), 40 selecționări, locul V la J.O. ; schi fond : Petre Dinu, multiplu campion național (15 titluri), 27 selecționări ; Marcela Bratu-Leampă, multiplă campioană națională (31 titluri), 26 selecționări ; sărituri : Cornel Crăciun, multiplu campion național (12 titluri).

Meritul generațiilor mai vîrstnice este cu atît mai mare cu cît, la timpul lor, fără să beneficieze de contacte sportive cu străinătatea, fără să fi fost ei înșiși instruiți de specialiști de peste hotare, s-au preocupat permanent de perfecționarea tehnicii și a materialelor, dînd dovadă de multă pricepere și pasiune. Munca lor creativă, de autodidacți, merită tot respectul și considerația noastră, fiindcă, datorită lor, schiul românesc a putut ține pasul cu timpul. Părăsind activitatea competițională și îmbrățișînd munca de antrenori sau de animatori ai schiului, mulți dintre ei au crescut generațiile actuale. A-i numi pe unii ar însemna să-i nedreptățim pe alții, căci, sîntem siguri, fiecare se va regăsi printre promotori.
Ceea ce așteptăm de la generațiile actuale de tehnicieni, foarte mulți absolvenți ai institutelor de învățămînt, este ca urmînd exemplul înaintașilor să se străduie să crească sportivi capabili să urce tricolorul românesc pe cel mai înalt catarg. Va fi posibil, dacă la rîndul lor, schiorii de azi și cei de mîine vor înțelege că trebuie să-și adapteze pregătirea și eforturile la nivelul cerințelor mondiale.

4. Drumul spre universalitate

După cel de-al doilea război mondial, drumul schiului spre universalitate este deschis. în Europa viața reintră în drepturile sale, majoritatea țărilor depunînd eforturi deosebite pentru reconstrucție.

Prefacerile adînci economice și sociale, care au urmat, absolvă lumea de spectrul războiului creînd noi condiții de dezvoltare în diverse domenii, printre care și sportul. Localitățile montane trăiesc o etapă ferventă de avînt economic. Se dezvoltă rețeaua de căi rutiere, căi ferate, avionul scurtează distanțele. Mijloacele mecanice împînzesc munții creînd multiple posibilități de acces spre zonele de schi. Industria turismului face investii uriașe pentru asigurarea celor mai bune condiții de practicare a sporturilor de iarnă. Paralel cu îmbunătățirea bazei materiale existente, apar în peisajul montan noi stațiuni și centre de schi. Se construiesc pîrtii, trambuline, se dau în folosință trasee variate pentru toate categoriile de schiori, extinzîndu-se și diversificîndu-se din ce în ce mai mult mijloacele necesare. Se dezvoltă industria echipamentului și a materialelor de schi, ele devenind accesibile tuturor categoriilor sociale.

Venind în întîmpinarea schiorilor, procesul de învățare și perfecționare în schi capătă forme organizatorice, accesul fiind posibil deopotrivă copiilor și adulților, în fiecare stațiune existînd centre sau școli conduse de instructori calificați. Toate aceste aspecte subsumîndu-se devizei : „accesibilitate, cît mai multă accesibilitate", vor contribui din plin la extinderea și practicarea schiului în masă, milioane de oameni cunoscînd bucuriile unui sport care le deschide noi orizonturi.

Pe plan sportiv rețeaua de școli, asociații și cluburi lansează pe pîrtii generațiile schiori din ce în ce mai bine pregătiți, tineretul găsind în lumea recordurilor și performanțelor sportive un

cîmp de afirmare pe măsura avîntului epocii. Activitatea competițională își perfecționează reglementările, se diversifică și se amplifică, spectacolul sportiv putînd fi vizionat prin intermediul televiziunii de milioane de oameni de pe întreg globul. Marile competiții ale lumii se dispută cu regularitate, iar Jocurile Olimpice își desfășoară cursul, cunoscînd de la o ediție la alta un mare succes.

Înainte de a părăsi fruntariile Europei, vom observa că schiul a ajuns să fie practicat în mai toate țările, chiar dacă englezii, olandezii, belgienii, luxemburghezii, danezii sau san-marinezii schiază în Alpi, în Dolomiți sau în Bucegi. Se schiază în însorita Sicilie pe Etna, în Gruzia pe Elbrus, în Grecia la Voios, în Corsica la Cinto, în Ungaria, în Albania, în Andorra...

În U.R.S.S., R.D. Germană, Bulgaria, Iugoslavia, Cehoslovacia, Polonia schiul cunoaște o dezvoltare fără precedent. Ele dispun de o bază materială excelentă, pentru turism și schiul de performanță. Localități și stațiuni ca Murmansk, Leningrad, Moscova (U.R.S.S.), Oberhoff, Klinghenthal, Oberwiesenthal (R.D.G.), Pamporovo, Vitoșa, Popova Șapka (Bulgaria), Kranska Gora, Mavrovo, Jahorina, Sarajevo (Iugoslavia), Spindleruv Mlyn, Tatranska Lomnica, Novy Smokovec, Strîbske Pleso (Cehoslovacia), Zakopane, Karpacz (Polonia) și altele au intrat de mult în circuitul turistic și al marilor concursuri internaționale. Schiorii din aceste țări figurează azi în clasamentele celor mai prestigioase competiții. La cel mai înalt nivel și nu întîmplător orașul Sarajevo, din Iugoslavia, a fost ales în 1984, gazdă ă celei de a XIV-a ediții a Jocurilor Olimpice de iarnă.

Să mai amintim de țările cu tradiție ale Nordului sau din zona alpină ?

În Orientul Mijlociu, vom afla practica schiului în Turcia, Liban, Iran. În Asia Centrală, în R.P. Chineză, în India, în Mongolia, în R.P.D. Coreeană, în Coreea de Sud, în Vietnam, în Japonia. Schiul japonez cunoaște o dezvoltare impetuoasă. Numărul celor care practică schiul. La scară națională, este estimat la 3 milioane. Numai în Tokyo sînt 300 cluburi de schi, amatorii putînd schia în sezonul rece în „Nikko National Park“, în

împrejurimi sau în zonele montane, iar în afara sezonului pe terenuri amenajate cu zăpadă artificială sau plastic. 34 manufacturi de schi produc o gamă variată de echipament. Japonia a ajuns o mare exportatoare de schiuri (în 1974 a produs un milion perechi de schiuri și a exportat 140 000 în S.U.A., Canada și Elveția). Să nu uităm că J.O. de iarnă din 1972 au fost organizate la Sapporo. Într-un articol publicat în anul 1976, în „F.I.S. Bulletin", pe marginea unei călătorii efectuate în Asia și Extremul Orient, de secretarul general al F.I.S., Sigge Bergman, se semnala interesul pentru schi în această parte a lumii și faptul că Himalaya face, deja, obiectul unor invitații la schi. Reclame ca „Ski the Himalayas" pot fi întîlnite pe marile aeroporturi, iar presa vorbește convingător despre vacanțe petrecute în compania schiului în nordul Indiei și zona Himalaya.

Pe continentul american, canadienii au multiple posibilități, datorită reliefului și climei, multe din marile orașe ca Vancouver, Banff, Calgary, Montreal etc., posedînd în preajmă baze pentru practicarea schiului. Este suficient de edificatoare candidatura orașului Calgary pentru organizarea J.O. de iarnă din 1988, zonele Bow-Crow (5 000 km^2) și Spray Mountain Range (vîrfurile munților ating 3 000 m altitudine) asigurînd excelente condiții pentru concursuri. În S.U.A. dezvoltarea mai amplă a schiului a fost oarecum frînată de o dificultate obiectivă legată de însăși configurația acestui imens teritoriu : marile orașe se găsesc în estul S.U.A., în timp ce zonele cele mai propice schiului se situează în Munții Stîncoși din Colorado, în Utah în Wyoming, în Idaho sau în Sierra Nevada, în Munții Californiei și chiar în cei ai statului New York, dar la care uneori se poate ajunge cu mașina în tot atîta timp cît îți trebuie ca să parcurgi cu avionul distanța Statele Unite—Europa traversînd Atlanticul. Problema cheie consta în a transporta rapid amatorii de schi din regiunile cu mare densitate demografică spre stațiuni. La început s-a uzat de autocare rapide sau de trenuri. Un asemenea tren, numit „Snow Ball Special", asigura legătura dintre Los Angeles și Sun Valley, rămînînd memorabil în istoria schiului american. Astăzi problemele de transport sînt rezolvate prin aviație. Astfel, Denver, capitala statului Colorado, s-a transformat într-un centru nodal

pentru schiorii veniți din estul, vestul, nordul sau sudul Statelor Unite, ce tranzitează spre una din multiplele stațiuni ale Munților Stîncoși. În unele perioade ale sezonului, foarte multe curse aeriene, de mare capacitate, sînt puse în funcțiune pentru transportul miilor de turiști. Se poate spune că schiul american a luat în prezent o amploare impresionantă din toate punctele de vedere. În timp ce europenii și japonezii au deschis un vast debușeu pentru vînzarea produselor de schi, furnizarea de specialiști pentru dezvoltarea stațiunilor și instruirea în schi, americanii și-au amplificat investițiile în tot ceea ce se leagă de practicarea schiului. La New York, Los Angeles și San Francisco organizații turistice puternice posedă avioane proprii care, din 1964, transportă schiorii americani spre pîrtiile din Europa, spre Argentina, Chile sau Noua Zeelandă.

În America de Sud, Argentina și Chile dețin capul de afiș prin stațiunile lor care sînt mult solicitate mai ales în iarna australă. Brazilia are o federație de schi afiliată la F.I.S., iar Mexicul o urmează, ceea ce denotă că și acolo se practică schiul. În Noua Zeelandă și Australia situația este similară. Va veni o vreme cînd și continentul african va descoperi schiul. Zăpezile de pe Kilimanjaro își așteaptă oaspeții... Și totuși, Algeria, Marocul posedă federații naționale de schi afiliate la F.I.S.

Ca o ilustrare a celor de mai sus să menționăm că Federația Internațională de Schi cuprinde în prezent 51 federații de schi naționale afiliate, printre care amintim, ca o curiozitate, federațiile din Andora, Portugalia, Olanda, Luxemburg, Cipru, Danemarca, Israel, Irlanda, Islanda, Republica di San Marino, Costa Rica, Cipru, Israel, Monaco. În 1981 India, Mexic și Senegal au depus cereri de afiliere în F.I.S.

Azi nu mai surprinde pe nimeni circulația schiorilor pe diferite meridiane ale globului, fie ca turiști, fie ca sportivi. Și este bine că lucrurile se petrec astfel. Drumul spre universalitate parcurs de schi este un proces resimțit în toată lumea, a cărui evoluție va continua, pe măsura progresului social și tehnic al societății.

5.Evoluția schiului? o aventură a tehnicii

De la „bocancul de zăpadă" la schiul de formula 1

Practica sportivă competițională a însemnat pentru schi o evoluție tehnologică considerabilă. Mulți factori au contribuit la aceasta : dezvoltarea științei și tehnicii în general, apariția de noi materiale și tehnologii, tehnica schiului, îndeosebi cea de concurs a campionilor și moda.

Pentru a cunoaște comportamentul schiului pe zăpadă, a-i măsura efectele și a decide asupra materialelor cele mai bune, constructorii au recurs la început la procedee artizanale bazate pe observații practice, mai apoi la probe de laborator și încercări pe teren, iar azi la simularea pe ordinatoare și utilizarea unor tehnologii curente în industrie.

Adăugind la toate aoestea aportul unor schiori încercători, echipați cu cele mai perfecționate mijloace de investigare a comportamentului materialelor pe teren, deci pe viu, vom avea imaginea complexității factorilor implicați într-un proces tehnologic cu nimic mai prejos decît altele. Uimitoarele performanțe realizate de competitori în alergarea pe schiuri, săriturile la trambulină, în cursa pe kilometrul lansat, în acrobație, dar mai ales în stăpînirea materialului în condițiile unor viteze din ce în ce mai mari, pe trasee extrem de accidentate, fac din schi un veritabil „banc de probă", în care materialul, pista și omul se află într-o permanentă interdependență. Aventura omului este astfel strîns legată de însăși aventura tehnicii fără de care nici nu s-ar putea concepe azi progresul.

De la primele realizări privind forma concavă a laturilor schiului, care permitea declanșarea mai ușoară a virajului și susținerea lui de către schior, geometrie menținută pînă azi, sau fixarea bocancului la călcîi, s-a trecut la ușurarea materialului. Promotori au fost tot norvegienii din Telemark care, pe la 1891, asociază, prin lipire, două esențe de lemn diferit, procedeu care, după 1930, va deveni o practică curentă în fabricarea schiurilor. Cît privește obținerea curburei longitudinale și a spatulei, se folosea uscarea lemnului în forme speciale, în cuptoare. O altă

problemă majoră a fost protejarea la uzură a muchiilor schiurilor în contactul cu zăpada. Ideea utilizării unor apărători de metal — canturile — a fost mai veche (Nansen a folosit muchii de metal la schiurile cu care a traversat Groenlanda, în 1888). Canturile vor fi generalizate abia spre anul 1930, sub forma unor elemente de alamă sau oțel fixate cu șuruburi. Canturile îngropate sînt opera francezului Paul Michal, inventate în 1949, pentru a echipa schiurile „Dynamic“. Ele aveau forma de L și erau ascunse sub o foaie de plastic care acoperea talpa. Aceasta a fost mai întîi confecționată din celuloid și apoi din polietilenă (1955), datorită austriacului Koffler, care a soluționat delicata problemă a lipirii materialului de metal. Ulterior, preocupările constructorilor s-au îndreptat spre ameliorarea comportamentului schiurilor pe teren și zăpadă, care depindea de materiale și îmbinări de materiale cu totul noi. Această etapă este legată de numele unor mari campioni: Adrien Duvillard și Jean Vuarnet, pentru schiurile metalice la fran cezi, și Karl Schranz, pentru schiurile din fibră de sticlă, la austrieci.

Nu putem vorbi de schiuri fără să amintim de bocanci și legăturile prin intermediul cărora se fixează pe schiuri, de alte accesorii ale echipamentului atît de evoluat azi. Forma actuală a bocancilor este strîns legată de cea a legăturilor și explică realizările din domeniul execuțiilor tehnice, evoluția pe gheață și însăși o mai rapidă însușire a tehnicii. Bocancii flexibili au fost înlocuiți cu cei rigizi în părțile laterale abia atunci cînd s-a renunțat la legătura tip cablu și la curelele lungi, care înfășurau strîns laba piciorului. În 1965 Bob Lange pune la punct un bocanc realizat integral din material plastic, bine mulat pe picior șl rigid, a cărui formă va suferi în anii următori modificări mai ales în ceea ce privește confortul șl asigurarea unor condiții optime de lucru a labei piciorului. În această direcție se face apel la studii de ortopedie și biomecanica. Fixarea bocancului cu ajutorul „scăriței" montate în fața bombeului, a plăcuțelor laterale și a cablului are antecedente încă din 1890, Mathias Zdarskl intuindu-i utilitatea. Abia în 1937 călcîiul va fi blocat, iar legăturile tip „Securit" vor apare în 1950. Ele vor evolua în direcția unui sistem compus din două elemente (față-spate) care fixează bocancul și-l eliberează automat, atunci cînd efortul de torsiune, flexie sau extensie, exercitat la nivelul piciorului, depășește un anumit grad, punînd în pericol integritatea

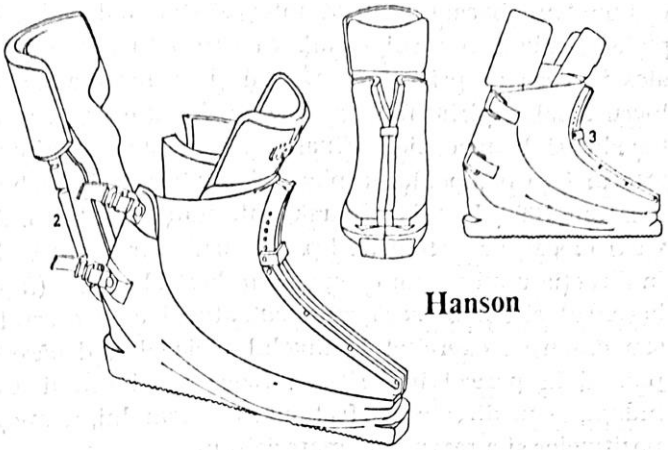

Fig. 25. Bocanci moderni. O realizare rațională, dar sofisticată. 1 — Un larg săculeț plasat pe gîtul piciorului este umplut, prin injecție, cu o specie de ceară care mulează perfect; 2 — crestătură unde se inseră cablurile trase de două croșete; 3 — cuiul în formă de U.

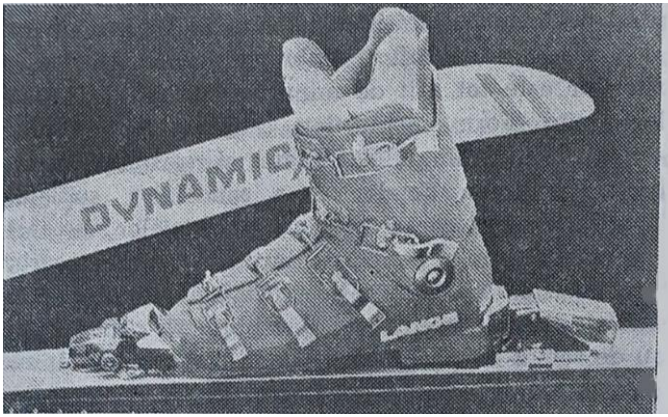

Fig. 26. Bocanci, legături, schiuri pentru probele alpine.

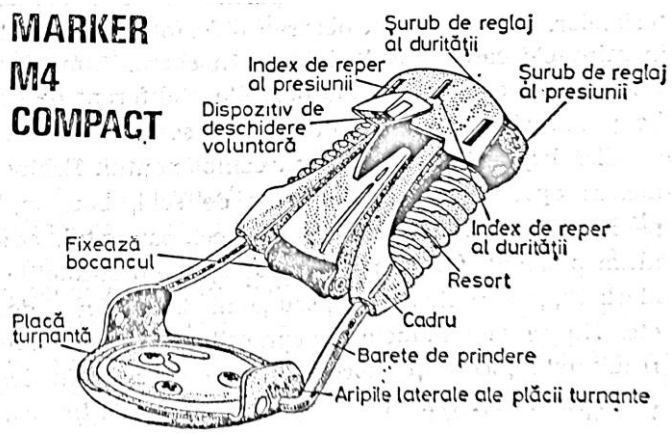

Fig. 27. Tip de legături „Securit".

fizică a schiorului.Cercetările de azi se îndreaptă în direcția perfecționării sistemului, a micșorării greutății dispozitivelor și a rezistenței materialului.

Pentru schiul de fond și sărituri lucrurile sînt mai simple, materialele existente răspunzînd perfect necesităților și tehnicii. Aceasta nu înseamnă că, în timp, materialul nu a suferit îmbunătățiri. Echipamentul fondiștilor sau al săritorilor este tot atît de minuțios studiat și realizat ca și cel al schiorilor alpini. Forma schiuri!or, calitatea materialului, greutatea muchiilor, duritatea muchiilor, flexibilitatea și rezistența la torsiuni, simplificarea legăturii, forma bețelor și a rondelelor, suplețea ghetei etc. sînt probleme în atenția constructorilor materialelor necesare fondiștilor. Probleme speciale se pun și pentru schiurile de sărituri a căror greutate, lungime optimă, rezistență și alunecare sînt încă în studiu, pentru a nu mai aminti de schiurile și echipamentul necesar obținerii recordurilor de viteză absolută, sau de schiat pe pereții de gheață ai masivilor alpini.

Ați avut curiozitatea de a vedea ce se întîmplă înaintea unui concurs mai mare la locul startului ? Vă invităm s-o faceți, fiindcă ce se petrece acolo este o mostră a preocupărilor sportive actuale în domeniul materialelor. Mai întîi vom observa o forfotă neobișnuită în jurul schiorilor în minutele care preced plecarea în cursă. Atmosfera este asemănătoare celei din concursurile de automobile, indiferent de categorie sau formulă.

Se probează schiurile și alunecarea, se corectează eventual ceruirea, se verifică legăturile, se ajustează echipamentul. Echipe specializate de tehnicieni aparținînd marilor firme de schi, bocanci, legături etc., roiesc pe lîngă schiorii care le folosesc echipamentul, aducîndu-și aportul de ultim moment. Odată pornită cursa, încep socotelile : „Două abandonuri Marker",

„un Fischer rupt", sau „o medalie Elan", „două de argint Kneissl" etc. Nu se aud numele concurenților, printre tehnicienii care așteaptă rezultatele încordați. Socoteala este precisă, fiindcă în concurs nu se află numai sportivii, ci volens-nolens și marile firme...

Am vizitat uzina Fischer din Austria împreună cu un grup de monitori din diferite țări, aflați la un curs de perfecționare în Tirol, Ocazia ne-a fost oferită de fabricant, care dorea să ne cunoască impresiile privind schiurile realizate de firmă, unul din modele fiindu-ne oferit pentru testare pe toată durata cursului. Ne-am așteptat să vedem o întreprindere impunătoare, pe măsura producției și a prestigiului de care se bucură în întreaga lume. Dar, ceea ce avea să ne impresioneze nu era construcția în sine, destul de modestă ca spațiu, cît organizarea minuțioasă a procesului de producție, dotarea tehnică și nucleul de studiu și cercetare, Ceea ce vedeam era, parcă mai curînd, o mică uzină de automobile, iar laboratoarele și aparatura computerizată, imaginea la scară redusă a unui institut de cercetări. Ni s-au prezentat prototipuri aflate în studiu, care urmau să fie lansate în următorii ani și preocupările științifice de perspectivă. În cadrul discuțiilor am fost supuși unui veritabil tir de întrebări și nu întîmplător, fiindcă necesitatea cunoașterii impresiilor noastre se adăuga testărilor de laborator și ale propriilor schiori încercători, toate datele urmînd să fie analizate mai apoi cu minuție.

Așadar, în materie de fabricare a materialelor de schi, stadiul artizanal a fost de mult depășit. Rigla de calcul și computerul s-au dovedit mai tari decît „secretele" meseriei, experiența manuală transmisă din tată în fiu. Pentru fabricanții Joseph Fischer sau Abel Rossignol lemnul a fost inițial materia primă, în care au găsit cîmp de activitate. Primul a fost un iscusit constructor de roți de lemn, cel de al doilea un expert în mosoare. Și unul și celălalt, dotați cu simț prospectiv, și-au reconsiderat activitatea, canalizînd-o spre industria schiului. întreprinderile lor au ajuns la un înalt grad de tehnicitate, iar colaborarea cu alte sectoare ale industriei, cu diverse institute de cercetări — o practică obișnuită.

Numai dacă ne-am referi la aplicarea dispozitivelor

tranzistorizate pentru a stabili comportamentul schiurilor în timpul unei coborîri și ar fi suficient pentru a înțelege noile dimensiuni ale industriei constructoare deschiuri.

„Schiul viitorului se naște în computer, ne spune șeful grupului de cercetare și nu ezită să ne dea explicațiile de rigoare. Computerul nostru îl alimentăm de doi ani cu informații și încă nu am terminat. Sperăm să avem un răspuns final bun, cît mai complex, mai ales asupra problemelor de bază : materialul și structura folosită, punctele de sustentație ale întregii structuri tehnologice, rezistența la torsiuni și vibrații, greutatea optimală, eficiența în concurs (schiuri specializate pe discipline și probe) etc. încercăm să obținem un schi care să poată da cea mai bună prestație pentru media schiorilor și, de asemenea, să contribuim mai rapid la învățarea schiului. Cum schiul de competiție dă tonul, a fi înaintea prezentului cu un pas este o condiție a însăși existenței noastre. Iată pentru ce, problemele sînt și vor fi extrem de complexe.“

Și totuși, randamentul unui schi, chiar dacă este realizat de ordinator, nu poate fi judecat decît pe teren și în funcție de modul cum răspunde particularităților individului în care-l folosește. în fond, problema compatibilității se pune deopotrivă schiorului mediu sau performer. Așa se explică confecționarea unor schiuri speciale pentru marii competitori, ei înșiși aducîndu-și aportul la realizarea lor. Schiuri de mare performanță, cu nimic mai prejos decît mașinile de formula 1, adevărate „Ferarri ale zăpezii"...

Un trinom inseparabil : schiorul, schiul, mediul

Forma schiului alpin a fost studiată pentru a răspunde cîtorva exigențe. Schiurile trebuie să fie utilizate pe toate felurile de zăpadă și să răspundă la solicitările exercitate de schior și teren. Este necesar ca schiul să fie suplu, dar nedeformabil (fig. 28 a, b,), să alunece în linie dreaptă rămînînd stabil (de unde și șanțul de ghidaj de pe talpă, eficace numai pe zăpadă), să nu se afunde în zăpada adîncă (prezența spatulei), să nu blocheze

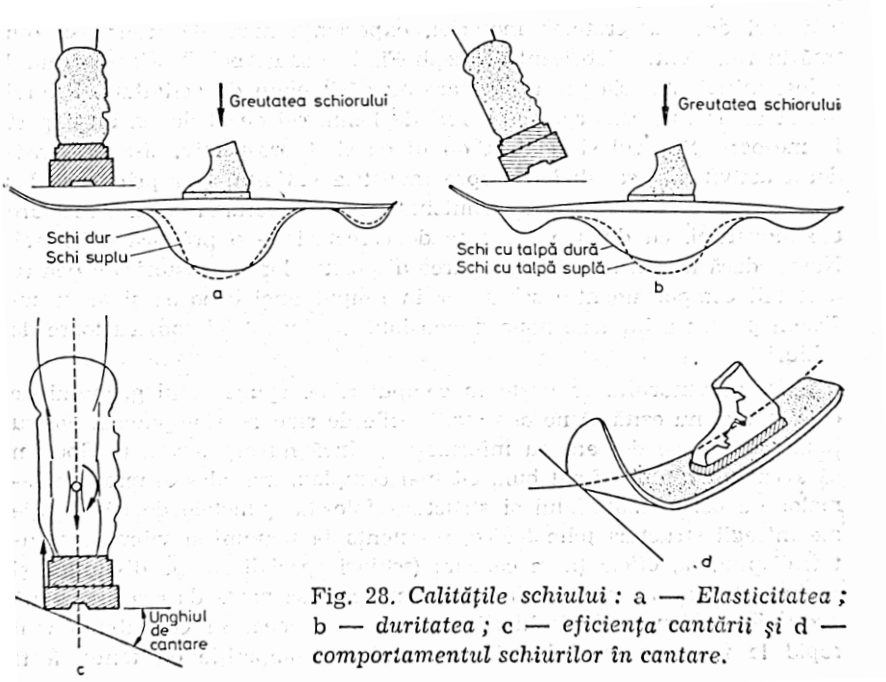

Fig. 28. *Calităţile schiului :* a — *Elasticitatea ;* b — *duritatea ;* c — *eficienţa cantării şi* d — *comportamentul schiurilor în cantare.*

Fig. 29. *Forţele care acţionează asupra schiorului ;* a — *la coborîre ;* b — *la ocolire.*

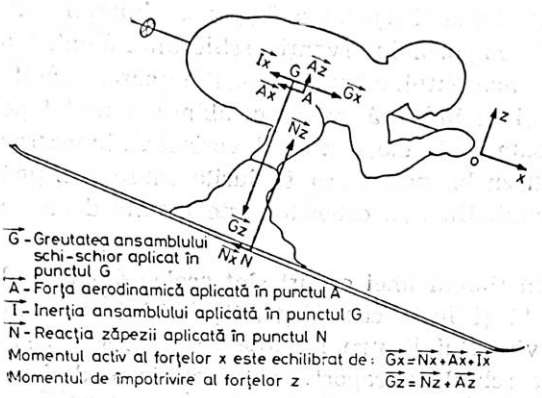

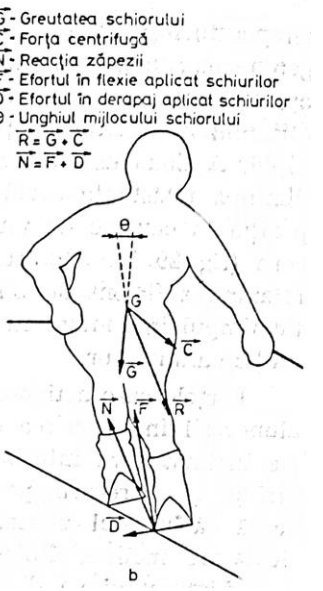

alunecarea înapoi (talonul ușor curbat), etc. Dacă alunecarea pe zăpadă este scopul urmărit, pe gheață situația se schimbă. Trebuie să controlezi traiectoria, asigurînd „agățarea" schiului. Lățimea „tălpicii" este, deci, deosebit de importantă : cu cît schiul este mai îngust, cu atît se agață mai bine (fig. 28 c). El trebuie, de asemenea, să fie apt să vireze, de unde și forma liniei marginilor și în mod deosebit concavitatea laterală.

Schiurile cu linia marginilor foarte scobită sînt mai direcționale, căci presiunea pe care o exercită cantul pe zăpadă se distribuie mai bine spre extremități (fig. 28 d). Dar prezența schiorului pe schiuri are un și mai mare efect asupra comportamentului lor. Modul de manifestare al forțelor în prezența lui este foarte diferită, după cum alunecă în coborire directă, sau în ocolire. în primul caz, forța motrice este componenta greutății paralelă cu panta, forțele antagoniste rezultînd din rezistența aerului și frecarea schiului pe zăpadă. Fenomenele de frecare a schiurilor pe zăpadă sînt extrem de complexe și încă insuficient cu noscute. Alunecarea schiului depinde de repartiția presiunilor pe care le exercită asupra zăpezii (fig. 29 a), de vibrațiile pe care le suferă, de natura și starea suprafeței tălpii și, evident, de calitatea zăpezii. Putem admite că frecarea schiului provoacă o fuziune care se stabilește la vîrful microreliefurilor zăpezii. Două tipuri de soluții au fost imaginate pentru a diminua aceste forțe : prima este pasivă și constă în ameliorarea alunecării prin ceruire (ceara este un produs hidrofug avînd la bază parafina). Alături de ceara relativ polivalentă, există ceară adaptată la temperaturi și la calitatea zăpezii foarte bine precizată. În concurs, alegerea celor mai bune tipuri de ceară este uneori delicată, căci există aproape o infinitate de feluri de zăpadă sau de amestec de zăpadă și cu atît mai mult cînd temperatura este în jurul a 0°, ea evoluînd foarte rapid. A doua este activă și comportă intervenția schiorului. Pentru a diminua rezistența aerului, concurentul adoptă o poziție joasă, numită poziția în căutare de viteză și se îmbracă cu un combinezon mulat pe corp (fig 29 b). Schiorul poate de asemenea să favorizeze alunecarea relaxînd suficient de bine gleznele, pentru ca schiurile să se mențină tot timpul în contact cu terenul. Un bun coborîtor este înainte de toate un bun alunecător.

Forțele care acționează în timpul unei ocoliri sînt acelea din timpul alunecării în coborîrea directă și forța centrifugă. Schiorul trebuie să fie înclinat spre interiorul virajului pentru a lupta contra forței centrifuge și a frecării, pe care schiul, în raport cu traiectoria, o declanșează la nivelul zăpezii. Un viraj este o mișcare compusă dintr-o deplasare înainte, dintr-un derapaj și dintr-o pivotare. De amplitudinea derapajului va depinde tehnica ocolirii. Dacă el este slab, virajul devine tăiat, adică nerotunjit (tipic în cazul slalomului uriaș) ; dacă este amplu, se accentuează frînarea, schiorul putînd executa viraje scurte (tipic în cazul slalomului), (fig. 30, a, b). Pe gheață problemele sînt mult mai complicate. În acest caz tehnica

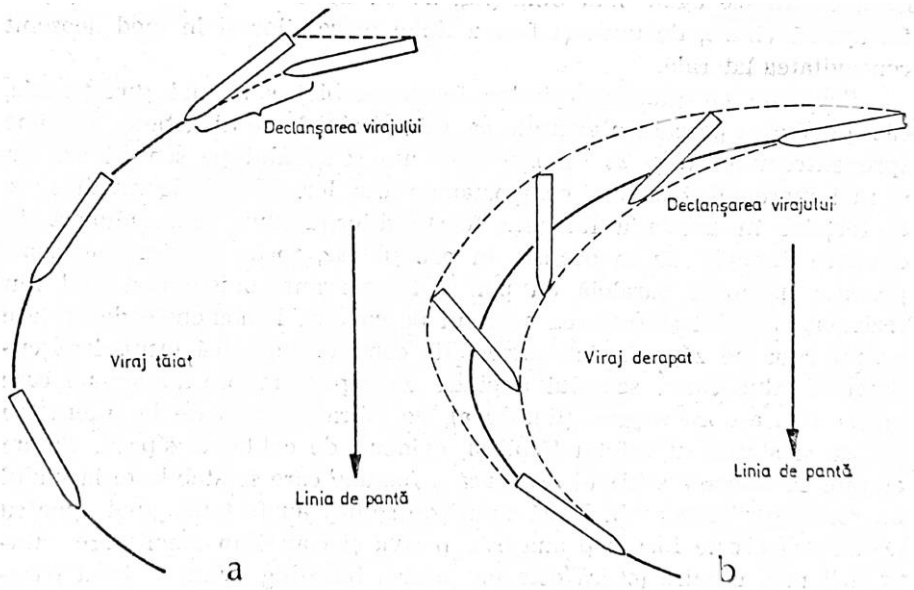

Fig. 30. *Tipuri de viraje.*

schiorului, calitatea schiurilor și rigiditatea bocancilor joacă un rol determinant. Schiurile trebuie să fie suficient de suple la nivelul tălpii, pentru a dezvolta o presiune puternic concentrată, să reziste la efectul de torsiune și să nu intre în vibrație. Calitatea canturilor (acele plăcuțe metalice montate la nivelul muchiilor schiurilor), trebuie să fie deosebită pentru a realiza sprijinul pe gheață. Ele vor fi totdeauna bine ascuțite. Grija de a îmbunătăți performanțele

schiurilor, asigurîndu-le în același timp rezistența și suplețea, în condițiile unei greutăți reduse, pune veritabile probleme de cercetare.

Tehnologia prezentului, un veritabil „banc de încercare"

Diferitele părți ale schiului nefiind supuse acelorași solicitări, este natural ca un schi să fie constituit dintr-o duzină de materiale diferite și, pentru fiecare dintre ele, să se întreprindă numeroase studii. Un program de cercetare considerabil. Altădată totul era simplu, neexistînd decît lemnul. Azi se utilizează în mod frecvent stratificări din fibră de sticlă și un aliaj de aluminiu. Firma „Rossignol“ a realizat, spre exemplu, schiuri pentru copii și pentru probele de fond avînd o armătură din fire de oțel. Această soluție, avantajoasă din punct de vedere economic, nu corespunde decît pentru schiurile care nu pretind o rigiditate deosebită la torsiune (datorită armăturii unidirecționale), dar oferă o excelentă soluție pentru necesitățile schiului de fond și pentru copii. Dacă ne referim la schiurile metalice sau la cele din fibră de sticlă, materiale cu greutate specifică foarte ridicată, dispunerea lor trebuie să fie făcută în lame subțiri de o parte și de alta a unui nucleu (inimi) realizat dîntr-un material cu mult mai ușor (fig. 31, a, b). întreaga structură se asamblează într-o anumită proporție și într-un anumit mod, pentru a se obține calitățile necesare. Se realizează astfel o structură „sandwich". La unele tipuri de schiuri se prevăd pereți despărțitori între lamele exterioare (cazul structurilor în casetă-cheson, fig. 31, c). Pentru a limita greutatea „inimii" se utilizează esențe lemnoase de slabă densitate sau din plastic expansiv. Mai recent, fibrelor de sticlă li se adaugă fibrele de carbon. Din nefericire, folosirea carbonului este din două puncte de vedere frînată : prețul ridicat și relativa lipsă de elasticitate, dar cîștigul datorat comportamentului dinamic al schiului nu este deloc neglijabil. Rolul canturilor este de asemenea important, nu numai pentru asigurarea unei cantări (punerea schiurilor pe muchii) eficace, ci și întărirea structurii schiului, veritabili contraforți laterali. Tot acest ansamblu structural trebuie „ambalat".

ELAN IMPULS RACING TEAM

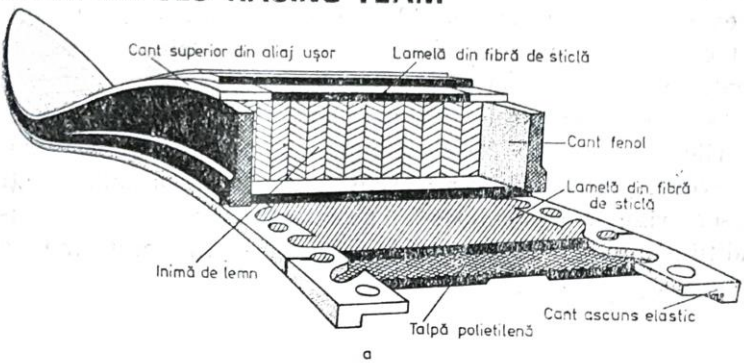

a

ROSSIGNOL ST COMPETITION

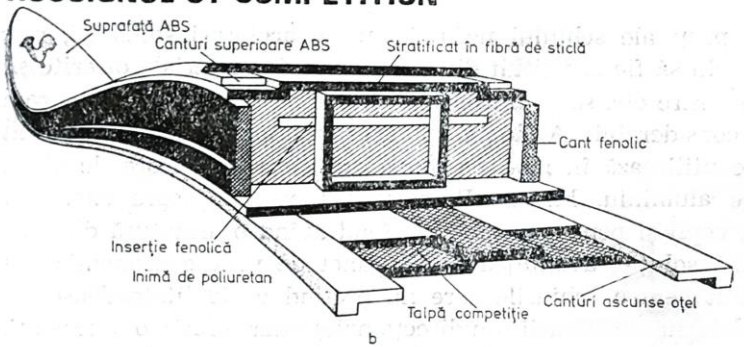

b

„PLASTIC V.1" REGHIN

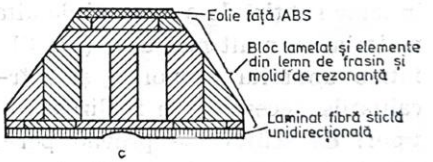

c

Fig. 31. *Structura materială a schiurilor :* a) — *stratificată în jurul unui nucleu ;* b) — *în caseta cheson a unui schi alpin ;* c) — *în caseta cheson a unui schi de fond. Teste clasice de laborator pentru schiuri.*

Pentru talpa schiului se folosește polyetilenă cu mare greutate moleculară. Marginile superioare ale spatulei sînt protejate de un element robust din oțel sau alt aliaj dur de aluminiu. Dacă s-a descoperit asocierea adecvată a materialelor, e necesară testarea lor în laborator și pe teren. încercările de laborator reproduc aproximativ eforturile la care sînt supuse schiurile și evidențiază proprietățile de rezistență ale materialelor și asamblarea lor. La o structură identică, performanțele variază în funcție de înălțimea și greutatea schiorului, la care se adaugă și solicitările pe zăpadă. Trebuie să se țină seama, deci, de acești factori în interpretarea rezultatelor. Testările cele mai obișnuite (clasice) sînt cele care simulează, în mare, trecerea schiului în viteză redusă printr-o adîncitură și ruperea lui prin îndoire. În fine, testul de oboseală (care simulează o succesiune de îndoiri ale schiului), prin măsurarea cotei arcuirii. Pentru toate aceste teste clasice nu există o scală de referință absolută, necesară interpretării comparative a rezultatelor. Fiecare fabricant folosește puncte de reper proprii, bazate pe experiența practică (fig. 32). Testele de laborator sînt completate cu experimentări practice efectuate pe teren, vizînd rezistența, suplețea, placajul (cum „calcă“ schiurile unul pe celălalt), uzura canturilor, aspectul general al schiurilor. Acestor observații li se adaugă altele mai pretențioase care țin de experiența și capacitatea de analiză a schiorului încercător : ușurința declanșării și execuției diferitelor tipuri de viraje (scurte și lungi ca rază, derapate sau tăiate), fermitatea „agățării" pe zăpadă tare sau pe gheață, stabilitatea orizontală și verticală, ținuta pe traiectorie, aptitudinea de a conduce virajul fără corectări din partea schiorului, maniabilitatea pe zăpadă dificilă (profundă, grea), adaptarea la terenuri accidentate (absorbția șocurilor), confortul și suplețea la contactul cu zăpada etc.

Dezvoltarea practicării actuale a schiului a determinat o împărțire, oarecum arbitrară, în trei categorii a schiorilor : de competiție, de sport și de agrement. Schiorii din prima categorie sînt cei care caută permanent viteza, precizia, maxima eficacitate. Schiurile lor trebuie să fie stabile la viteze mari, capabile să descrie traiectorii precise, să se muleze perfect pe teren etc. Aceasta implică lungimi mai mari (2,03 m pentru un individ de gabarit

mediu) și caracteristici uneori adaptate fiecărui competitor. în categoria sport intră majoritatea celor care, fără a fi competitori, iubesc sportul și pot schia pe orice teren. Ei nu sînt mai puțin pretențioși, avînd nevoie de un schi care să poată fi condus cu

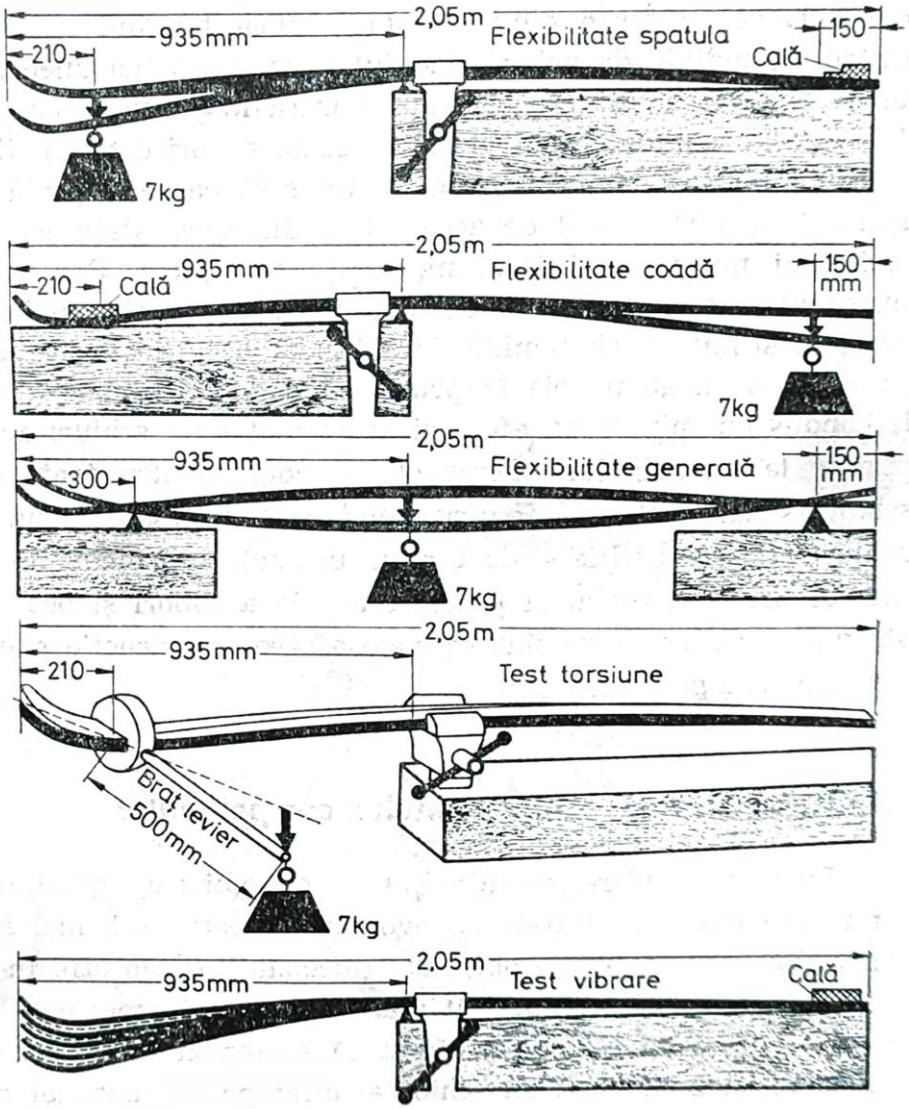

Fig. 32. *Teste clasice de laborator pentru schiuri.*

ușurință pe pîrtiile atît de accidentate din orice stațiune. Schiurile sînt, deci, mai puțin lungi (1,90 m, înălțimea tipică). Pentru categoria de agrement schiul este înainte de toate un mijloc pentru a-și petrece timpul liber, la sfîrșit de săptămînă, în mijlocul naturii. Majoritatea sînt începători și, deci, au nevoie în primul rînd de un schi ușor, care să poată fi condus cu minim de efort și risc ; sînt deci schiuri scurte (1,80 m) numite la apariția lor „Compact". Așadar, pentru toate categoriile de schiori există schiuri. Pentru fond sînt necesare două categorii de schiuri : de competiție și de turism, ultimele satisfăcînd în egală măsură mersul în teren variat și posibilitatea de a coborî și ocoli. Schiurile de sărituri și de acrobație sînt speciale a căror construcție respectă în mare problematica generală.

Ultraspecializarea echipamentului competitorilor

La prima vedere, cu greu putem deosebi azi un schior obișnuit de unul de competiție, într-atît a evoluat echipamentul, mai ales la nivelul schiorilor din categoriile obișnuite (începători, avansați). în definitiv fie care dorește să fie echipat cît mai bine și mai aspectuos. Un mare antrenor spunea că este de preferat să antrenezi un schior începător, pe un material bun, decît un schior avansat pe un material prost. Și avea dreptate ! Marii competitori posedă o gamă de schiuri destul de întinsă, adaptate diverselor tipuri de zăpadă (ușoară, înghețată, dură etc.) și diferitelor pîrtii. în fine, fiecare specialitate alpină (slalom, slalom uriaș sau coborîre), reclamă schiuri ale căror proprietăți diferă de la o probă la alta. Echipamentul vestimentar este mult mai complet, mult mai specializat, vizînd în primul rînd aerodinamismul, securitatea, eficacitatea. Adeseori eficacitatea în concurs nu este compatibilă cu confortul. Așa se face că bocancii cei mai rigizi sau combinezonul cel mai subțire și mai bine mulat pe corp sînt preferabile în orice condiții atmosferice, chiar dacă schiorul trebuie să sufere de frig. Toate piesele echipamentului de concurs (în mod

deosebit pentru coborîre, kilometrul lansat, sărituri; în ultimii ani chiar pentru fond), fac obiectul unor testări de aerodinamică. Căștile, ochelarii, bețele de schi și multe alte accesorii, mai puțin importante la prima vedere, dar care își au rolul lor, sînt supuse perfecționărilor, fiecare an aducînd noutăți. Radioul, filmul, videorecordingul, analiza matematică a graficelor de cursă sau a timpilor intermediari de traseu, lucrul la simulator etc., sînt tot atîtea mijloace la dispoziția specialiștilor pentru ameliorarea parametrilor materialelor studiate și implicit a performanțelor.

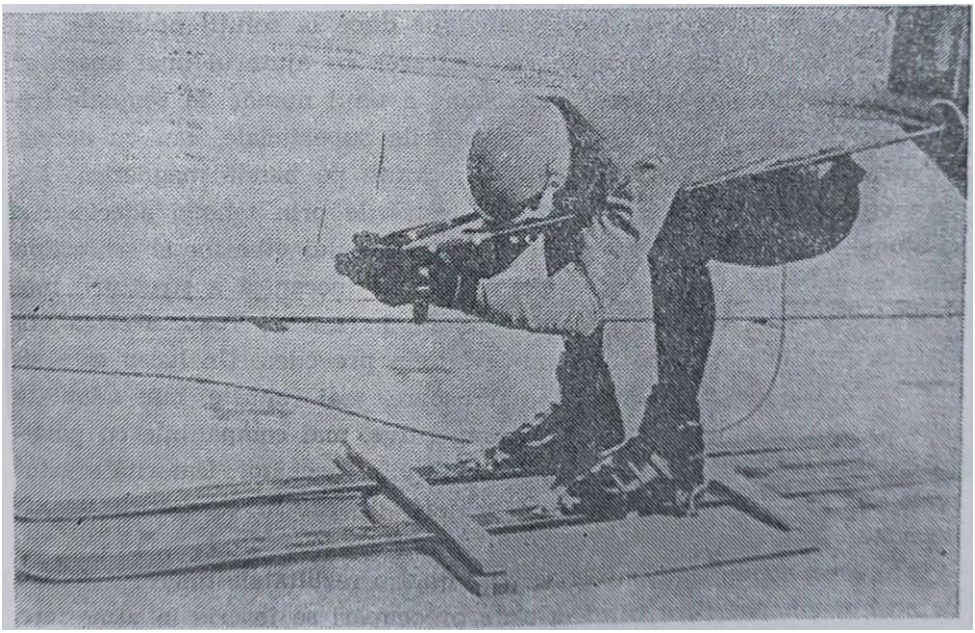

Fig. 33. *Testări aerodinamice pentru determinarea poziției optime de coborîre.*

Schiul în perspectiva evoluției tehnice viitoare

Dacă privim retrospectiv, vom observa că schiul a evoluat în trei direcții: tehnica schiorilor de vîrf și, ca o consecință, cea a schiorilor în general, mentalitatea schiorilor și echipamentul de schi (evident, nu numai cel vestimentar). Un rol deosebit l-au jucat campionii de excepție, cei care s-au impus nu numai prin calitățile de competiori, ci și prin cele de inovatori, ei fiind aceia care au făcut ca tehnica să evolueze și, implicit, să-și exercite și influența asupra perfecționării materialului de concurs. Am amintit de Adrien Duvillard, Jean Vuarnet, Karl Schranz, citățm în continuare pe Jean-Claude Killy, inventatorul „bracajului" (pivotarea simultană a celor două picioare), pe Patrik Russel, descoperitorul „absorbției" (poziția așezată și împingerea picioarelor înainte), sau pe Ingemar Stenmark, inovatorul „tăierii" virajului cu piciorul exterior. Nimic nu ne împiedică să anticipăm că vor apărea și alți schiori capabili să aducă îmbunătățiri tehnicii, iar observațiile lor vor ajuta la perfecționarea echipamentului. Să nu uităm că schiul se practică azi nu numai pe zăpadă, ci și pe plastic, pe iarbă, pe apă, în orice anotimp.

În confecționarea schiurilor, temele cercetărilor actuale se îndreaptă spre ameliorarea alunecării și a comportamentului vibrator. Astfel s-a conceput un studiu experimental practic și teoretic menit să culeagă o multitudine de date, care coroborate vor duce la soluții optimale. Experimentarea practică constă în înregistrarea cu ajutorul unei aparaturi adecvate, purtate de schiorul încercător, a unui număr de semnale (calibre de reținere care măsoară deformările superficiale, sau cu accelerometru, care înregistrează șocurile) reținute pe bandă magnetică. Experimentarea teoretică analizează înregistrările prin tehnici adecvate și se ajunge la o modelare matematică a răspunsului

vibrator al schiurilor. Sînt solicitate laboratoare de informatică, de mecanică a structurii materialelor și alte domenii de cercetare ale industriei. Toate acestea vor duce la rezultate pe care încă nu le putem prevedea. Un lucru este sigur : schiurile de mîine vor fi mai ușoare, mai robuste, mai adaptate tehnicii moderne de a schia, mai competitive, mai compatibile cu particularitățile indivizilor și necesitățile schiorului începător. Datorită acestor realizări, performanțele atinse de schiorii de azi în competiții vor fi depășite.

În acest context nu putem să nu amintim rezultatele tinerei industrii de schiuri românești, a cărei arie de preocupări se înscrie în atmosfera generală, urmărind realizarea de schiuri diversificate, atît pentru masa largă de schiori, cît și pentru schiul de performanță.

Începuturile producției de schiuri în cadrul platformei de prelucrare a lemnului Reghin sînt asemănătoare celor din întreaga lume, executîndu-se schiuri din lemn masiv (kykori sau frasin). Ulterior s-a trecut la o structură din bloc lamelat care a îmbunătățit simțitor calitățile fizico-mecanice ale schiului. Tot în această perioadă s-au realizat noi tipuri de schiuri dotate cu canturi metalice segmentate și înnobilate, ca și talpa confecționată din folie de polietilenă de joasă presiune și îmbrăcămintea exterioară a schiului din folie A.B.S. (Acril-Butadien-Stiren). Acest lucru se petrecea prin anii ’60. La începutul anului 1969 s-a realizat primul schi de performanță „Alp-Start“ avînd ca elemente de rezistență laminate din fibră de sticlă și canturi metalice de tip „M.O.K.“ (Metall-Ober-Kante). Dezvoltarea schiului în țara noastră și nevoile tot mai crescînde de material specifice acestui sport au impus confecționarea de noi tipuri de schiuri pentru agrement și competiție, folosindu-se structuri de tipul „Sandwich" și o tehnologie modernă. Pe parcursul anilor, în funcție de noutățile pe plan mondial și cercetările proprii s-au realizat noi modele de schiuri diferite în ceea ce privește materialul, structura, caracteristicile fizico-mecanice și forma. Schiurile au o linie modernă (la bază stînd o geometrie calculată științific, studii de laborator și tes- țări practice), indiferent de destinația lor, cu un bun randament. Unele din schiurile produse la ora actuală la I.P.L. Reghin cu principalele lor caracteristici sînt prezentate în tabelul

de la pagina de mai jos.

Preocupările actuale ale tehnicienilor și muncitorilor fabricii Reghin se îndreaptă în direcția punerii la punct a unor noi proiecte și tehnologii, a îmbunătățirii calității schiurilor sub toate aspectele, singura garanție a competitivității viitoare. în numai trei decenii de activitate, realizările de la Reghin se înscriu pe o linie ascendentă, contribuind din plin la progresul schiului românesc.

Fig. 34. *Schiuri „Combi R“ (Reghin) pentru copii.*

grupa	tipul	destinația	dimensiuni
Schiuri alpine	Național	performanță	180,190,200, 205, 215, 220
	Rubin	performanță, agrement	150, 160, 170, 180, 190,200, 205, 210, 215, 220
	Cristal	agrement	180, 190,200, 205, 210, 215, 220
	Combi	turism, agrement	100, 110, 120, ...200, 205, 210
	Turist	agrement	160, 170, 180, 190,200
Schiuri compact	Topaz	turism, agrement	160, 170, 180
	Safir	agrement	160, 170, 180
Schiuri pentru inițiere	Ceahlău	inițiere	65, 100, 130, 160
Schiuri pentru copii	Pitic	agrement, inițiere	60, 70, 80, 90, 100, 110, 120, 130, 140, 150
Schiuri pentru fond	Plastic v1, Plastic v2	performanță, turism	160, 170, 180, 185, 190, 195, 200, 205, 210
Schiuri pentru sărituri	Jet	performanță	la comandă
Schiuri pentru acrobație	Acrobat	agrement	la comandă

6.Școli, metodologii și voga lor

A.B.C.-ul schiului

Puține sînt sporturile care, pe parcursul evoluției lor, au trebuit să facă față unei problematici atît de complexe ca schiul. Poate unele sporturi mecanice, ca de pildă automobilismul de formulă, al cărui progres continuu a dus la ameliorarea tehnicii, a pistelor de concurs, a aerodinamicii sau a altor aspecte de ordin mecanic, modificînd substanțial noțiunea de pilotaj, punînd permanent noi probleme tehnice. Schiul a urmat o cale asemănătoare, materialul, echipamentul jucând un rol important. Tehnica schiului, metodele de instruire și perfecționare, metodologia pregătirii pentru înalta performanță au avut, și vor avea, o incidență capitală.

Modul de a schia l-au inventat practicienii de talent, iar concursurile au însemnat întotdeauna bancul de probă care a lansat inovațiile schiorilor de excepție. Ei s-au situat întotdeauna în avangarda tehnicii. Nu-i de mirare că orice începător, punîndu-și schiurile la picioare, speră să ajungă să schieze ca idolul său, unul din marii campioni. Înrîurirea lor asupra maselor este foarte mare și ar fi greșit să considerăm că începătorii trebuie să învețe altceva decît practicarea reală a schiului. Iată pentru ce modul cum schiază în concurs cei mai buni schiori devine obiectul unor cercetări asidue, pentru ca cele mai eficiente soluții tehnice să fie puse în evidență teoretic, popularizate, iar în măsura în care pot aduce un aport la mai rapida învățare a schiului, să figureze în planurile de învățămînt ale școlilor de schi.

Nu puține au fost situațiile cînd anumite elemente au fost rapid însușite de masa schiorilor, fără a se aștepta confirmarea oficială a teoreticienilor, adeseori aflați în expectativă din rațiuni de menținere a prestigiului și influenței școlii proprii. Este cazul „Wedeln“-ului (șerpuirii) austriac, introdus oficial în planul de învățămînt abia după ce majoritatea tinerilor îl și practicau. Tot în scopul apărării propriului prestigiu, unele școli au acceptat cu greu soluțiile noi propuse de altele, grăbindu-se să pună în practică

elemente oarecum asemănătoare, cu aceeași finalitate, dar care derivau din propria linie metodică. O ilustrare a acestei situații ar putea-o constitui problema declanșării virajelor, a rotației-contrarotației etc., care au angajat școlile franceză și austriacă într-o lungă dispută.

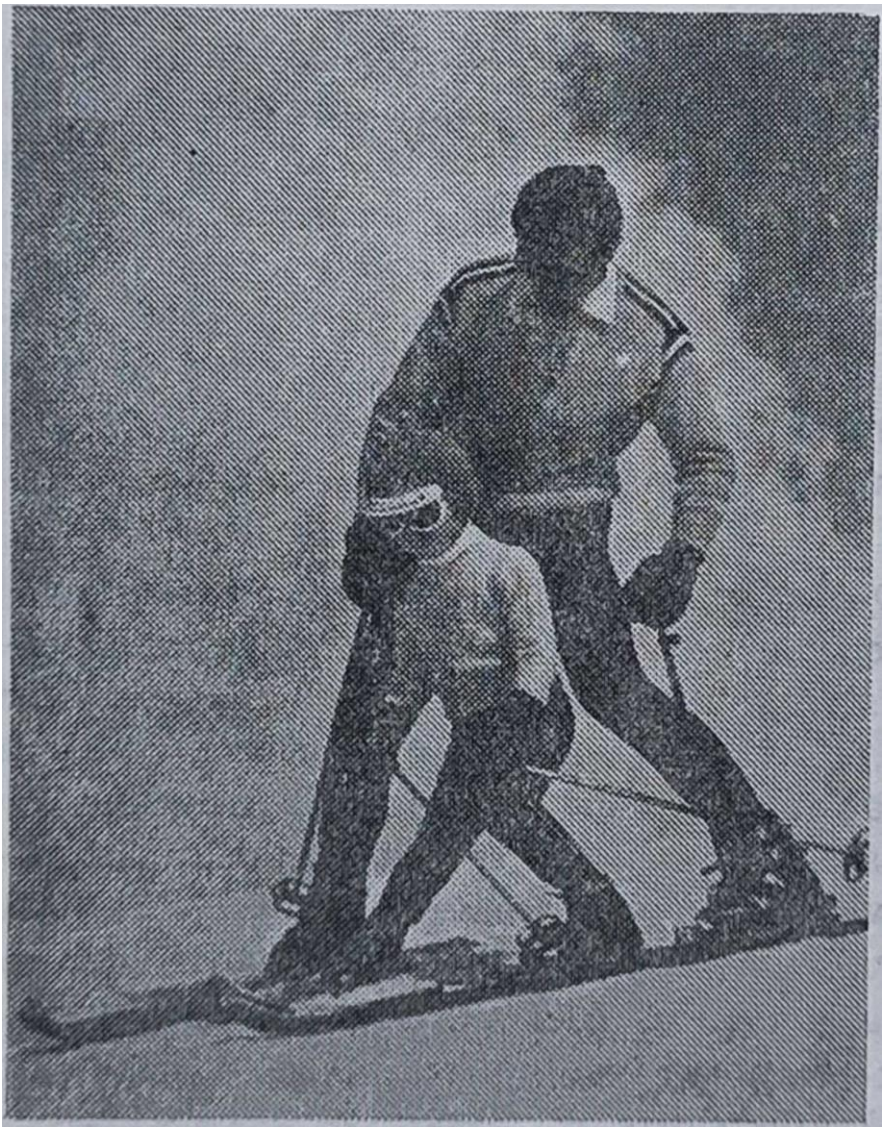

Fig. 35. *A.B.C.-ul schiului.*

Toate confruntările teoretice și practice dintre diferitele școli au contribuit la progresul tehnicii schiului, lărgind bagajul de procedee la care un schior începător sau avansat poate apela, cînd terenul sau zăpada o impun. Au lăsat, în același timp, impresia unei dispute fără rost, de vreme ce schiorii de pretutindeni schiază azi la fel, ceea ce-i diferențiază fiind stilul personal. Aceasta dovedește că extrăgînd din competiție esențialul, învățămîntul este chemat să-și aducă aportul mai ales în plan pedagogic, al metodologiei cele mai eficiente pentru ca un schior începător să poată să-și însușească rapid și mai direct tehnica cea mai modernă, fără artificii inutile.

În ce privește schiul alpin, școala austriacă de la Arlberg a avut, între cele două războaie mondiale, o influență deosebită asupra tehnicii și metodicii de învățare a schiului. Probele de fond și săriturile rămîn încă mult, timp sub incidența școlii norvegiene, pînă la apariția școlilor din U.R.S.S., R.D.G., sau Austria (mai mult în planul pregătirii pentru performanță). Școlile de schi (cele destinate instruirii începătorilor, indiferent de vîrstă), au apărut ca o necesitate, în momentul în care turismul de iarnă a luat amploare, procesul de învățare al schiului trebuind să aibă la bază o concepție clară, unitară și să se desfășoare într-un cadru organizat. Pe plan internațional, doar două școli au propus soluții tehnico-metodice originale, avînd între ele particularități specifice: școala austriacă și școala franceză. Toate celelalte școli aparținînd Elveției, Italiei, Germaniei, S.U.A., sau Japoniei au adoptat, cu mici nuanțe, una din soluțiile celor două școli.

Cum a apărut „Ecole française“ (școala franceză) ? încă din perioada anilor 1930—1935, din ce în ce mai mulți competitori încearcă să diminueze efectele frînării-alunecării ca urmare a realizării virajelor prin intermediul „stembogen“-ului propus de școala de la Arlberg. Printre cei care aveau să dea tonul a fost si austriacul Toni Seelos care renunță complet la stem, realizînd ocoliri cu schiurile paralele, foarte eficace, prin adoptarea unei poziții avîntate. Școala franceză a căutat să utilizeze toate mijloacele pentru a obține un viraj cît mai puțin frînat, amplificînd poziția avîntată („l’avance“, „Vorlage“) prin rotații și contrarotații pregătitoare (mouvement d’appel“) ; precum și prin legături la tocul

bocancului („fixations“, ,,Bindung“), care să permită o mare înclinare înainte. Odată ce greutatea corpului este deplasată înainte, printr-o mișcare de rotație, gleznele, genunchii, șoldurile, umerii blocate solidar, se răsucesc ca un singur tot, făcînd ca ambele schiuri să pivoteze la nivelul spatulei. Cozile se desprind ușor de pe zăpadă și execută, plutind prin aer, un arc de cerc larg care pe deoparte declanșează ocolirea („amorsează virajul"), iar pe de altă parte prelungește durata în care cozile nu aderă la zăpadă. Se obține un viraj cursiv fără frînare excesivă.

Vechea cristianie, numită „gezogene chiristiania" (în terminologia franceză „christiania paralldle", cristiania paralelă), care se realiza printr-o mișcare de destindere a corpului din poziția de stat pe schiuri ghemuită, ce ușura schiurile înlesnindu-le înscrierea pe arcul de ocolire, era și mai greu de executat în zăpadă adîncă. Francezii au perfecționat un alt procedeu pe care l-au numit „christiania pur“ — cristiania pură, (Parallelschwung, cum îi spuneau austriecii), cu ajutorul căruia se putea vira pe orice teren și zăpadă, adăugîndu-i trei elemente noi: mișcarea de „apel", adică o serie de contramișcări în sensul opus virajului care urmează să fie efectuat, apoi „jocul de muchii", o succesiune de „cântări" și „decantări" („prises et lâchages des carres" — punerea schiurilor pe muchii și slăbirea contactului lor cu zăpada), cu efect asupra dozării derapajului și implicit a eficacității virajului, iar a ceea ce au numit „lausade", mișcarea de aruncare a cozilor schiului, care le ușurează și le ridică deasupra solului. Cel care a pus în practică această tehnică a fost schiorul Emile Allais. Și tot el, împreună cu Paul Gignoux și Georges Blanchon va fundamenta „tehnica franceză de schi", pe care o va populariza prin demonstrații și prin lucrarea „Le ski français". De fapt, performanțele obținute de Emille Allais la campionatele mondiale de schi din 1937, au constituit o excelentă propagandă pentru schiul francez. Nu este mai puțin adevărat că Emile Allais a avut ca îndrumători două personalități ale timpului : austriacul Toni Seelos și elvețianul Rudolf Romminger. Interesant de semnalat este faptul că metoda de învățare a schiului preconizată de francezi eșalona elementele tehnice pe parcursul a 5 „clase" de studiu. Școala franceză va face în curînd mulți prozeliți, marcînd un moment de cotitură în metodica învățării și perfecționării schiului. Drumul

deschis de francezi va continua.

Sintetizarea tehnicii, întreprinsă de Allais și Gignoux în Franța, de Hoschek în Austria, de Eugene Mathias și Giovanni Testa în Elveția, va coincide cu apariția unor virtuoși ai schiului de competiție. Ei au fost aceia care au depășit stadiul „rotației", introducînd tehnica „contrarotației" corpului, necesară abordării formelor de viraje scurte din slalom. Se naște „christiania allege" (cristiania ușurată, sau prin descărcare) a lui James Couttet, în 1956 ; șerpuirea (Wedeln) austriacă a lui Kruckenhauser, Wolfgang, Hutter, în 1957 ; apoi, mai târziu, virajele moderne și de competiție franceze ale lui Joubert, Vuarnet, Bonnet, și încă altele, descrise, sistematizate și introduse în practica schiorilor după 1955. Toate aceste apariții înseamnă tot atîtea etape importante în drumul spre schiul de azi. Dacă tehnica actuală poate fi considerată de mulți ca perfectă, evoluția spre simplitate și eficacitate este încă departe de a fi atinsă.

După 1960 diferențierile dintre cele două școli (austriacă și franceză) lăsau impresia că lumea schiului se va împărți în două, alimentată și de lupta pe tărîmul teoriei dintre ele, pentru a-și păstra sfera de influență, cu serioase implicații economice pentru industria materialelor și echipamentului de schi. Ceea ce unii au numit „voga" unei școli sau a alteia nu era altceva decît aspectul de suprafață al lucrurilor. în fond, ambele școli au la bază aceleași principii pedagogice, urmăresc același scop, ca utilizînd mișcări simple, înlănțuite de la o etapă la alta (prin intermediul *claselor),* să asigure progresia necesară, elevul reușind, în final, să schieze pe orice teren și pe orice zăpadă. Abia după ce a învățat tehnica de bază a schiului, elevul poate trece, pe o treaptă superioară, la abordarea tehnicii de concurs, obiectivul școlilor specializate. Că școala austriacă folosea ca element final „știem cristiania“ (pentru elevii mai puțin dotați) și „șerpuirea“ (pentru cei mai talentați), iar școala franceză „cristiania prin descărcare" (ușoară) avea mai puțină importanță. Tot competiția va dovedi mai tîrziu că foarte multe din virajele de competiție au la bază independența picioarelor, așa-zisul „paralelism perfect" al schiurilor fiind adeseori discutabil. La nivelul competiției lucrurile se judecă prin prisma eficacității tehnice și mai puțin prin frumusețea execuției cutărui procedeu.

Mai tîrziu, terenul înfruntărilor teoretice dintre cele două

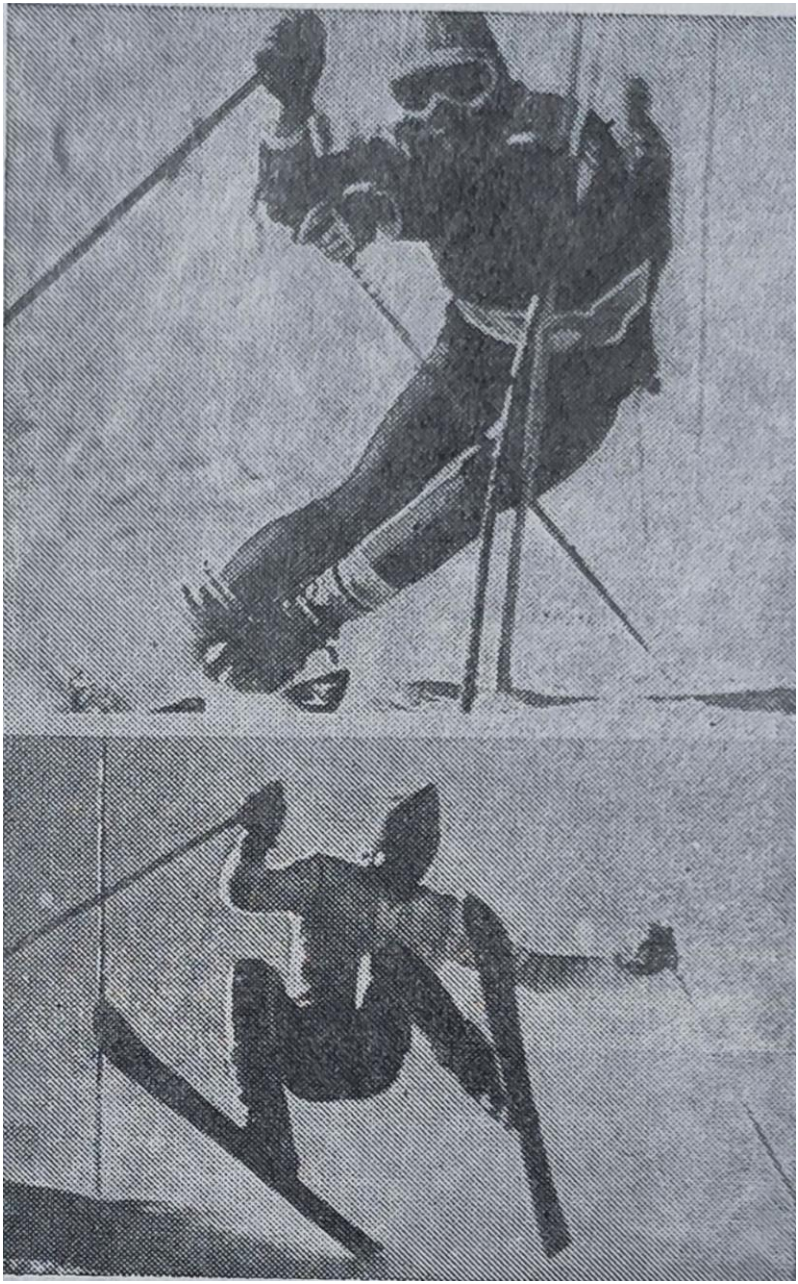

Fig. 36. *Tehnica în slalom. În antrenament Hans Hinterseer (Austria).*

școli a fost momentul declanșator al virajului. Austriecii preconizau o arcuire a trunchiului și o contrarotare a umerilor („umărul fals"), iar francezii — proiecția circulară a corpului. Oricare din aceste elemente, considerate „cheie" ale celor două metode de învățămînt, este valabilă în sine. Finalitatea este aceeași. Singura slăbiciune pe care o au este aceea de a nu putea figura împreună în același cadru. Folosirea în paralel a ambelor metode îngreuiază considerabil programul cursurilor. O alegere se impune deci, în ziua în care cele două școli vor decide să-și unifice metodele de învățămînt, confirmînd ceea ce spunea directorul școlii austriace, St. Kruckenhauser, încă din 1959 : „Învățămîntul va redeveni într-o zi internațional, cum a fost atunci cînd a început formidabila aventură a schiului". Rămîne de văzut cine va face primul pas.

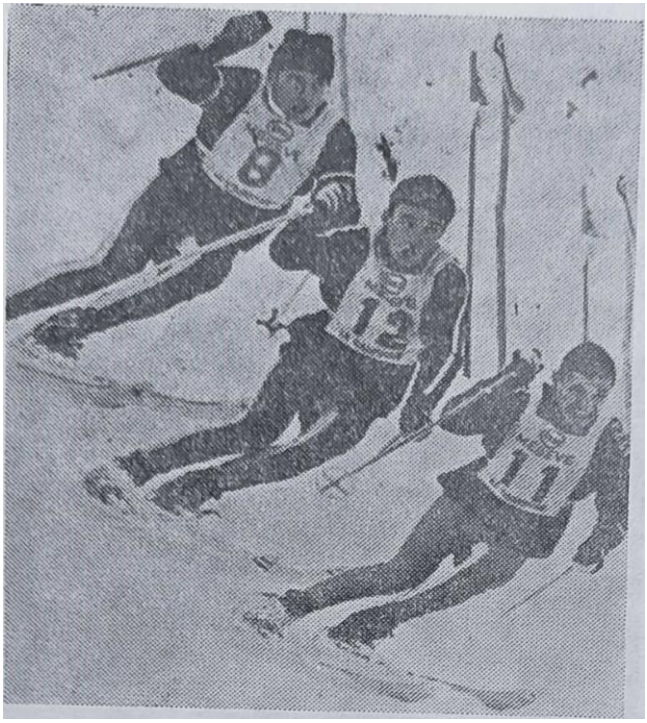

Fig. 37. *Tehnica de competiție este internațională. în fotografie Karl Schranz (Austria) nr. 8, Jimmi Huega (S.U.A.) nr. 12, Guy Perillat (Franța) nr. 11 surprinși la aceeași poartă.*

Necesitatea acestei unificări, cerută de întreaga lume a schiului, a impus instituirea unui organism internațional al școlilor naționale din lumea întreagă, care-și desfășoară cu regularitate

Fig.38. *Tehnica în coborîre. În concurs, Franz Klammer (Austria)*

congresele numite „Interski". Din fericire, pentru probele de fond și de sărituri lucrurile nu sînt atît de complicate, cel puțin la nivelul școlilor de bază. Care sînt orientările actuale ? Specialiști renumiți din Austria, Franța, Elveția, R.F.G. ca H. Lanig, A. Corcoran, K. Gamma, J. Joubert, J. Vuarnet, H. Hoplicher susțin că nu există o diferență marcată între tehnica de schi de competiție și cea „de învățare", deși aproape în toate țările există o separație netă între cercurile schiului de competiție și cele ale învățării schiului. Punînd să funcționeze în relații strînse o școală de schi și un club de competiție, se constată o ameliorare constantă a tehnicii „de învățare", ea profitînd de ultimele noutăți tehnice.

Într-o orientare metodică corespunzătoare, toate sfaturile date unui schior, procedeele tehnice recomandate, corectările făcute, concură la a-i da, în toate etapele învățării, o eficacitate maximă. Sub acest aspect metodicile de învățare a schiului în lume trebuie aplicate în funcție de particularitățile elevilor și nu după moda lor. „Metoda indirectă", de origine austriacă, „Metoda

directă", de origine franceză, concepută pentru a permite începătorului să execute chiar din primele lecții ocoliri paralele (eliminînd plugul, ștemul și derivatele lor), și „Metoda naturală", tot de origine franceză, care urmărește valorificarea tehnică a unor reacții instinctive, a experienței individuale dobîndită în practicarea schiului, toate aceste metodici urmăresc ca finalitate cristiania paralelă. Fără a avea puncte de vedere antagonice, ele se completează reciproc. Totul rezidă în măiestria instructorului care trebuie să găsească soluția optimă pentru a pune în evidență calitățile elevului său. în aceeași sferă se înscrie și folosirea unor metode speciale de învățare a schiului ca : folosirea schiurilor de lungime progresivă și a minischiurilor.

Planul de învățămînt austriac se bazează pe accelerarea procesului de învățare și o mai rapidă trecere spre performanță. El urmărește o tehnică rațională, eficace, ușor de însușit, perfect adaptată la teren și zăpadă, ca și la necesitățile probelor de concurs (o mai bună alunecare, sporirea vitezei prin utilizarea mijloacelor de accelerare etc.). Se subliniază importanța unei poziții corecte de stat pe schiuri în coborîre și traversare, eliminarea balansului pe verticală ca element pregătitor al declanșării ocolirii (balans care angrena întregul corp), menținerea unei poziții joase și înapoi, localizarea lucrului la nivelul picioarelor. Corpul schiorului este asemănător cu cel al unei mașini; trenul superior caroseria, trenul inferior suspensia. Trunchiul își păstrează o poziție invariabilă, picioarele reacționînd în funcție de obstacolele întîlnite și de necesitățile alunecării. Mult discutatele procedee „plug" și „ștem". considerate ca o frînă în însușirea unui mers paralel, se dovedesc auxiliare prețioase atît pentru începătorii mai puțin dotați (frînare, ocolire, oprire), cît și pentru competitori (ștemurile stînd la baza accelerărilor și virajelor perfecționate : acroșaj (agățare), pedalate, pas de patinaj etc.). Ocolirea paralelă spre vale, ca și virajul „prin absorbție", specifice mersului într-un teren presărat cu movile, au același mecanism : flexie, pivotare, extensie, acțiunea localizată la nivelul picioarelor. Tehnica de învățare, ca și cea de competiție, se bazează pe aceleași principii. Ele nu se deose¬besc decît prin scopurile pe care le urmăresc : în primul rînd posibilitatea de a coborî și ocoli

pe o pantă oarecare, și în al doilea, parcurgerea traseelor cu maximă viteză. Trecerea de la învățare la perfecționare se face pe nesimțite, prîntr-un proces continuu, care presupune multă repe¬tiție, îmbogățirea bagajului de deprinderi și cunoștințe, evoluție pe orice fel de zăpadă și pe orice teren, participarea la concursuri. Iată schematic planul de învățămînt austriac (fig. 39 a, b, 40, 41, 42).

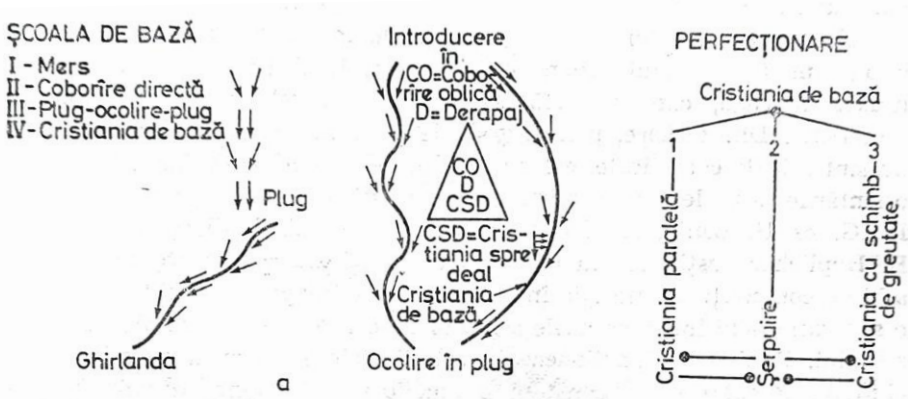

Fig. 39. *Planul de învăţămînt austriac* : a — *Şcoala de bază* ; b — *perfecţionarea schiului.*

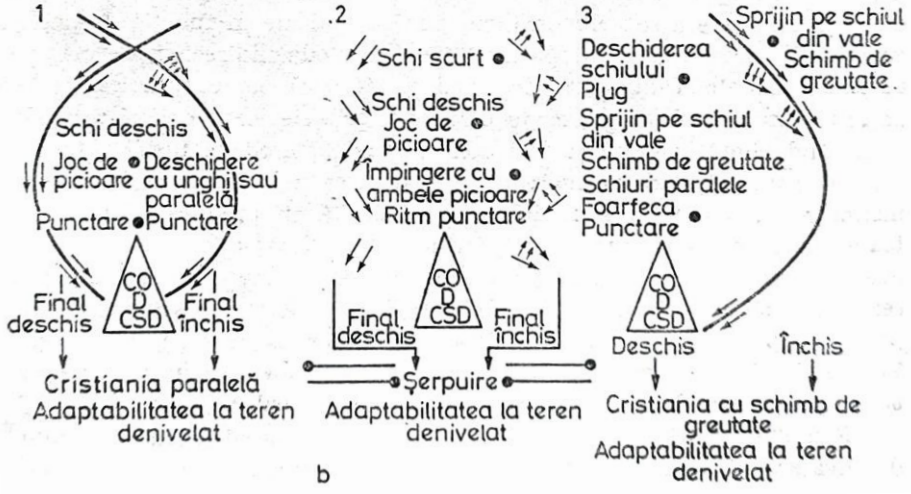

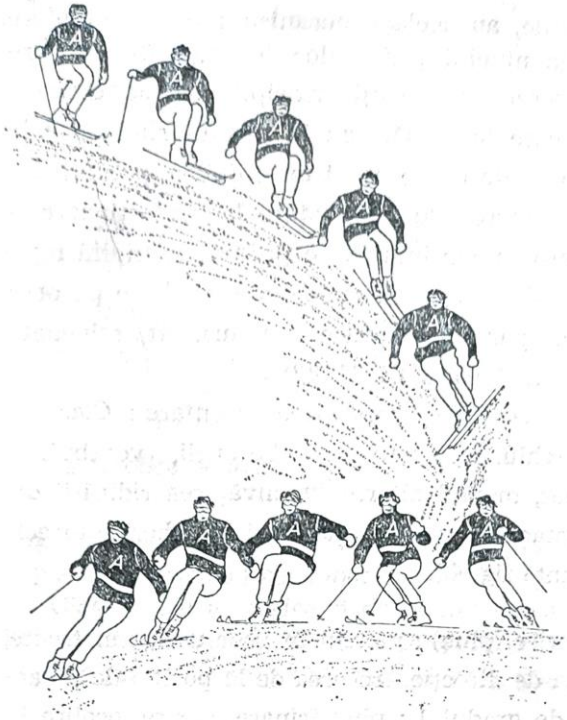

Fig. 40. *Cristiania paralelă tip.*

Fig. 41. *„Șerpuire“.*

Fig. 42. *Virajul tip prin „absorbție“.*

Planul de învățământ francez are următoarea orientare : *Clasa de primire :* familiarizarea cu schiurile, bețele și bocancii, vocabularul schiului; pași turnanți pe plat, mersul alternativ, învățarea ridicării din căzătură, trecerea de mici obstacole, primele alunecări în coborîre directă ușoară, cu oprirea în contrapantă fig. 43.

Clasa a *6-a* (urcare, coborîre, plug) : mersul în ușor urcuș, în trepte, oblic, în foarfecă ; schimbarea de direcție, trecerea de la poziția de urcare la cea de coborîre, coborîre de gradul 1 ; plug-frînare, oprire, ocolire în plug (început), învățarea urcării cu schiliftul, pași turnanți alunecați pe plat ca urmare a unei coborîri directe (fig. 44).

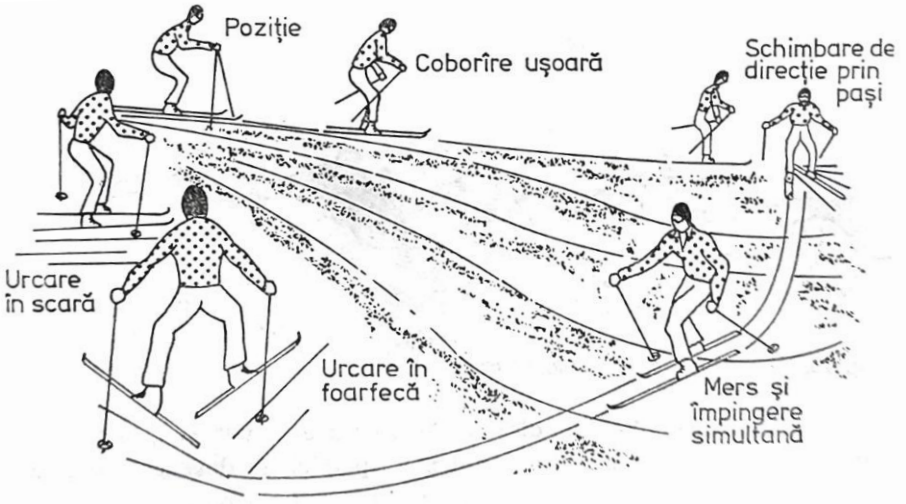

Fig. 43. *Traseu de școală recomandat de francezi pentru învățarea tehnicii alpine.*

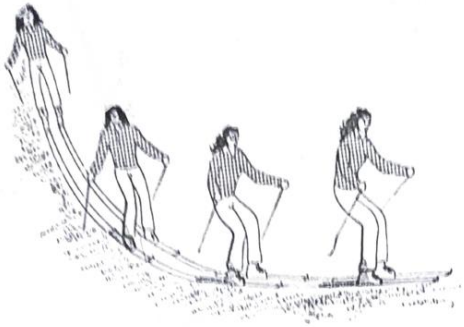

Fig.44 *Ocolire pe urmă largă*

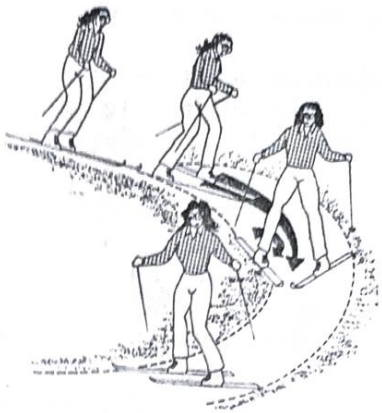

Fig.45 *Ocolire în plug*

Clasa a 5-a (coborîre și derapaj) : coborîre directă de gradul 2, studiul flexiei-extensiei, inițierea în derapajele laterale și oblice, ocolirea în plug, jumătate plug spre deal și vale, pași turnanți spre deal (fig. 45).

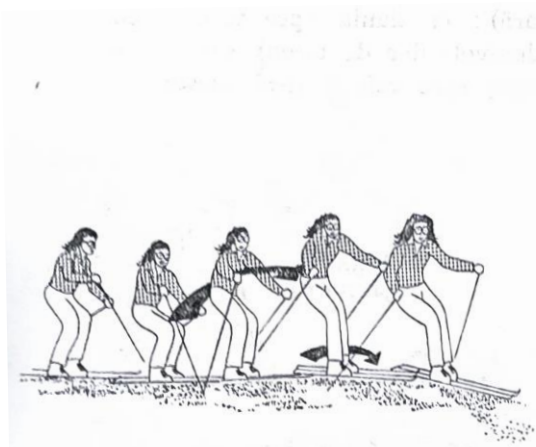

Fig. 46. *Schimbare de direcţie spre vale prin paşi (paşi turnanţi).*

Fig. 47. *Studiu cristiania spre vale.*

Clasa a 4-a (derapajele, trecerea șanțurilor și movilelor) : studiul mișcării de flexie-extensie și înfigerea bățului în momentul pregătirii virajului ; perfecționarea derapajului oblic, coborîre de gradul 3 (trecerea unor denivelări de teren), studiul pașilor turnanți (fig. 46).

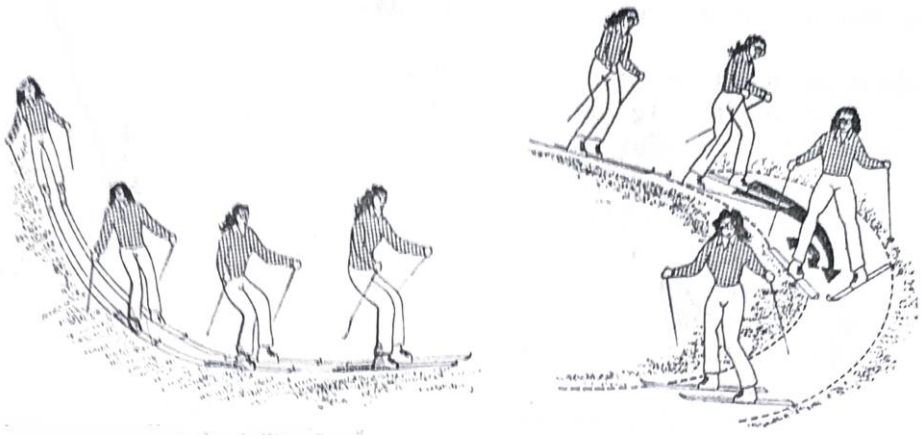

a *b*

Fig.48 *Forme de ocolire: a - cristiania spre vale, b* – șerpuire clasică tip.

Clasa a 3-a (virajele) : cristiania ușoară de oprire, derapaje și joc de derapaj, perfecționarea coborîrii de gradul 3, pași de patinaj, studiul cristianiei spre vale. (fig. 47).

Clasa a 2-a (cristiania ușoară) : cristiania spre vale, coborîre de gradul 4 (trecerea în viteză a denivelărilor de teren), sărituri în teren, pași turnanți săriți, joc de derapaj spre vale și deal, cristiania ușoară spre vale și fără contraviraj, studiul șerpuirii clasice, inițiere în slalom, (fig. 48 a, b).

Fig. 49. *Viraje legate prin „absorbție“.*

Fig. 50 *„Jetviraj“*

Fig. 51. *Poziții de coborîre.*

Clasa I-a (aplicație în toate zăpezile și pe toate terenurile) : cristiania în zăpadă dură și înghețată, în zăpadă profundă, pe pantă înclinată etc., perfecționarea coborîrii de gradul 4, slalom, șerpuirea clasică și frînată (fig. 49, 50).

Clasa de *competiție* (slalom, slalom uriaș și coborîre) : viraje specifice, poziții, treceri peste denivelări de teren, trasee (fig. 51, 52 a, b, c, d ; 53 a, b ; 54 a, b, c).

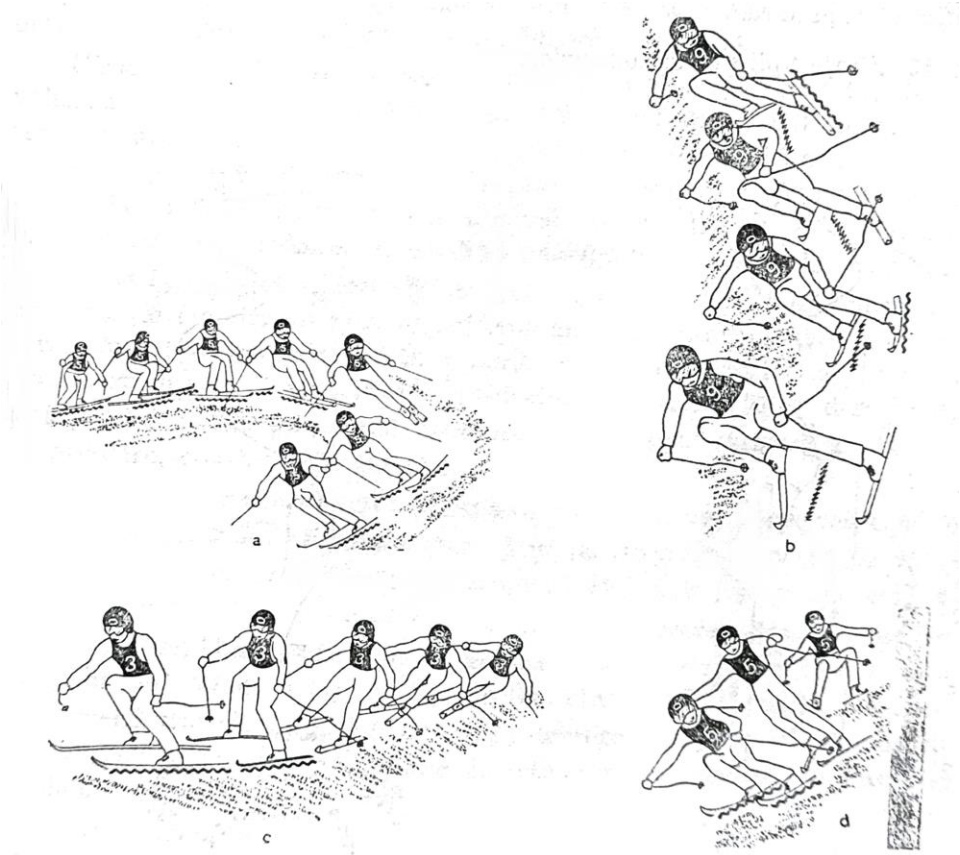

Fig. 52. *Tipuri de viraje de coborîre :* a — *viraj tipic ;* b — *viraj „tăiat" ;* c — *viraj cu „proiecție laterală" ;* d — *trecerea denivelărilor de teren în coborîre.*

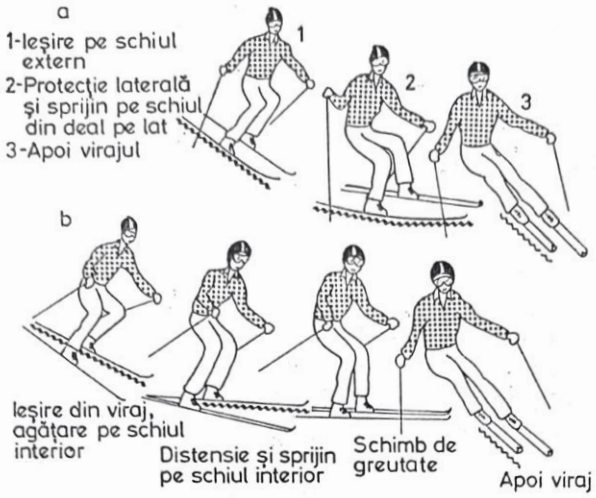

Fig. 53. *Viraje tipice de slalom uriaş.*

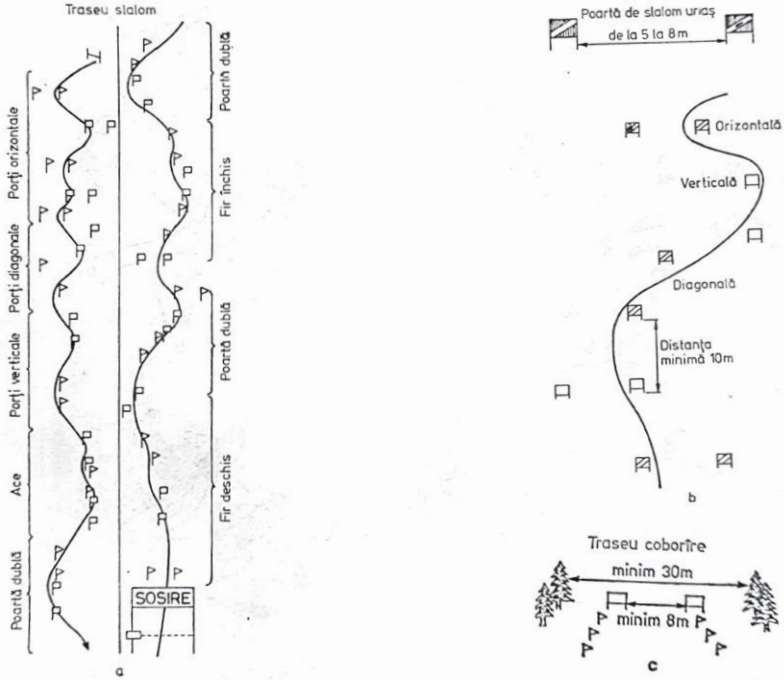

Fig. 54. *Trasee concurs la probele de coborîre :* a — *traseu de slalom ;* b — *traseu de slalom uriaş ;* c — *traseu de coborîre.*

Planul de învățământ românesc este orientat pe 5 clase de învățare, după o programă și o metodă unică. Avînd în vedere durata vacanțelor școlare, a concediilor și sejurului turiștilor străini, s-a elaborat un ciclu de învățare de 6 zile. Predarea schiului se realizează progresiv ținînd seama de particularitățile individuale, capacitatea de adaptare la efort, condițiile concrete și măsurile de prevenire a accidentelor.

Clasa A — *Inițiere :* (Ocolirea din plug) noțiuni elementare, vocabularul schiului; mersul pe plat alternativ și cu împingere simultană ; căzătura și ridicarea din căzătură : întoarcerile ; urcările : oblică, foarfecă, trepte ; poziția fundamentală de coborîre ; coborîri cu oprire în contrapantă ; plugul alunecat — de frînare și pentru oprire ; ocolire prin pași turnanți pe plat în continuarea unei coborîri directe ; coborîre oblicăstudiu ; ocolirea din plug.

Clasa B — începători: (Ocolirea prin frînare cu deschidere simultană) studiul pozițiilor de coborîre : avansată, intermediară și de recul; trecerea denivelărilor de teren prin adoptarea pozițiilor respective și amortizarea micilor denivelări ; coborîrea oblică, derapaj oblic, împingerea din călcîie ; derapaj lateral ; studiul flexiei și extensiei și folosirea bățului; ocolirea prin frînare cu deschidere simultană.

Clasa C — Avansați: (Ștemcristiania cu deschiderea schiului din vale, cu deschiderea schiului din deal. Cristiania spre deal), coborîre cu trecerea schimbărilor de pantă și amortizarea denivelărilor; pasul de patinaj ; ghirlanda ștemată (o înlănțuire de execuții ștemate); ștem cristiania cu deschiderea schiului din vale și deal ; controlul jocului de munchii-arcuirea (îndoirea laterală a trunchiului) ; cristiania spre deal.

Clasa D — Buni schiori : (Cristiania paralelă : cu săritură, cu balans, cu pedalare (accelerare prin pași) ; cristiania cu absorbție (studiu); trecerea denivelărilor de teren în coborîri cu grad de dificultate crescut, prin desprindere și amortizare ; perfecționarea descărcării, derapajelor și a jocului de muchii ; pasul turnant; cristiania cu săritură, cu balans, cu pedalare, cu absorbție (studiu).

Clasa E — Perfecționați : (Cristiania cu absorbție. Șerpuirea clasică) coborîri cu grad de dificultate mare prin

parcurgerea unor pante vălurite ; cristiania cu anticipare ; cristiania cu absorbție ; șerpuirea clasică.

Competiția : Poziții de căutare a vitezei ; trecerea denivelărilor de teren ; perfecționarea virajelor și tactica curselor de coborîre ; tehnica virajelor de slalom uriaș cu „proiecția circulară" și păşire; tactica „absorbție" și „agățare" ; elemente de accelerare în parcurgerea traseelor de slalom și slalom uriaș.

Succesiunea metodică a predării procedeelor de deplasare pe schiuri (fond) este următoarea : mersul alternativ cu doi pași; alunecare prin împingere simultană ; mersul cu un pas și împingere simultană; mersul alternativ cu patru pași (buestru); mersul alternativ cu patru pași și trei împingeri cu bețele (mersul finlandez) ; treceri simple de la un mers la altul ; treceri complexe la care se adaugă procedeele de urcare, coborîre, ocolire, frînare și oprire (fig. 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62).

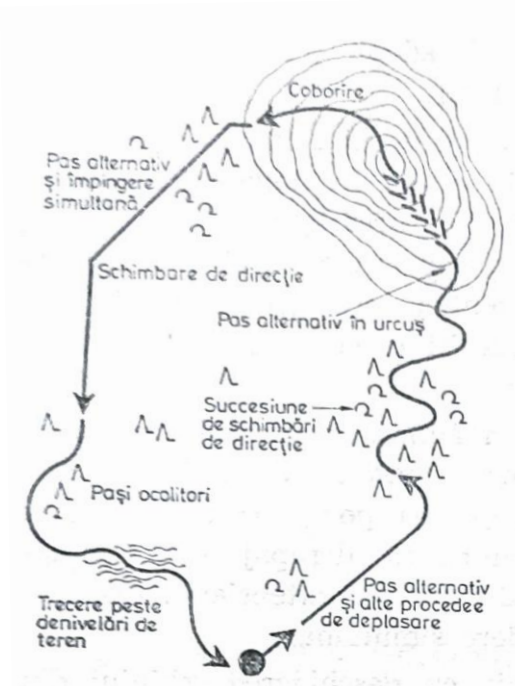

Fig. 55. *Traseu de școală pentru schi fond.*

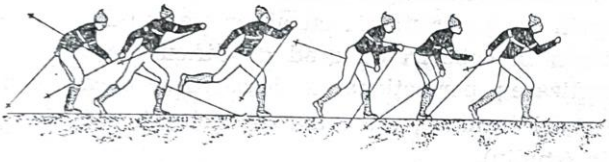

Fig. 56. *Pas alternativ.*

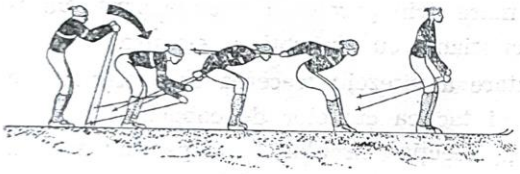

Fig. 57. *Împingere simultană.*

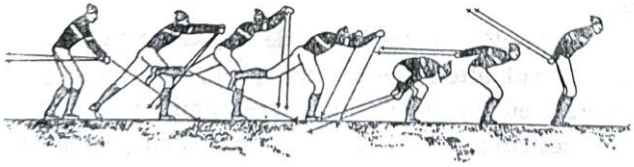

Fig. 58. *Împingere cu un pas.*

Fig. 59. *Mai mulți pași și o împingere.*

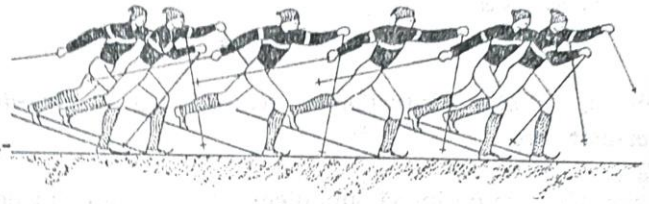

Fig. 60. *Pas finlandez.*

Fig. 61. *Trecere denivelări în teren.*

Fig. 62. *Ocolire prin pași turnanți.*

Învățarea săriturii cu schiurile se face în următoarea succesiune metodică ; elan, desprindere, zbor, aterizare (fig. 63, a, b,).

Planurile de învățământ ale școlilor care pregătesc sportivii de performanță au un alt conținut, mult mai diversificat, extins la durata unor ani de studiu, cu participarea la concursuri etc., asupra cărora nu ne oprim.

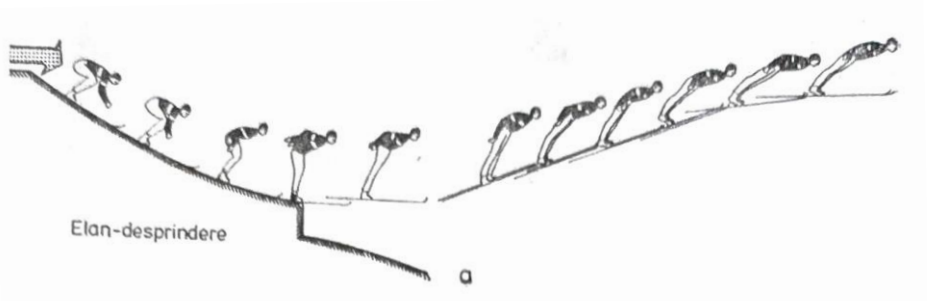

Fig. 63. *Tehnica săriturilor cu schiurile :* a — *elan-desprindere ;* b — *zbor-aterizare.*

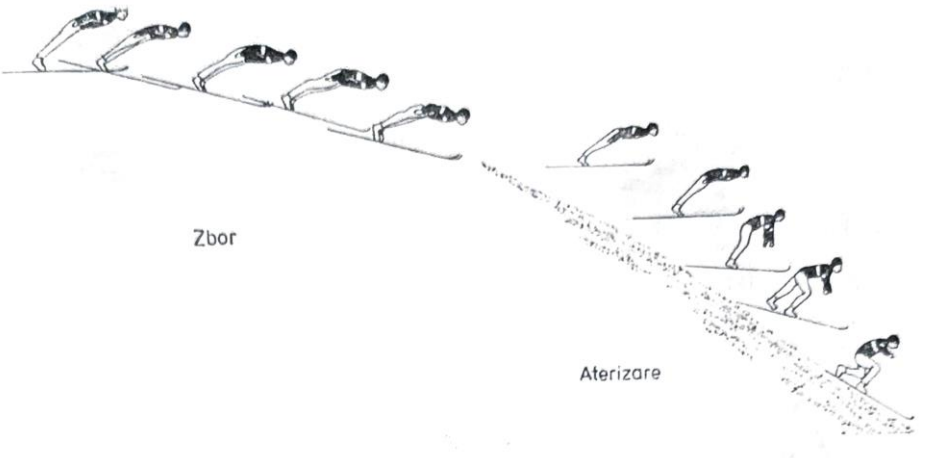

Ceea ce dorim să subliniem este că indiferent de școală, metodica de învățare și perfecționare a schiului este un proces didactic dinamic, supus permanent înnoirilor, dispus din ce în ce mai mult spre diversificare și lărgire a bagajului de deprinderi, fără de care este foarte greu să schiezi pe pîrtiile actuale. Abecedarul schiului nu trebuie să fie o carte rigidă și plictisitoare, ci o incursiune interesantă și pasonantă în lumea schiului, deschisă tuturor vîrstelor. Cu alte cuvinte o invitație la schi.

Alegerea schiurilor și bețelor în funcție de statură

Schi alpin. în funcție de statura, greutatea, capacitatea tehnică și caracter, schiorii pot aparține următoarelor grupe :

1) schiori începători sau avansați ; schiori buni rezervați; schiori ușori față de statura lor ;

2) schiori care nu intră în grupa 1 și 3 ; 3) schiori cu un nivel ridicat tehnic sau schiori avansați foarte curajoși; schiori grei față de statura lor (după G. Joubert).

Statura schiorului	Schi tradițional	Schi mediu	Schi „compact”
(cm)	gr.1 gr.2 gr.3	gr.1 gr.2 gr.3	gr.1 gr.2 gr.3
150	175 180 185	163 170 175	150 155 160
155	180 185 190	165 175 180	155 160 165
160	185 190 195	170 180 185	160 165 170
165	190 195 200	175 185 190	165 170 175
170	195 200 203	180 190 195	170 175 180
175	200 203 205	185 195 200	175 180 185
180	203 205 207	190 195 200	180 185 190

Lungimea bețelor de schi să corespundă la 3/4 din statură +2 cm.

Copii			Femei			Bărbați		
înălțime	lungime		înălțime	lungime		înălțime	lungime	
(cm)	schi	bețe	(cm)	schi	bețe	(cm)	schi	bețe
117	140	85	145	185	110	155	195	120
123	150	90	150	185	115	160	200	125
128	160	95	155	190	120	165	205	130
134	170	100	160	190	125	170	210	135
139	180	105	165	195	130	175	210	140
144	185	105	170	200	135	180	210	145
148	190	110	175	205	140	185	215	150

Schi fond (după Franz Wdllzenmuller)

Ultimele noutăți tehnice în schiul alpin

Tehnica absorbției în efectuarea virajelor a constituit cea mai importantă inovație a ultimilor ani. Ea a influențat profund evoluția tehnică a schiului actual. Fără a fi depășită, această tehnică relevă pe zi ce trece,noi elemente, care fără a fi niște execuții de finețe se dovedesc accesibile multor categorii de schiori :

— împingerea înainte a picioarelor pe parcursul virajului (fig. 64 a, b).

— tehnica „Surf“, ultima perfecțiune adusă „jocului de picioare”, valabilă atît pe teren bine amenajat, zăpadă ușoară, cît și peste denivelări și mai ales în concurs (fig. 65 a, b, c, d),

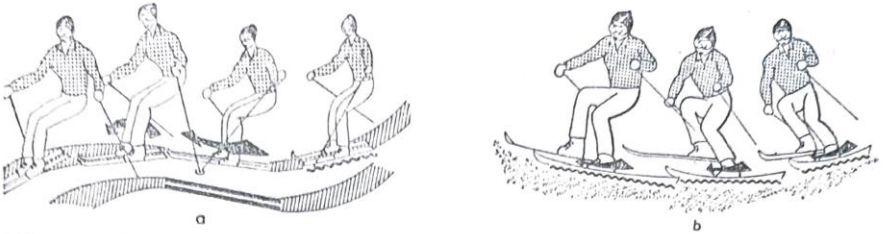

Fig. 64. *Accelerarea vitezei de parcurgere a traseului ;* a — *împingerea înainte a picioarelor ;* b — *împingerea înainte a piciorului exterior.*

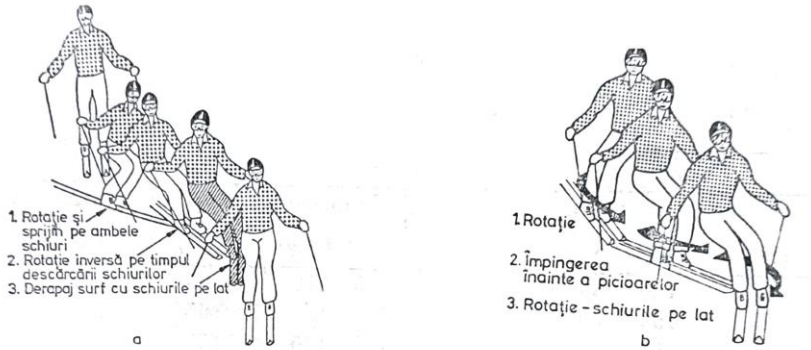

Fig. 65. *Tehnica „Surf" :* a — *viraj ;* b — *serpentină cu schiurile pe lat ;* c — *șerpuire printre movile ;* d — *șerpuire „Delfin" — fuziune perfectă de absorbție — împingerea înainte a picioarelor și menținerea schiurilor pe lat.*

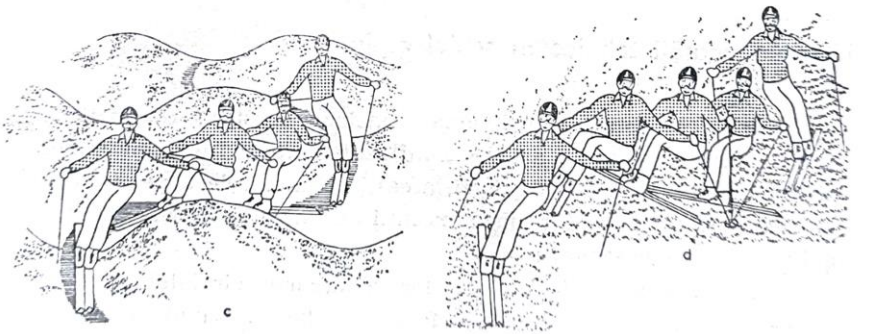

Fig. 66. *Accelerarea vitezei în efectuarea unui viraj ;* a — *realizarea unui viraj „tăiat" ;* b — *agățare pe schiul interior la ieșirea din viraj.*

Fig. 67. *Modalităţi de îmbunătăţire a vitezei de cursă :* a — *tehnica luării startului (Startul „Catapult") ;* b — *tehnica trecerii liniei de sosire.*

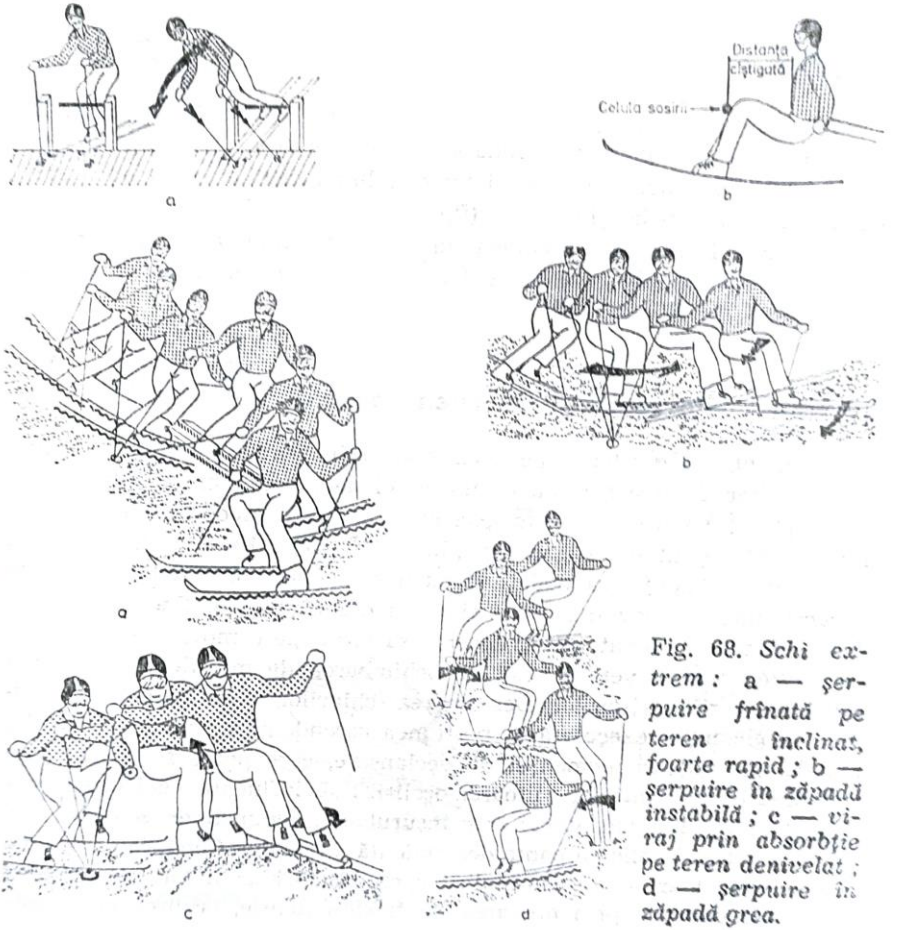

Fig. 68. *Schi extrem :* a — *şerpuire frînată pe teren înclinat, foarte rapid ;* b — *şerpuire în zăpadă instabilă ;* c — *viraj prin absorbţie pe teren denivelat ;* d — *şerpuire în zăpadă grea.*

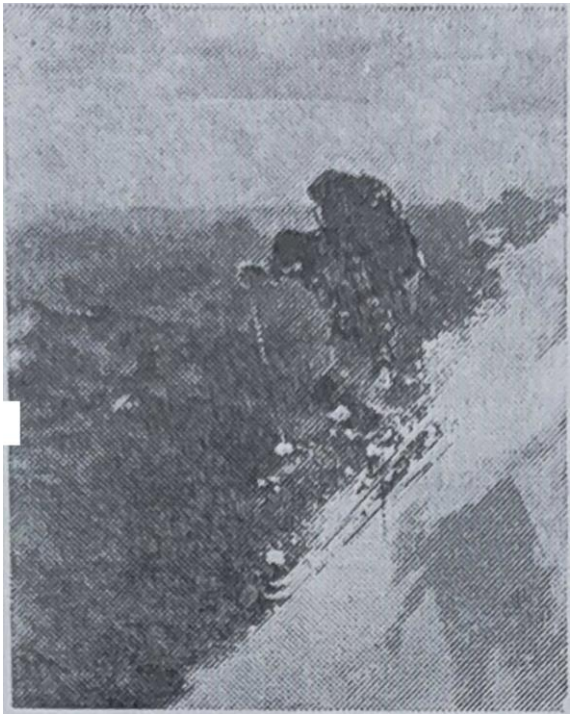

Fig. 69. Schi extrem

— independența picioarelor și „tăierea" virajelor, modalități extrem de eficace pentru îmbunătățirea vitezei (fig. 66, a, b).

— tehnica luării startului si trecerii liniei de sosire în concursurile de slalom, slalom uriaș și coborîre (fig. 67, a, b).

— „schiul extrem “ practicat în afara pîrtiilor amenajate sau în condiții excepționale (pantă extrem de înclinată, zăpadă diferită, gheață etc.) (fig. 68 a, b, c, d).

Să schiem fără complexe pe teren denivelat

Denivelările existente pe pîrtiile de schi stîrnesc panica în rîndul începătorilor. Pentru a schia pe un astfel de teren, tehnica a

trebuit să se adapteze. Vă prezentăm în cele ce urmează o modalitate de a schia fără complexe, într-un stil modern, în aceste condiții mai puțin obișnuite.

Pentru început : acomodați-vă cu trecerea peste o movilă, apoi peste o succesiune de movile flexînd și extinzînd picioarele. Dacă trecerea o faceți cursiv și relaxat, puteți încerca să virați pe o movilă izolată. Ocolind spre vale vă veți obișnui cu schimbarea de muchii și deplasarea laterală a cozilor schiurilor. Descărcarea schiurilor se obține printr-o mișcare de ghemuire executată în porțiunea ascendentă a movilei. În vîrful movilei se produce momentul de declanșare, care poate fi marcat prin înfigerea bățului interior viitoarei ocoliri. Sub influența unei ușoare rotații a trunchiului sau numai prin înșurubarea genunchilor, schiurile vor intra în derapaj oblic pe panta descendentă a movilei. Conducerea ocolirii este asemănătoare execuției ocolirii spre deal. Chiar și fără descărcarea schiurilor, obținută prin mișcarea de flexie-extensie, ocolirea este posibilă, datorită modificării înclinației pantei, în vîrful căreia schiurile sprijinite pe lat, pe o suprafață redusă, pivotează cu ușurință ; este necesar numai impulsul de pivotare, imprimat din călcîie în afară (fig. 70 a).

Vă simțiți bine ? Puteți înlănțui mai multe ocoliri, șerpuind ? Sunteți prudent ? Ștemul vă dă mai multă încredere ? Ei bine, deschideți schiul, în timp ce corpul „anticipează"[1] ocolirea, sprijinindu-vă pe el. De fapt, sprijinul înseamnă trecerea greutății corpului pe acest schi. Veți avea avantajul de a frîna puțin viteza (fig. 70 b). La viteză redusă, pentru „a aluneca" mai bine peste movile, relaxați mai întîi bustul : el basculează spre înainte. Flexați apoi picioarele, și, bine sprijinit pe băț, veți simți schiurile alunecînd șerpuit în viraj (fig. 70 c). Vă simțiți bine ?

Puteți „lega" mai multe ocoliri peste movile șerpuind ? Foarte bine, putem trece mai departe.

Vom folosi un procedeu tehnic mai modern și mai sigur : cristiania cu absorbție. La trecerea peste hopuri, picioarele au un rol de amortizoare. Mișcarea diferă de cea descrisă mai sus. Se pleacă în poziție relativ înaltă cu schiurile egal încărcate. Descărcarea și orientarea schiurilor spre noua direcție se face în momentul ajungerii pe coama movilei.

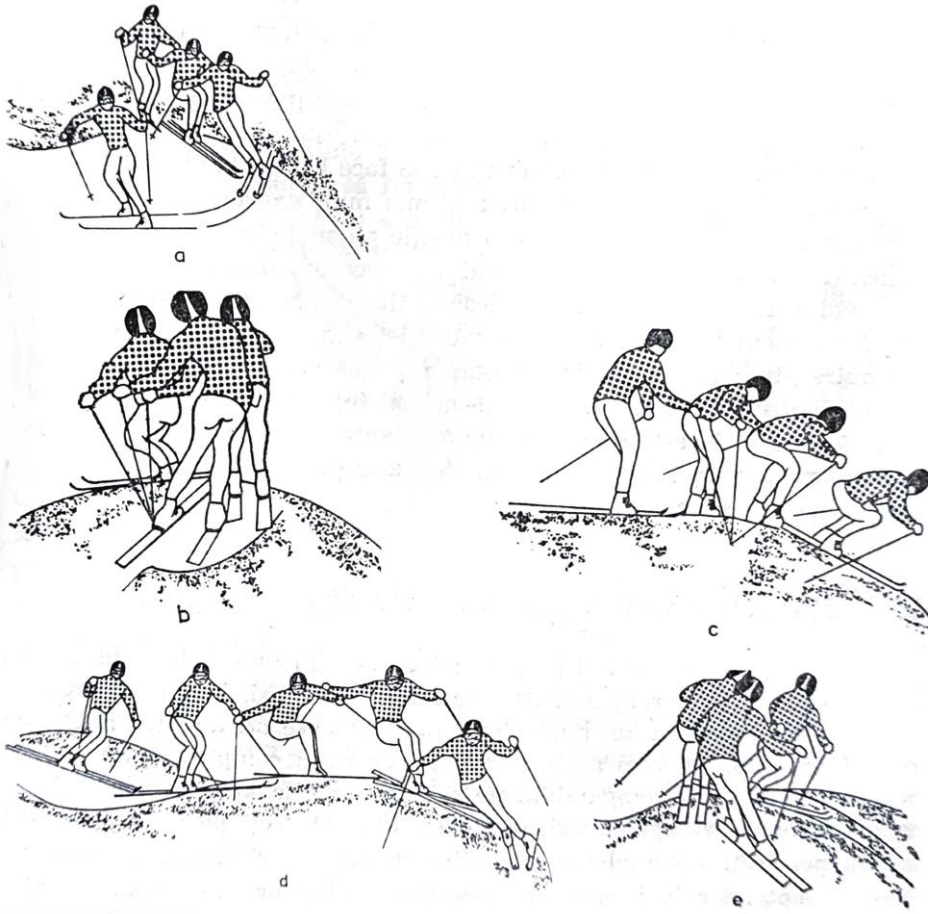

Fig. 70. *Să schiem în teren denivelat.*

În acest moment genunchii sînt îndoiți, fiind aruncați spre piept de către movilă. Bățul interior virajului este înfipt lateral și în spate, efectuîndu-se un sprijin puternic și prelungit. Urmează o întindere activă a picioarelor însoțită de împingerea lor înainte și rotită (de pivotare), concomitent cu așezarea schiurilor pe muchii pentru conducerea virajului. Balansul pe verticală este redus șl limitat la nivelul terenului inferior, în timp ce bustul se menține flexat și orientat spre pantă. Se adoptă o poziție „de recul” (de așezare

înapoi) (fig. 70 d). Atenție la următoarele momente : flexie-pivotare-extensie. Pe pantele abrupte și la viteză mare, vom folosi cristiania cu ghemuire și tragerea coapselor. Important este cantarea energică la sfîrșitul virajului precedent, care ajută la tragerea coapselor și contribuie la descărcarea schiurilor. Aceasta face posibilă rapida pivotare a schiurilor spre noua direcție. Cînd execuția este energică, tragerea rapidă a picioarelor și schimbarea cântării se face lateral la nivelul legăturilor din spate, au rolul de a favoriza și mai mult execuția virajului. Tragerea coapselor duce inevitabil la o poziție pe spate în timpul conducerii ocolirii (fig. 70 e). Atenție : procedeul este accesibil schiorilor foarte buni, care evoluează în viteză, fiind eficace atît pe gheață, cît și pe zăpadă adîncă. Momentele importante ale execuției sînt : mișcarea de anticipare (ghemuire + tragerea coapselor-pivotarea picioarelor) și poziția pe spate. Cîteva sfaturi se impun : acomodați-vă mai întîi cu denivelările ; folosiți o pantă ușor înclinată, pe care o veți schimba atunci cînd vă veți simți bine (lucru cursiv, relaxat) ; viteza de execuție va spori, numai atunci cînd „șerpuiți“ sigur.

Sâ învățâm sâ schiem în zâpadâ profunda

Desigur, știți să schiați pe o pantă cu zăpadă bine bătătorită. Nu vă este frică nici de teren, nici de alunecare. Și totuși, în pofida faptului că vă puteți considera un bun schior, aveți rezerve ori de cîte ori zăpada este abundentă. Vă vom ajuta să scăpați de acest complex, pentru a cunoaște satisfacția incomparabilă pe care ți-o dă schiatul în zăpadă profundă (zăpada proaspăt ninsă, pudroasă, ușoară). Veți pleca apoi liniștiți să vă petreceți vacanțele la altitudine, bucuroși ori de cîte ori a nins peste noapte, iar la întoarcere, coborîrea pe schiuri nu va mai fi nici o problemă, chiar dacă terenul nu este amenajat.

Cea mai bună poziție (fig. 71 a, b, c). La stingă : schiorul adoptă poziție înaltă, bine echilibrată. în centru : o poziție ușor avîntată, sînt flexate, genunchii împing spre înainte (are ca efect încărcarea vîrfurilor schiurilor). Pentru a schia în zăpadă profundă

trebuie să adoptați poziția de recul (dreapta). Cum o găsiți ? Flexați bazinul mai amplu, lăsați să coboare fesele, încărcînd cozile schiurilor. Veți avea senzația că stați pe un scaun. Simțiți o încordare a coapselor ? Rectificați poziția împingînd genunchii puțin înainte. Mușchii coapselor vor juca rolul unor amortizoare.

Sprijinul înaintea ocolirii (fig. 71 d). în zăpadă profundă trebuie să schiați cu genunchii apropiați. Gleznele nu trebuie să fie „lipite" una de alta, dar solidare. în atacul unui viraj aduceți piciorul din vale la nivelul celui din deal. Pe piciorul din vale trebuie să vă sprijiniți.

Decalajul (fig. 71 e). Un defect curent: piciorul din vale rămîne în urmă, căutînd refugiu sub genunchiul piciorului din deal. Pentru a corija poziția defectuoasă, deplasați piciorul din vale spre înainte.

Ștemul (fig. 71 f). O deschidere ușoară a schiurilor sub forma „ștemului" înaintea virajului nu este o greșeală. Important este ca în conducerea ocolirii, schiurile să fie apropiate, paralele. Primul secret: „descărcarea schiurilor". Pentru a ocoli în zăpadă profundă, trebuie, înainte de toate, să aveți spatulele (vîrfurile schiurilor) la suprafața zăpezii. La declanșarea unui viraj veți executa o flexie la nivelul bazinului și nu împingînd genunchii spre înainte cum o făceați pe un teren bătătorit. Plecînd din această poziție „așezată" cu sprijin pe călcîie, redresați-vă. Dar atenție ! Nu este vorba de a „scoate" schiurile din zăpadă, vă veți redresa fără să săriți, acționînd progresiv, păstrînd întotdeauna o ușoară poziție de recul (fig. 71 g). Al doilea secret : proiecția circulară a șoldului.

Condiția de bază este să ocoliți cu schiurile pe lat. Pentru a reuși : scoateți șoldul în exteriorul virajului în momentul redresării (extensiei) completînd mișcarea cu o ușoară rotație a bustului (fig. 71 h). Al treilea secret : anticiparea. Tehnica aceasta este utilizată de schiorii avansați. „Anticiparea" este o mișcare care înlesnește intrarea în ocolire. Corpul se răsucește spre vale și înainte, anticipînd sensul virajului ; se produce o descărcare a schiurilor. Acest procedeu folosește în faza declanșării ocolirii rotația lansată a corpului spre vale, în care bustul adoptă o poziție ușor avîntată și arcuită, ce precede pivotarea schiurilor spre noua direcție. Execuția lui se face de preferință pe pante ușoare cu schiurile pe

lat și se caracterizează prin multă finețe și cursivitate. Descărcarea se obține prin mișcarea de flexie-estensie (balans). La sfîrșitul primei flexii are loc înfigerea bățului din vale, concomitent cu împingerea ușoară pe ambele picioare, al cărei impuls va provoca plonjarea corpului spre vale. Această mișcare de anticipare va antrena după sine pivotarea schiurilor spre noua direcție.

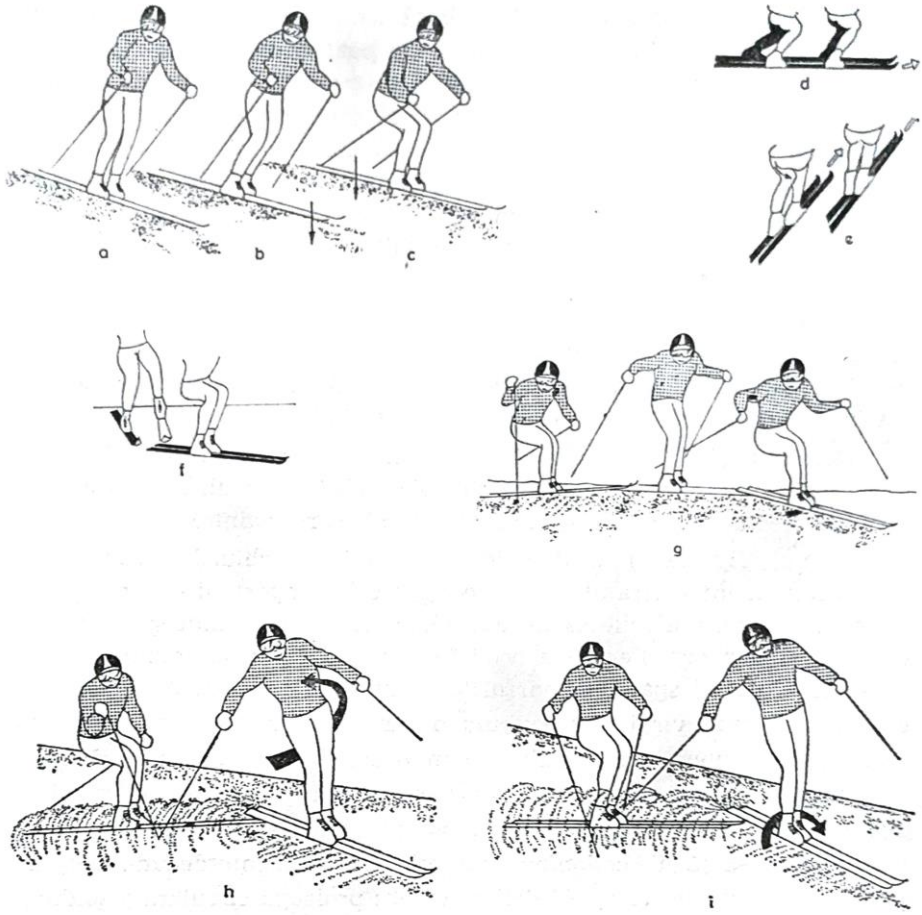

Fig. 71. *Să învățăm să schiem în zăpadă profundă.*

Curba ocolirii este determinată de jocul redus al cântării (fig. 71 i). Cîteva sfaturi : fiți prudenți pînă vă acomodați cu zăpada (grosimea stratului, prospețimea, consistența, alunecarea) ; aleg'eți bine terenul, mențineți tot timpul vîrfurile schiurilor la suprafața zăpezii; păstrați schiurile pe lat, iar picioarele la același nivel ; acționați cu îndemînare și suplețe, fără să bruscați mișcările ; plutirea pe zăpadă depinde de finețea execuției; nu vă fie teamă de poziția pe spate ; sprijiniți-vă ușor pe bețe în momentele de punctare ; viteza vă va ușura execuția, nu exagerați, însă !

O înalta școala : pregătirea pentru performanța

Citius, altius, fortius (mai repede, mai sus, mai puternic) — iată o deviză care se potrivește perfect spiritului secolului nostru, îndemnînd permanent generațiile tinere spre autodepășire. Recorduri peste recorduri sînt pulverizate peste noapte, în timp ce marile performanțe încetează de a mai fi doar apanajul bărbaților, devenind accesibile, deopotrivă, femeilor și, ceea ce este și mai uimitor, copiilor. O febră generală îi cuprinde pe conducătorii sportului, tehnicienii, medicii, sociologii, psihologii și specialiștii unor domenii de activitate adiacente. Cu alte cuvinte, toți factorii implicați în strategia performanței acționează sub imperiul aceleiași devize : „mai repede, mai sus, mai puternic[4*], căreia i-arn putea adăuga o nouă dimensiune „mai tînăr“.

Suficient de contestată, dar din ce în ce mai precis conturată, o nouă știință ia naștere : aceea a sportului. Cînd s-a mai investit atîta inteligență, cînd s-au consumat atîta energie, fantezie și îndrăzneală în găsirea unor mijloace și metode de dirijare a pregătirii fizice, menite să amelioreze toți parametrii biofuncționali și tehnici ? Centre modeme de antrenament, școli specializate, institute de cercetări, pregătire la altitudine, un volum de peste 1 200 ore de antrenament anual, sute de kilometri de alergare sau coborîre, greutăți de mii de kilograme ridicate, împinse, mii de porți de slalom și slalom uriaș trecute, zeci de pîrtii parcurse, un regim de viață cu adevărat spartan etc. Iată, în mare, tabloul de ansamblu aceea ce înseamnă drumul spre obținerea performanței în schi, a cărei finalitate, dincolo de atingerea

„recordului”, rezidă în împingerea cît mai departe a barierelor posibilităților umane.

Azi nu mai surprinde pe nimeni practica angrenării tinerilor de la cele mai fragede vîrste în pregătirea pentru înalta performanță. Pentru a putea aspira la performanțele actuale în schi, unele incredibile în urmă cu cîțiva ani, fetele, la vîrsta de 17—18 ani, iar băieții la 19—21 ani trebuie să aibă un stagiu de pregătire sistematică de 7—9 ani. Numai în felul acesta se va putea asigura o pregătire științifică, rațională, cu respectarea cerințelor biologice și psihologice. O astfel de pregătire temei nică în anii copilăriei creează posibilitatea ca la vîrstele mai sus menționate să se treacă la creșterea intensității efortului în antrenamente (apropiindu-se de cerințele competițiilor internaționale), pe fondul unei solide pregătiri multilaterale, al unor indici înalți de sănătate și al unui grad de măiestrie tehnică la nivelul cerințelor mondiale.

Pentru a face față exigențelor competiționale de azi, este nevoie de aportul unor domenii de activitate conexe. Cîndva, studiile efectuate în tunelul aerodinamic au dus la descoperirea unor noi poziții în timpul coborîrii sau zborului cu schiurile. Faimosului „OU“, cu care Jean Vuarnet cîștiga la Squaw Valley, în 1960, titlul de campion olimpic de coborîre, supus mai apoi unor ample verificări, i s-au adus unele ajustări și o altă „haină“ adaptată noilor cerințe : un combinezon dîntr-un material special.

Cînd francezii au folosit în pregătirea schiorilor alpini aparate de radioemisie-recepție (receptoare montate în căștile schiorilor), videomagnetoscopul, stațiile de cronometraj mobile etc, progresul înregistrat a fost spectaculos. Aceste mijloace sînt utilizate, azi, în mod curent, de orice antrenor de schi care se respectă. Un domeniu la care se apelează din ce în ce mai mult este cel al psihopedagogie! (stimularea sferei intelectuale, educarea calităților morale, modelarea stărilor și trăirilor emoționale, formarea unor caractere puternice etc.). Foarte mulți sportivi de frunte acordă o deosebită atenție pregătirii psihologice, uzînd de metode diverse pentru o mai bună concentrare și relaxare, conștienți că victoria va fi întotdeauna de partea celui capabil să se autocontroleze.

Fig. 72. *Schiul de competiție începe de timpuriu.*

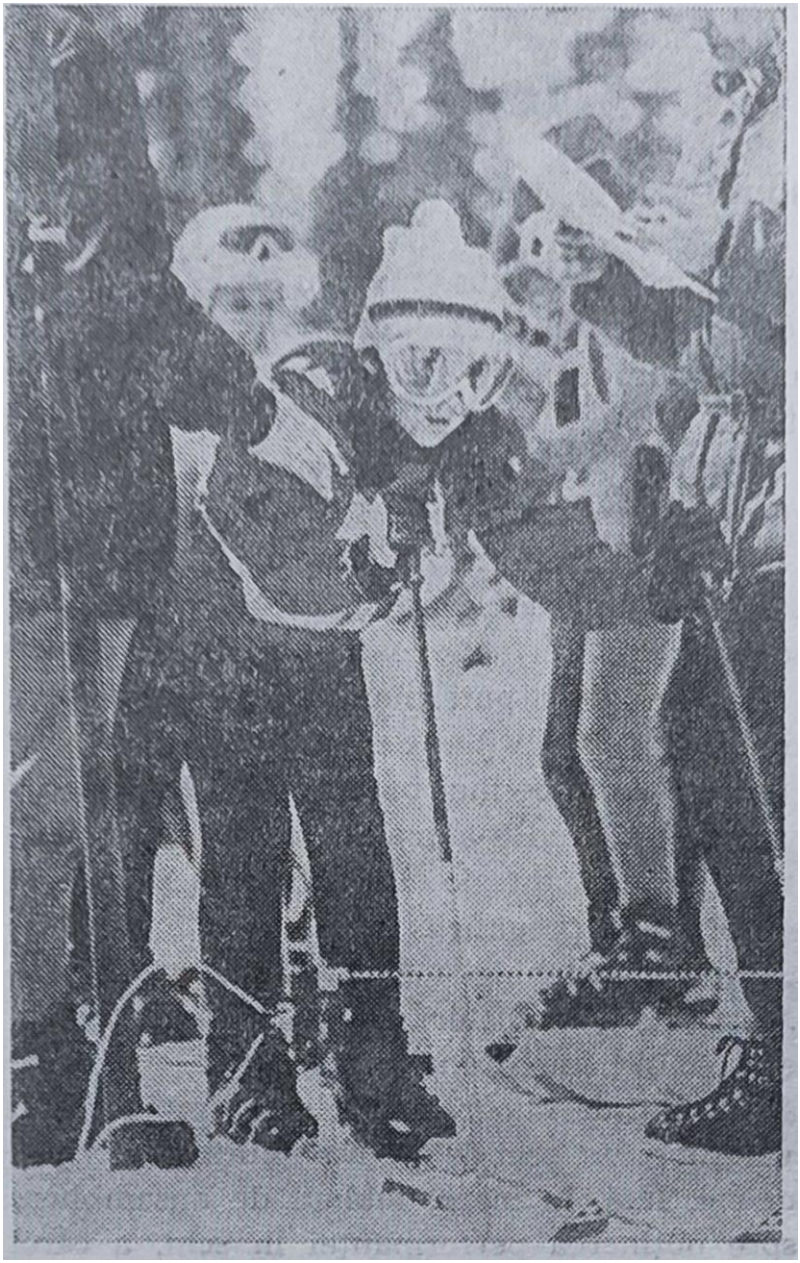

Cînd s-a spus că pregătirea pentru înalta performață duce la „robotizarea“ sportivilor s-a greșit, pentru că oricît de prezentă ar fi tehnica în dirijarea antrenamentelor și controlul evoluției sportivilor în concurs, participarea lor este conștientă, dinamică și activă. Numai o personalitate puternică, direct implicată în complexitatea acestui proces, poate accede la piscul performanței.

„Esențialul în antrenamentul tinerilor schiori, spunea Honore Bonnet, unul din marii artizani ai schiului, este să știi să jonglezi cu temperamentul lor propriu, fără a voi să impui o anumită regulă rigidă. Astfel tinerii schiori francezi nu sînt niciodată forțați să schieze într-o manieră sau alta. Deci, în mod esențial, noi respectăm personalitatea fiecăruia și îl ajutăm să se dezvolte. Noi nu vrem să facem din concurenții noștri mecanisme sau roboți. Ei trebuie să gîndească și să acționeze prin ei înșiși. Criteriile după care descoperim un tînăr viitor campion răspund în esență la ceea ce numim punch, cu alte cuvinte o forță psihică aliată calităților fizice, unei solide acuități vizuale și unei voințe tenace de a munci, unei mari ambiții ce poate fi chiar de domeniul orgoliului”.

Desigur, sînt și alte aspecte care ar face obiectul unei prezentări mai ample. Nu putem, însă, să nu ne oprim la implicațiile ciberneticii ca știință a dirijării unor sisteme dinamice complexe, chiar dacă apelul la ea este în prezent timid. Nu reprezintă, oare, organismul uman un asemenea sistem, cu toate modificările produse în el și sub efectul sportului, al schiului în cazul nostru ? Cum contribuie, deci, cibernetica la obținerea unor performanțe ridicate, cu un consum mai mic de efort și timp ? Referindu-se la aceasta, Ion Hobana avansează următoarele idei, într-o anchetă inițiată de ziarul „Sportul” : „Prima etapă ar fi depistarea aptitudinilor sportive, cu maximum de rapiditate și de siguranță, problemă rezolvabilă numai cu ajutorul computerelor. E necesară, apoi, continua perfecționare a tehnicii antrenamentelor, prin realizarea unui control complet asupra activității mușchilor și prin dezvoltarea dirijată a anumitor deprinderi motrice.

În acest scop se cere o cunoaștere aprofundată a întregului mecanism complex al mișcărilor trupului, tot prin intermediul ciberneticii. în sfîrșit, obținerea marilor performanțe este condiționată și de utilizarea cit mai judicioasă a rezervelor

bioenergetice. Din marele număr de variante posibile, trebuie aleasă cea optimă în raport cu datele individuale ale sportivului. Iar această variantă optimă trebuie integrată în ansamblul proceselor organice, pentru a nu stînjeni dezvoltarea lor firească. Aceste două operații, alegerea și integrarea, vor solicita din nou metode cibernetice".

Cei mai convinși de utilitatea ciberneticii par a fi săritorii cu schiurile și fondiștii. În unele țări există de pe acum o experiență în această direcție, dar în viitor schiul va apela din ce în ce mai mult la ea. într-adevăr, pregătirea pentru performanță este o înaltă școală !

Fig. 73. *Antrenament specific de toamnă*

7. Schiul actual: sport, recreație, sănătate

În căutarea altitudinii

De ce este nevoie să se schieze la peste 2000 m altitudine, cînd pîrtii se găsesc la tot pasul sub 1400 m? Răspunsul implică o sumedenie de motivații, fiecare avîndu-și importanța sa.

Pentru majoritatea turiștilor, care doresc să practice schiul la sfîrșit de săptămînâ, este mai comod și mai puțin costisitor să aleagă o stațiune de schi apropiată. Ideea că la altitudine mai joasă ești mai puțin expus și în afara intemperiilor are o bază reală, mai ales atunci cînd intervine și prezența copiilor. Numărul mare de mijloace mecanice de urcare concentrate în această zonă, ca să nu mai amintim de celelalte aspecte legate de capacitatea mai mare de cazare, posibilitățile sporite de alimentare și de divertisment complementar, fac să încline balanța opțiunii în această direcție.

Totul pare rezonabil atîta timp cît pîrtiile nu devin un furnicar de oameni sau o mare agitată de talazuri de gheață și zăpadă, iar ninsorile asigură stratul de zăpadă cel puțin 3—4 luni pe an. Cum în întreaga lume se constată o sporire anuală a numărului celor care doresc să practice schiul, iar zăpada se lasă de atîtea ori așteptată, sau devine insuficientă, amatorii de schi sînt puși în fața situației de a-și rata sejurul, iar stațiunile să-și piardă clientela, consecințele fiind mult mai grave, mai ales de ordin economic. Problema rentabilității se pune, deci, deopotrivă schiorilor și edililor : primii doresc ca în puținul timp pe în care-l au la dispoziție să beneficieze din plin de toate condițiile promise de cei care-i invită

în „paradisul zăpezii'[4], iar ceilalți ca investițiile făcute să poată fi amortizate, clientela sporind de la an la an.

În ultimele decenii, orientarea spre altitudine pare o preocupare constantă și cîtuși de puțin fantezistă, cu toate că implică, cel puțin din punct de vedere economic, eforturi deosebite. Cea mai mare parte a stațiunilor din Europa, create după cel de-al doilea război mondial, au optat pentru implantarea lor în apropierea celor mai favorabile zone de schiat, între 1 500—2 000 m, alegere care a pus constructorilor unele probleme, la baza cărora a stat o aprofundată cunoaștere a muntelui și a aspectelor celor mai diverse ale iernii. Este cazul stațiunilor franceze Corbier, Tussuire, Val d'Isere, Chamrousse, Pra Loup etc.

O altă categorie de stațiuni, situate în jurul a 1 000—1 200 m, și-au creat centre sau stații satelit la peste 2 000 m, făcînd ca sezonul de schi să se desfășoare normal și chiar să se prelungească la mai multe luni pe an. Chamonix, Garmisch Partenkirchen, Innsbruck, Cortina d'Ampezzo, Val d'Isére etc., la care putem adăuga cele din Tatra, Carpați sau Bucegi: Tatranska Lomnice, Zakopane, Sinaia cu Vîrful cu Dor și Valea Dorului, sînt numai cîteva exemple din aceastș categorie. Existența ghețarilor permanenți a înlesnit practicarea schiului în timpul verii. Sînt stațiuni care folosesc o exploatare bivalentă iarna-vara, datorită unor rapide căi de acces la marea altitudine și în zona ghețarilor. Am cita centrele din Grands-Montets (Vallée de Chamonix), Corvatsch (St. Moritz), Alpe d'Huez, Theodul (Zermatt), Testa-Grischa (Cervinia), Zugspitze (deasupra Garmisch-ului) etc. Sînt centre care nu funcționează decît vara, cum este cazul celor din Col du Geant (Courmayeur și Chamonix), Col d'Iseran (Val d'Isdre), Stelvio, Kiszteinhorn (Kaprun), etc. Tot în această categorie am putea cita bazele de la Bîlea, Parîng sau Valea Albă (Bușteni), unde se poate schia în unii ani și în luna august.

Schiul de primăvară sau de vară reprezintă o mare atracție turistică. Am amintit anterior de exodul turiștilor americani spre Europa sau emisfera australă. Dacă în emisfera nordică schiul de vară își are farmecul său, în aceeași perioadă a anului în emisfera sudică iama intră în drepturile sale. Într-o perspectivă mai îndepărtată, turistul va avea la dispoziție multiple posibilități de a alege unde să meargă să schieze. Concluzia care se desprinde este aceea că, din ce în ce mai mult, schiul își extinde aria de practicare nu numai în spațiu, ci și în timp, sezonul de schi de

venind astfel non-stop.

Dacă la marea altitudine nu este nevoie să se construiască pîrtii, ci eventual doar să se amenajeze, problema căilor de acces rapid și de transport se pune cu cea mai mare pregnanță. Există stațiuni care au investit sume uriașe în amenajarea de căi rutiere, tuneluri în pantă, căi ferate, cel mai adesea cu cremalieră, teleferice, teleschiuri, telecabine, funiculare etc. Mai recent avionul și elicopterul sînt folosite frecvent, purtînd schiorii în zone altfel inaccesibile, dar care le oferă un cîmp de activitate de excepție : kilometri de alunecare. Nu este vorba de o practică, cum s-ar părea, exclusiv la îndemîna celor avuți. în unele țări alpine, această practică este mai mult sau mai puțin accesibilă. Dar așa cum în prezent un tur de 7 minute cu elicopterul deasupra New York-ului costă 10 dolari, oferind în schimb o priveliște unică, tot așa și 5 ore de schi în Alpi înseamnă privilegiul de a coborî din înălțimea Mont Blanc-ului pe 4—5 trasee diferite, practicînd un schi total, de o rară complexitate, intens și exaltant, neobișnuit. La Tignes, în Franța, mai mult de un miliard de franci vechi au fost investiți pentru a se construi cea mai mare telecabină din lume (126 locuri), care poartă schiorii la 3 500 m altitudine. Zona, de schiat mai ales vara, este unică în lume. Un exemplu similar îl oferă și localitatea Merano din Italia, care a pus în valoare, grație schiului, o multitudine de pante situate la mare altitudine, altfel inaccesibile. Pentru aceasta a construit o telecabină de mare capacitate și multe teleschiuri. în Austria, imensul ghețar Kiszteinhorn, care străjuiește valea Kaprun, este împînzit cu mijloace mecanice de urcare. Și totuși a fost necesar să se construiască o linie subterană în pantă, care transportă schiorii la 3 000 m, rapid și comod. Exemplele ar putea continua. în Alpi, și nu numai acolo, există un sistem de conexiune între zonele de schiat aflate de o parte și alta a localităților, munților, legînd o sumedenie de pîrtii. Totul capătă alte dimensiuni. Schiorul nu mai este prizonierul aglomerării obișnuite. Ne imaginăm cu bucurie viitorul apropiat, cînd vor prinde viață proiectele actuale : o mare stațiune la Padina în valea lalomiței, din Bucegi, Bîlea, Parîngul... Deja în Bucegi primul tronson al telecabinei care leagă Bușteniul cu Babele este realizat, iar cel de al 2-lea, spre Padina, se află în curs de execuție. Gîndul ne duce la o altă linie care va face legătura cu Sinaia, prin Valea Dorului și Vîrful cu Dor, unde, există o rețea de mijloace mecanice. În Făgăraș, construirea telecabinei

care leagă Bîlea-cascadă cu Bîlea-lac a înlesnit accesul spre masiv, făcînd posibil descoperirea unor zone de schiat cu nimic inferioare celor din Alpi. Parîngul și-a deschis și el porțile, primului teleferic adăugîndu-i-se în curînd alte instalații. La Muntele Mic situația este similară. Piatra Mare își așteaptă schiorii pe traseele minunatului Bonloc deservite de telescaunul de la Dîrste. Neasemuitul Retezat, faimoșii Carpați Pădurosi ai Maramureșului, Apusenii vor intra și ei tot mai pregnant în circuitul schiului.

Din ce în ce mai mulți sînt aceia care, pornind să descopere altitudinea, parcurg distanțe uneori destul de mari, străbătînd lanțuri de munți cu schiurile la picioare și cortul în spate. Marșurile acestea prelungi, asociate coborîrilor, le oferă prilejul unei activități relaxante, estetice și sportive.

Redescoperirea schiului de fond

În ultimii ani schiul de fond captează atenția unor mase largi de amatori. Cine ar fi acordat credit ideii că schiul de fond va renaște tocmai în țările cu tradiție alpină din Europa ? în plin secol al vitezei", cînd majoritatea mijloacelor mecanice de urcare ne permit să ajungem atît de comod în vîrful muntelui, pentru a plonja apoi vertiginos la vale, cine ar mai fi fost dispus să încerce gustul efortului și plăcerea mersului pe zăpadă ? Și totuși, turismul pe schiuri a căpătat o dezvoltare impetuoasă. Explicația trebuie căutată, în primul rînd, în accesibilitatea sa. Oamenii simt din ce în ce mai mult nevoia de mișcare și caută forme de exprimare pe măsura posibilităților lor. Excesiva aglomerare a pîrtiilor alpine i-a făcut pe mulți să caute refugiu în liniștea pădurilor, în somptuoasa lor frumusețe. Simplitatea tehnicii, senzația de siguranță în alunecare, încercată la prima plimbare pe schiuri, în compania prietenilor sau a familiei, va duce mai apoi la bucuria parcurgerii unui traseu impus sau a unui barem de timp, după vîrsta și puterile fiecăruia.

Este interesant de semnalat că, așa cum amatorii de schi alpin traversează în lung și lat munții Europei, pentru a cunoaște

pantele Tirolului, Dolomiților, Pirineilor, Bavariei, Tatrei, Balcanilor sau Bucegilor, din ce în ce mai mulți îndrăgostiți ai mersului pe schiuri părăsesc traseele Nordului, pentru a le cunoaște pe cele din Tatra înaltă, Autrans, Seefeld, Predeal sau Nova Levante. Dacă vom arunca o simplă privire în clasamentele concursurilor internaționale de schi, vom observa că țări fără tradiție ca Turcia, Spania și altele sînt prezente la start, că interesul crește în S.U.A., Canada sau Japonia. Marile crosuri pe schiuri se bucură de participarea schiorilor din nenumărate țări, în timp ce femeile asaltează cele mai lungi distanțe pe schiuri fără nici o reticență. Este o dovadă pertinentă că schiul de fond cîștigă zi de zi noi adepți. Pentru amatorii de mers pe schiurile de fond sînt puse la dispoziție școli de schi după modelul celor alpine ; pîrtii balizate, al căror grad de dificultate este diferențiat, campinguri și ateliere de ceruit la locul de plecare al traseelor. Practicanții pot trece diferite teste, organizîndu-și antrenamentul sau sejurul după posibilități. Persoanele mai în vîrstă pot schia sub supravegherea unor tehnicieni bine instruiți, înarmați cu cunoștințe medicale și sub protecția unei aparaturi miniaturizate care furnizează de la

Fig. 74. *Magnifica „solitudine" a schiorului fondist.*

distanță date despre activitatea cardiacă și respiratorie. Iată, deci, suficiente condiții oferite de o bază modernă pentru practicarea schiului de fond pentru a tenta.

Este pretențioasă tehnica schiului de fond ? Putem învăța rapid să schiem, pentru a ne putea plimba în pădure, a face excursii cu familia și, de ce nu, a concura ? Răspunsurile sînt simple : tehnica deplasării în teren pe schiuri este accesibilă tuturor vîrstelor, iar învățarea ei nu necesită un timp îndelungat. Excursiile sînt posibile chiar cu copii mici (5—6 ani). Copiii sînt tentați să coboare mai întîi și mai puțin să mărșăluiască (cu atît mai puțin într-un „manej“ de fond). A-i convinge să treacă de la schiul alpin la fond este foarte greu. Dificilă este și captarea copiilor spre fondul de performanță. E necesar mult tact și simț pedagogic. în această situație se recomandă alegerea unui traseu variat și sugestiv, cu multe momente de surpriză care pot fi furnizate de tufe, brăduți cerniți cu zăpadă, care împrumută forme și figuri interesante, care stimulează imaginația, grămezi de zăpadă, pante ușoare etc. Adultul chiar dacă evoluează pe un teren plat sau în .,manej“, are o motivație puternică : convingerea că acest sport contribuie la întărirea sănătății. Și totuși, un traseu variat presărat cu coborîri ușoare și urcușuri line, cu schimbări de direcție este stimulativ, captează mai mult decît mersul pe teren plat. Dacă copiii nu realizează o motivație puternică, au față de adulți alte atu-uri, care-i fac să întîmpine mai puține dificultăți în învățarea tehnicii : simțul mișcării, echilibrul mai dezvoltat, spiritul de observație și imitație etc.

Însușirea tehnicii mersului pe schiuri trebuie începută cu elementul cel mai important — pasul alunecat. Nu trebuie nici o clipă scăpat din vedere faptul că schiul de fond nu se practică în condiții standardizate, că profilul traseului este foarte variat și complex, că înseși condițiile de alunecare sînt diferite și ca atare este necesar ca deprinderile care se însușesc să răspundă acestor cerințe. Traseul de școală pentru copii trebuie să fie deosebit de atractiv, iar întrecerile să nu lipsească nici odată. Ele constituie un stimulent foarte puternic. Primele ore de exerciții pe schiuri (indiferent de vîrstă) trebuie efectuate fără bete de schi în mîini. Se vor evita traseele lungi (mai ales pentru copii), eventuala

repetare a unui traseu scurt este de preferat. Primii pași pe schiuri trebuie să ne furnizeze primele senzații : purtarea schiurilor, alunecarea, echilibrul etc. Se vor executa pașii imitativi ai mersului; ușoare alunecări la vale ; schimbări de direcție prin pași adăugați (întîi pe loc, apoi din mers) ; mersul pe o curbă largă ; împingerea simultană cu ambele bețe — realizarea unei alunecări continue ; amenajarea unei trase duble (linie dreaptă), împingerea cu ambele bețe și schimbarea trăsei ; mers în teren ușor variat ; căderea și ridicarea din căzătură ; diferite jocuri și ștafete simple. Se continuă cu învățarea elementelor tehnice în succesiunea indicată anterior.

Cum alegem echipamentul pentru a practica schiul de fond? Copiii ca și adulții nu trebuie să schieze decît pe schiuri de cea mai bună calitate, progresele fiind mai rapide, iar pericolul accidentelor, în mare parte, eliminat. Echipamentul trebuie să fie ușor pentru a permite libertatea de mișcare, rezistent și pe cit posibil plăcut colorat. Nu este bine să se îmbrace copiii prea gros. Se mișcă greu, transpiră ușor, se expun la răceli. în alegerea schiurilor trebuie să facem deosebire dintre schiurile de fond normale și cele de concurs. Cine își închipuie că schiurile de fond cele mai lungi sînt și cele mai bune se înșeală. Marele campion Groningen (Norvegia), 1,93 m înălțime, folosea în concurs schiuri de 2,10 m. Lățimea schiurilor diferă astfel : schiul de excursie de la 50 la 60 mm ; schiul de fond de la 47 la 50 mm ; schiul de concurs de la 43 la 47 mm. Se* va ține seama de talia și greutatea individului. Pentru a putea fi conduse mai ușor, schiurile trebuie să fie elastice pe toată lungimea. Bețele vor fi ușoare și elastice, cu centrul de greutate plasat cît mai aproape de mîner. Lungimea va fi aleasă după prescripțiile indicate anterior. Legăturile de schi vor fi de tipul celor cu arcuri care prind marginea anterioară a ramei bocancului prin presare în suport metalic. Schiurile din material plastic sînt de preferat celor din lemn, dar atenție la folosirea lămpii de încălzit ceara, cînd dorim să le ceruim (fig. 91 a, b, c,).

Cum ne pregătim ? Pregătirea diferă în funcție de vîrstă, sex, practică sportivă, starea fizică și de sănătate. Important este ca'totul să se facă gradat, continuu, controlat, fără exces. Presupunîndu-se că încă din perioada fără zăpadă cei care vor să

practice schiul de fond (copii, tineri sau vîrstnici) au avut o activitate sportivă, deci au ceea ce numim un oarecare grad al condiției fizice pot folosi următoarele metode : plimbare în teren variat (1—10 km) în funcție de vîrstă și grad de pregătire ; alergare pe schiuri de la 1 la 3 minute urmată de o pauză pînă la revenire, apoi reluarea alergării. Se repetă alergarea de mai multe ori (timpul efectiv de lucru fiind de 15, 20, 30, 40 minute) ; alergare de rezistență care oferă și posibilitatea de control a nivelului atins. Pentru cei care sînt posesorii unui oarecare grad de antrenament sînt suficiente 20—30 minute alergare continuă. Cei mai bine antrenați pot prelungi cursa de rezistență la 1—2 ore. Pentru controlul gradului de pregătire atins dăm mai jos un tabel orientativ (după Franz Wöllzenmüller):

Grupa 1	Grupa 2	Grupa 3	Grupa 4	puncte
1km 4,30 min	1km 8 min	1km 7,30 min	1km 9.30 min	1
2km 9 min	2km 12 min	2km 15 min	2km 19 min	2
3km 14 min	3km 18-19 min	3km 23 min	3km 29 min	3
4km 19-20 min	4km 25-26 min	4km 31-32 min	4km 39-40 min	4
5km 25 min	5km 32-33 min	5km 40-41 min	5km 50-51 min	5
6km 30 min	6km 39-40 min	6km 48-49 min	6km 61-62 min	6
7km 35 min	7km 46-47 min	7km 57-58 min	7km 72-73 min	7
8km 40-41 min	8km 53-54 min	8km 66-68 min	8km 83-84 min	8
9km 46 min	9km 60-61 min	9km 76-78 min	9km 94-95 min	9
10km 51-52 min	10km 67-68 min	10km 86-88 min	10km 106-109 min	10
● bărbați pînă la 35 de ani bine antrenați	● bărbați pînă la 40 de ani bine antrenați; ● femei pînă la 30 de ani foarte bine antrenate	● bărbați de la 40 la 50 de ani antrenați; ● femei pînă la 40 de ani antrenate ●copii de la 12 ani antrenați	● bărbați peste 50 de ani antrenați; ● femei peste 40 de ani antrenate	

Se va încerca să se atingă un punctaj minimal săptămînal după cum urmează : grupa a I-a = 17—20 puncte ; grupa a 2-a = 14—16 puncte ; grupa a 3-a = 11—13 puncte ; grupa a 4-a = 8—10 puncte. Punctajele obținute vor fi analizate de la săptămînă la săptămînă.

Organismul femeii se caracterizează, în afara particularităților biologice și morfologice cunoscute, printr-o viteză mai redusă a mișcărilor, dar printr-o mai mare amplitudine. în cazul lor, metodele de pregătire vor viza cu precădere dezvoltarea vitezei și rezistenței. Distanțele și profilul terenului pot fi și ele adecvate în sensul că nu vor cuprinde porțiuni de urcuș intens, iar distanțele lungi vor fi evitate. Cînd se schiază în familie, mergîndu-se în excursie, trebuie studiați cu atenție următorii factori : altitudinea la care se schiază, durata excursiei, starea zăpezii, situația atmosferică, pregătirea tuturor componenților grupului etc.

La noi, schiul de fond a avut o frumoasă tradiție. Ne amintim de cursele de fond desfășurate la Bușteni, pe Zamora, la Azuga, Rîșnov, Fundata, Șirnea, Predeal, Vatra Dornei, Rășinari Sibiu, Gheorghieni, Poiana Brașov și alte localități, cu mulți ani în urmă, adevărate serbări populare, care au alimentat schiul de fond de performanță cu autentice talente. Stagnarea de mai tîrziu s-a datorat, în primul rînd, slăbirii activității locale de masă și este bine că azi, sub impulsul „Daciadei", activitatea cunoaște o revitalizare.

„Aveți o țară minunată, care a făcut progrese uimitoare în anii care s-au scurs de la prima mea vizită, 1972—1974, ne declara într-un interviu Vladimir Pacl, președintele Comisiei tehnice pentru schi fond a F.I.S, Aveți condiții naturale unice pentru practicarea schiului de fond,, a probelor nordice ; mă refer la locurile pe care le-am vizitat: zona de la poalele Gîrbovei (Cumpătul-Sinaia, Zamora-Bușteni), valea Azugii, platoul și plaiurile de sub Bucegi, superba vale a lalomiței, Dihamul, împrejurimile de basm ale Predealului, ale Poienii Brașovului, Semenicul, Borșa, Păltinișul. Multe stațiuni ,sînt bine echipate, iar turiștii străini nu vă ocolesc. Am convingerea că România poate deveni un centru pentru practicarea schiului, iar rezultatele pe plan sportiv nu vor întîrzia să apară.“. Este adevărat! Multiple posibilități de practicare a schiului de fond așteaptă să fie fructificate și puse

la dispoziția unei categorii de schiori, poate cea mai numeroasă în viitor. Și, nu peste mult timp, familii întregi vor părăsi orașele la sfîrșit de săptămînă, așa cum am văzut că fac scandinavii, purtîndu-și copiii în spate, hălăduind în lungi plimbări, sau brașovenii prin Varte și Poiana...

Invitație la schi

„Muntele își merită oamenii pe care îi are.Am văzut inși singuratici călătorind de zile întregi pe necunoscutele șosele de zăpadă și întrebîndu-i dacă nu-i deprimă singurătatea, m-au privit cu uluire.Au dreptate: nu sînt singuri, își au muntele”.

EUGEN BARBU

IARNA ÎN MUNȚII NOȘTRI

Avem în țara românească avantajul munților și al pădurilor! Nu faci un pas fără să simți încîntarea inegalabilei varietăți a peisajului alpin.

Poate că nu cunoaștem atît cît ar trebui iarna în munții și pădurile noastre. Nu ne pasionează încă îndeajuns, din nefericire, chemarea zăpezilor cu potecile și drumurile troienite, limitîndu-ne de cele mai multe ori, atunci cînd o facem, la plăcerea, nu scutită de comoditate, a coborârilor șerpuitoare pe pîrtiile special amenajate pentru schi. Cine n-a străbătut o pădure de brazi cu ramurile încovoiate de greutatea zăpezii într-o zi de iarnă, nu-și poate închipui transfigurarea pe care o ia mantia verde întunecată, cu străluciri care merg de la viul marginilor de poiană, cînd soarele e la amiază, pînă la catifelarea violetă ce îmbrățișează amurgul. Lumina și transparența atmosferei dau relieful munților și albeții zăpezii depărtate o putere de atracție deosebită, provocînd stranii iluzii de perspectivă.

Priviți într-o zi de iarnă cu soare mult și aerul pur, de pe promontoriul Clăbucetului, de lingă Predeal, rotindu-vă privirea spre Bucegi, Piatra Craiului, Postăvar, Piatra Mare și Gîrbova, și veți avea impresia unei panorame de o neasemuită măreție, iluzia optică apropiind depărtările, dînd o altă dimensiune liniilor. Chiar atunci cînd ceața își aruncă faldurile spre valea Prahovei, a

Rîșnoavei sau a Timișului, peisajul nu-și pierde din splendoare, mai ales cînd, din învolburarea cețurilor, se înalță roșietice vîrfurile Acelor Morarului, creasta dantelată a Pietrii Craiului sau piscurile semețe, sub pulberarea fuioarelor de zăpadă, ale Făgărașului.

„Cine se gîndea acu' douăzeci de ani la turismul de iarnă ? își începea Bucura Dumbravă mărturisirea, în minunata poemă a Carpaților noștri, «Cartea Munților», scrisă la sfîrșitul anului 1919. îndată ce cădea zăpada, munții se preschimbau din nou într-o regiune de teroare antică. Două scîndurele lungi, legate de picioare, slujindu-ne drept aripi, ca să zburăm peste nămeții cei mai mari, ne-au apropiat iară de înălțimi și ne-au deschis un rai alb, sclipitor, plin de taine uimitoare, chiar în locurile cele mai cunoscute."

Vă invit, deci, stimați cititori, să ne cunoaștem munții pe timp de iarnă și să schiem nu numai pe pantele Postăvarului, Clăbucetului sau Bucegilor, ci și în Banat, pe Muntele Mic, în Munții Coziei, ai Leaotei, ai Făgărașului, în Apuseni, în împrejurimile Abrudului, Cîmpenilor, Stînei de Vale sau Băișoarei, în Munții Călimani, Bîrgău și Rodnei, în Parîng, pe muntele Straja, înspre Țarcu și Godeanu, pe Semenic, la Diham, în Rarău și Giumalău sau în Maramureș, la Borșa, Mogoșa și Izvoarele, în Retezat și încă în multe alte locuri de basm, cu convingerea că veți iubi deopotrivă munții și schiul.

Fig. 75. *Iarnă în Bucegi.*

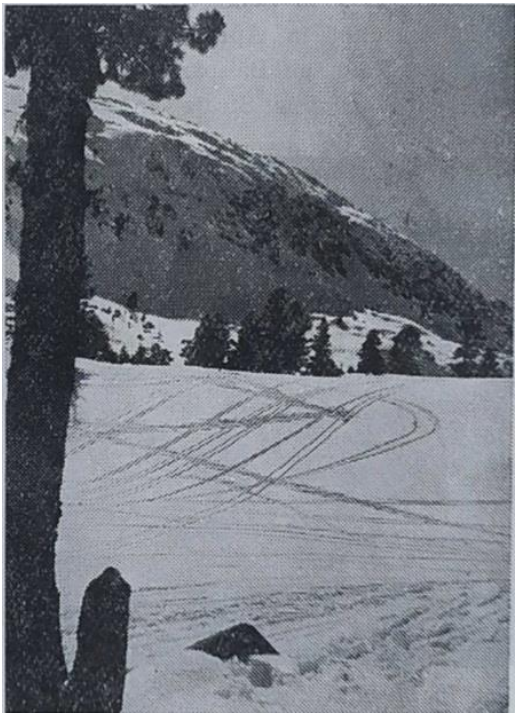

Fig. 77 Munții Retezat. Urme de schiuri in Valea Stînișoarei

Fig. 76. Mirifica lume a înălțimilor înzăpezite.

UNDE PUTEM SCHIA ?

Terenurile și pîrtiile de schi din masivul Bucegi: practic, pe toate pantele și văile din Bucegi se poate schia, accesibilitatea depinde de gradul de cunoștințe și nivelul practicii schiorului.

În jurul cabanei Vîrful cu Dor se găsesc nenumărate pante atît pentru începători, cît și pentru avansați : panta Vîrful cu Dor, terenurile de deasupra și din josul cabanei, cele de pe Valea Dorului, toate deservite de mijloace mecanice de urcare. Amatorii de excursii pe schiuri pot coborî spre cabana Bolboci, urmînd traseul Vîlcelul Vîrfului cu Dor, valea Izvorului Dorului, Muntele Blana, valea Scîndurarilor și apoi mergînd direct pe sub vechiul traseu al funicularului. De asemenea pot coborî spre Peștera pe traseul Vîlcelul Vîrfului cu Dor pînă în valea Izvorului Dorului, apoi prin curmătura Lăptici și vîrful Pietrosul. Aceste trasee pot fi parcurse de schiorii avansați, timpul de parcurgere depinzînd de starea zăpezii și condițiile atmosferice. Din vîrful Furnica se desfășoară un larg evantai de pîrtii spre Cota 1 500 și Sinaia. Mai întîi căldarea Furnica, pantele de pe fețele Văii lui Carp, de pe valea .Tîrlelor, valea Papagalului, valea Călugărului, firul Văii prin Cascadă etc. Pantele au un grad diferit de dificultate fiind accesibile schiorilor avansați. Pe aceste trasee se organizează frecvent concursuri de schi alpin.

În preajma cabanei de la Cota 1 500 și a hotelului Alpin sînt pante bune de schi, în Carpul Mic, Valea cu Brazi și terenul de sub cabană pe care este montat un schi-lift, iar instalația de nocturnă prelungind activitatea pe schi pînă tîrziu în noapte. Legătura cu Sinaia se face prin noua pîrtie, al cărui punct terminus este situat în Calea Codrului și pe vechiul drum pînă în Popicărie. Această pîrtie deschisă tuturor categoriilor de schiori, este variată ca profil. începătorii, însă, preferă vechiul drum al Cotei, ușor și sigur.

Minunate condiții pentru schi oferă Poiana Stînii. Pîrtiile sînt ferite de vînturi și ușor înclinate, iar inițierea în schi se poate face sub cele mai bune auspicii. Excelente sînt traseele de fond, deschise tuturor categoriilor de schiori și vîrstelor. Legătura de la Poiana Stînii cu Cota 1 400 și Sinaia se face prin vechiul drum al Cotei cu sosirea în Popicărie.

În jurul cabanei Piatra Arsă, situată în platoul Bucegilor (1 950 m alt.), sînt nenumărate posibilități pentru schiul de fond cu pîrtii spre Babele, Vîrful cu Dor sau Peștera. De fapt aici se organizează importante concursuri de schi, mai ales primăvara. începătorii au, de asemenea, la dispoziție terenuri de școală *pe* lingă cabană. Pentru amatorii de excursii pe schiuri, avînd ca punct de plecare cabana Piatra Arsă, pot fi alese următoarele trasee : spre cabana Peștera din valea lalomiței, urmînd drumul lui Butmăloiu ; prin Plaiul lui Păcală sau prin pădurea Cocora, la cabana Babele și de aici la cabana Caraiman, vîrful Omul, Coștila etc. Aceste trasee nu sînt grele, dar pot deveni foarte dificile în anumite condiții atmosferice (viscol, zăpadă înghețată, ninsori abundente, proastă vizibilitate). Spre Sinaia se poate coborî pe ruta : Fața Pietrii Arse, apoi pe poteca de vară la Poiana Stînii. Traseul fiind destul de complex, mai ales prin problemele pe care le pune (vezi pericolul avalanșelor), se recomandă schiorilor cu experiență și numai atunci cînd condițiile atmosferice permit.

Prin amplasamentul său, cabana Babele (2 200 m alt.) constituie un punct de răscruce spre diverse trasee turistice. Ceva mai jos, deasupra văii Jepilor, se află cabana Caraiman (2 025 m alt.). în jurul celor două cabane, pe pantele care coboară de la Babele spre valea Jepilor, de la vîrful Coștila spre Piciorul Caraimanului și cabana Caraiman, de la vîrful Caraiman sau de la Babele pe celălalt versant, spre valea lalomiței și spre pădurea Cocora se află multiple posibilități de a schia, indiferent de nivelul pregătirii tehnice. în timpul sezonului, dar mai ales primăvara, condițiile de schiat sînt excelente. Să notăm că Babele constituie punctul terminus al primului tronson al telecabinei care pornește din Bușteni, și că în apropierea cabanei sînt montate schi-lifturi. Pîrtiile care coboară de pe Coștila spre firul văii Caradmanului sînt mai pretențioase și au fost alese adeseori pentru concursurile de slalom și slalom uriaș.

Cabana Peștera (1 610 m alt.) se găsește și ea situată la o răspîntie de drumuri ce vin dinspre localitățile de pe valea Prahovei, zona Branului și Rîșnovului sau Dîmboviței. La Peștera se va afla punctul terminus al celui de-al doilea tronson al telecabinei instalată pe ruta Bușteni — Babele — valea lalomiței.

Aici zăpada cade de timpuriu și din abundență, iar pe pantele nordice rămîne pînă tîrziu, primăvara. Climatul deosebit de blînd, frumusețea peisajului și varietatea reliefului care permite marcarea unor trasee, cu un grad de dificultate ce poate satisface orice exigență, ;fac din valea lalomiței un viitor centru de schi de prim rang. Pantele care coboară pe Piciorul Babelor și cele situate pe valea lalomiței (în apropiere de Cascadă și deasupra ei) și pe valea Doamnei sînt excelente pentru toate categoriile de schiori, ca să nu mai amintim de posibilitățile oferite pentru schiul de fond de traseele de la Padina, Plaiul Mircii sau Bolboci. Amatorii de turism pe schiuri găsesc în împrejurimi multe goluții pentru excursii de cîteva ore spre Babele, Omu, Piatra Arsă, Caraiman, Scropoasa etc. în sfîrșit, este un loc ideal pentru tabere de vacanță. Accesul spre Peștera, Padina sau Bolboci este mult ușurat prin existența, fie a unei șosele ce pornește din Sinaia, peste muntele Păduchiosul, fie prin noul drum ce vine din județul Dîmbovița. Grație acestuia, călătoria dinspre București este mult scurtată. Să notăm aportul telecabinelor din Sinaia ;și Bușteni și al altor mijloace mecanice ce se vor construi în viitor.

Pe abruptul răsăritean al Bucegilor se găsește Valea Albă, străjuităla stînga de pereții Coștilei, iar la dreapta de cei ai Caraimanului. Primăvara, cînd zăpada este tasată, oferă, în punctul cel mai larg al ei, o bună pantă de schi, mult căutată de schiorii avansați pentru prelungirea antrenamentelor. Tot aici se organizează tradiționalele concursuri de slalom în lunile iulie și chiar august. Accesul pe Valea Albă se poate face fie prin capătul firului văii (dar numai de către schiori cu mare experiență), fie prin Bușteni, cale de o oră și jumătate, de la Căminul Alpin, peste Munticelu și pe la punctul numit „La verdeață".

Valea Cerbului, impunătoare și spectaculoasă, se deschide nu departe de vîrful Omul, fiind adăpostită de culmile Morarului și Coștilei. Abundența zăpezii și întîrzierea topirii ei primăvara, o fac aptă pentru schi și concursuri de mare dificultate. A devenit celebră la noi cursa de coborîre dotată cu „Cupa Bucegi", desfășurată pe această vale începînd din anul 1937 pînă în 1951. Traseul cursei pleca din fața cabanei Omul, prin dreptul Brîului din Colți, traversînd porțiunea denumită „Marea Căldare" ; apoi cotea la dreapta, angajîndu-se pe fețele de sub Bucura, spre punctul numit Bordeiul Cîrlanilor, lăsînd în dreapta Cerdacul Obîrșiei, pătrunzi prin „Termopile", o trecere îngustă, pe „fețele" văii Cerbului, și așa, mai departe, prin punctul numit „La Patru Pietre",

prin firul care ducea la „fețele" de pe Coștila, pînă la Priponul Cerbului, unde se termina cursa în lungime de 2 600 m, și o diferență de nivel de circa 350 m. Drumul se putea continua prin Poiana Coștilei la Bușteni.

Valea Cerbului constituie un traseu de schi, rezervat schiorilor foarte buni, de o mare frumusețe și virtuozitate, cu nimic inferior prestigioaselor trasee din Alpi. Cine l-a parcurs măcar vara, își poate da seama de grandoarea lui. Păcat că în ultimele decenii nu s-au mai organizat concursuri. Ele însemnau o adevărată piatră de încercare pentru orice schior. Cînd vor fi reluate ?

Vîrful Omul este punctul de plecare și al altor trasee, asmănătoare văii Cerbului, fiecare în parte de o complexitate și variație rar întîlnite. Unul este cursul văii lalomiței, care începe deasupra Mecetului și sfîrșește la Peștera, după ce a parcurs o diferență de nivel de circa 900 m. Există două posibilități de a alege una din următoarele variante : spre stînga, de-a lungul Vîlcelului Bisericii, sau spre dreapta spre căldarea Vîlcelului Cotlonului și apoi pe obîrșia lalomiței. Coborîrea continuă apoi pe firul văii pînă deasupra Cascadei și în continuare, pînă la podul care traversează firul văii Cocora. Cu adevărat, un traseu de neuitat !

Valea Mălăiețtilor oferă schiorilor, mai ales primăvara, kilometri de alunecare, un decor impresionant și un soare generos. începătorii pot schia în jurul cabanei Mălăiești, pe una din terase, în timp ce schiorii cu experiență aleg traseul care pleacă din preajma cabanei Omul și, după parcurgerea unor pante prelungi terasate, se ajunge în fața cabanei Mălăiești (1 720 m alt.). Coborîrea se poate continua spre Rîșnov, pe drumul cu marcajul bandă albastră, iar spre Diham, prin valea Glăjeriei.

Valea Morarului este, de asemenea, deosebit de atractivă. Traseul începe din cea de-a doua căldare a Omului, continuîndu-se spre Bușteni, prin Poiana Coștilei, sau spre Predeal, prin Pichetul Roșu și Diham. Toate aceste trasee trebuie alese în funcție de anotimp, starea atmosferică, chiar atunci cînd cei care doresc să le parcurgă sînt schiori cu experiență.

Localitățile de pe valea Prahovei — Sinaia, Poiana Țapului, Bușteni, Azuga, Predeal — sînt prea bine cunoscute pentru posibilitățile pe care le au pentru practicarea schiului. Dintre toate, Sinaia și Predealul sînt cele mai privilegiate, mai ales din punctul de vedere al dotărilor.

Deși depinde de Bucegi, în localitate neexistînd decît cîteva

terenuri simple pentru învățarea schiului (Popicărie, Opler, 6 Martie), Sinaia are în schimb excelente condiții pentru schiul de fond, în preajma Popicăriei, castelului Peleș, Calea Codrului, Izvor, dar mai ales în zona Cumpătul. Față în față cu Bucegii se află masivul Gîrbova, care posedă infinite posibilități pentru practicarea schiului alpin, dar care sînt încă neexploatate. De fapt întregul masiv Gîrbova, de la Comarnic la Azuga, ar trebui să facă obiectul unor studii și prospectări în perspectiva dezvoltării turismului de iarnă.

Orașul Bușteni, centru de tradiție pentru schi, care a dat pe parcursul anilor nenumărați schiori de valoare, are excelente condiții de schiat. Pentru schiul de fond (împrejurimile Căminului Alpin, Gura Diham, Zamora), pentru schiul alpin (pîrtia Caraimanul — 2 500 m lungime), iar pentru începători terenurile de școală din Poiana Kalinderu, Poiana Grădinii și altele. Amplasarea unui mijloc mecanic de urcare care să deservească pîrtia de coborîre, și a unui schi-lift în valea Alba, vor face din Bușteni un centru de schi mult căutat.

Majoritatea terenurilor de schi existente în Azuga sînt potrivite pentru învățarea schiului și practicarea probelor nordice. Prin unele amenajări se poate practica și schiul alpin, în jurul localității existînd suficiente pante. De o mare popularitate se bucură concursurile de schi fond destinate copiilor și juniorilor, traseele alese fiind excelente și de un pitoresc aparte. Amatorii de excursii pe schiuri pot alege diferite trasee spre Predeal, Diham, valea Azugii, Gîrbova, cu durata de la 1—3 ore.

Predealul are o așezare geografică de excepție și vocația marilor stațiuni pentru practicarea sporturilor de iarnă. Marele său avantaj rămîne existența multiplelor posibilități de practicare a schiului în localitate : pîrtiile din Clăbucet, excelent dotate cu mijloace mecanice de urcare, instalație de nocturnă, cabane, hoteluri etc., terenurile și pîrtia de schi de pe Cioplea (fosta ,,Vestea“), care a găzduit în trecut multe concursuri de schi alpin ; pîrtiile de fond și biatlon din Poliștoaca, Trei Brazi, Rîșnoava etc., trambulina din Cioplea. Foarte aproape de oraș se află cabanele Trei Brazi, Poiana Secuilor, Susai, Gîrbova, Diham, Pîrîul Rece în jurul cărora nenumărate terenuri pentru schi stau la dispoziția turiștilor și schiorilor începători. în perspectiva dezvoltării stațiunii Predeal trebuie căutate și alte soluții pentru practicarea schiului alpin, evitîndu-se o excesivă aglomerare de schiori și turiști pe pîrtiile Clăbucetului, cum ar fi fructificarea pantelor din Cioplea

spre Timișu de Sus, zona Susai spre Predeal, zona hotelului Orizont spre cabana Timișu de Sus, pantele descoperite și bogat înierbate din preajma cabanei Trei Brazi și, îndeosebi, Dihamul ale cărui resurse (zăpezi timpurii și abundente, climat, nenumărate trasee, căi de acces dinspre Bușteni și Predeal, cabane etc.), așteaptă o mai amplă valorificare. Coborînd din Predeal spre Brașov sau Rîșnov vom remarca condițiile pentru practicarea schiului de fond de pe valea Timișului (localitățile Timișu de Sus și Timișu de Jos) sau Pîrîul Rece — Cheia.

Terenurile și pîrtiile de schi din Brașov și Țara Bîrsei. Natura a fost foarte darnică cu Brașovul. Amplasarea orașului la poalele Tîmpei și împrejurimile sale .deosebit de pitorești îi conferă o notă aparte. Am putea spune că schiul este la el acasă și nu întîmplător, vechiul cartier al Scheilor a fost numit „Tirolul românesc", mulți schiori fruntași provenind de aici. Dealurile din Schei, Warte, Livada Postii, Tîmpa, Răcădău sînt tot atîtea terenuri de școală pentru copii. Dealtfel, ei au chiar o pîrtie de coborîre bine amenajată în Schei. A enumera multiplele trasee pentru efectuarea de excursii pe schiuri, cu o durată de la 1 3 ore, ne-ar lua prea mult spațiu. Pe oricare l-am alege, satisfacția ar fi deplină, datorită variației reliefului și a peisajului. La numai 12 km se află Poiana Brașovului, accesul fiind posibil fie pe jos, pe vechiul drum, pe la Pietrele lui Solomon, fie cu mașina pe moderna șosea care șerpuiește prin Warte și Stejăriș.

Poiana Brașov a devenit în ultimii ani cel mai important centru pentru practicarea schiului din țara noastră, datorită pîrtiilor pentru probele alpine șl nordice, poligonul pentru biatlon, trambulinelor și altor dotări (două telecabine, un telescaun, nenumărate schi-litfuri, două pîrtii prevăzute cu instalații pentru nocturnă etc.), spațiul hotelier etc. Se poate spune că stațiunea dispune de toate atributele necesare includerii ei printre marile centre turistice și sportive ale Europei. Altitudinea Poienii variază între 1 020 m șl 1 100 m. Pîrtiile de schi, minunat grupate, sînt amplasate astfel : cele de fond, biatlon și sărituri în Poiana și Poiana Mică, iar cele de coborîre și slalom în Postăvar și Poiana (pîrtia de slalom ce coboară din Crucuri). Chiar în Poiana sînt terenuri și pîrtii pentru schiorii începători. în poiana Ruia (1 400 m alt.) sînt trasate pîrtii de fond și se găsesc pante potrivite pentru învățarea schiului și pentru antrenament, iar „Kanzelul", porțiunea dinspre vîrf a Postăvarului, este locul cel mai agreat de schiorii alpini și de turiști. Din Rânzei pornesc mai multe pîrtii al căror grad de dificultate diferă : pîrtia de coborîre Valea Lupului (lungime

peste 3 000 m, și o diferență de nivel de peste 800 m), pîrtia Sulinar cu cîteva variante incluse în traseu (lungime 2 100 m, diferență de nivel 601 m), pîrtia de sub telecabină și ea cu cîteva variante, precum și alte pîrtii pentru slalom. Lucrările de amenajare a pîrtiilor, efectuate în ultima vreme, au sporit atractivitatea lor, ele fiind, dealtfel, prinse în circuitul internațional sportiv și turistic. Nu mai puțin frumoase sînt traseele pentru excursiile pe schi care coboară din Postăvar spre Poiana și mai departe spre Brașov (drumul roșu, galben etc.).

În Țara Bîrsei — prin care se delimitează teritoriul cuprins între Codlea, Postăvarul, Piatra Mare, Piatra Craiului, Bucegi și Făgăraș — turiștii și schiorii pot găsi numeroase terenuri și pîrtii pentru practicarea schiului, îndeosebi a celui de fond (Bran, Fundata, Șimea, Sohodolul, Cheia, Rîșnov cu pîrtiile de fond și trambulina de sărituri pentru copii și altele). Valorificarea recentă a Bunlocului (construirea unui telescaun, amenajarea pîrtiilor pentru schiul alpin, motelul din preajma stației de plecare a telescaunului, accesul rapid din șoseaua națională Brașov—București) deschide noi perspective turistice și sportive locuitorilor Brașovului, din cartierele Steagul Roșu, Dîrste, ca și celor din Săcele, Timiș etc.

Zona Sibiului și Făgăraș. Sibienii practică schiul în munții Cibinului, cunoscuți și sub denumirea de munții Cîndrel, în stațiunea Păltiniș sau în munții Făgărașului. Foarte cunoscut a devenit Păltinișul, intrat în circuitul stațiunilor bine dotate pentru sporturile de iarnă, unde se organizează nenumărate concursuri de schi de nivel republican. Stațiunea dispune de pîrtii excelente pentru fond și schiul alpin, precum și de mijloace mecanice de urcare. Din Păltiniș (1 100 m alt.) se poate ajunge pe schiuri pînă în Rășinari, coborînd pantele ce converg spre valea Ștejiei. Și alte excursii sînt interesante, ca cele spre vîrful Cindrel și Prejba.

Masivul Făgăraș, prin aspectul său impresionant și sălbatic, a inspirat adeseori teamă, mai ales iarna. Cu toate acestea, datorită „Transfăgărășanului", uriașul drum în care-l străbate, și a telecabinei de la Bîlea-cascadă la Bîlea-lac, începe să devină, pe zi ce trece, foarte căutat. Zăpada abundentă, care se menține pînă tîrziu primăvara, nenumăratele pante, care se pierd în uriașe căldări și văile prelungi, oferă condiții unice de schi. Numai parcurgînd o singură vale schiorul poate coborî 4—5 km. Cele mai indicate locuri pentru schi în munții Făgăraș sînt : în jurul cabanei Bîlea-lac, valea Bîlei, pantele de pe Paltinul și Șaua Caprei, valea Doamnei, valea Văiuga ; în jurul cabanei Sîmbăta, valea Sîmbetei, pantele de pe Bîndea, Gălășescu Mic și Slănina ; în jurul cabanei Negoiul, valea Sărăției, pantele Șerbotei, Negoiului și Călțunului.

Pe muntele Suru se găsesc, de asemenea, numeroase terenuri de schi în jurul cabanei Suru (1 450 m alt.) și în împrejurimi. Pe muntele Podragul situația este asemănătoare, pe lîngă cabana Podragul (2 136 m alt.) fiind pante din belșug. Zona Podragul, Sîmbăta deschide frumoase perspective schiului pentru locuitorii orașului Victoria și altor așezări vecine.

Valea Jiului (Petroșani, Lupeni și Vulcan). Cu toate că depresiunea Petroșanilor este joasă, locuitorii din Petroșani. Lupeni, Vulcan, Petrila etc. pot practica schiul. Dealurile din aceste localități și din împrejurimi sînt bune terenuri de școală, în timp ce schiorii avansați caută pantele risipite din belșug în masivele Parîng și Vîlcan, unde zăpada întîrzie uneori pînă în mai. Parîngul dispune în prezent de un adevărat complex sportiv (pîrtii de coborîre și slalom, trasee de fond, teleferic, tele-schiuri etc.) concentrat în jurul cabanei Rusu și taberelor I.E.F.S. și Clubului sportiv școlar din Petroșani. În masivul Vîlcanului, pe muntele Straja (1 870 m alt.), sînt amenajate mai multe trasee, folosite de regulă de schiorii din Lupeni (pîrtia Straja, Grafit și altele), și sînt trasate pîrtii variate pentru schiul de fond.

Zona munților Banatului. Cine ar vrea să vadă iarna în Banat și ar călători prin comunele și orașele lui, ar rămîne dezamăgit constatînd că aici aproape nu e iarnă. Se știe că Banatul se află ăub influența climatului mediteranean. Dar așa cum în Corsica se schiază, tot așa și în Banat, pe Muntele Mic (1 500 m alt.) schiorii pot schia și încă bine. Cît despre Semenic s-a dus vestea abundenței zăpezii de la început de sezon. Suprafața întinsă a Muntelui Mic, în special a versantului apusean, care este descoperit, oferă nenumărate terenuri de schiat. Pe acest versant se pot efectua coborîri lungi de cîțiva kilometri, uneori ajungînd pînă în Borlova. Centrul de schi al Muntelui Mic se află în plină dezvoltare. El dispune de cabane, hoteluri și mijloace mecanice de urcare, oferind locuitorilor Timișoarei, Caransebeșului și Lugojului posibilitatea de a cunoaște nu numai bucuria unor priveliști minunate spre valea Timișului, muntele Semenic sau masivele Țarcu și Godeanu, ci și plăcerea de a schia.

Semenicul a început să fie căutat nu numai de turiștii români, ci și de cei de peste hotare pentru frumusețea naturii, climatul blînd și pîrtiile de schi. De pe Semenic privelișteа este uimitoare : spre nord se văd așezările Gîrna și Brebul Nou, cîmpia

din valea Timișului și coridorul Caransebeșului ; la est — culmile Țarcului și Godeanului ; la vest, spinarea Almașului pînă departe spre Vîrșeț în Iugoslavia, iar la sud, Dunărea cu Cazanele. în afara excelentelor trasee pentru schiul de fond sînt și pîrtii de coborîre și slalom și chiar o mică trambulină. Telefericul și schi-liftul contribuie la mai rapida urcare pe pîrtii a schiorilor.Locuitorii de prin împrejurimi, dar mai ales reșițenii, au în Semenic o bază de practicare a schiului de prim rang.

Zona Munților Apuseni. Deși schiul are o veche tradiție în Apuseni și excelente condiții naturale pentru probele alpine și de fond, este mai puțin cunoscut amatorilor de schi din restul țării. Cu excepția pîrtiei de la Băișoara nu există amenajări speciale pentru schiul alpin. Totuși, împrejurimile Abrudului, Cîmpenilor, Stînei de Vale și Băișoarei oferă terenuri de schi de o rară frumusețe. Pantele înierbate îngăduie să se schieze chiar pe un strat infim de zăpadă.

Munții Apuseni numără cîteva zeci de trasee turistice care pot fi folosite pentru excursiile pe schiuri. Stîna de Vale, situată la altitudinea de 1 120 m, este stațiunea frecventată iarna de schiorii din Beiuș, Cluj-Napoca și Oradea. Ea posedă trasee deosebite pentru schiul de fond și terenuri de școală. Aici s-au organizat în ultimii ani concursuri de schi fond de nivel republican. în afara stațiunii se pot efectua excursii pe schiuri spre vîrful Poienii, Măgura Calului, vîrful Nămoloasa, muntele Vlădeasa și cabana Padiș.

La numai 53 km de orașul Turda se află localitatea Băișoara și în apropierea ei cabana cu același nume, în preajma căreia se desfășoară vîrfurile Buscatul, Scărișoara-Belioarei, Pietrele Mărunte, iar ceva mai departe Muntele Mare și muntele Balomireasa, care oferă amatorilor de schi terenuri excelente. Pîrtia de la Băișoara dispune și de un mijloc mecanic de urcare. Ea pornește din vîrful Buscatul (1 679 m alt.) folosind un traseu în lungime de 2 200 m.

În Abrud și împrejurimi se găsesc de asemenea terenuri de schi. Fără a fi vorba de pîrtii special amenajate, se pot efectua coborîri lungi de pe Piatra Rară spre Podul Șerbina, de pe vîrful Stiurțului pînă în oraș, din dealul Băieșilor spre Selișteș sau mai departe pe vîrful Detunata (1 169 m alt.) de unde pornesc trasee ce duc spre Roșia Montană și alte localități. Și orașul Cîmpeni se poate înscrie în circuitul schiului, prin terenurile din preajma sa și excursiile pe care le poate oferi spre muntele Balomireasa, Muntele Mare și cele două Curcubete (Curcubeta Mare și Curcubeta Mică).

Zona *Maramureșului.* Desigur, fiecare localitate din Maramureș poate fi considerată un punct de interes pentru schi. Centre mai importante pentru practicarea schiului sînt Borșa-Maramureș, Mogoșa și Izvoarele. Localitatea Borșa Gura Fîntînii se află la poalele munților Rodnei. Cu toate că versantul nordic, cel dinspre Borșa, este abrupt și prezintă multe urme în formele de relief ale perioadei glaciare, la poalele abruptului stîncos, la o altitudine mai joasă, se găsesc pante domoale acoperite de pajiști și lipsite de pietre și stînci pe care se poate schia în voie. Principalele pîrtii se află la Buza Dealului, din imediata apropiere a complexului turistic. Fie că este vorba de vîrful Puzdra (2 191 m alt.), spre sud, Coama Cailor, situată la sud-est de complex, Măgura (1 804 m alt.), opusă Buzei Dealului, la nord și mai departe Galațul (2 057 m alt.) și Gărgălăul (1 980 m alt.), amatorii de schi și excursii pot găsi nenumărate posibilități de a-și satisface plăcerea de a schia. Pîrtia de coborîre din Borșa, în lungime de 3 000 m și o diferență de nivel de peste 800 m, este foarte frumoasă, pentru slalom și slalom uriaș putîndu-se stabili trasee variate, care nu necesită decît bătătorirea zăpezii. în localitate se află și cea mai mare trambulină de schi din țară (90 m), pe care se organizează frecvente concursuri importante. Alături de ea se mai află instalată o trambulină de școală. Este de la sine înțeles că pentru schiul de fond se găsesc nenumărate trasee. Aflată în plină dezvoltare turistică și sportivă, Borșa are mari perspective, înscriindu-se de pe acum ca cel mai important centru pentru practicarea schiului din nordul țării. Centrul de schi Mogoșa se află în munții Gutîiului (1 „5 m alt.), în apropiere de Baia Mare. Aici se află un complex sportiv care include o pîrtie de coborîre și slalom uriaș deservită de un schi-lift, și o trambulină de școală. Tot în munții Gutîîului se mai află un centru de schi la Izvoarele, în jurul cabanei concentrîndu-se toate terenurile de schi și pîrtiile.

Zona munților Rarău și Giumală. Și această zonă poate fi considerată excelentă pentru practicarea schiului. în jurul cabanei Rarău (1 520 ni alt.) se găsesc terenuri și pîrtii de schi accesibile schiorilor mai puțin versați. Din acest punct pleacă trei trasee de coborîre spre Sihăstrie și Schitul Rarfiu. Spre această zonă se îndreaptă amatorii de schi din Cîmpulung Moldovenesc. De fapt, condiții de practicare a schiului se găsesc chiar în împrejurimile orașului. Pe muntele Bodea, a cărui înălțime depășește 1 080 m, pe Măgura și ceva mai departe pe muntele Tihăria se află terenuri de schi și o pîrtie amenajată în lungime de 1 200 m. Din Giumalău

(1 857 m alt.) se poate coborî spre Rusca și cabana Rarău.

Bazinul Domelor. Marea depresiune a Domelor este închisă din toate părțile de lanțuri muntoase : Rarăul și Pietrosul Bistriței, Giumalăul, Suhard, Bîrgfiu, Căliman și Bistriței. în acest bazin se află situată stațiunea Vatra Dornei, renumită pentru condițiile balneo climaterice și practicarea sporturilor de iarnă. Pe Dealul Negru, Runcul, Oușorul și Bîrnărelul se găsesc excelente pîrtii pentru schiul alpin, unele deservite de mijloace mecanice de urcare (teleferic, schi-lift). Pîrtiile de fond sînt variate și atractive, iar împrejurimile invită la excursii pe schiuri de un pitoresc neasemuit.

Zona Bistrița-Năsăud. Această parte a țării, situată în bazinul superior al Someșului, are un profil muntos, fiind străjuită de munții Țibleșului, Rodnei, Maramureșului, Bîrgăului și Călimani. Clima temperat-continentală moderată, cu precipitații bogate, favorizează căderile-abundente de zăpadă și menținerea ei în munți pînă tîrziu primăvara. În toate localitățile de la poalele munților se poate practica schiul. Străbătînd munții Bîrgăului, pe drumul care leagă Bistrița de Vatra Dornei vei fi surprins de condițiile naturale de excepție pentru practicarea schiului alpin și de fond, iar salba localităților cu numele de Bîrgău ar putea deveni un important centru de schi. Amenajarea complexului sportiv de la Piatra Fîntînele, aflat pe această rută, destul de aproape de Bistrița va deschide noi perspective schiului în zonă.

Bazinul Bistriței. Județul Neamț, situat în bazinul Bistriței, are în mare parte un relief muntos (munții Bistriței, Ceahlăul și Stînișoarei). Clima temperat-continentală cu variații mari de temperatură și precipitații bogate. Pe timpul iernii zăpezile sînt abundente. Așezarea orașului Piatra Neamț în apropierea munților, dintre care Ceahlăul este deosebit de atractiv și favorabil practicării schiului (complexul Durău este un exemplu), pentru a nu mai aminti de terenurile din imediata apropiere a orașului, vecinătatea Bicazului și a Lacului Roșu, iată multiple posibilități care vor face din bazinul Bistriței un centru căutat pentru schi.

Zona *Ciucașului.* Munții Ciucașului sînt deosebit de atractivi, avînd un profil variat și ușor accesibili, datorită șoselei care leagă Vălenii de Munte cu Brașovul. Pîrtiile de pe Muntele

Roșu și cele din preajma complexului de la Cheia pot interesa toate categoriile de schiori. Această perspective turistice și sportive.

Zona *munților Hăghimașului.* în împrejurimile localităților Gheorghieni, Odorheiu Secuiesc, Harghita și Borsec se găsesc nenumărate posibilități pentru practicarea schiului. Lacul Roșu se află situat în apropierea Gheorghienilor la numai 26 km. în localitate și în împrejurimi sînt multe terenuri de schi. Se poate schia nu numai pe pășunile și terenurile despădurite, ci și pe pantele munților Ghilcoș și Suhard. Turiștii pot coborî pe schiuri (direct pe firul văii) de la cabana Piatra Singuratică pînă în localitate. Pe Suhardul Mare s-a amenajat o pîrtie orientată de la nord spre sud-est, cu o lungime de 2 050 m, și o diferență de nivel de 555 m. Zona Lacului Roșu iarna este impresionantă prin frumusețea peisajului. Aici se organizează tabere de pregătire a tinerilor schiori, iar în ultima perioadă multe concursuri rezervate copiilor. Borsecul se află la vest de munții Gurghiului, la 24 km de Toplița. Terenurile și pantele din localitate, de pe Făgețel și pe coamele Făgetului oferă bune condiții de schiat.

Pe șoseaua Gheorghieni — Miercurea Ciuc se află localitatea Valea Strîmbă, cunoscută iubitorilor schiului prin centrul de sărituri cu schiurile. Harghita are de asemenea o așezare propice practicării schiului. Munții Harghitei abundă în trasee de coborîre. De la cabana Mădăraș (1 623 m alt.) ,se poate coborî spre Mădăraș, pe pîrtia cu același nume (2 500 m lungime, cu o diferență de nivel de 850 m). La sud-vest de Odorheiul Secuiesc se află pîrtia Csiszer, amenajată în masivul cu același nume. Lungimea pîrtiei este de 1 300 m, iar diferența de nivel de 280 m.

La vest de Gheorghieni, pe șoseaua Praid — Odorheiul Secuiesc, se află pîrtia de coborîre Bogdan. în perspectiva imediată, în împrejurimile Harghitei, se va amenaja un complex pentru practicarea sporturilor de iarnă.

Nu putem să nu amintim de Toplița, un excelent centru pentru schi sau de Miercurea Ciuc a cărui așezare în apropierea munților Cincului îi deschide mari perspective în plan sportiv. Dealtfel schiorii din această regiune s-au afirmat la cel mai înalt nivel pe plan național. La Tușnad și în împrejurimi se poate schia și face excursii minunate.

Zona Covasna. Aflată în partea internă a Carpaților de la Curbură, străjuită la nord de culmile munților Vrancei și de Siriu, are ierni geroase și bogate în zăpezi. Stațiunea Covasna dispune de foarte multe posibilități pentru a face schi. Deosebit de atractive sînt traseele turistice din împrejurimi, accesibile tuturor vîrstelor.

Masivul Retezat. Situat în Carpații Meridionali, între depresiunea Hațeg, Petroșani și valea Rîului Mare, acest impresionant masiv (al cărui relief glaciar prezintă uriașe circuri, văi, custuri, morene și lacuri constituie un important obiectiv turistic (Parc național, 10 mii ha.). Iarna conferă muntelui o grandoare de neasemuit, invitînd la practicarea schiului de mare altitudine sau ia poalele masivului. Se poate schia în valea Pietrele (refugiul Gențiana oferă un bun adăpost), în căldarea Galeșului, pe valea Stînișoarei sau șaua Stînișoarei, în căldarea Tăului Știrbu și în multe alte locuri. Nu exagerăm cu nimic considerind această zonă un veritabil paradis al schiului, cu o largă deschidere spre viitor.

Zona munților Muscelului. Am lăsat intenționat la urmă o incursiune în munții Muscelului, pentru a arăta că, oriunde ne-am deplasa în munții noștri, răsplata este mult prea mare pentru efortul depus. Cei care se vor încumeta să străbată meleagurile muscelene ne vor da dreptate. Iată, nu departe de București, la numai 3 ore de mers cu trenul, vei poposi în admirabilul masiv al Iezerului și al Păpușii. Spre nord-est, adică aproape înaintea privirii, mereu albesc colinele domoale ale Bătrînei și mușuroiul rotund al Păpușii ; către răsărit sclipește în larg semicerc, ca un giuvaer, creasta Pietrii Craiului. Ceva mai la est, Bucegii înalță o lume întreagă de piscuri și planuri albe. Iar între cele două masive se resfiră, pierdute, culmi îndepărtate către munții Buzăului. După un urcuș nu prea greu ajungi în vîrful teșit al Cățunului (2 200 m alt.) și mai departe către vîrful propriu-zis al Iezerului (2 463 m alt). De aici, priveliștea este uimitoare : întregul lanț al munților Făgăraș îți stă înainte. Zăpada le dă un relief aproape ireal. Vîrful Urlei, al Bândii (2 540 m alt.) te atrag parcă să-i atingi cu mîna. Trapezul curios al Viștei cu Moldoveanul apare ca sculptat în gheață, și mai departe, peste un șir nesfîrșit de vîrfuri care împung cerul, ghicești ascuțimea semeață a Vînătoarei lui Buteanu și a Negoiului. Sub ele, către apus, se pitesc scăzuți, munții Ghițu și Frunți. Spre novd-est dincolo de creasta Pietrii Craiului, care acum apare primind în

mijlocul ei ca un pinten prelungirea lanțului Făgărașului, în Tănașul Mare și Tămășelul, apar sfioși Postăvarul și Piatra Mare, Bucegii și Leaota se desfășoară spre răsărit în toată splendoarea lor. Adăugați la toate aceste minuni bucuria coborîrii pe schiuri, și sîntem convinși că veți aborda apoi, drumul spre Păpușa, tot atît de frumos și pasionant...

În acest succint periplu montan nu am putut cuprinde toate locurile și posibilitățile de practicare a schiului. Ele sînt, fără îndoială, mult mai numeroase. Îl încheiem cu sentimentul de mîndrie și dragoste nețărmurită față de patria noastră. Încotro ne vom îndrepta pașii, cititorule, iama ?

Se poate schia și pe zăpadă artificiala,
pe iarba, pe plastic sau pe... apa

În absența zăpezii, adevărații îndrăgostiți de schi nu pot rămîne inactivi. Cei care se ocupă de industria turismului, a petrecerii timpului liber (,,loisir-ului) sau de pregătirea pentru înalta performanță au găsit soluții corespunzătoare. Una din acestea este fabricarea de zăpadă artificială. Ea se realizează cu ajutorul unor mașini care pulverizează, prin presiune, un amestec de apă și de aer la o temperatură sub zero grade. Zăpada realizată este de bună calitate și este folosită frecvent pe pîrtiile de concurs sau pe pantele rezervate școlilor de schi, unde uzura zăpezii este des întîlnită. De fapt multe din concursurile internaționale de schi și chiar întrecerile olimpice au fost salvate de zăpada artificială.

Vara se poate schia și pe iarbă, folosindu-se pantele înierbate. Dacă panta este înclinată și iarba are aspectul unei perii, se pot folosi și schiuri obișnuite. Cel mai frecvent, însă, se utilizează un soi de șenilete sau patine prevăzute cu role. Mișcările pe care le execută schiorul sînt asemănătoare celor de pe zăpadă. Fondiștii folosesc de asemenea schi-rolele (un fel de schiuri prevăzute pe talpă cu role și cu un dispozitiv care frînează mișcarea înapoi, permițînd impulsia specifică înaintării). Ei au posibilitatea de a alerga pe drumuri asfaltate, mijlocul acesta fiind deosebit de eficace în antrenament. Se mai folosesc și covoare

din material plastic. În condițiile amintite, se organizează concursuri de slalom și fond. Amploarea actuală a practicării schiului pe iarbă a dus la constituirea „Federației Internaționale de schi pe iarbă".

Schiul pe suprafață plastică a devenit o practică curentă pentru toate probele schiului. Schiorii alpini, de pildă, au la dispoziție covoare de material plastic așternute pe diferite lungimi de teren mai mult sau mai puțin înclinat. Schiurile și echipamentul utilizat este cel normal. În multe părți ale lumii, chiar în unele orașe care nu au nici o contingență cu muntele, ca Amsterdam, Paris, München etc., sînt amenajate piste simple pe care se predă începătorilor A.B.C.-ul schiului. La unele „mari magazine" din orașele amintite, cumpărătorii își pot proba materialele achiziționate pe covoare de plastic înclinate. Oricum este mult mai simplu și mai puțin costisitor să instalezi o pistă de plastic decît să aduci cu vaporul zăpadă din Norvegia și să improvizezi pe stadionul Wimbledon din Londra o trambulină, așa cum s-au petrecut lucrurile cu ani în urmă...

Cei mai aproape de condițiile de practicare a schiului din timpul iernii sînt săritorii de la trambulină. La ora actuală există foarte multe trambuline cu suprafață de plastic de lungimi diferite, pe care se obțin sărituri pînă la 90 m. Cele mai multe sînt amplasate în R.D.G., Cehoslovacia, R.F.G., Polonia, U.R.S.S., Austria, țări care dețin, dealtfel, supremația în acest sport. Trambulina este cea obișnuită, pe care s-a așternut un covor din fibre plastice, iar schiurile sînt cele normale. Antrenamentul în aceste condiții (practic nu mai există întrerupere în sezonul fără zăpadă), ca și concursurile, asigură o mare eficiență în pregătiri și explică uimitoarele performanțe la care s-a ajuns.

Schiul nautic este o practică mult mai veche, bucurîndu-se și de o excelentă activitate competițională (în calendar figurează și campionate mondiale). Schiorii îl folosesc ca mijloc complementar în pregătire, în toate variantele : slalom, sărituri, acrobații (în funcție de posibilități). Cel mai adesea întîlnim evoluția prin tractarea de către o barcă cu motor, la picioare montîndu-se două sau un mono-schi, schiorul executînd diferite forme de ocoliri, șerpuiri, desprinderi, treceri peste valuri, un întreg arsenal de elemente tehnice asemănătoare celor practicate pe zăpadă.

Pentru a face și mai accesibil schiul nautic, începătorii au la dispoziție instalații mecanice în genul schi-liftului, dispuse la suprafața apei, pe același cablu putînd evolua mai multe persoane. O instalație similară este montată pe lacul Siutghiol de la Mamaia. Și săritorii cu schiurile au găsit în mediul acvatic un mijloc de pregătire. Ei au instalat la marginea bazinelor de înot mini pîrtii de elan (asemănătoare trambulinelor), alunecarea fiind posibilă fie pe plastic, cu schiuri obișnuite, fie pe cărucioare prevăzute cu role (în genul celor folosite în schifuri la canotaj). O asemenea instalație este folosită în pregătirea schiorilor la clubul „Dinamo“ din Brașov. La rîndul lor, acrobații schiului utilizînd aceleași mijloace, execută diferite sărituri acrobatice, asemănătoare celor pe care le efectuează în sezon, perfecționîndu-și stilul. în unele țări alpine se organizează și concursuri mult apreciate de spectatori.

Toate aceste modalități de practicare a schiului, în afară de sezon, contribuie din plin la mai buna pregătire a sportivilor, avînd darul de a-l face și mai cunoscut, și mai accesibil, și mai eficient.

Fig. 78. *Schirole. Fondiste române în antrenamentul specific din perioada fără zăpadă.*

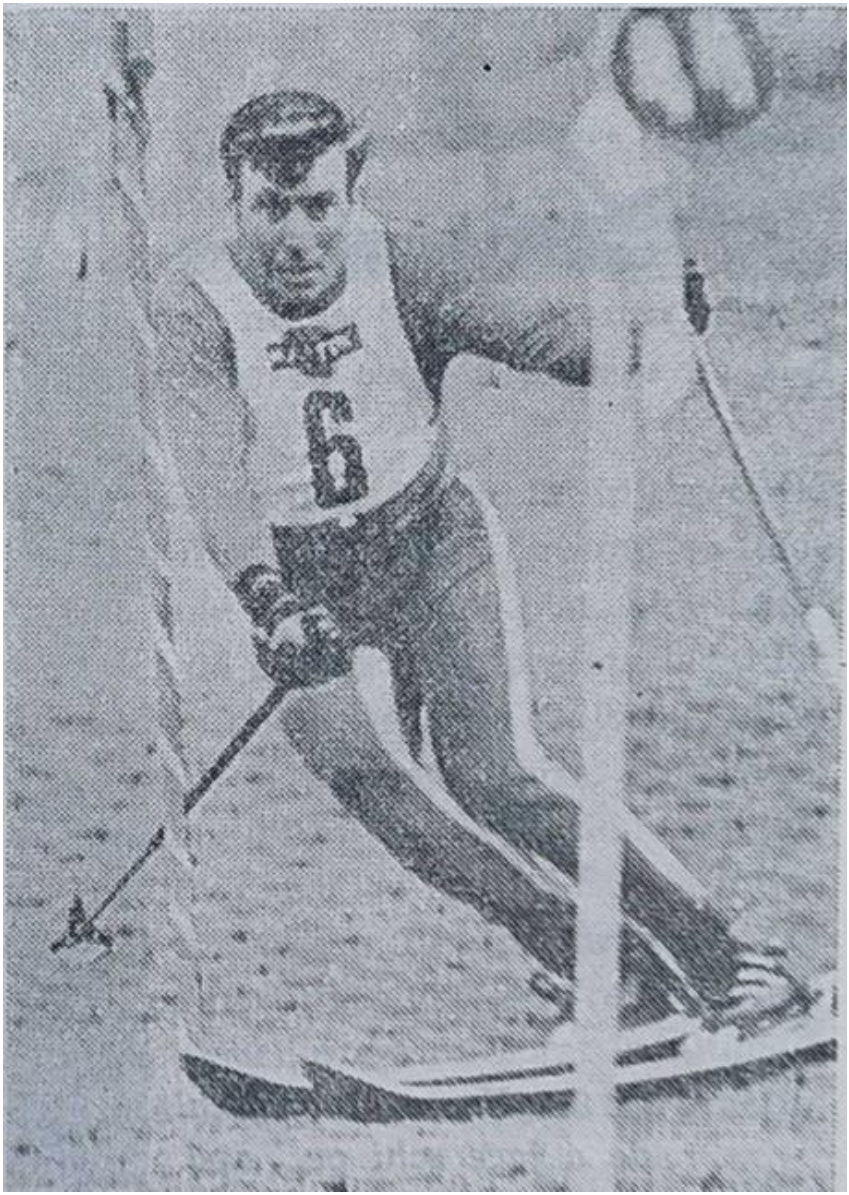

Fig. 79. *Concurs de slalom pe covor de masă plastică.*

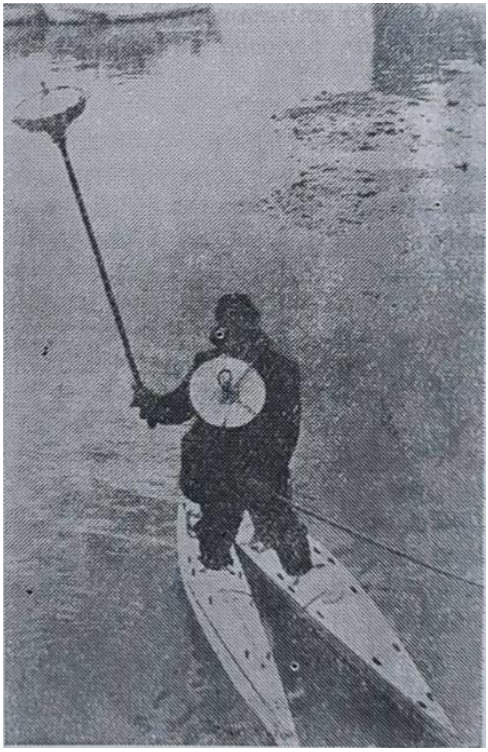

Fig. 81. *Un mod original de a face schi pe... apă.*

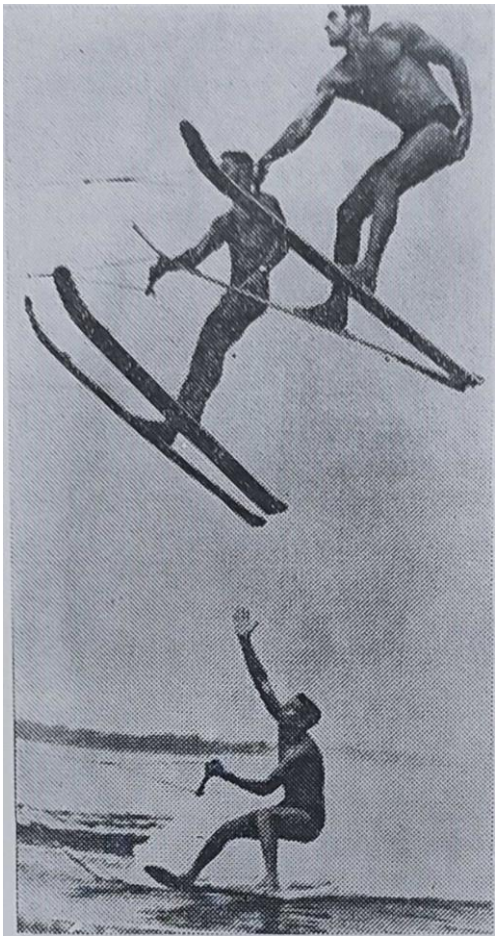

Fig.80 *Schi pe apă*

De la skijöring și moto-schi
la schi-bob, zborul cu „zmeul" și wind-surf

Calul a fost adeseori folosit ca mijloc de stimulare a interesului pentru turismul de iarnă. La munte, plimbările cu săniile trase de cai constituiau un plăcut divertisment și azi, mai pot fi întîlnite, acolo unde zăpada este menținută pe drumuri. La Murren, de pildă, mașinile nu au acces în marea stațiune. Unele stațiuni își fac azi un titlu de reclamă anunțînd plimbări cu sănii trase de cai, iar practica, denumită în Elveția, „tailing parties“ (legarea mai multor sănii trase de cai), este frecventă într-o epocă în care se părea că automobilul a înlocuit, definitiv, orice mijloc de transport arhaic.

La începutul secolului al XX-lea își făcea apariția skijoringul, care însemna o plimbare pe schiuri, tracțiunea fiind asigurată de cal, prin intermediul unor hamuri. Este perioada cînd în Elveția sau în Franța, stațiunile montane se întrec în a inova mijloace de distracție cît mai variate pentru atragerea turiștilor. Și la noi, încă din 1910, se semnalează la Rîmnicu Vîlcea și la Sinaia practicanți ai skijöringului. La Rîmnicu Vîlcea se făceau frumoase excursii la Ocnele Mari, Govora, Olănești, Călimănești sau Budești-Argeș, iar la Sinaia, plimbările se îndreptau spre Opler, Cumpătul, Calea Codrului, Poiana Stînii sau Bușteni. Se spune că și la București, pe „calea călăreților” de la Șosea, au fost văzuți, iarna, schiori și cai. Este de la 'sine înțeles că această plăcere nu și-o puteau oferi decît turiștii avuți.

După o scurtă perioadă, skijöringul se transformă în întrecere la care iau parte schiori și cai pregătiți în mod special. La început se folosesc traseele montane cu profil variat, mai apoi terenul plat, bine bătătorit. Caii obișnuiți sînt înlocuiți cu cei de curse, iar suprafața lacurilor înghețate devine un veritabil hipodrom. Concursurile de skijöring atrag numeroși spectatori, sînt dotate cu premii și se poate paria. La Davos, Arosa, Saint Moritz, Chamonix sau Cortina d’Ampezzo noile hipodromuri de iarnă sînt luate cu asalt de obișnuiții curselor cu cai. La Sinaia întrecerile s-au desfășurat, la început, pe un traseu urmînd drumul spre castelul Peleș și Furnica, iar mai apoi, pe porțiunea de șosea

relativ plată din centrul orașului. Dacă numărul concursurilor s-a micșorat în ultimele decenii, pe alocuri dispărînd, ele încă mai cunosc succes în Elveția, R.F. Germania, Austria și Italia.

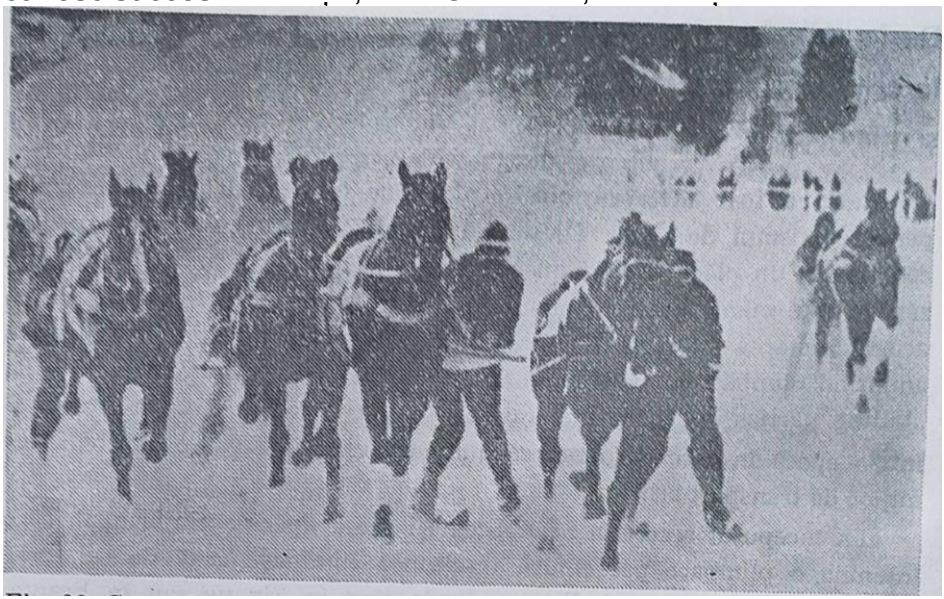

Fig. 82. *Cursă de skijöring la St. Moritz (Elveția).*

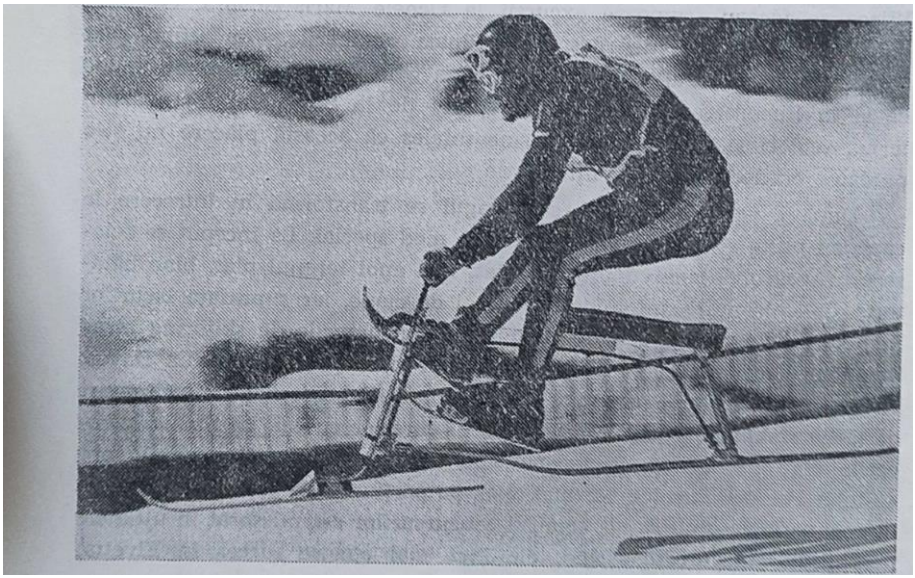

Fig. 83. *Schi-bob.*

După război, motocicleta face concurență calului, organizindu-se concursuri asemănătoare. Skijbringul este înlocuit de moto-schiul, diferența constînd numai în faptul că schiorul este de această dată tractat de motocicleta condusă de un alt sportiv. Viața acestui nou gen de concurs este de scurtă durată, pericolul accidentelor fiind mult mai mare.

Anii trec și pe pîrtiile alpine își face apariția schi-bobul. Numele se dovedește impropriu, fiindcă acest sport nu are nimic comun nici cu schiul și cu atît mai puțin cu bobul. Singura premisă poate fi faptul că individul stă pe o bicicletă, care în loc de roți are tălpici, purtînd la picioare minischiuri. La începutul secolului al XX-lea se naște „monoglisorul“, strămoșul schi-bobului de azi, inventatorul fiind ciclistul austriac Toni Lenhardt. în localitățile montane din Oberlandul Elveției au putut fi întîlnite forme similare, la sfîrșitul secolului al XIX-lea ; și azi mai sînt folosite încă, pe drumurile înghețate, de factorii poștali. Mergînd și mai departe, le vom asemui mai curînd cu drezina, care a cunoscut un mare succes la sfîrșitul secolului al XVIII-lea. Mai mare decît bicicleta! Schi-bobul a fost încercat în concurs pe pîrtiile naturale de sanie, dar s-a dovedit periculos. A trecut apoi pe pantele înzăpezite fără succes. După o perioadă de stagnare, va renaște odată cu apariția mijloacelor mecanice de urcare care deservesc pîrtiile de schi. Prezența pe pantele schiorilor stîmește uimire și... proteste, fiindcă aparatul putea fi mai greu controlat, provocînd accidente printre schiori. Unele stațiuni interzic această practică, dar sînt nevoite să cedeze curînd în fața interesului pe în care-l suscită. Numărul de amatori devine din ce în ce mai mare, obligînd la amenajarea unor spații speciale pentru coborîri. De aici și pînă la concursuri nu a fost decît un pas (se organizează în prezent și campionate mondiale). Fiind accesibil, schi-bobul cunoaște pe zi ce trece o frumoasă dezvoltare, iar uneori constituie un mijloc de atragere spre schi. În localitățile de șes din țările scandinave, întîlnim un soi de trotinetă, ale cărei roți sînt înlocuite cu schiuri, fiind folosită în scopuri utilitare.

Cea mai spectaculoasă inovație în schiul de divertisment este utilizarea unui fel de zmeu de care se agață schiorul pentru a coborî o pantă. Mișcările pe care le execută au o mare grație, iar

senzația de plutire este mult amplificată, mai ales cînd se schiază în zăpadă proaspăt ninsă.

O formă mai evoluată este cea derivînd din ,,Delta-plan". Schiorul decolează de pe o pantă înclinată, pentru a pluti în văzduh asemenea păsărilor. Spectacolul acestor schiori care plutesc peste localități și văi, cînd condițiile atmosferice permit, este fascinant, relevînd potențele omului modern, setea lui de inedit și cutezanța fără margini. Practica este desigur foarte pretențioasă, necesitînd cunoștințe de navigație aeriană și stații de supraveghere. Cum riscul accidentelor este foarte mare, accesibilitatea este limitată.

Wind-surful, întîlnit de obicei pe apă, și-a făcut apariția și pe zăpadă. Instalat pe o planșă asemănătoare unui schi și manevrînd cu dibăcie o velă mobilă, schiorul evoluează liber, executînd frumoase volte pe un teren deschis, puțin înclinat. Alunecarea este posibilă cînd vîntul și curenții de aer sînt bine folosiți. O practică, fără îndoială, deosebit de interesantă, mai ales pe cîmpiile de zăpadă.

Toate aceste aspecte par să aparțină de domeniul extravaganțelor. Noi le-am numi modalități de joc, născute din imaginația și dorința de exteriorizare a omului modern.

O formulă insolită : acrobația pe schiuri

Acrobația pe schiuri a apărut ca un joc, deîndată ce tehnica bine pusă la punct a înlesnit o evoluție liberă și degajată. Dar și ca o consecință a stării pîrtiilor de azi, pline de movile, de șanțuri sau denivelări pe care menținerea în traseu cere o adevărată echilibristică. Poate și ca o reacție față de canoanele și schematismul în care adesea ești obligat să te încadrezi, plecînd de la școala de schi și terminînd cu strictele reglementări ale concursurilor. Nevoia de a ieși din tipare, de a evada din obișnuit, de a exploda pur și simplu, îmbătat de vigoare și libertate, nu are nimic comun cu exchibiționismul, cu riscul gratuit și vînătoarea de senzații tari. Cei care i-au comparat pe acești virtuoși ai zăpezii cu cascadorii au greșit fiindcă ei nu-și pun nici o clipă viața în pericol

și nu-și distrug materialul, pentru a obține un efect spectacular deosebit. Acrobația pe schiuri este dovada măiestriei artistice și a abilității la care a ajuns schiorul de azi, stăpîn pe gesturile și acțiunile sale, din ce în ce mai inventiv și mai puțin conformist.

De la cochetăria cu zăpada și denivelările în acompaniament muzical, care aduce mai degrabă cu un balet pe schiuri, la ghidușiile care înseamnă foc de artificii și joc de confetti cu pulberea de stele stîrnită de bătaia schiurilor cu zăpada, pînă la cascada de figuri și salturi acrobatice, veritabilă școală a disciplinei și controlului riguros acceptate, a concentrării împinsă la extrem, dar și a spontaneității și fanteziei, atributele dintotdeauna ale artei. Curajul acestor virtuoși nu exclude prudența, vigoarea nu anulează grația iar libertatea de expresie cîtuși de puțin coregrafia gestului precis înscris pe traiectoria zborului.

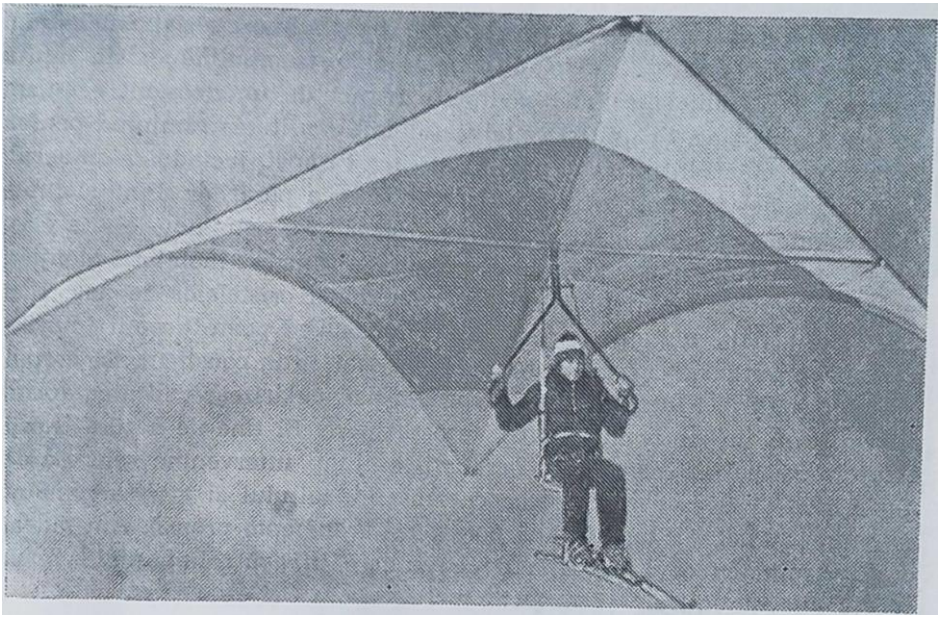

Fig. 84. *Zborul cu zmeul (Deltaplan).*

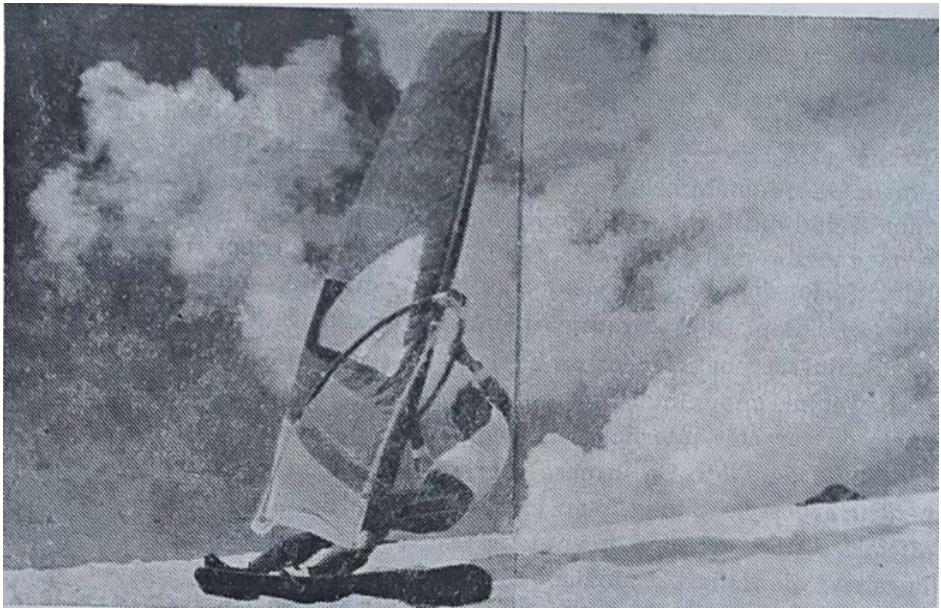

Fig. 85. *„Wind-surf“*.

Acrobația de concurs se practică pe trambuline special amenajate. Între acești sportivi și săritorii în apă de la trambulină există multă asemănare. Și unii și ceilalți săvîrșesc un act de un deosebit estetism și stăpînire de sine. Și unii și ceilalți sfidează gravitatea rămînînd pentru o clipă suspendați între cer și pămînt, pentru ca apoi, jucîndu-se cu aerul, frumusețea gesticii umane să rivalizeze cu cea a păsărilor. Pînă și lupta cu elementele primare îi apropie, unora sau altora opunîndu-li-se același mediu apa, transformată sezonier de natură în zăpadă : înotătorii plonjînd în lichid, acrobații schiului aterizînd pe covorul cristalelor de nea. Nici unii, nici ceilalți nu ignoră pericolul. El există și poate deveni iminent numai în măsura în care actul săvîrșit este mai puțin conștient, iar corpul lipsit de control. Poate un singur aspect îi particularizează, fără ca acesta să constituie Un motiv în plus de

autoapreciere. El ține de natura trăirii actului sportiv în sine, pentru acrobații schiului intervenind senzația de alunecare și viteza care însoțesc declanșarea saltului și aterizarea. Sînt convins, însă, că săritorii în apă pot aduce argumente proprii. Am putea, oare, asemui cu ceva senzația de cufundare în apă ? Imposibil ! Două sporturi bogate în trăiri și sensuri...

Primele manifestări ale schiului acrobatic sînt semnalate în jurul anului 1920, la inițiativa lui Fritz Reul. Ele au făcut multă vîlvă în S.U.A., apoi au pătruns și în Europa precedate de reputația unor țicneli. De vină au fost și filmele care au circulat, care scoteau în evidență exhibițiile adesea clovnești realizate de schiori dezlănțuiți sub impulsul unei muzici sincopate la maximum. În 1960, în S.U.A. se instituie primul circ al schiului acrobatic sub conducerea foștilor campioni de schi alpin Stein Eriksen și Roger Staub. Unul din promotorii schiului acrobatic în Europa a fost elvețianul Artur Fiirrer care, după 1960, organizează o sumedenie de manifestări cu caracter sportiv, spectaculosul demonstra țiilor făcînd mulți prozeliți. Pe măsura evoluției, schiul acrobatic se divide în cîteva subramuri, cum ar fi : baletul pe schiuri, coborîri în teren denivelat („Hot-dog“ și ,,Mogski“) sărituri diferite, monoschiul (ambele picioare sînt plasate pe o mică platformă fixată rigid pe un singur schi).

Schiul acrobatic încearcă să iasă de sub incidența divertismentului și show-ului, impunîndu-se pe plan sportiv prin organizarea de concursuri, unele cu caracter internațional (campionate europene și mondiale), nerecunoscute de F.I.S. Ca urmare a creării în cadrul F.I.S. a unui Comitet pentru Freestyle Skiing, s-au creat premisele desfășurării unor activități oficiale. Astfel, începînd cu anul 1984 se vor organiza campionate mondiale la categoriile seniori și juniori.

În Europa, în Franța, Elveția, Italia, R.F.G., Austria, schiul acrobatic începe să fie introdus în școlile de schi care se ocupă de instruirea copiilor și adulților. În S.U.A. acrobația face obiectul unei practici care include copiii de la vîrsta de 12 ani și ale căror realizări sînt de-a dreptul uimitoare. Nu-i greu de prevăzut la ce nivel extraordinar vor ajunge după 10 ani de antrenament. în Suedia și Canada copiii se deprind mai întîi cu „baletul pe schi",

Fig.86 Schi acrobatic

apoi trec progresiv la acrobații simple. Cum era și firesc, marile stațiuni pentru sporturile de iarnă din Europa s-au arătat foarte receptive la noua formă de manifestare a schiului, care atrăgea numeroși amatori și spectatori, organizînd cursuri de învățare a schiului acrobatic. Multe din spectacole și concursurile de schi acrobatic au fost preluate de societățile de televiziune, contribuind, la rîndul lor, lu pro paganda acestui sport, care, deși tînăr, cunoaște o dezvoltare considerabilă, poate mai mare decît a zborului liber cu deltaplanul sau cu alte mijloace auxiliare, încă suficient de periculos.

Și la noi, la Poiana Brașov, Predeal, Păltiniș sau Sinaia încep să apară evoluții acrobatice, realizate de monitorii de schi sau schiorii care posedă un nivel ridicat al tehnicii, cu ocazia unor „serbări ale zăpezii" sau demonstrații. Ce alte surprize ne rezervă viitorul ?

Bucuria jocului. Schiul artistic, jocurile pe schiuri și serbările zăpezii

A schia înseamnă a te juca. Dacă peritru copii jocul este specific vîrstei, pentru adulți înseamnă o reîntoarcere sau o redescoperire a lumii copiilor cu neasemuitele ei bucurii.

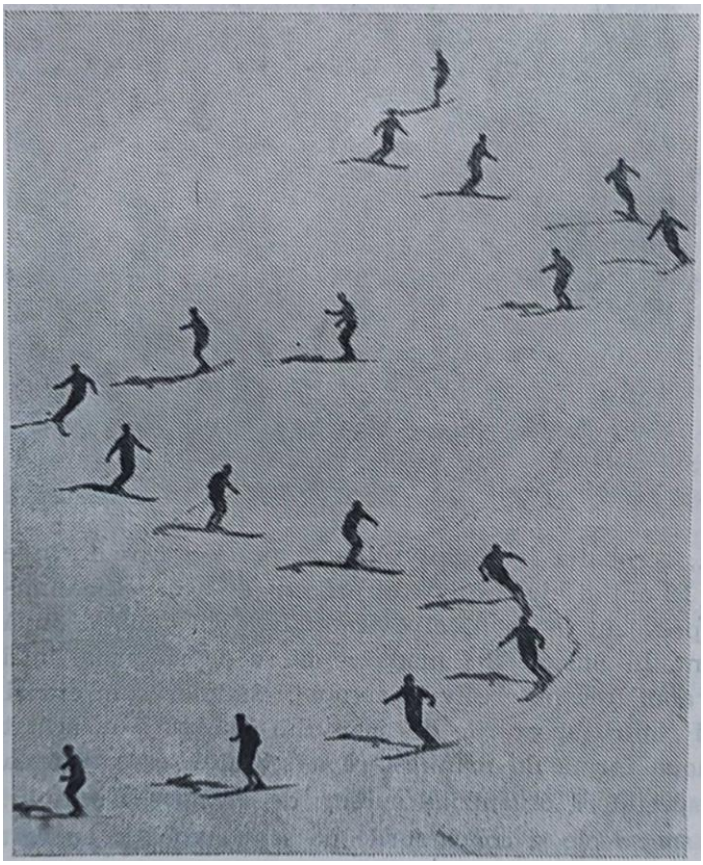

Fig.87
Demostrație de schi artistic în grup

Schiul artistic este o modalitate de expresie a acestui joc. Privit din alt unghi, el poate fi transpunerea plastică pe zăpadă a unei idei care angrenează perechi, formații, grupuri de schiori subordonate aceleași partituri. Ca și în balet, patinajul artistic, gimnastica ritmică sau înotul artistic, efectul obținut este o mare bucurie estetică. în schiul artistic, obișnuita scenă a unei săli de spectacole, patinoarul sau piscina sînt înlocuite cu cadrul naturii, a cărei grandoare nu are nevoie de nici un decor sau artificiu scenografic. Evoluția schiorilor în grup are fluiditate, se amplifică, derulîndu-se și integrîndu-se perfect în măreția peisajului. Ritmul, coordonarea și precizia execuțiilor lasă impresia unei mari orchestre aflată în mișcare, purtată ea însăși pe aripile muzicii, dirijată de undeva din eter de o mînă nevăzută. Schiul devine arcuș, zăpada strunele, iar expresia mișcării o inspirată partitură, plină de sensibilitate și poezie. Cînd această partitură este interpretată în nocturnă, jocul de lumini al făcliilor purtate de schiori pare un dans în care executanții și-au luat drept parteneri stelele...

Ori de cîte ori o școală de schi *a* vrut să-și dovedească superioritatea, a făcut apel la demonstrațiile de ansamblu ale schiorilor. Este o practică curentă a obișnuitelor manifestări din cadrul congreselor „Interski". O paradă de virtuozitate tehnică de mare ținută artistică, la care își aduc contribuția toate țările participante. Ce păcat că schiul artistic nu face obiectul unor preocupări constante în școlile de schi ale monitorilor. Manifestări care ar putea deveni veritabile spectacole de mișcare, sunet și lumină, contribuind deopotrivă la educația estetică și la popularizarea schiului. La Predeal, Poiana Brașov sau Păltiniș, ale căror pante de schi se află chiar în mijlocul stațiunilor (unele dotate și cu instalații de nocturnă), s-ar putea organiza săptămînal asemenea spectacole care ar fi urmate de carnavaluri pe schi, așa cum am întîlnit adeseori în multe stațiuni din Italia, Franța, Austria sau R.F.G., constituind puncte de mare interes turistic.

Jocurile pe schiuri sînt elemente ajutătoare pentru învățarea mai rapidă a schiului, mai ales la copii. Valoarea lor rezidă în faptul că schiul este receptat global și instinctiv. Lecțiile organizate sub formă de joc sînt deosebit de atractive, iar elementele de întrecere (ștafetele, cursele pe distanțe scurte etc.)

stimulează progresul.

„Serbările zăpezii", organizate și la noi, au fost inițiate ca un mijloc de divertisment. Ele cultivă ideea spectacolului total angrenînd deopotrivă sportivi amatori și privitori. Organizate sub formă de concurs, ele fac apel la o scenografie plină de fantezie, personajele fiind recrutate din lumea basmului, a animalelor sau a fabulosului sportiv. Demonstrațiile de schi artistic, acrobațiile pe

Fig.88 *Jocuri pe schiuri*

schi, cursele de si slalom paralel, ștafetele cu temă, jocurile de cabană, humorul, muzica și poezia se integrează armonios, creind o plăcută atmosferă. Iată, de pildă, modul cum s-au desfășurat ,,Serbările zăpezii", ediția 1981, la Izvorul Mureșului, în organizarea C.C. al U.T.C., prin Biroul de turism pentru tineret, în colaborare cu radioteleviziunea și revistele „Viața Studențească" și „Amfiteatru". Prima zi, „Ziua gheții", a avut ca scenă de desfășurare patinoarul din localitate, unde au defilat sportivii celor șase reprezentative de județe venite aici (Cluj, Sibiu, Suceava, Harghita, Mureș și Brașov), apoi au avut loc întreceri de fotbal

disputate pe gheață între hocheiști care trebuiau să marcheze goluri cu o minge veritabilă de fotbal, dar în minuscule porți de hochei și de baschet — disputat de echipe de fete purtate pe umeri de coechipieri. Seara a fost dedicată muzicii, dansului, cupletelor umoristice. A doua zi, „Ziua zăpezii", în prezența a peste 5 000 de spectatori, au avut loc amuzante și ingenioase probe ca „Natația subacvatică", „Săniuța I.T.B.", „Slalomul lui Ochilă", „Cursa lui Prepeleac" și multe altele reprezentînd atractive parafrazări ale schiului și săniușului. Un supliment plin de gingășie, dar și de virtuozitate l-au dat copiii schiori din Izvorul Mureșului al căror „decan de vîrsta" număra... 7 ani. Revărsarea de tinerețe, voioșie, culoare și cîntec au constituit o adevărată încîntare pentru participanți și telespectatori. Activitatea ni se pare interesantă și de durată, condiția de bază rămînînd varietatea și spontaneitatea spectacolelor.

„Disney-landul schiului" nu este o simpla joaca

Schiul pentru copii începe să intereseze cercuri tot mai largi și, ceea ce este mai îmbucurător, nu numai pe cele din zona de munte. Copiii din București, Paris, Praga, Madrid, Moscova etc., orașe aflate la depărtare de zonele alpine, sînt întîlniți pe pîrtii la sfîrșit de săptămînă sau în vacanțe alături de părinți. Cluburi și școli se ocupă chiar de preșcolari. Se utilizează din ce în ce mai frecvent minischiul și schiul scurt, acordîndu-se mai mult credit schiului instinctiv, observîndu-se tendința de a ieși din canoanele clasice spre un învațămînt dinamic, modern.

Pretutindeni, însă, problema numărul 1 rămîne aceea a mijloacelor și metodelor folosite pentru atragerea cît mai multor copii în practicarea schiului. Pe de o parte, trezirea interesului pentru schi, pe de alta cîștiacelor părinți (din păcate încă foarte mulți) care văd în acest sport intervenind direct sau indirect. Ne vom opri asupra a două aspecte care ni se par esențiale.

Pentru atragerea copiilor, schiul sub formă de joc este în același timp mijloc și metodă. în treacăt fie spus, jocurile pe schi (cele cu caracter acrobatic, dar și cele simple de care am amintit

anterior) sînt folosite chiar de marii performeri. Din păcate, rareori lecțiile copiilor se deosebesc de cele ale adulților, iar cei care le conduc parcă au uitat că, la rîndul lor, au fost copii.

Părinții trebuie să se convingă cu proprii lor ochi că schiul este o activitate care stimulează din plin personalitatea copilului, iar „învățarea" este un proces pedagogic dinamic, interesant, efectuat în condiții de maximă securitate. Cînd televiziunea noastră a prezentat imaginea unui sugar plutind pe apă, bazinele de înot au fost pur și simplu luate cu asalt de părinții care doreau să-și vadă copiii înotînd. Cu patinajul lucrurile sînt aidoma, copiii evoluînd sub ochii părinților. Să mai amintim ce se petrece în prezent în gimnastică sau tenis ?

În Austria, Franța, R.F.G., Elveția etc. sînt amenajate terenuri speciale destinate copiilor pe care aceștia evoluează liber, activitatea lor fiind subordonată ideii „să învățăm copiii să schieze instinctiv și amuzîndu-se". Cel care a pus bazele unui asemenea sistem de învățare, la Kitzbuhel, este austriacul Karl Koller, urmat de franțuzoaicele Isabelle Mir și Annie Famose, la Avoriaz.

Școala de la Kitzbuhel este rezervată copiilor de la 4 la 12 ani și a fost supranumită „Disney-landul schiului". Ea folosește un teren ușor denivelat, în care este instalat un parcurs constelat cu figurine de zăpadă și carton inspirate din lumea lui Walt Disney. îndată ce au intrat peteren, copiii salută un cowboy uriaș de carton, trec printre picioarele lui, apoi se strecoară prîntr-un tunel de zăpadă, trăgînd de coada unui elefant care acționează un clopot etc. Traseul este foarte ingenios și atractiv, stimullnd în permanență copiii. Chiar și cei mai fricoși sau timizi sînt molipsiți de ambianța veselă și plăcută care domnește în jur.

Ideea acestei școli pleacă de la constatarea că orice copil nu este dotat numai cu simțul imitației, el posedă, în egală măsură, instinctul natural în care-l determină să reacționeze înaintea neprevăzutului cu o extraordinară precizie a mișcărilor. în locul explicațiilor (unde și cînd să întrebuințeze o anumită mișcare), copilul este pus în situația de a reacționa în funcție de zăpadă și de teren, el singur găsind mijloacele, inventîndu-le. Astfel, pentru a trece o movilă este obligat să meargă într-un tunel dispus pe un dîmb, unde adoptă o poziție joasă ; ca să vireze îi stă la dispoziție

un grupaj de porți etc. Singur va găsi soluția plugului, a pașilor succesivi sau a ocolirii pe urmă largă. La sfîrșitul săptămînii au loc concursuri dotate cu premii.

Ceea ce găsim valoros la această metodă este faptul că toți copiii sînt egali. Nu găsim copii cărora le reușește totul și alții abia tîrîndu-și schiurile. Chiar acela care termină parcursul în plug, cu 10 căzături, este fericit

Fig. 89. *Disney-landul schiului.*

pentru că a izbutit să ajungă la sosire. Stimulat, se va duce din nou la plecare. La următoarea încercare, nu va mai cădea decît de opt ori, iar această certitudine a progresului îi va da încrederea în sine, plăcerea de a schia care, în fond, este cel mai mare cîștig.

Franțuzoaicele Mir și Famose, faimoase campioane ale anilor '70, au mers și mai departe. Cîtuși de puțin mulțumite de a prelua ideea de la Karl Koller „să învățăm că schiem amuzîndu-ne“, ele au amenajat pentru copiii de la 4—14 ani un veritabil complex în care diferitele forme de teren și înclinația se îmbină armonios cu amplasarea unor amenajări speciale din zăpadă sau obstacole. Ce urmăresc ? În primul rînd solicitarea mai

intensivă a copiilor, știut fiind că în învățămîntul tradițional timpul efectiv de lucru — deci de alunecare pe schiuri —, al copilului este redus, el fiind obligat să aștepte aliniat explicațiile instructorului, evoluția colegilor etc. în concepția noii școli copiii schiază împreună, fără încetare, noul fiind mereu prezent prin variația jocurilor, care contribuie astfel la stimularea interesului pentru schi. Toate exercițiile practicate sub formă de joc, sînt clasate în trei categorii : exerciții care permit corectarea unei poziții ; exerciții care determină un comportament (spre exemplu prezența dîmburilor care obligă elevul să îndoaie genunchii) și exerciții (foarte important) care au ca scop educarea percepției pe care o are copilul de la teren, zăpadă etc. Ambele metode prezentate au dat rezultate excelente, deși nu puțini sînt aceia care le consideră o pierdere de timp în calea accelerării procesului obținerii măiestriei sportive. În goana după rezultate imediate instructorii neglijează motricitatea generală a copilului, asigurarea unui profil multilateral, crearea bazei tehnicii, eșuînd într-o specializare îngustă. Se uită adeseori că nu toți copiii au posibilități pentru a deveni mari campioni, pierzîndu-i pe drum. Schiul sub formă de joc, nu este o simplă joacă. El înseamnă în același timp mijloc și metodă, fiind o activitate atractivă, dinamică permițînd obținerea unor rezultate bune în procesul de instruire.

Virtuțile schiului aplicativ

Activitățile cu caracter aplicativ sînt multiple. Ele pot fi întîlnite în cadrul lecțiilor de schi, indiferent de nivelul cursanților, cu prilejul taberelor din vacanțe sau a excursiilor de scurtă durată ; crosuri pe schiuri pe trasee variate, treceri de obstacole naturale, coborîrea unor trasee la prima vedere sau în pădure, aplicații pe timp de noapte, în cursul cărora rezolvarea unor sarcini creează o deosebită emulație etc. Spațiul de mișcare este extins, terenul creează surprize la tot pasul, zăpada este variată, iar obstacolele întîlnite solicită abilitatea, decizia și rezistența, cunoștințe deorientare, de folosire a materialului și intr-ajutorarea. Cu alte

cuvinte, schiul aplicativ are un profund caracter cducativ-formativ.

Multe din activitățile aplicative pe schi destinate copiilor se desfășoară și sub formă de întreceri, sporind atractivitatea lor. Am putea cita acțiunile intitulate „Avalanșa", „Șoimii Bîrsei", „Săgeata zăpezii" și „Schiul zburător" etc. „Șoimii Bîrsei", de pildă, cuprinde o combinație de probe deosebit de interesante și de dinamice (slalom în manșe paralele, orientare turistică pe schiuri cu harta și busola, tragerea la țintă cu arma cu aer comprimat în baloane, o ștafetă combinată de schi alpin și de fond). „Săgeata zăpezii" include parcurgerea unui traseu turistic în etape, iar „Schiul zburător" mersul pe schiuri și tragerea la țintă cu arma cu aer comprimat, o probă de echilibru, trecerea unor obstacole naturale și escaladarea unui teren abrupt, concursuri de schi alpin și de fond. Toate aceste forme de practicare a schiului aplicativ se bucură de o mare participare în rîndul copiilor, contribuind din plin la întregirea personalității lor.

Schiul aplicativ se adresează deopotrivă tinerilor și adulților, forma cea mai cunoscuta de activitate fiind „orientarea pe schiuri". Ea este o ramură sportivă relativ nouă pentru noi, deși a „debutat" în țările nordice încă de la începutul acestui secol. După organizarea unor concursuri internaționale, și mai ales a primelor campionate mondiale, orientarea pe schiuri s-a răspîndit fulgerător pînă în Japonia, Noua Zeelandă, Australia Canada și S.U.A. în Europa este practicată, de asemenea, în foarte multe țări, Bulgaria fiind deja organizatoarea unui campionat mondial. La noi în țară orientarea pe schiuri a trezit un deosebit interes în rîndul tineretului, în special după desfășurarea primelor campionate republicane din 1977.

O excursie cu familia, cu clasa, cu un grup de prieteni, avînd în mînă o hartă și o busolă, este forma cea mai simplă de. orientare pe schiuri, oferind tuturor amatorilor posibilitatea de a practica acest sport asemănător orientării turistice de vară, fiindcă se desfășoară pe categorii de vîrstă și sex, diferite ca lungimi, diferențe de nivel și număr de posturi de control ; fiecare participant putîndu-și satisface dorința de mișcare în aer liber, în mijlocul naturii. Componentele orientării sînt : orientarea în teren și schiul de fond. în orientare, pentru alegerea rutelor este

necesară o bogată experiență tehnică, deoarece în secțiuni mai lungi, sportivul este obligat să cuprindă cu o singură privire tridimensională distanța, diferența de nivel cît și posibilitățile oferite de pîrtii. Pentru alergarea pe schiuri se cere sportivilor cunoștințele necesare tehnicii în schiul de fond și calitățile de îndemînare și rezistență, dobîndite prin antrenament. „Pista" de orientare constituie traseul de concurs care nu este materializat în teren decît parțial, prîntr-un număr de posturi de control. Depistarea posturilor de control se face în ordinea indicată, dar pe o rută liber aleasă de către participant, de la post la post. Libertatea în alegerea rutei este esența orientării, deoarece în acest fel se creează probleme tehnice și tactice variate, care pot fi soluționate în diverse feluri, potrivit cunoștințelor, judecatei și temperamentului participantului. Traseul de urmat se aduce la cunoștința participantului prin hartă, fiind însemnate pe ea elementele marcate în teren : plecarea, posturile de control și sosirea. Astfel, harta devine mijlocul principal de orientare. Posturile de control nu sînt scopuri în sine, ci doar mijloace pentru verificarea atingerii lor. în consecință, problemele de orientare nu trebuie să se reducă la găsirea postului, ci la orientarea dintre posturile de control. Lungimea traseelor diferă în funcție de vîrstă și sex. Evaluarea rezultatelor unui concurs are la bază orientarea, adică numărul posturilor de control depistate de participant și timpul realizat. În cadrul unui concurs de orientare pe schiuri, criteriul principal de departajare în clasament îl constituie numărul posturilor de control depistate și apoi timpul realizat. Astfel, între doi participanți cu timp egal, mai bun este cel cu mai multe posturi de control depistate , iar între doi participanți cu număr egal de posturi, cel care a realizat timpul cel mai scurt.

Fiind o activitate simplă, accesibilă și atractivă în rîndul sporturilor de masă cu caracter tehnico-aplicativ, orientarea pe schiuri a reușit să trezească un interes major în rîndul unor categorii largi de amatori.

Poate nu lipsit de interes este să arătăm că pentru acordarea clasificărilor sportive în alpinism sînt organizate acțiuni și norme în care este implicat și schiul, cum ar fi parcurgerea pe schi a unor trasee ca valea lui Carp, valea Cerbului, valea

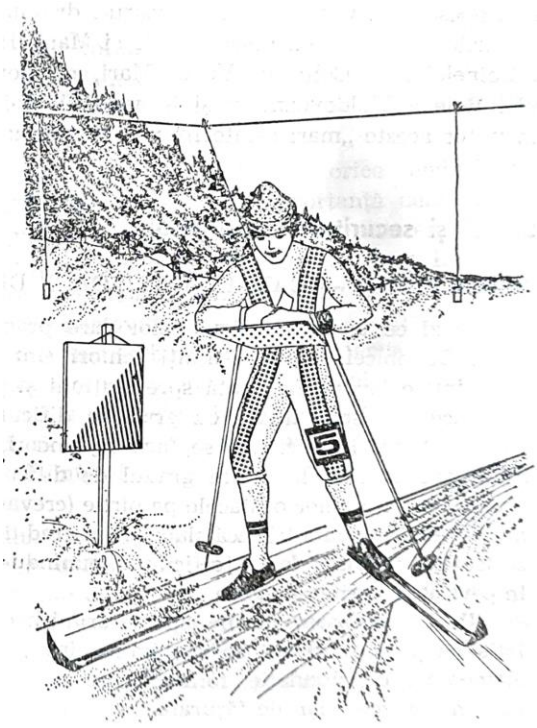

Fig.90 *Orientare pe schiuri*

Sîmbetei valea Doamnei din Făgăraș sau valea Podragul etc. Activitatea de iarnă a alpiniștilor este deosebit de complexă, solicitînd deopotrivă calitățile și cunoștințele unui alpinist și ale unui schior. Să ne amintim că, nu cu mulți ani în urmă, traversarea Carpaților sau numai a unor porțiuni din lanțul carpatin pe timp de iarnă, cu schiurile la picioare, constituia o piatră de încercare nu numai pentru alpiniști, ci și pentru acei temerari îndrăgostiți ai schiului, porniți în grupuri, în veritabile expediții. Cum a fost aceea, extrem de îndrăzneață, din 1939, în munții Făgăraș, ai cărei autori au fost D. Popescu, G. Covaci și I. Cojocaru : drumul din valea Sîmbetei, peste vîrfurile Slăninei, Gălășescului Mic și Mare, Hîrtopului, Ursului, Colțului Gălbinelelor și Colțului Viștei Mari, cu două bivuacuri în căldarea văii Rele a Moldoveanului și în valea Viștei Mari. Sîntem convinși că în viitor aceste „mari călătorii” pe timp de iarnă vor continua.

Schiul și securitatea schiorului

ACCIDENTELE — CAUZE ȘI MIJLOACE DE PREVENIRE.

Pe zi ce trece, numărul celor care practică schiul devine tot mai mare. De obicei, cei mai mulți schiori sînt începători și avansați, iar preferințele lor se îndreaptă spre stațiuni și pîrtii deservite de mijloace mecanice sau spre trasee cu grad de dificultate mic. în general însă, pîrtiile ușoare lipsesc. Așa se face că, uneori, în absența mijloacelor de informare care să le indice gradul de dificultate a unor trasee, starea zăpezii, apariția unor obstacole pe pîrtie (crevase, avalanșe, stînci, bușteni), multe persoane cu o tehnică slabă și un grad de pregătire necorespunzător se trezesc pe pîrtii foarte dificile, expunîndu-se la accidentări și punînd în pericol integritatea altora.

Pe de altă parte, marile aglomerări și haosul care domnește în circulația pe pîrtii la sfîrșit de săptămînă invită la cunoașterea unor reguli elementare de circulație, fără de care pericolul accidentărilor este permanent prezent, iar desfășurarea unei activități organizate de instruire este total compromisă. Iată pentru ce, în toate țările lumii se iau măsuri pentru asigurarea securității celor care practică schiul : confecționarea schiurilor ; legăturile de tip „Securit", indicatoare de circulație, pîrtii bine preparate prin bătătorirea mecanică a zăpezii, puncte sanitare dotate trate cu tot ce este necesar (stații radio, bărci de transport, helicop tere etc.), desfășurarea unei munci educative în rîndul celor care practică schiul, în sensul comportamentului pe o pîrtie devenită, astfel, o arteră de circulație publică. în cîteva stațiuni mai frecventate din Elveția, Franța, Austria se văd agenți de circulație schiori care veghează la o corectă circulație pe pîrtii și împiedică pe cei imprudenți să atenteze la securitatea altora. După cum, o legislație în vigoare își face efectul în cazul producerii unor accidente, vinovății suportînd rigorile legii.

Cu toate eforturile întreprinse și grija pentru prevenirea accidentelor și limitarea consecințelor lor, o parte de risc va exista întotdeauna în practicarea schiului. Accidentele pot fi datorate

unor greșeli tehnice subiective ale practicantului sau ale unor factori obiectivi, care scapă controlului său. O cantare greșită, încălecarea sau agățarea schiurilor (ce antrenează căzături cu șocuri și torsiuni brutale), căderea înainte sau înapoi (consecința unei greșite aprecieri a terenului), apariția unui obstacol înaintea schiorului etc., sînt tot atîtea situații neplăcute care pot avea repercusiuni grave. Este adevărat că, față de ceea ce se petrece în viața obișnuită, schiorul se străduiește conștient să se autocontroleze, mărindu-și atenția.

Schiul, la toate nivelele sale, și practicat în orice condiții, impune o concentrare maximă. Problema capătă o importanță deosebită atunci cînd se lucrează cu copiii, cunoscîndu-se faptul că puterea.lor de concentrare nu se poate menține o perioadă mai lungă de timp. De asemenea, instinctul de conservare este mai puțin dezvoltat la copii, elanul și curajul lor fiind adesea de nestăvilit. Și, totuși, fără a frîna aceste calități, dealtfel indispensabile unui schior, se impune temperarea excesului de zel, mai ales cînd bagajul tehnic și nivelul pregătirii fizice sînt precare. Există și o altă categorie, a începătorilor prudenți, care, din teamă de teren și viteză, preferă să schieze în zăpezi nebătute sau izolat, expunîndu-se la accidentări. Printre factorii care predispun la accidente enumerăm :

1.Lipsa examenului medical prealabil practicării schiului. De pistarea la timp a unor deficiențe anatomo-fiziologice sau chiar de natură psihică —, deficiențe de vedere, o defectuoasă oordonare neuromusculară etc. —, înlătură pericolul pe în care-l constituie prezența acestor deficitari pe pîrtii pentru alții și îi previne asupra riscului pe care și-l asumă schiind. Există și inapți temporar, pentru care schiul constituie un remediu. Ei trebuie îndrumați cu grijă și mai ales strict supravegheați.

2.Carențe ale aparatului locomotor și lipsa controlului muscular. Ținînd seama de solicitarea aparatului locomotor (presiuni, torsiuni, șocuri), natura efortului static și dinamic, viteza, este necesar ca acesta să aibă un suport muscular și ligamentar bine dezvoltat. Inegalitatea de lungime a membrelor inferioare, laxitatea articulară sau alte deficiențe de natură osoasă sau ligamentară pot favoriza accidentele. Pe de altă parte, chiar dacă

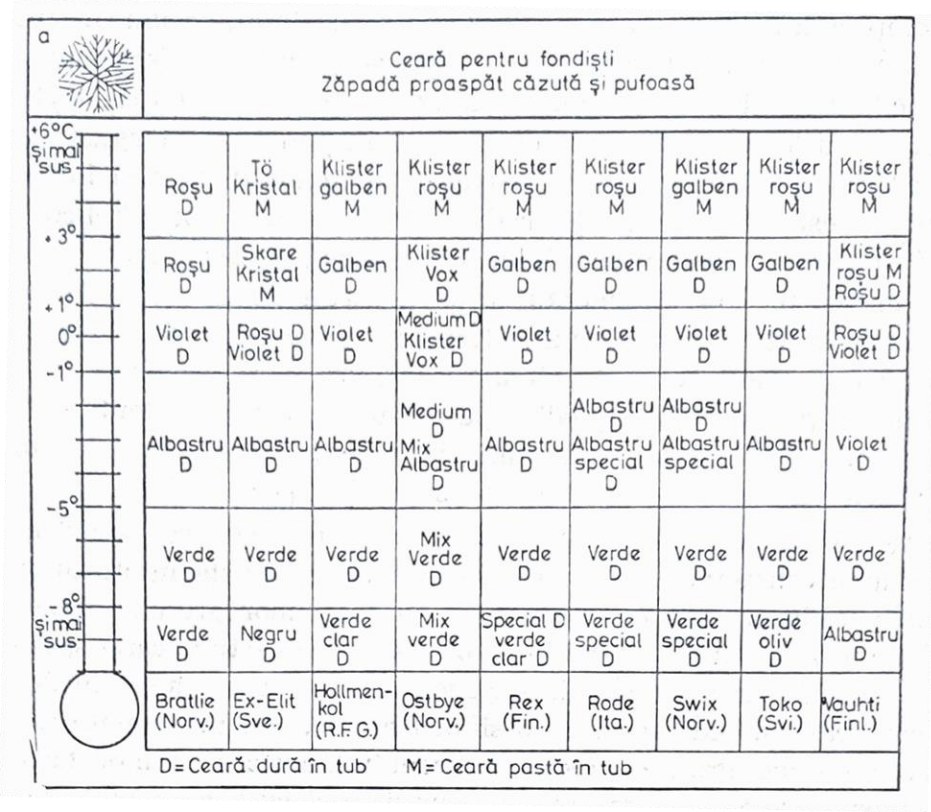

Fig. 91. *Ceruirea schiului în funcție de zăpadă.*

musculatura este bine dezvoltată, schiorul trebuie să aibă un permanent control al contracțiilor musculare, mai ales în cădere, cînd relaxarea totală sau crisparea pot duce la leziuni grave.

3.Slabul nivel al pregătirii fizice generale și lipsa încălzirii înainte de efort. Este recomandabil ca înainte de a schia să se efectueze o porțiune de urcuș pe picioare, fără a se utiliza mijloacele mecanice.

4.Folosirea unui material prost adaptat. Calitatea materialului, lungimea schiurilor, a bețelor, fixarea și reglajul legăturilor, bocancii, întreținerea și ceruirea schiurilor (fig. 91 a, b, c) sînt tot atîtea elemente care nu trebuie neglijate. în condițiile de azi este de neconceput a schia fără legături de tip „securit".

Fig. 91. b.

b

Ceară pentru fondişti
Zăpadă bătută şi granuloasă

+6°C şi mai sus	Klister roşu M	Tömed Tjära M	Klister roşu M	Klister roşu M	Klister roşu M	Klister roşu M	Klister roşu M	Klister roşu M	Klister roşu M
+3°	Roşu D	Skare Kristal M Roşu D	Klister roşu M Roşu D	Mixolin Albastru M	Roşu D	Klister roşu M Roşu D	Roşu D	Roşu D	Klister roşu M Roşu D
+1° 0° -1°	Violet D	Roşu D Violet D	Violet D	Klister Vox D	Violet D	Violet D	Violet D	Violet D	Roşu D Violet D
-2°	Albastru D	Albastru D	Albastru D	Mix Albastru D	Albastru D	Albastru D	Albastru D	Albastru D	Albastru D
-5°	Verde D	Albastru D	Albastru D	Mix Albastru D	Albastru D	Albastru D	Albastru D	Albastru D	Verde D
-8°	Verde D	Negru D	Verde D	Mix Verde D	Verde D	Verde D	Verde D	Verde D	Albastru D
	Bratlie (Norv.)	Ex-Elit (Sve.)	Hollmen-kol (R.F.G.)	Ostbye (Norv.)	Rex (Finl.)	Rode (Ita.)	Swix (Norv.)	Toko (Svi.)	Vauhti (Finl.)

D= Ceară dură în tub M = Ceară pastă în tub

Fig. 91. c.

c

Ceară pentru fondişti
Zăpadă veche înmuiată sau îngheţată

+15°C	Klister roşu M	Tö Kristal M	Klister roşu M Klister argintiu M	Klister galben M	Klister argintiu M (eventual amestecat cu Klister roşu M)	Klister negru M	Klister roşu M	Klister argintiu M Klister roşu M	Klister roşu M
+9° +6°	Klister roşu M	Tö Kristal M	Klister roşu M Klister argintiu M	Mixolin Albastru M	Klister argintiu M Klister violet M	Klister roşu M	Klister roşu M	Klister roşu M	Klister roşu M
0°	Klister roşu M Klister Skare Albastru M	Skare Kristal M	Klister argintiu M Klister Skare Albastru M	Mixolin Albastru M	Klister violet M	Klister violet M	Klister violet M	Klister violet M	Kristal violet M
-5°	Klister Skare Albastru M	Skare Kristal M	Klister Skare Albastru M	Klister Albastru M	Klister Skare Albastru M	Skare Albastru M Skare Albastru special M	Klister Skare Albastru M	Klister Albastru M	Skare Albastru M
-15°	Bratlie (Norv.)	Ex-Elit (Sve.)	Holmen-kol (R.F.G.)	Ostbye (Norv.)	Rex (Finl.)	Rode (Ita.)	Swix (Norv.)	Toko (Svi.)	Vauhti (Finl.)

M = Ceară pastă în tub

Recomandăm începătorilor folosirea schiurilor scurte. Schiul de competiție își are exigențele sale, legăturile, ochelarii și casca de protecție fiind indispensabile.

5.Insuficiența tehnică. Îndemînarea unui schior nu se dezvoltă decît progresiv, odată cu stăpînirea tehnicii și acumulării experienței. îmbogățirea bagajului tehnic și cunoașterea tuturor elementelor legate direct sau indirect de schi mărește coeficientul de securitate personală.

6.Excesul de oboseală. Schiorii care nu știu să se oprească la timp, mărind numărul coborîrilor, amplificînd dificultățile, schiind fără pauze etc., sînt cei mai expuși. O altă categorie o formează începătorii, care datorită încordărilor obosesc foarte repede.

După Bekett Horvath, aproape 50% din accidente aparțin începătorilor. Copiii sînt capabili de un mare volum de lucru. Ei preferă un ritm alert și tensiunea întrecerii, repetată de mai multe ori. De aceea, instructorul trebuie să aibă o mare grijă în dozarea exercițiilor, în alternarea judicioasă a lucrului efectiv cu odihna. în antrenamentul tinerilor competitori gradarea dificultăților, sesizarea la timp a simptomelor oboselii, asigurarea unui regim optim al solicitărilor nervoase se impun de la sine.

Orarul accidentelor este edificator : la sfîrșitul dimineții (10—15%) : între orele 13—15 (30%) ; pentru cei care au neglijat alimentarea în cursul dimineții, în special la sfîrșitul după-amiezii, orele 16—17 (aproape 80%). Un sondaj printre accidentați a scos în relief faptul că cel mai mare număr de accidente se produc fie la începutul sezonului, fie la sfîrșitul lui sau la sfîrșit de săptămînă, cînd pîrtiile sînt foarte aglomerate. Pe timpul taberelor din vacanțele de iarnă și primăvară în prima zi a sosirii, în cea de a patra zi de la sosire (cînd apare fenomenul de oboseală) și în ultima zi, cînd practicantul își supraestimează posibilitățile.

7.Pîrtii necorespunzătoare și zăpezi de proastă calitate. A schia pe pante improvizate în preajma copacilor, pe pîrtii foarte accidentate, cu obstacole mascate, în condiții de proastă vizibilitate, zăpezi abundente, crustă, zăpezi viscolite sau de primăvară la temperaturi ridicate etc., fără a avea deprinderile și cunoștințele necesare constituie un mare pericol.

8.Supraestimarea posibilităților și excesul de viteză.

9.Nerespectarea normelor elementare de circulație pe pîrtii.

ZĂPADA — MATERIE ÎN CONTINUĂ TRANSFORMARE.

Cunoașterea zăpezii, a multiplelor sale transformări, este o obliga ție, nu numai pentru o corectă și eficace ceruire a schiurilor ci, mai ales, pentru a evita efectele negative ale anumitor stări pe care le comportă. Zăpada este o materie care evoluează și se transformă sub influența factorilor meteorologici și mecanici. Cristalele din care se compune sînt de natură hexagonală, prisme și, cel mai adesea, stele cu șase brațe (fig. 92). Aceste cristale se leagă între ele prin minuscule ramificații pentru a forma un fulg. Cînd zăpada cade, are o consistență pufoasă, ne umăratele cristale tasîndu-se, lăsînd între ramificațiile lor particule de aer. Zăpada pudroasă, foarte rece, care cade fără vînt, nu cîntărește mai mult de 30—50 kg pe metru cub. Ajunsă însă pe sol, începe să sufere transformări. Cristalele în formă de stele se schimbă progresiv în granule mai mult sau mai puțin regulate. Această metamorfoză distructivă (fig. 93) determină o tasare a stratului de zăpadă. Dar și în interiorul stratului de zăpadă se petrece o transformare constructivă (circulația aerului datorită diferențelor termice și depozitarea vaporilor de apă care mărește volumul cristalelor). Iată cîteva valori stabilite pe metru cub de zăpadă : zăpadă proaspătă (căzută fără vînt) — de la 30—150 kg/m cub; zăpadă proaspătă (căzută cu vînt) — de la 100—250 kg/m cub : zăpadă granuloasă veche — de la 200—500 kg/m cub ; zăpadă veche înghețată — de la 400—700 kg/m cub. Forța de rezistență a zăpezii variază adesea între 0 și 1,5 kg/m^2.

Adeseori întîlnim în limbajul curent al schiului diferite denumiri date zăpezii, care caracterizează însăși forma și starea lor : zăpezi uscate și reci (pulver, pudroasă) ; zăpezi moi și umede (pap, grea) ; zăpezi înghețate (crustă, gheață, firn) etc. Toate sînt determinate de factorii atomsferici. în funcție de zăpadă diferă și maniera de a schia.

Printre fenomenele determinate de particularitățile mecanice ale straturilor de zăpadă trebuie să acordăm toată atenția avalanșelor, cu atît mai mult cu cît zona alpină a munților

Fig. 92. *Feluri de zăpadă : 1 — plachete ; 2 — stele ; 3 — coloane ; 4 — ace ; 5 — combinații de coloane și plăci (butoni de cămașă) ; 6 — dendrite spațiale ; 7 — agregate neregulate ; 8 — ploaie înghețată ; 9 — măzăriche ; 10 — grindină.*

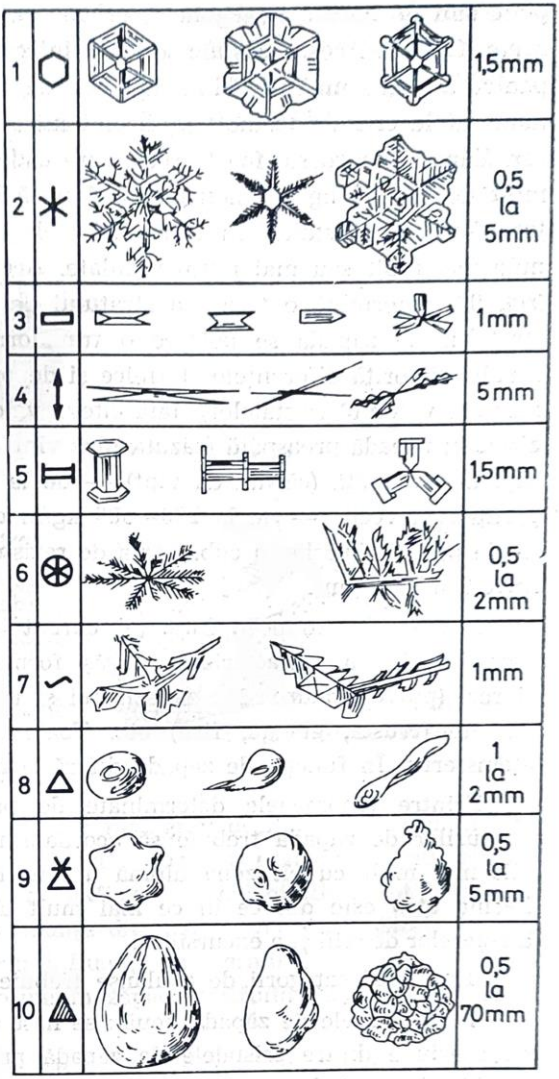

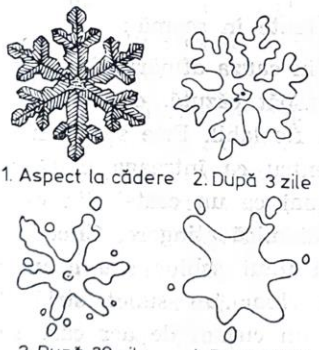

Fig. 93. *Procesul de transformare al unui cristal de zăpadă.*

noștri (Făgăraș, Bucegi, Parîng etc.) este din ce în ce mai mult aleasă ca loc de desfășurare a taberelor de schi și a excursiilor.

Trei mari categorii de avalanșe trebuie luate în seamă :

1.Avalanșele de zăpadă nouă : se nasc din cauza afînării și a lipsei de coeziune dintre cristalele de zăpadă proaspăt căzută, care face ca echilibrul masei de zăpadă încă neașezată să fie labil. Este suficient să strici acest echilibru într-un singur loc, pentru ca întreaga masă să se pună aproape simultan în mișcare, întocmai ca un castel din cărți de joc, al cărui eșafodaj se năruie la cea mai mică atingere. Cîteodată agentul provocator poate fi vîntul, trecerea unui schior sau a unui animal, căderea zăpezii de pe copaci sau chiar un sunet strident (fig. 94 a). Aceste avalanșe sînt însoțite de un curent de aer care se naște prin depresiunea provocată de deplasarea subită a unui volum atît de mare și al cărui efect este mai grav decît al avalanșei în sine. Nu rareori s-au văzut cabane distruse care nu erau în drumul avalanșei, pentru a nu mai aminti de axfisierea accidentaților. Tot în această categorie a" intra și unele avalanșe din zăpadă veche ale cărei tructuri cristaline s-au modificat prin influența temperaturii scăzute. O zăpadă umedă puțind să se transforme în zăpadă prăfuită după cîteva zile de ger năpraznic.

2.Scîndurile de zăpadă : se produc din cauza lipsei de adeziune între două straturi de zăpadă. Astfel vîntul transportă zăpada dîntr-un loc într-altul și o depune în strat gros și compact. Sau o zăpadă nouă căzută peste una veche, care se așază formînd un gol între cele două straturi. Este suficient ca un schior să treacă peste o asemenea scîn- dură, pentru ca ea să se rupă în mii de bucăți, care alunecă una peste alta de-a valma la vale. Grosimea unei scînduri de zăpadă poate fi cîteodată de aproape un metru, în care caz o bucată din cele rupte reprezintă un bloc a cărui forță de strivire este colosală (fig. 94 b, c).

3.Avalanșele de primăvară : se nasc, în general, atunci cînd și noaptea nu mai îngheață și cînd din cauza moinei apa provenită prin topire strică legătura dintre zăpadă și pămînt. întreaga cantitate de zăpadă se prăvălește la vale nemairămînînd în urmă decît pămîntul gol.

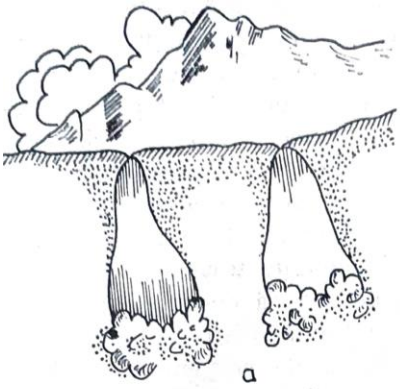

Fig. 94. *Avalanșe :* a — *alunecare de zăpadă ;* b — *avalanșa unei plăci de zăpadă ;* c — *schema producerii unei avalanșe.*

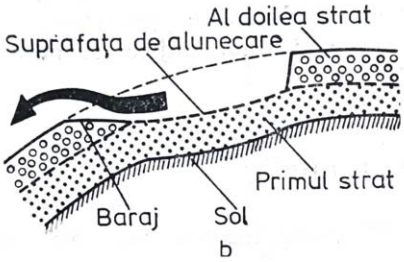

b

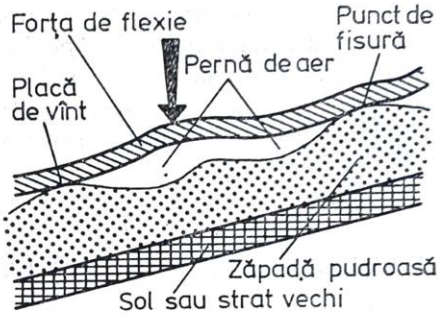

c

Care sînt mijloacele de prevenire ? După o ninsoare abundentă (mai mult de 30 cm) trebuie să avem grijă la traversarea pantelor înclinate și mai ales să nu schiem pe pante care au cornișe în porțiunea superioară. Aceeași prudență la o schimbare bruscă de temperatură (vînt cald, căldură înăbușitoare). La anumite traversări să sfătuim elevii să aibă schiurile depărtate (40—50 cm), să detașeze curelele de siguranță de la schiuri, iar bețele să fie ținute libere în mîini ; bluza de vînt să fie încheiată complet etc. în caz de prindere în avalanșă, mîini, luptînd contra asfixiei ; încercarea de a rămîne la suprafață în poziție verticală (mijloc de sprijin în brațe), dacă corpul nu este acoperit complet; protejarea capului cu brațele pentru a crea un spațiu respirator în caz de acoperire. Prudența în deplasarea pe schiuri, în condițiile mai sus arătate, constituie cel mai sigur mijloc de prevenire a accidentelor.

CODUL ZĂPEZII SI AL SECURITĂȚII ÎN SCHI

Pentru circulația pe pîrtii există un „cod“ intitulat în unele țări „decalogul schiorului”. Iată în ce constă el :

1.Respectarea altei persoane. Orice schior trebuie să se comporte în așa mod încît să nu pună în pericol integritatea altei persoane sau să-i provoace daune.

2.Necesitatea respectării naturii pîrtiei. A schia rapid pe o pîrtie rezervată începătorilor constituie o greșeală, ca și aventurarea schiorului începător pe o pîrtie dificilă.

3.Stăpînirea direcției și a vitezei. Orice schior trebuie să folosească viteza în alunecare și comportamentul adecvat propriei sale capacități fizice și tehnice.

4.Prioritatea schiorului din vale. Schiorul din vale, care nu are posibilitatea de a privi în urmă, are prioritate față de cel din deal, a cărui obligație este de a schimba direcția în așa fel încît să evite o ciocnire.

5.Traversarea și încrucișarea. Schiorul care traversează o pîrtie sau un teren de școală trebuie să se asigure, menținînd controlul vizual spre deal și vale, luîndu-și precauțiunile necesare preîntîmpinării unui accident pentru el și alții.

6.Depășirea. Schiorul poate să efectueze o depășire liberă în deal, vale, stînga, dreapta, atîta timp cit schiorul care depășește ține seama de evoluția schiorului depășit și păstrează o distanță de siguranță suficientă în raport cu el.

7.Staționarea. Schiorul trebuie să evite să se oprească — și numai în cazuri de absolută necesitate — în pasajele obligatorii sau lipsite de vizibilitate. în caz de căzătură, trebuie să degajeze rapid terenul.

8.Urcarea. Urcarea pe schiuri sau cu piciorul trebuie să se facă folosind marginea pîrtiei.

9.Respectarea semnalizatoarelor. Toți schiorii trebuie să respecte semnalizatoarele instalate pe pîrtii (fig. 95).

Fig. 95. *Semnalizatoare pentru pîrtii de schi conform normelor internaționale.*

10.Depășirea. Schiorul poate să efectueze o depășire liberă în deal, vale, stînga, dreapta, atîta timp cit schiorul care depășește ține seama de evoluția schiorului depășit și păstrează o distanță de siguranță suficientă în raport cu el.

11.Staționarea. Schiorul trebuie să evite să se oprească — și numai în cazuri de absolută necesitate — în pasajele obligatorii sau lipsite de vizibilitate. în caz de căzătură, trebuie să degajeze rapid terenul.

12.Urcarea. Urcarea pe schiuri sau cu piciorul trebuie să se facă folosind marginea pîrtiei.

13.Respectarea semnalizatoarelor. Toți schiorii trebuie să respecte semnalizatoarele instalate pe pîrtii (fig. 95).

14. În caz de accident. Orice schior este obligat să dea ajutor în caz de accident și este responsabil dacă din vina sa a provocat accidentul sau pagube materiale altei persoane. Un schior distrat își asumă aceleași riscuri ca un pieton care traversează o mare arteră de circulație fără a urmări circulația și semafoarele.

În majoritatea cazurilor urmările accidentelor și uneori chiar salvarea vieții celui accidentat depind în bună măsură de promptitudinea și competența cu care i se acordă primul ajutor. Cunoașterea măsurilor necesare acordării primului ajutor constituie o datorie elementară a fiecărui educator și schior.

Nu putem încheia aceste rînduri fără să amintim de aportul neprețuit al salvamontiștilor, acei oameni de suflet, gata la orice oră din zi și din noapte, pentru a pomi în acțiunea de salvare, sfidînd adesea pericolul și vitregia timpului. Înființat în 1969, „Salvamontu" reprezintă o organizație aflată sub patronajul Consiliilor populare orășenești și ale Federației române de turism-alpinism, care are filiale în toate zonele montane, echipele de salvare fiind dotate cu cele necesare primului ajutor și transportul accidentatului. Un minuțios program de pregătire stă la baza activității salvamontiștilor din care nu lipsesc instruirile anuale teoretice și practice, contactele cu alte organizații similare din diferite țări sau concursurile în care se probează profesionalismul, abilitatea și rapiditatea acțiunii colective de salvare a unui accidentat. Grupate sub acțiunea „Raliul național al formațiunilor de Salvamont", concursurile se desfășoară pe următoarele probe: 1. Proba de orientare-căutare a accidentatului în teren și în avalanșă. 2. Proba de slalom și acordarea de prim ajutor. 3. Proba de transport și scoaterea accidentatului din traseul alpin. 4. Slalom cu „akja" (targa săniei de salvare) cu și fără accidentat.

Competența, promptitudinea și spiritul de sacrificiu constituie trăsăturile definitorii ale acestor oameni între oameni. De cîte ori acțiunea de salvare încheiată cu bine pentru accidentat a fost plătită cu prețul vieții salvatorului ?

III

Fabulosul sportului

1. Schiul pe marea scenă a „Olimpiadelor albe“

„Dacă însă dorești,
Suflet scump, întrecerile sacre să le lauzi.
Urmărește soarele ; mai puternic ca el
Și mai aprins peste zi un altul
Dintre aștri nu pîlpîie prin pustiul eter...
Tot așa decît lupta de la Olympia ceva mai
puternic nu avem de rostit...”

PINDAR, OLYMPICE,

Originea Jocurilor Olimpice se pierde în negura vremurilor. Unii cercetători ai genezei olimpice afirmă că asemenea întreceri s-au organizat încă acum 4 000 de ani. Fondatorii Jocurilor Olimpice moderne, preluînd ideile generoase ale antichității grecești, le-au îmbogățit cu noi trăsături, conferindu-le mai ales universalitate, prin invitația la o întrecere loială a tinerilor din toate țările, fără nici un fel de discriminare. Transmițînd odată cu flacăra olimpică nobilul mesaj al păcii și armoniei pe tot cuprinsul lumii, armonie pe care o visase, cu milenii în urmă, Platon, vizionarul Greciei antice, Jocurile Olimpice și-au dovedit perenitatea.

Cine ar fi prevăzut sub cerul grec că vor exista vreodată și Jocuri Olimpice de iarnă ? Cu toate că în diferite părți ale lumii existența milenară a unor sporturi ca schiul, patinajul sau sania ar fi justificat aceasta. Au trebuit să treacă 28 de ani de la celebrarea, la Atena, în 1896, a renașterii Jocurilor Antice, pentru ca ideea să prindă viață.

Integrarea schiului, ca dealtfel și a celorlalte sporturi de iarnă, în marea familie olimpică a fost pentru partizanii săi un maraton epuizant, la fiecare pas ivindu-se dificultăți. Lipsa tradiției, echiparea costisitoare a stațiunilor, existența încă în fașă a unor activități competiționale, dar mai ales conservatorismul celor care vedeau în existența unei competiții, de amploarea J.O., de sine stătătoare, pentru sporturile de iarnă o violare a Chartei olimpice — au constituit obstacole greu de trecut. însuși Pierre de

Coubertin a manifestat la început rezervă. El considera doar patinajul artistic demn a figura în programul olimpic, ceea ce, dealtfel, a și acceptat cu prilejul Jocurilor de vară din 1900, de la Paris (ediția a II-a).

Prima acțiune internațională de separare a disciplinelor sportive de iarnă de cele de vară și înființarea unei competiții ample, rezervată sporturilor hibernale, încadrată în mișcarea olimpică, a constituit-o înființarea Jocurilor Nordice, în anul 1900. Ele au fost concepute ca o anexă a Jocurilor Olimpice de vară și s-au organizat tot din patru în patru ani, începînd din 1901 pînă în 1926. Desfășurate în Suedia și cuprinzînd probele schiului nordic, practicate cu preponderență în țările scandinave, Jocurile Nordice au constituit, de fapt, o feudă a acestor state. Așa se explică de ce nordicii, care ar fi trebuit să sprijine instituirea Jocurilor Olimpice de iarnă, nu au făcut-o. Dimpotrivă ! Pentru ei, localitatea Holmenkollen, leagănul schiului nordic, avea semnificația Olympiei grecilor...

Dezvoltarea impetuoasă a schiului în țările alpine, marele interes manifestat pentru probele de coborîre și slalom, nu puteau trece neobservate. Iată pentru ce, începînd cu sesiunea Comitetului Internațional Olimpic de la Budapesta (1911), la fiecare reuniune a C.I.O., dar mai ales la Lausanne (1921), problema instituirii Jocurilor Olimpice de iarnă este pusă cu atîta tărie de italieni, francezi, elvețieni și canadieni, încît, pînă la urmă, se hotărăște ca în toate țările organizatoare ale J.O., acolo unde există posibilități, să se organizeze și competiții de iarnă, puse sub patronajul C.I.O. La Lausanne (unde au fost prezenți și delegați români) se semnează, astfel, actul de naștere al J.O. de iarnă. Prima ediție urma să aibă loc la Chamonix-Franța, în anul 1924, dar nu sub titulatura de Jocuri Olimpice de iarnă, ci de „Săptămîna internațională a sporturilor de iarnă", fără să se atribuie titluri și medalii olimpice. Acest amendament, obținut de suedezi (!) la sesiunea de la Roma din 1923, avea să fie ultimul obstacol în afirmarea deplină a Jocurilor Olimpice de iarnă. Succesul „Săptămînii“ de la Chamonix a convins pe toată lumea. Peste un an, la sesiunea C.I.O. de la Praga, în 1925, se va hotărî instituirea unui ciclu distinct al Jocurilor Olimpice de iarnă, ele precedînd pe cele de vară.

Comentînd evenimentele în lucrarea „Olimpiadele albe“, Victor Bănciulescu arată că în procesul verbal oficial al sesiunii C.I.O. de la Praga nu se specifică în mod special că „Săptămîna internațională a sporturilor de iarnă", din 1924, de la Chamonix, ar fi recunoscută drept prima ediție a J.O. de iarnă. Dar eroarea neîndoielnică a redactorului procesului verbal poate fi ușor corectată datorită faptului că, la aceeași sesiune, baronul elvețian Godefroy de Blonay a anunțat că țara sa își depune candidatura pentru organizarea secundelor Jocuri Olimpice de iarnă din 1928. De atunci, din 1924, așadar, avem paralel Jocuri de vară și Jocuri de iarnă. Condițiile climatice impun chiar ca anul olimpic să înceapă, de fiecare dată, cu ceea ce ziariștii s-au obișnuit să numească „Olimpiada albă“.

În scurta istorie a existenței J.O. de iarnă numărul probelor olimpice a crescut simțitor, schiului de fond și săriturilor de la trambulină (prezente din 1924), adăugîndu-li-se, în 1936, probele alpine (coborîrea și slalomul) și mai apoi biatlonul (în 1960). Femeile sînt admise în întrecerile olimpice de schi în anul 1936, pe parcursul anilor adăugîndu-se și alte probe feminine de fond, sau alpine. Se poate spune că aproape nu există țară cu condiții pentru practicarea schiului, care să nu participe la Jocuri. Pentru a ne da seama de nivelul atins de schi în cadrul unei competiții de talia Jocurilor Olimpice, să dăm cuvîntul fostului președinte al C.I.O., Avery Brundage, care în raportul oficial al J.O. de la Grenoble, din 1968, menționa : „Sute de stațiuni de sporturi de iarnă atrăgătoare, cu toate instalațiile necesare : piste, pîrtii, trambuline etc., au fost amenajate și milioane de practicanți din toate părțile lumii au găsit în sportul de iarnă sănătate și distracție... Opt orașe, organizînd J.O., s-au transformat în centre populare ale sporturilor de iarnă și împrejurimile imediate ale acestor regiuni au înregistrat un mare avantaj.

Jocurile Olimpice de iarnă nu au avut o evoluție lineară și nu au fost scutite de confruntări cu probleme uneori foarte dificile, cum a fost cazul regulii 26 (a amatorismului) din Statutul C.I.O., a cărei strictă aplicare a generat multe controverse, mai ales în lumea schiului. Fiecare ramură sportivă specifică iernii își are farmecul său. Schiul, însă, rămîne vedeta „Olimpiadelor albe“, așa cum atletismul strălucește atît de intens pe firmamentul Jocurilor de vară. Prezența schiului în sînul mișcării olimpice înseamnă nu numai afirmarea viguroasă a unui sport cu rădăcini atît de adînci în istorie și atît de modern, ci și o contribuție importantă spre universalitate. în rîndurile care urmează vom încerca să

surprindem aspectele caracteristice ale fiecărei ediții a Jocurilor Olimpice de iarnă și lumea eroilor săi.

Ediția 1,1924, Chamonix - Jocurile „de probă"

Francezii s-au străduit, și au reușit, să dea acestei prime ediții a Jocurilor strălucirea cuvenită. La acea vreme Chamonixul era cea mai bine echipată stațiune din Franța, atît din punct de vedere hotelier, cît și sportiv. întrecerile au costat destul de mult pentru acea epocă, iar de recuperat s-a recuperat din încasări abia a 17-a parte (situația avea să se repete și la ediția a X-a, Grenoble 1968). Au participat 293 sportivi din 16 țări. Pe scena Chamonixului are loc un veritabil festival nordic. Norvegienii cîștigă nu numai toate probele de schi, dar și toate medaliile (cu excepția uneia de bronz). Norvegianul Thorleif Haug, un schior de 29 de ani, din Christiania, culege cele mai multe medalii : 3 de aur la fond și una de bronz la sărituri speciale, performanță pe care nimeni pînă în zilele noastre nu o va mai atinge (Toni Sailer și J.C. Killy au „doar" 3 de aur). Supranumit „regele schiorilor olimpici", Thorleif Haug este singurul schior căruia, alături de renumitul atlet Paavo Nurmi, i s-a ridicat o statuie încă de pe vremea cînd era în viață. Ea se găsește în apropiere de Oslo, la Kongsberg. La sărituri speciale, norvegianul Thams Tullin deschide era săriturilor aerodinamice, uimind prin zborul său de... 49 m ! La această ediție schiorii români nu participă. Succesul „Săptămînii internaționale a sporturilor de iarnă" a fost unanim apreciat.

Ediția a II-a, 1928, Saint Moritz și capriciile primăverii

Recunoașterea oficială a Jocurilor produce o întreagă efervescență în lumea sporturilor de iarnă. Șapte țări participă pentru prima oară, ridicînd totalurile la 25 țări și 495 sportivi prezenți la întreceri. Totul fusese pregătit pentru o deschidere strălucitoare. Un singur lucru fusese ignorat*, starea vremii la data programării Jocurilor, 11—19 februarie. În ziua deschiderii, încă

de la primele ore, o furtună de zăpadă se dezlănțuie, făcînd imposibilă ridicarea drapelului olimpic. Apoi foehn-ul. acel vînt cald care bate dinspre Italia, face ravagii, spre disperarea organizatorilor: dezgheț și ploaie torențială. Într-o singură zi termometrul urcă de la 0 la 25°C la soare. în ciuda altitudinii (1 850 m) patinoarele au devenit piscine. La 15 februarie nici o probă nu avusese încă loc, la 16 toată lumea se întreba dacă. Jocurile vor mai putea începe. Cu toate acestea, grație marilor eforturi depuse de organizatori, întrecerile încep să-și urmeze cursul. Probele de schi și patinaj au fost cele mai afectate. Astfel, cursa de 50 km fond s-a desfășurat în condiții atît de grele, încît un sfert din concurenți au abandonat epuizați, iar marii favoriți, norvegienii, s-au văzut surclasați de suedezi. Faptul că la probele următoare norvegienii cîștigă 8 din cele 12 medalii dovedește că insuccesul de la 50 km a fost doar un accident. Proba de sărituri a avut și ea un episod dramatic. Datorită zăpezii grele întrecerea a devenit foarte periculoasă, campionul ediției precedente sfîrșind proba la spital. A cîștigat tot un norvegian, Andersen. România este prezentă cu schiori în proba demonstrativă de patrulă militară (Zăgănescu, Rucăreanu, Pascu, Calista), în care se clasează pe locul 8. Ediția a II-a a scos în relief un învățămînt prețios : niciodată Jocurile nu vor mai fi programate atît de tîrziu.

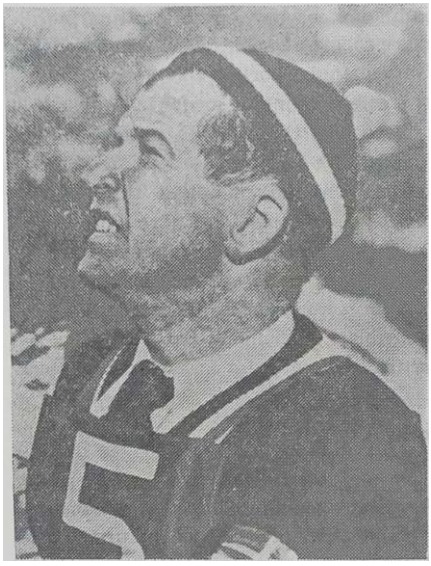

Fig. 96. Birger Ruul (Norvegia) — un campion de excepție, singurul medaliat, din toate timpurile, la J.O. în două ramuri ale schiului (sărituri și coborîre).

Ediția a lii-a, Lake Placid — Apele nu au fost liniștite

Jocurile Olimpice ale anului 1932 au fost organizate de către americani. Cele de vară în sud, la Los Angeles, cele de iarnă, la Lake Placid („Lacul liniștit"), o micuță stațiune situată la 568 m altitudine, la poalele munților Adirondack, de la frontiera cu Canada. Pentru a o face demnă de desfășurarea Jocurilor Olimpice, americanii au investit la Lake Placid 14 milioane dolari. Cine putea bănui marele fiasco financiar care a urmat ?

Pentru europeni traversarea Atlanticului era prea costisitoare. În afara norvegienilor, care au deplasat un lot masiv (77 sportivi), și, în general, a nordicilor, celelalte țări s-au prezentat cu efective foarte reduse. Așa se explică și neparticiparea României cu schiori, în timp ce boberii au fost prezenți grație unei colecte publice.

Absența zăpezii a ținut gazdele în alertă pînă în ultima clipă. În fața amenințării scandinavilor, cu un forfait general, dacă nu se vor crea condiții optime pentru probele de schi, organizatorii s-au văzut nevoiți să aducă zăpada cu trenul. Discuțiile între americani și nordici privind starea zăpezii au continuat, însă, pe toată durata întrecerilor. Și nu au fost singurele. Cele stîrnite de desfășurarea probelor de patinaj viteză au devenit de-a dreptul furtunoase. Întrecerile de schi au fost dominate de suedezi, finlandezi și norvegieni. Dacă la probele nordice norvegienii nu au reușit să cîștige decît combinata, prin veteranul Grottumsbraaten (pentru a doua oară campion olimpic), în schimb la săriturile speciale tînărul Birger Ruud, în vîrstă de 19 ani, a obținut cea mai aplaudată victorie, devenind eroul Jocurilor. Grație stilului și impetuozității sale, Birger Ruud va domina întrecerile de sărituri pînă în 1948. Așadar, la Lake Placid... apele nu au fost tocmai liniștite.

Ediția a IV-a, 1936, Garmisch Partenkirchen — Jocurile Olimpice și paravanul propagandei fasciste

Istoria a dovedit că alegerea unei stațiuni din Germania pentru găzduirea Jocurilor Olimpice din 1936 nu a fost cea mai bună. Instaurarea fascismului, în 1933, nu oferea nici o garanție pentru respectarea spiritului olimpic, ci, dimpotrivă, așa cum s-a văzut mai apoi, Jocurile au fost folosite drept mijloc pentru propaganda hitleristă. Cu tot protestul opiniei publice mondiale (la Paris s-a desfășurat chiar o Conferință pentru apărarea ideilor olimpice, unde delegații mai multor țări au cerut organizarea unei „Olimpiade populare" la Barcelona), Jocurile au avut loc totuși la Garmisch Partenkirchen. 755 de participanți din 28 de țări au luat parte la întreceri, fiind găzduiți în diferite hoteluri din stațiune și nu într-un Sat olimpic. în schimb, fasciștii prevăzuseră imense baracamente pentru cei 45 000 de invitați ai organizației „Forță prin bucurie"...

Pentru prima dată au fost incluse în programul Jocurilor probele alpine, slalomul și coborîrea și tot pentru prima oară femeile și-au făcut debutul în competițiile olimpice de schi, dar medaliile de campioni s-au atribuit doar la combinata alpină. Fondul se mai îmbogățește cu o probă spectaculoasă, ștafeta 4x10 km, iar patrula militară rămîne tot în cadrul probelor de demonstrație. Printre eroii acestor Jocuri se numără și faimosul săritor de la trambulină norvegianul Birger Ruud. Probele de schi fond au fost dominate iarăși de nordici, iar cele alpine au avut în germanii Franz Pfnür și Christl Cranz primii medaliați ai combinatei,deși ei nu au cîștigat decît slalomul. Cu această ocazie s-au remarcat reprezentanții a două școli, austriacă și franceză, care vor face epocă : Gustav Lantschner și Emile Allais. Probele alpine au fost influențate de decizia C.I.O. de a nu admite la întreceri monitorii de schi, pe motivul că sînt... profesioniști. Această hotărîre a declanșat comentarii contradic¬torii cărora li s-a pus capăt abia peste 10 ani. La Garmisch Partenkirchen, România a participat cu o delegație numeroasă (28 de sportivi), din care au făcut parte schiori alpini, fondiști și săritori, dar rezultatele au fost slabe.

După 1936, Jocurile se întrerup pentru 12 ani, din cauza războiului declanșat de fascismul german.

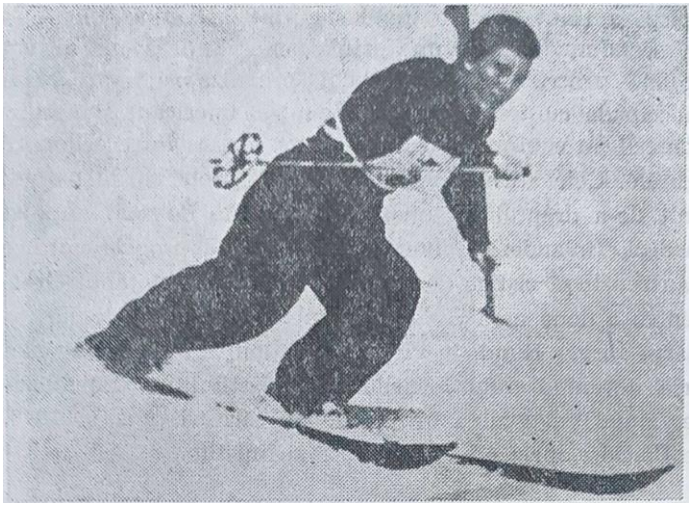

Fig. 97. *Cristl Cranz (Germania) — J.O. (1936) la combinata prima femeie medaliată la alpină.*

Fig. 98. *Henri Oreiller și James Couttet (Franța) — marii campioni ai anului 1948.*

Ediția a V-a, 1948, St. Moritz — Jocurile Păcii

Războiul se terminase. Popoarele își vindecau rănile, un spirit nou de înțelegere și pace se instaura în lume. Și, în 1943, Elveția a putut, în fine, organiza această ediție, a V-a, a „Jocurilor păcii". Pentru a face uitat fastul de paradă de la Garmisch Partenkirchen, St. Moritzul a creat o ambianță plăcută, veselă și optimistă, specifică oamenilor de munte și spiritului olimpic. Străzi decorate cu monumente de gheață, născute din capriciile apei înghețate, aveau să înlocuiască amintirea sumbrelor zvastici, iar clinchetul zglobiu al zurgălăilor săniilor trase de cai, zgomotul avioanelor...

713 sportivi (77 sportive) din 28 de țări au luat startul în întreceri. A fost salutată prezența, pentru prima dată, a chilienilor, islandezilor, sud-coreenilor și libanezilor. în programul olimpic slalomul și coborîrea devin probe de sine stătătoare. Interesantă de semnalat este prezența în cadrul demonstrațiilor, alături de patrula militară, a pentatlonului, compus din următoarele probe : cursă de fond, tir, cursă de coborîre, scrimă și călărie. Schiul alpin își continuă marșul triumfal, devenind sportul cel mai popular. La coborîre bărbați se înregistrează 111 concurenți din 25 țări. Patru țări își manifestă supremația : Franța, prin Henri Oreiller, medaliat cu aur la coborîre și combinată ; Elveția, prin Edy Reinalter — slalom bărbați — și Hedy Schiunegger — coborîre femei; Austria, prin Trude Beiser — combinată femei ; S.U.A., prin Gretchen Fraser — slalomul. Cea mai puternică impresie a lăsat-o francezul Oreiller. Maniera impresionantă a evoluției sale la coborîre (peste 100 km/oră pe o pîrtie extrem de dificilă) anunța o carieră strălucită. Din păcate, abandonînd schiul în favoarea automobilismu lui, el sfîrșește tragic pe pista de asfalt.

Schiul nordic manifestă un oarecare regres, șapte țări absentînd față de ediția precedentă. Suedezii cîștigă toate probele de fond. Marea lor vedetă este Nils Karlsson (legendarul „Mora Nisse“), învingătorul maratonului zăpezii (cursa de 50 km). Combinata este cîștigată, în schimb, spre decepția norvegienilor, de finlandezul Heikki Hasu. Săriturile de la trambulină au un nou

campion în persoana norvegianului Peter Hugsted, dar Birger Ruud, concurînd accidentat, rămîne, în ciuda vîrstei de 37 ani, același magician al zborului.

Pentru prima oară, reprezentanții României participă sub însemnele Republicii la probele alpine și patrula militară. Lipsiți de experiența marilor concursuri, sportivii noștri, deși fac eforturi deosebite, nu reușesc să se claseze decît la mijlocul clasamentelor. Printre ei amintim pe Ion Coliban, Dumitru Sulică, Radu Scîrneci la probele alpine, Ionescu Ștefan, Vlădea Constantin, Crăciun Cornel, Koschilon, ocupanții locului 7 la patrula militară.

Ediția a V-a a J.O. a însemnat un succes deplin, salutar pentru reînnodarea unui fir rupt și întronarea unui spirit de înțelegere și pace în lume;

Ediția a VI-a, 1952, Oslo — Reîntoarcerea la origine

Organizarea J.O. de iarnă în Norvegia, la Oslo, a însemnat o mare sărbătoare pentru Nord, leagănul schiului. Pentru a marca și mai bine această reîntoarcere la origine, torța olimpică nu a fost aprinsă la Olympia...

Primul mare schior norvegian Sondre Norheim era originar, așa cum se spune și despre schi, din Telemark. Organizatorii au hotărît ca torța să fie aprinsă mai întîi în căsuța sa natală, apoi dusă la monumentul sportivului din Morgedal și în continuare purtată, de-a lungul a 220 km, pînă la stadionul Bislet din Oslo, timp de două zile și jumătate, de 94 schiori, ultimii 400 m fiind parcurși de Eigil Nansen, nepotul temerarului explorator polar Fridtjof Nansen. La această sărbătoare a Nordului au participat 732 sportivi (109 sportive) din 30 de țări, printre care și reprezentanții R. F. Germanei și Japoniei. Două noi probe de schi, slalomul uriaș și fond 10 .km pentru femei, completează programul olimpic.

Oslo oferă un cadru unic desfășurării întrecerilor, contribuind la marele succes propagandistic al Jocurilor.

Fig.99 *Zeno Colo (Italia) și Stein Ericksen (Norvegia) – eroii jocurilor din 1952*

Sute de mii de spectatori urmăresc întrecerile, transformînd pîrtiile de fond sau slalom în culoare vii, iar trambulina de la Holmenkollen și stadionul Bislet în uriașe amfiteatre umane, fără precedent în istoria Jocurilor. Organizatorii au depus mari eforturi pentru construirea pîrtiilor și pregătirea lor (zăpada căzută fiind insuficientă). Norvegienii obțin un mare succes în ansamblul întrecerilor : 7 medalii de aur din 22. Probele de schi alpin au însemnat pentru francezi o catastrofă în comparație cu ediția precedentă, și, în același timp, o reechilibrare a valorilor. Italianul Zeno Colo cîștigă coborîrea într-o alură formidabilă față de duritatea traseului, norvegianul Stein Ericksen, slalomul uriaș, iar austriacul Otmar Schneider, slalomul. La fete, americanca Andrea Mead își adjudecă două titluri — slalomul și slalomul uriaș —, în timp ce austriaca Trude Beiser adaugă palmaresului său sportiv (campioană olimpică la combinată în 1948) o nouă medalie de aur la coborîre. Probele nordice cunosc cel mai mare interes. La fond, eroii ediției precedente, suedezii, se dovedesc în regres, ei abia cîștigînd o medalie de bronz, în timp ce finlandezii obțin 3 medalii de aur (fond 10 km femei, 50 km bărbați și ștafeta 4x10 km), iar

norvegienii, combinata nordică și săriturile la trambulină. Se remarcă, în mod deosebit, finlandezul Veikko Hakulinen, un mare performer al anilor care vor urma. La această ediție, reprezentanții României participă la probele alpine și nordice. Rezultatele lor au fost: Cornel Crăciun, locul 19 la combinata nordică, Gh. Olteanu, locul 22 la 50 km și Mihai Bâră, locul 35 la coborîre. La ștafeta 4x10 km locul 10 ocupat de Moise Crăciun, Manole Aldescu, Dumitru Frățilă și Constantin Enache a fost încurajator pentru per spectivele care se deschideau schiorilor de fond din țara noastră.

„Jocurile Nordului" au însemnat atît pentru cele de iarnă de la Oslo, cît și pentru cele de vară de la Helsinki, un mare succes olimpic.

Ediția a VII-a 1956 - „Toate drumurile duc la... Cortina[0]

Cortinei d'Ampezzo i se atribuise organizarea Jocurilor de iarnă din 1944. Războiul însă...

Frumoasa stațiune italiană de la poalele muntelui Tofana, supra numită „regina izolată" a Dolomiților, va datora mult evenimentului pe în care-l găzduiește. Prosperitatea fără precedent a anilor care vor urma este urmarea imensei reclame oferite de primele transmisii televizate și a investițiilor în construcțiile sportive și edilitare, și astăzi o mîndrie a cortinezilor. Ei au pregătit Jocurile cu multă pasiune. De la micile atenții cu care și-au întîmpinat oaspeții (taxiurile au fost înlocuite cu sănii trase de cai, împodobite în culoarea locală, urși deghizați plimbîndu-se jucăuși pe străzi, jocuri de artificii etc.), la ambianța plăcută, specific italiană, și excelentele condiții tehnico-organizatorice oferite desfășurării probelor, totul a fost o reușită. Absența zăpezii, însă, a dat mult de furcă. Situația devenise atît de dramatică, încît a fost necesară transportarea zăpezii cu trenurile și mașinile, intervenția armatei și chiar aducerea unei mașini de fabricat zăpadă din America. Instalată pe un avion, ea a răspîndit pe pîrtii un strat subțire de zăpadă, din păcate și acesta insuficient. în absența zăpezii, dificultatea traseelor a crescut, înregistrîndu-se numeroase accidente (26 la antrenamente, iar la coborîre bărbați,

din primii 25 concurenți, numai 6 au terminat traseul fără căzături). 819 sportivi (132 sportive) din 32 de țări asigură o participare-record. Pentru prima dată sînt prezenți la startul olimpic și sportivi sovietici, ale căror rezultate vor fi excelente (medalii de aur la ștafeta 4x10 km și 10 km femei). în disciplinele nordice programul suferă modificări importante, noile probe fiind 15 km (și nu 18 km) masculin, 15 km (și nu 18 km) în cadrul combinatei nordice, ștafeta 3x5 km feminin.

Schiul alpin va polariza și de această dată interesul general, startul probei de slalom uriaș fiind cel mai populat (95 sportivi din 29 țări). Marea vedetă a întrecerilor a fost austriacul Toni Sailer, care a cîștigat toate probele, obținînd trei medalii de aur. Performanța sa va fi egalată abia în 1968, de J. C. Killy. La femei coborîrea și slalomul sînt adjudecate de elvețiencele Madeleine Berthod și Renee Colliard, iar slalomul uriaș de vestgermana Ossi Reichert. A produs senzație clasarea la slalom pe locul II a japonezului Ch. Igaya și pe locul III a sovieticei Evghenia Sidorova.

Pentru prima oară mitul invincibilității nordice la fond a fost destrămat, sportivii sovietici impunîndu-se cu brio prin Liubov Kozîreva la 10 km, Terentiev, Kolcin, Anikin și Kuzin la ștafetă. Norvegia cîștigă, prin H. Brenden, cursa de 15 km, Finlanda, prin V. Hakulinen pe cea de 30 km, iar Suedia, prin S. Jerenberg, pe aceea de 50 km. Și la sărituri ierarhia prestabilită se schimbă, norvegienii fiind detronați de finlandezul A. Hyvărinen.

Participăm și la această ediție cu schiori alpini (fete și băieți), fondiști (fete și băieți) și săritori. Rezultatele sînt următoarele : N. Pandrea la coborîre, locul 31, Gh. Cristoloveanu la slalom uriaș, locul 37, Magdalena Marotineanu la slalom uriaș, locul 39, iar la fond, Manole Aldescu locul 32.

Ediția cortineză a prilejuit nu numai o nouă ierarhizare a valorilor, ci și un pas înainte pe calea universalizării Jocurilor.

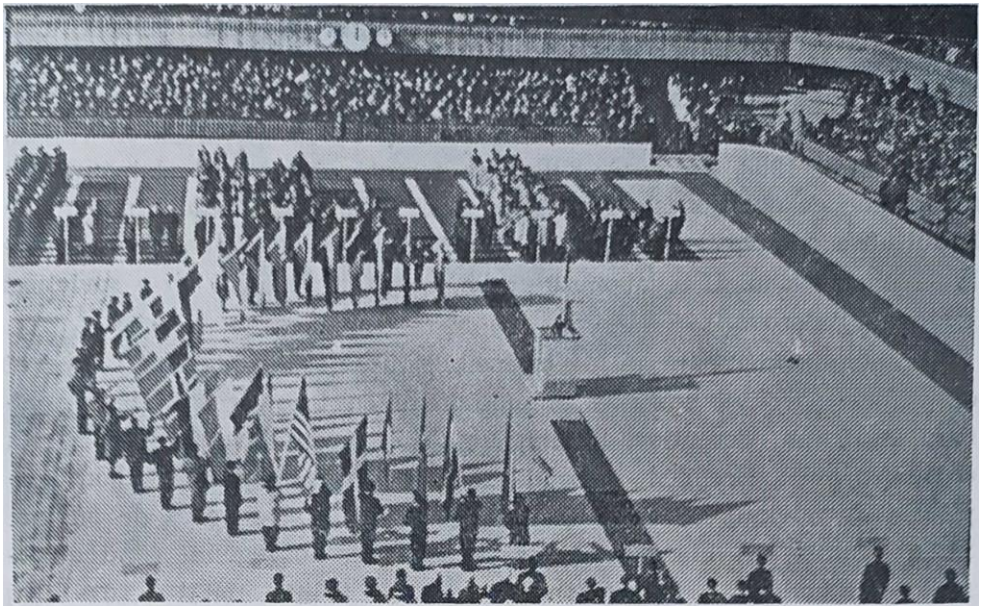

Fig. 100. *Festivitatea de deschidere a Jocurilor Olimpice de iarnă, din 1956, de la Cortina d'Ampezzo (Italia).*

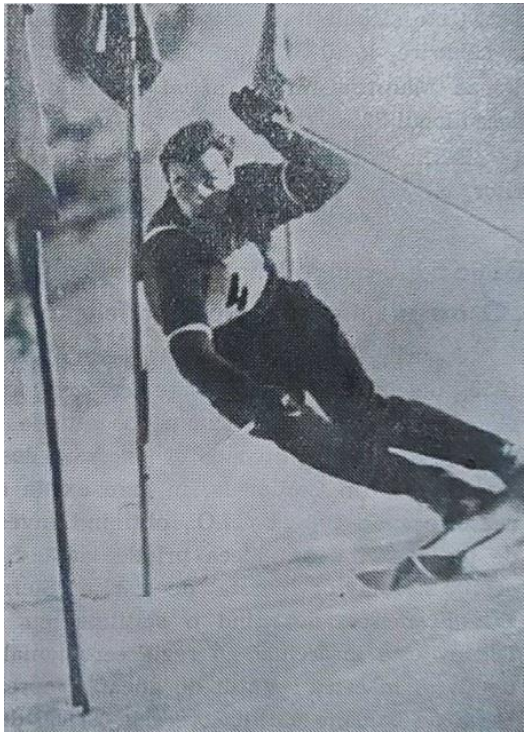

Fig. 101. *Toni Sailer (Austria) — un mare campion al „schiului total".*

Ediția a VIII-a 1960, Squaw Valley — „O experiență temerară, dar fericită"

Jocurile de iarnă din 1960 erau destinate Innsbruck-ului, dar, în 1955, un întreprinzător om de afaceri american debarcă la Paris cu planurile pe cît de îndrăznețe, pe atît de rentabile, ale construirii unei stațiuni cu tot echipamentul necesar desfășurării Jocurilor, undeva, într-o vale din California, în care exista doar o casă. Și, surprinzător, reușește să convingă C.I.O., obținînd învestitura. O aventură ? Cîtuși de puțin! în 6 ani ideea-prinde viață, Squaw Valley (,,Valea indiencei"), situată pe coasta de est a Sierrei Nevada, la 320 km de San Francisco, devenind o stațiune cu frumoase perspective. Walt Disney este însărcinat cu regia ceremonialului olimpic, în care s-a dovedit un maestru : statui de gheață, reprezentînd sporturile iernii, lansarea de baloane multicolore și a 25 000 de porumbei etc. Dar, în febra ultimelor săptămîni, care au precedat deschiderea oficială, flacăra olimpică a fost uitată. Neprimind la timp cele 350 de torțe necesare ștafetei de la Olympia la Atena, Comitetul Olimpic Elen refuză să ofere „focul sacru", nedorind o ceremonie de circumstanță. Organizatorii se văd nevoiți să apeleze la norvegieni, folosind aceeași sursă, ca la ediția din 1952, valea Morgedal din Telemark. La 1 februarie, după un voiaj plin de neprevăzut, odiseea flăcării olimpice lua sfîrșit, Andrea Mead asigurînd ultimul schimb al ștafetei.

665 de sportivi (144 sportive) din 30 de țări iau parte la întreceri. Pentru prima dată este prezent în program biatlonul. Și de această dată sportivii sovietici obțin locul 1 pe națiuni (clasament pe toate disciplinele). în schiul alpin elvețienii marchează un evident progres, cîștigînd slalomul uriaș atît la bărbați, cît și la femei prin Roger Staub și Yvonne Rüegg, în celelalte probe învingîncl francezul Jean Vuarnet și vestgermana Heidi Biebl, la coborîre, iar la slalom austriacul Ernst Hinterseer și canadianca Ann Heggveit. Probele nordice au fost foarte disputate. Surprizele s-au ținut lanț. în probele clasice finlandezii cîștigă maratonul zăpezii prin Kalevi Hämälainen și ambele ștafete, în timp ce norvegienii învinq, la 15 km, prin Brusveen

Fig. 102 *Heidi Biebl (RFG) – campioană olimpică, în 1960, la coborîre*

Fig. 103 *Veiko Hakulinen (Finlanda) – un mare campion al schiului de fond.*

Hakon, suedezii, la 30 km, prin Sixten Jerenberg și sovieticii, la 10 km femei, prin Maria Gusakova. Marea vedetă a curselor de fond este Veikko Hakulinen, care prin victoria de la ștafetă obține timp de trei Olimpiade consecutiv cîte o medalie de aur. Surpriza cea mare se produce la combinata nordică și sărituri, probe adjudecate de Thoma Georg {R.F.G.) și Helmut Recknagel (R.D.G.). Primul biatlon este cîștigat de suedezul K. Lestander. La această ediție reprezentanții noștri nu participă.

Organizarea Jocurilor de iarnă de la Squaw Valley a dovedit că sportul trebuie încurajat prin toate mijloacele posibile. Nașterea acestei ștațiuni a însemnat o poartă larg deschisă tineretului spre un vast cîmp de afirmare.

Ediția a IX-a, 1964, Innsbruck —Jocurile populare

Austria, țară alpină cu frumoase tradiții în istoria sporturilor de iarnă, a binemeritat organizarea ediției a IX-a. în 1964, Innsbruck-ul bate 3 recorduri : de participare, de public și organizatoric. 933 de concurenți (225 concurente) din 37 de țări au luat startul. în program apar două noi probe : 5 km femei și săriturile de la trambulina de 90 m. Peste 400 000 de spectatori, mai mulți ca la Oslo, milioane de telespectatori, o organizare perfectă din toate punctele de vedere, nici o contestație. Fără îndoială, un bilanț excelent al unor Jocuri pe drept cuvînt denumite „populare".

Și de această dată zăpada a fost puțină, organizatorii văzîndu-se nevoiți să o aducă cu coșurile din munți, să prevadă pîrtii de rezervă la mare altitudine. în pas cu timpurile moderne, întrecerile, de o deosebită spectaculozitate, au beneficiat de cele mai rapide pîrtii și mijloace de informare. Ceremonia deschiderii Jocurilor, desfășurată în amfiteatrul de la baza trambulinei mari, a fost impresionantă prin intimitatea cadrului și a atmosferei tiroleze. Schiul alpin, cel mai popular sport în Austria, monopolizează interesul general. Marea rivalitate sportivă austriaco-franceză se termină nedecis : 3—3, fără a se mai înregistra un supercampion

Fig. 104. Festivitatea de deschidere a Jocurilor Olimpice de iarna, din 1964, de la Innsbruck

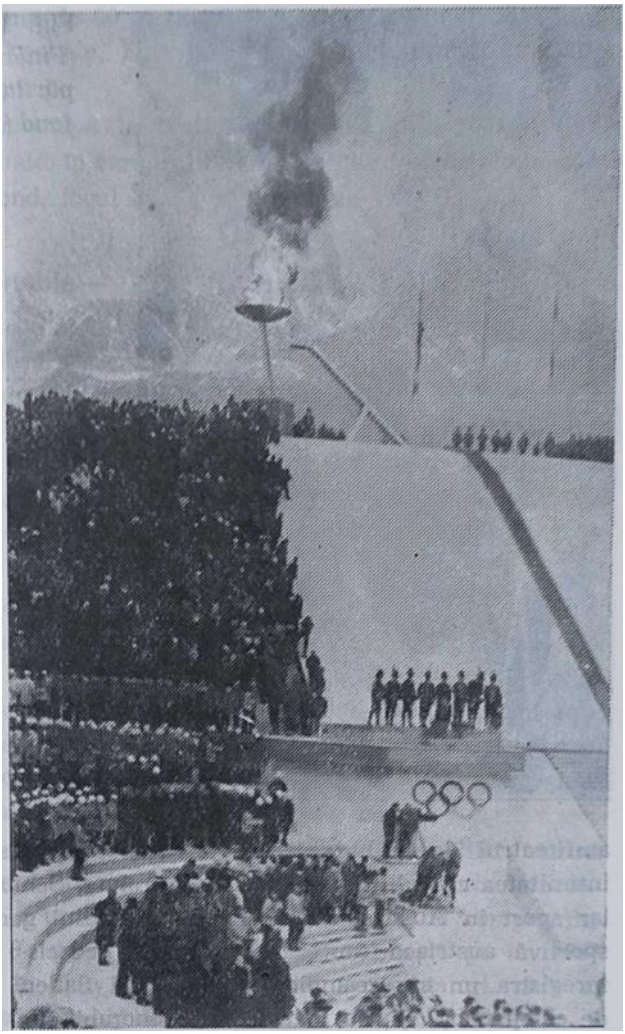

de talia lui Sailer, evident mult regretat de compatrioți. Și, cu toate că iese onorabil din luptă schiului austriac nu-i rămîne decît să recunoască faptul că eternii săi rivali au o echipă care se anunță redutabilă pentru viitor. Marile vedete sînt franceze Christine și Marielle Goitschel, care își împart, în primele două locuri la slalom și slalom uriaș. La probele nordice — bărbați, întrecerile lasă impresia unui concurs de casă... scandinav. Finlandezii cîștigă

probele de 15 și 30 km prin Eero Mäntyranta și săriturile de la trambulina de 70 m prin Veikko Kankkonen, suedezii — 50 km prin Sixten Jerenberg și ștafeta. Norvegienii obțin medalii de aur în proba de combinată nordică (Knutsen Tormod) și la săriturile de la trambulina de 90 m (Engan Toralf). La femei, în schimb sovieticii cîștigă toate probele, Klavdia Boiarskih obținînd un mare succes : trei medalii de aur !

Sportivii români participă la biatlon, ocupînd prin Gh. Vilmoș locul 5 în proba individuală, în care, ratînd un foc, pierde ocazia unei mari performanțe ; la schi fond, locul 39, la 15 km, prin Gh. Bădescu.

Fig. 105. *Eero Mäntyranta (Finlanda) — campion olimpic la proba de 30 km schi fond (1964).*

Ediția a X-a, 1968, Grenoble — Un jubileu grandios

După „ de ani, flacăra sacră arde pentru a doua oară pe pămînt francez, ca o încununare a faptului că tot aici, dar la Chamonix, în 1924, se năștea primele Jocuri Olimpice de iarnă. De această dată la Grenoble, orașul celor trei roze, simbolizînd potențialul și valențele urbei: universitatea, industria, turismul, acolo unde cu 43 de ani înaintea erei noastre au ars focurile de tabără ale lui Cezar.

Niciodată Jocurile nu au fost organizate cu atîta strălucire și eficacitate. Mai mult de 120 miliarde de franci vechi au fost cheltuită pentru toaleta de gală a unui oraș de 250 000 de locuitori, din care 9% au însemnat investiții în echipament sportiv. Grație satelitului Early-Bird și a 65 camere de televiziune, întrecerile s-au desfășurat în fața a peste 600 milioane de telespectatori, ceea ce reprezintă o uriașă propagandă. 37 țări participante, 1 527 concurenți (228 concurente), iată cifre care ilustrează marele avînt al sporturilor de iarnă.

Jocurile debutează cu izbucnirea mai vechiului conflict dintre C.I.O. și Federația Internațională de Schi (F.I.S.) în problema amatorismului, conflict pînă la urmă aplanat printr-o soluție de compromis, dar și cu o festivitate de deschidere fastuoasă, desfășurată pe un stadion construit anume, în fața a peste 100 000 de spectatori, care a depășit prin grandoare orice închipuire.

Pe firmamentul grenoblez au strălucit multe stele: ,,Monsieur-ski“, Jean-Claude Killy, cîștigătorul a 3 medalii de aur în probele alpine, eroul Jocurilor, blonda profesoară Toini Gustafsson — dublă campioană la fond, „Icarii“ moderni Jiri Raska (Cehoslovacia) și Vladimir Belousov (U.R.S.S.), inimosul Franco Nones (Italia), „buturuga mică care răstoarnă carul mare“, omul care a spulberat mitul nordic în fond.

Nancy Greene, supranumită „tigrul canadian", o supercampioană a probelor alpine (o medalie de aur, una de argint, prima la combinată) etc.

Fig. 106. *Afiș simbolic pentru J.O. de vară și iarnă din anul 1968.*

Marii învingători ai Jocurilor au fost norvegienii, deși succesul lor a trecut aproape neobservat în euforia generală stîrnită de performanțele lui Killy și ale colegilor săi. Norvegienii sînt urmați de sovietici și francezi. în cursa de urmărire Killy—Sailer, din schiul alpin, cota de interes este senzațională, iar lupta capătă accente dramatice, mai ales atunci cînd K. Schranz, pcrt-drapelul austriac încearcă, și este foarte aproape de a izbuti, să-i smulgă măcar o probă lui Killy. Între cerea captivează nu numai pe compatrioții mult prea adulatului Jean Claude („Tutoune"), ci întreaga lume sportivă. întrecerile fetelor sînt nu mai puțin pasionante. Franțuzoaicele fac față cu greu asaltului austriac, american și canadian, singură Marielle Goitschel reușind să obțină un titlu. Marele învins al acestor Jocuri, în probele alpine, va rămîne austriacul Karl Schranz, al cărui insucces îi va marca definitiv cariera.

La probele de fond, nordicii revin pe primul plan : Norvegia cîștigă 4 titluri, Suedia 2. Singurele probe care le „scapă" sînt 30 km și combinata, prima adjudecată de italieni, cealaltă de sportivii din R.D.G. Cea mai mare surpriză se produce la sărituri. Ambele probe, altădată o specialitate nordică, revin cehoslovacilor și sovieticilor dovedind că zburători de talent se nasc și pe alte meleaguri. Biatlonul este domeniul unei alte surprize de proporții, un tînăr debutant, norvegia¬nul Solberg Magnar, cîștigînd proba individuală, dar ștafeta va reveni unei formidabile echipe : U.R.S.S.

Sportivii noștri participă la schi alpin și biatlon. Rezultatele obținute sînt următoarele : locul 7 la ștafetă biatlon (Gh. Cimpoia, C. Carabela, N. Bărbășescu, Gh. Vilmoș) ; locul 14 la biatlon, proba individuală, C. Carabela și locul 25 la slalom — D. Cristea.

Cu toate că nu a fost lipsită de unele tensiuni, ediția Grenoble va rămîne în istoria J.O. ca un strălucit jubileu.

Fig. 107. *Nancy Greene (Canada) — campioană olimpică în 1968*

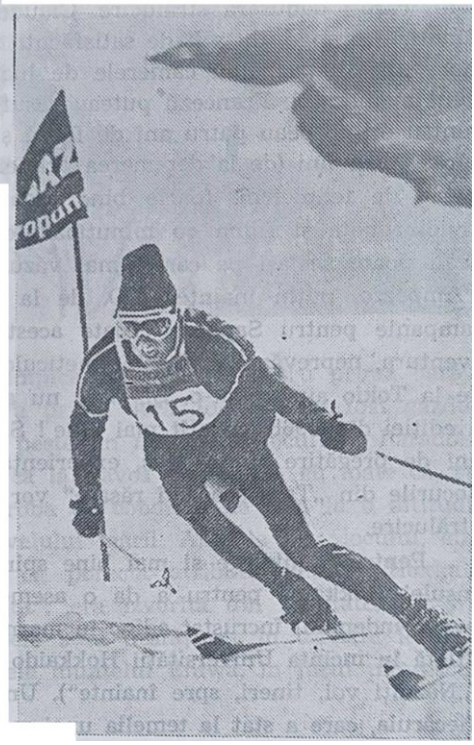

Fig. 108. *Jean-Claude (Franța) — multiplu campion olimpic și mondial, câștigător al „Cupei mondiale"*

Ediția a XI-a, 1972, Sapporo — Jocurile din „Țara soarelui râsare"

Acordurile marșului triumfal ce vesteau sfîrșitul Jocurilor Olimpice de la Grenoble se stinseseră de mult la „Stade de Glace". Marea scenă a ,,Olimpiadei albe" era părăsită treptat, treptat, de actorii și tehnicienii care-i dăduseră strălucire. Claude Lelouch și operatorii săi, costumați în orange, tot atît de satisfăcuți ca după turnarea filmului „Love Story", își împachetau camerele de luat vederi și pelicula unui document memorabil. Francezii puteau răsufla ușurați. Nu însă și japonezii. Pentru ei începeau patru ani de febră și poate împlinirea unui vis ce-a durat 32 de ani (de la depunerea primei candidaturi olimpice). Un grup masiv de tehnicieni, foarte bine organizat, cu o hărnicie demnă de invidiat nota și filma cu minuțiozitate orice. Totul, dacă era posibil. Erau poate aceiași pe care-i mai văzusem cu ani în urmă la Cortina d'Ampezzo, puțin înaintea J.O. de la Innsbruck, cînd lansaseră noua campanie pentru Sapporo. Toate acestea, pentru că japonezii detestă aventura, neprevăzutul. Ei sînt meticuloși și inventivi. Jocurile de vară de la Tokio au probat-o. Și, dacă nu au obținut dreptul de organizare a ediției din 1968, cu atît mai bine ! Sapporo va avea la dispoziție opt ani de pregătire și, în plus, experiența a două Olimpiade. În 1972 Jocurile din „Țara soarelui răsare" vor trebui să capete o și mai mare strălucire.

Pentru a înțelege și mai bine spiritul care a animat pe locuitorii insulei Hokkaido pentru a da o asemenea dimensiune Jocurilor, vom evoca îndemnul încrustat adînc în marmora statuii lui Wiliam S. Clark, aflată în incinta Universității Hokkaido : „Seinen-yo, Taishi wo idaked" („Năzuiți voi, tineri, spre înainte"). Un imbold prezent în conștiința fiecăruia, care a stat la temelia unei mari reușite organizatorice.

În istoria lor, Jocurile Olimpice au poposit pentru prima oară în Extremul Orient. Și tot pentru prima dată Jocurile au fost găzduite de un oraș cu o populație de peste un milion de locuitori. Paradoxal, aceeași temperatură și zăpadă ca la Davos în Elveția, cu toate că, spre exemplu, locul de sosire la proba de coborîre se afla la o altitudine de numai... 40 m deasupra nivelului mării.

Fig. 109. *Sapporo (Japonia) la ora deschiderii Jocurilor din 1972. Statui și construcții de gheață în centrul orașului.*

Abia la fața locului, europenii aveau să se convingă că porecla atribuită insulei Hokkaido, „Scandinavia Extremului Orient", era izvorîtă din realitate. Ca și la Innsbruck sau Grenoble, probele s-au desfășurat în diferite localități, pe o rază de 30 km, pe pantele muntelui Eniwa, în jurul pitorescului lac Shikotsu.

Nimeni nu s-a îndoit că organizarea Jocurilor de la Sapporo va depăși precedentele ediții. Pentru aceasta japonezii au investit de două ori mai mult decît francezii și poate de trei ori mai multă imaginație. Cine crede că această uriașă investiție a fost zadarnică

și că a dat și mai multă apă la moară celor care au continuat să impute Jocurilor Olimpice tendința spre gigantism, s-a înșelat. Ceea ce au însemnat aceste Jocuri și ce a rămas după ele nu se poate judeca numai prin prisma aspectului sportiv, ci și a unor importante beneficii pe plan edilitar : rețele de autostrăzi, linii de metrou, instalații de telecomunicații, edificii, baze sportive etc. Chiar dacă unele baze, cum a fost cazul pîrtiilor de coborîre și bob nu vor mai putea fi folosite. Se știe că, după Jocuri, rezervația națională Shikotsu și-a recăpătat aspectul inițial (pîrtia de bob a fost astupată cu pămînt, iar pe pîrtia de coborîre s-au replantat pomii și arbuștii). Faptul în sine nu ar trebui să surprindă, fiindcă japonezii iubesc prea mult natura, pentru a-i aduce cel mai mic prejudiciu, considerînd-o un templu.

O lume de basm născută din gheață și închipuire, reprodusă la scara fabulosului, duhuri bune și rele, animale fantastice, eroi, divinități, monumente și pagode, și-a întîmpinat olimpicii pe bulevardul central al orașului și în parcul Odori ; un exotism specific Extremului Orient, care a creat o ambianță de neuitat, o organizare perfectă a întrecerilor și un cadru ideal pentru cultivarea spiritului olimpic, chiar dacă la aceste Jocuri, olimpismul a trebuit să treacă prin momente de tensiune, generate de mai vechea problemă a statutului sportivului „amator".

Hotărît mai mult ca oricînd să apere amatorismul de ingerința afacerismului în sport și de a nu permite ca însemnele olimpice să devină paravan și suport publicitar, președintele C.I.O., Avery Brundage anunță intenția de a descalifica un număr important de schiori alpini, vinovați de a fi încălcat regula în vigoare. Și, dacă cu patru ani în urmă, la Grenoble, Avery Brundage fusese constrîns să accepte un compromis, Sapporo trebuia să însemne sfîrșitul unei bătălii dusă pe întreaga durată a învestiturii sale. A fost nevoie de un „cal de bătaie", și el a fost găsit : austriacul Karl Schranz, vedeta nr. 1 a schiului alpin, marele favorit al întrecerilor olimpice. Uvertura Jocurilor capătă accente grave. Președintele rămîne inflexibil, iar excluderea lui Karl Schranz un fapt împlinit. în ciuda aparențelor, „nevinovatul" Karl Schranz era unul, din cei nu puțini, ale cărui venituri de pe urma schiului însemnau cifre cu multe zerouri. Sapporo a dovedit că

„amatorismul" nu este o noțiune anacronică, iar tendințele profesioniste trebuie stopate înainte de a fi prea tîrziu.

Pe parcursul întrecerilor, schiul alpin a fost scena multor drame și lovituri de teatru. Cu trei medalii de aur, două de argint și una de bronz, elvețienii și-au surclasat adversarii tradiționali. Bernhard Russi și Marie-Therese Nadig (17 ani și 11 luni) cîștigă coborîrea ; italianul Gustavo Thoeni și din nou Marie-Therese Nadig, slalomul uriaș ; spaniolul Francisco Ochoa, autorul celei mai senzaționale victorii, și americanca Barbara Cochran, slalomul, în timp ce francezii și austriacii nu s-au regăsit. Marile lor vedete, acum absente, Jean-Claude Killy și Karl Schranz, nu au mai făcut să se vorbească de cîștigători siguri, și nici de super-vedete. Doar Marie-Therese Nadig va confirma în anii următori și mult prea ghinionista austriacă Annemarie Proll. S-a spus că ceara a jucat festa schiorilor alpini. în mare parte este adevărat. Zăpada de la Sapporo comporta subtile reacții chimice, pe care elvețienii le-au studiat, cu mult timp înainte, pentru a nu avea surprize la Jocuri. Sapporo a fost pentru francezi începutul sfîrșitului, edițiile care vor urma nedîndu-le nici o șansă să revină la epoca de aur a lui Killy.

La fond, lupta pentru întîietate s-a dat între nordici și sovietici. Viaceslav Vedenin (U.R.S.S.) cîștigă două medalii de aur la 30 km și ștafetă ; selecționat ultimul în lotul Suediei, Sven Ake Lundbăck, cu calități remarcabile pentru distanțele lungi, a cîștigat detașat... cea mai scurtă cursă de fond. Paal Tyldum, originar dintr-o localitate situată la numai 300 km de Cercul polar, a adus Norvegiei, pentru a treia oară în 50 de ani, o medalie de aur la proba de 50 km. La fel ca la probele alpine, eroul întrecerilor de fond a fost tot o femeie, sovietica Galina Kulakova, triplă campioană olimpică la 5, 10 km și ștafeta 3x5 km. Ea depășește recordul suedezei Toini Gustafsson, dublă campioană la Grenoble. Surprize de proporții s-au produs la combinata nordică, adjudecată de tînărul de 19 ani, din R.D.G., Ulrich Wehling, și la proba de sărituri de la trambulina de 90 m, unde polonezul Wojciech Fortuna întrece toată elita săritorilor. Proba de sărituri de la trambulina de 70 m a făcut din succesul japonezilor, clasați pe primele trei locuri, o mare sărbătoare națională, iar din Yukio

Fig. 110. *Galina Kulakova (U.R.S.S.), cea mai valoroasă fondistă a tuturor timpurilor.*

Kasaya un erou, încununînd apoteotic toate eforturile localnicilor. Biatlonul a evidențiat din nou supremația cîștigătorului probei individuale de la ediția precedentă — norvegianul Magnar Solberg — și a ștafetei sovietice care a avut doar un schimb înlocuit față de formația cîștigătoare la Grenoble.

Schiorii români, prezenți la întrecerile de schi alpin și biatlon, se clasează astfel : biatloniștii locul 9 la ștafetă (Veștea, Fontana, Țeposu, Vilmoș) și 28 la individual prin Fontana, iar alpinii locul 20 la slalom prin Virgil Brenci.

Jocurile de la Sapporo se încheie cu o grandioasă festivitate, în montarea căreia japonezii s-au dovedit mari artiști și cu un cîntec „Sayonara" („la revedere"), care va fi mult timp fredonat și care va reaminti de frumoasele Jocuri din „Țara soarelui răsare".

Ediția a XII-a[f] 1976, Innsbruck — Jocurile salvate de Tirol

Faptul fără precedent în istoria Jocurilor Olimpice de iarnă, ca orașul desemnat drept organizator să forfaiteze cu trei ani înainte de startul olimpic, a creat o situație specială. Cine putea prelua o asemenea sarcină, asigurînd Jocurilor o desfășurare corespunzătoare ? Autorul spectaculoasei „performanțe" s-a numit orașul Denver din Statele Unite, iar ieșirea din impas a putut fi posibilă numai prin mîna întinsă cu generozitate de Tirolul austriac. Iată un minunat exemplu de „spirit olimpic".

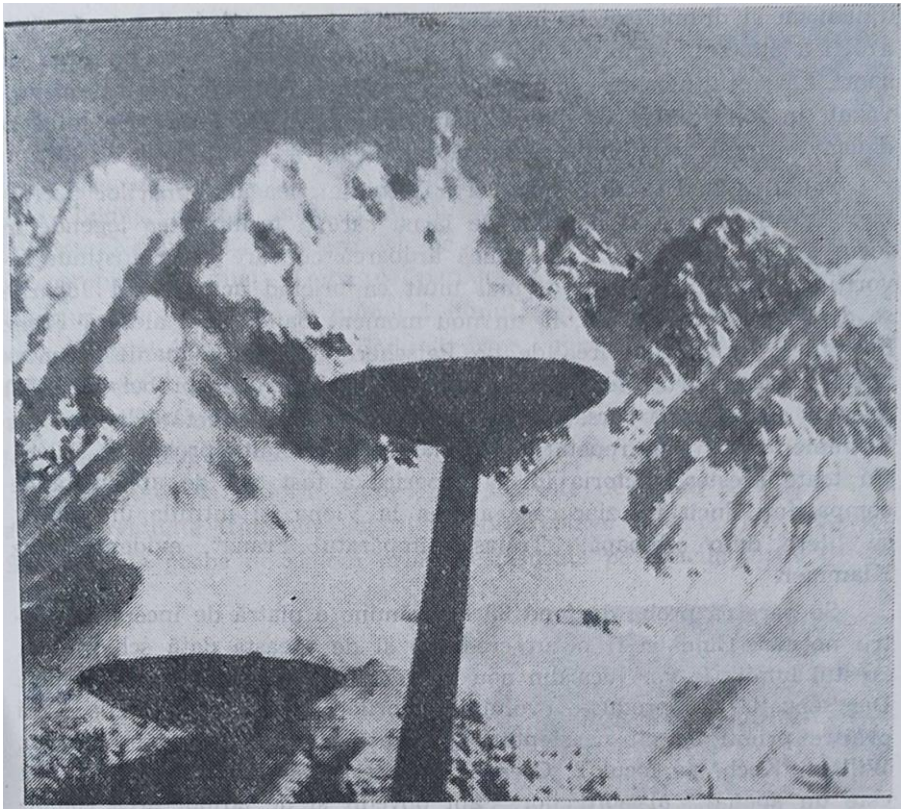

Fig. 111. *Cupele în care arde flacăra olimpică, simbol al celor două ediții ale Jocurilor Olimpice de iarnă desfășurate la Innsbruck (Austria).*

Cadrul natural al orașului Innsbruck și al sateliților săi,concentra rea bazelor sportive pe o suprafață restrînsă, oferind, astfel, multiple posibilități de vizionare a spectacolului olimpic și de contacte umane, atmosfera aparte a Tirolului încărcată de tradiții folclorice și sportive, grija pentru evitarea gigantismului, au apropiat Jocurile și mai mult de conținutul lor uman, regăsindu-și bucuria și simplitatea de odinioară. Adăugind la aceasta capacitatea organizatorică și experiența acumulată în ediția precedentă, se poate aprecia că ediția a XH-a a J.O. de iarnă a fost un succes. Superba formulă a lui Henri Desgrange — „nobila incertitudine a sportului" — își găsește aplicarea și la Innsbruck. Nimic nu este sigur și totul este minunat. Favoriții în jurul cărora s-a bătut tam-tam-ul nu au confirmat așteptările. Rar ne-a fost dat, ca acum, să întîlnim atîta dinamism și dramatism în întreceri, poate și datorită faptului că ediția a XH-a stă sub semnul echilibrului valoric în mai toate ramurile de sport. Farmecul marilor competiții le-a fost întotdeauna conferit de neprevăzut, în fond „sarea și piperul" luptei sportive, fără de care totul ar deveni o simplă formalitate, nedorită de nimeni.

Schiul a fost vocația sportivă a Tirolului, leagănul marilor performeri, visul frumos al nopților de iarnă care a țesut atîtea legende în jurul așilor săi. Aceasta și explică ardoarea cu care și-au susținut favoriții. Austriecii au sperat, mai mult ca oricînd acum, cînd Jocurile se desfășurau la ei acasă, la un nou moment Sailer, mai ales că Franz Klammer cîștiga coborîrea de pe Patscherkofel, într-o manieră senzațională. Legendarul Zeno Colo (campionul olimpic al probei în 1952) avea să spună după cursă, că ea a echivalat cu un risc fără limite. Dar Klammer nu a mai repetat performanța în celelalte probe de slalom. Cu toate acestea, victoria lui la coborîre a fost atît de aplaudată de compatrioți, încît un ziar care apărea la Viena își intitula un articol, cu litere de-o șchioapă, „Trăiască împăratul Franz", evident Franz Klammer.

Se pare că proba de fond 30 km rămîne o piatră de încercare pentru nordici. Cine ar fi putut crede că și de această dată schiorii din „restul lumii*[1] le vor juca din nou un renghi ? Cîștigă Serghei Saveliev. Dar senzația n-a produs-o evoluția schiorilor sovietici (clasați de 4 ori printre primii 8), cît neașteptata prezență a unui

schior american, William Koch, pe locul 2. Ceea ce dovedește că schiul nordic nu mai este un apanaj... al nordicilor. Fapt dovedit și de adjudecarea combinatei nordice de către Ulrich Wehling (R.D.G.), sau săriturile de la trambulina de 70 m, unde Georg Aschenbach (R.D.G.) pulverizează nu numai speranțele nordicilor, ci și ale localnicilor care au mizat atît de mult pe apariția meteorică, e drept preolimpică, a tînărului de 17-ani, Toni Innauer.

Nici proba de 15 km nu s-a dezmințit, oferind o surpriză de mari proporții, victoria revenind pentru prima dată în istoria J.O. unui schior din afara Nordului : Nikolai Bajukov (U.R.S.S.), debutant într-o competiție de asemenea anvergură, secondat cu brio de colegii săi care ocupă locurile 2 și 4.

Mulți au crezut că micuța finlandeză Helena Takalo, cîștigînd proba de 5 km, va restabili echilibrul pe plan feminin. Dar succesul ei a părut mai degrabă un accident în fața formidabilei echipe sovietice care a plasat trei alergătoare pe primele patru locuri, ceea ce s-a întîmplat și la 10 km. Și totuși, cîtă frumusețe în incredibilul efort pe care l-a depus în ambele probe, cîtă dîrzenie și putere de luptă.

Dramatică a fost și istovitoarea cursă de 20 km a biatloniștilor în care favoritul Aleksandr Tihonov (campion mondial cu o săptămînă în urmă la 10 km), după ce condusese detașat mai bine de 17 km, s-a împotmolit la ultima tragere, ratînd incredibil 6 cartușe care l-au aruncat în clasament pe locul 5. O cursă în care un alt favorit, finlandezul Heini Ikkola, ratează medalia de aur în favoarea sovieticului Nikolai Kruglov. Neșansa l-a urmărit și pe compatriotul nostru N. Gîrniță (vicecampion mondial). După ce parcursese bine jumătate din traseu (figurînd printre primii 6, numai 1 minut penalizare după trei trageri) cade în finalul cursei, dereglîndu-și arma, pierde minute prețioase în poligon pentru remedierea defecțiunii, nu reușește, trage greșit și primește alte 6 minute penalizare în care-l aruncă în subsolul clasamentului. Iată cum o stupidă căzătură poate anula ani de eforturi și speranțe...

Uneori, de la euforie la decepție nu este decît un pas. Crudă e această realitate trăită de suporterii lui Gustavo Thoeni și Ingemar Stenmark la proba de slalom uriaș, desfășurată pe dificila pîrtie de la Axamer Lizzum, pichetată, se spune, diabolic de Ernst

Fig. 112. *Alexandr Tihonov (URSS) — un mare campion al biatlonului*

Fig. 113. *Rosi Mittermaier (R.F.G.) — eroina Jocurilor din 1976*

Hinterseer. Desfășurată în două manșe și în zile diferite, cursa a avut un deznodămînt puțin scontat. „în prima zi, doar unul din cei doi favoriți confirmă așteptările, italianul Gustavo Thoeni, care obține cel mai bun timp, după o evoluție magistrală, în timp ce Ingemar Stenmark, copleșit de emoții, face o cursă rezervată, în care-l situează pe poziția a 7-a. Între ei, doi impetuoși elvețieni, Ernst Good și Heini Hemmi. Se părea că a doua zi lui Gustavo Thoeni îi era suficient un „galop de sănătate" pentru a-și adjudeca titlul olimpic. Stenmark era prea departe, austriecii ieșiseră din cursă, iar elvețienii nu erau prea bine creditați. Peste noapte, mii de italieni au poposit la Innsbruck pentru a sărbători victoria. Era doar un fapt împlinit ! Gustavo repeta isprava de la Saporro. A doua zi, cursa a luat o turnură cu totul imprevizibilă. Gustavo rămîne parcă insensibil la încurajările „fanilor" săi, al căror „Dai, Dai, Gustavo !“ lipsit de bucuria care dă culoare se transformă treptat, treptat în strigăt și clamoare ; face o cursă slabă, greșind tactic, ajunrgînd în final pe locul 4. Stenmark coboară într-o manieră încîntătoare, face un veritabil balet, reușind să recupereze pînă la medalia de bronz. Elvețienii se aruncă pur și simplu în traseu cu o furie pe care numai principiul „totul sau nimic" o poate da și din out-sideri devin campioni prin Heini Hemmi (care ocupa după prima manșă locul 3). Proverbul nostru „cînd doi se ceartă al treilea cîștigă“ s-a aplicat exact și aici.

Ștafeta 4x10 km a dovedit că o medalie olimpică se cîștigă și în condițiile în care un schimb aleargă mai bine de un kilometru cu un singur schi la picioare. Performera este marea favorită, echipa U.R.S.S., medaliată în final cu bronz. Ea a dovedit nu numai tenacitate, neacceptînd nici o clipă înfrîngerea, ci și înaltele virtuți ale spiritului de echipă.

Doar 12 sutimi de secundă i-au lipsit lui Roși Mittermaier (R.F.G.), pentru a realiza marele hat-trick olimpic. 12 sutimi de secundă, în finalul celor două manșe ale cursei de slalom, în care avea să triumfe o debutantă de 18 ani, canadianca Kathy Kreiner. Roși cîștigase, e drept, surprinzător, coborîrea și apoi „de justețe“ slalomul uriaș. Zeii au voit altfel !

„Ou sont les neiges d’antan ?“. Cîndva mari favoriți, francezii, aproape nu figurează în clasamentele actuale.

«

Campionatele mondiale de la Portillo sau Jocurile Olimpice de la Grenoble au rămas o nostalgică amintire. Jocurile de la Innsbruck, un Waterloo...

Rezultatele schiorilor români sînt următoarele : locurile 49, 57, D. Cristea și I. Cavași — coborîre ; 70, D. Cristea — slalom uriaș ; 30, 34, I. Cavași, D. Cristea — slalom. La biatlon : 16, 31, 45, Gh. Voicu, Gh. Gîmiță, N. Cristoloveanu — 20 km ; 10 (N. Cristoloveanu, Gh. Voicu, V. Fontana, Gh. Gîmiță) — ștafeta 4x7,5 km.

Ediția a XIII-a, 1980, Lake Placid — Cele mai rapide Jocuri Olimpice de iarna

După 48 de ani, orășelul Lake Placid din S.U.A. va găzdui din nou „Olimpiada albă“. Nimic nu caracterizează mai bine spiritul acestor Jocuri decît cuvintele adresate oaspeților, veniți din întreaga lume, de Hugh L. Carrey, guvernatorul statului New York: „Jocurile Olimpice din anul 1980 atestă valoarea de neînlocuit a spiritului uman. Sîntem fericiți să ne raliem la această sărbătoare". Dacă ediția a XIII-a a J.O. de iarnă a marcat un progres spectacular pe plan tehnico-sportiv și a făcut ca Jocurile să fie apreciate ca „The fastest Olympic Winter Games" („Cele mai rapide Jocuri Olimpice de iarnă"), ele au reliefat, în același timp, perenitatea spiritului olimpic, cei peste 1 000 de sportivi din 37 de țări ale lumii întrecîndu-se loial, într-o ambianță de înaltă ținută sportivă.

Americanii au dorit și au reușit să organizeze Jocurile Olimpice, în spiritul tradițiilor sale, departe de grandoarea și fastul cu care ne-au obișnuit Grenoble sau Sapporo, dar cu nimic mai prejos prin simplitatea, spiritul franc și prietenos al întrecerilor de altă dată. Și aceasta, în ciuda faptului că erau organizate de o țară bogată, într-un secol supertehnicizat și în prezența unei mașini publicitare, creată parcă anume de europeni, pentru a le sluji mai bine interesele.

Ca și la ediția precedentă, lipsa de zăpadă a dat mult de furcă organizatorilor. Tehnica modernă a oferit soluții optimale :

zăpada artificială, conservarea celei existente etc. Pîrtiile pentru probele alpine „îmbrăcate subțire*[1] cu zăpadă au devenit extrem de rapide, în timp ce traseele de fond au suferit modificări, pentru a corespunde exigențelor reclamate de situația existentă. Noile trambuline de sărituri au oferit întreceri extrem de spectaculoase, mult gustate de localnicii obișnuiți cu salturile modeste permise de vechea trambulină.

Ca fiecare ediție a Jocurilor, și aceasta și-a avut eroii. Dacă ne referim numai la probele de schi, marea vedetă a acestei Olimpiade a fost fondistul sovietic Nikolai Zemiatov, cîștigătorul a trei medalii de aur la 30 km, 50 km și ștafeta 4x10 km. Singura probă care le-a scăpat sovieticilor a fost cea de 15 km, în care cîștigător a fost suedezul Thomas Wassberg.

Prin excepționala sa prestație la 10 km și ștafeta 4x5 km, fondista Barbara Petzold cîștigă nu numai două medalii de aur nesperate, ci aduce în primul plan al întrecerilor de fond feminin echipa R. D. Germane. Sovieticii, mari favoriți, nu cîștigă decît o medalie prin Raisa Smetanina la 5 km.

Combinata nordică a oferit schiorului din R.D.G., Ulrich Wehling, cea de-a treia medalie de aur consecutivă din cariera sa. Biatlonul confirmă clasa sovieticilor, care își adjudecă proba individuală de 20 km prin Anatoli Aliabgev și ștafeta, în timp ce rapida cursă de 10 km cunoaște victoria lui Frank Ulrich (R.D.G.).

Mult aplaudată a fost victoria săritorului austriac Toni Innauer, la trambulina de 70 m, al cărui stil amintea de zborul planat al japone zului Yukio Kasaya, o perfecțiune.

Marile surprize au fost victoria la coborîre a austriacului Leonard Stock, „victoria rezervei** cum au numit-o ziariștii, el nefiind titularizat decît în ultima clipă, făcînd să rămînă „pe tușă" fostul campion olimpic al probei, Franz Klammer și campionul mondial .,en titre", J. Walcher, și a finlandezului Jouko Tormanen în proba de sărituri de la trambulina de 90 m, care pînă la Jocuri era ca și un necunoscut în lumea zburătorilor pe schiuri, în palmaresul său figurînd doar un singur concurs cîștigat înainte de Jocuri, în Cehoslovacia.

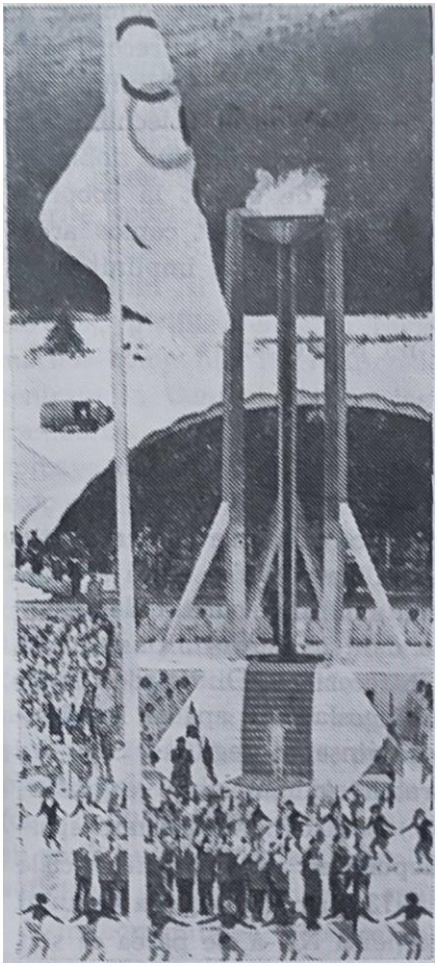

Fig. 114, *Festivitatea de deschidere a Jocurilor Olimpice de iarnă, din 1980, de la Laice Placid (S.U.A.).*

Fig. 115. Nikolai Zemiatov *(URSS) — triplu campion olimpic în 1980, la schi fond*

Suedezul Ingemar Stenmark obține mult rîvnitul aur olimpic, în probele de slalom și slalom uriaș, specialitatea sa, după întreceri spectaculoase, mai puțin tensionate ca la ediția precedentă, subliniind mai mult ca oricînd clasa sa deosebită. Doar Hanni Wenzel (Liechtenstein) îi depășește performanța, în afara celor două medalii de aur dobîndite în slalom și slalom uriaș, ea mai obținînd una de argint la coborîre. După zece ani de așteptare, perioadă în care a dominat copios arena schiului mondial, Annemarie Proll-Moser își vede visul împlinit cîștigînd coborîrea, proba sa preferată.

La această Olimpiadă schiorii români nu participă.

Ediția a XIV-a, 1984, Sarajevo — Primele jocuri într-o țară socialistă

Sarajevo, capitala Bosniei-Herzegovinei, una din cele șase republici ale Iugoslaviei, va fi în anul 1984 gazda celei de-a XIV-a ediții a Jocurilor Olimpice de iarnă. Este un eveniment cu o rezonanță deosebită, dacă ne gîndim la faptul că pentru prima dată în istoria J.O. de iarnă o țară socialistă va găzdui prestigioasele întreceri ale Olimpiadei. Ideea organizării Jocurilor Olimpice de iarnă în Iugoslavia a apărut la sfîrșitul deceniului precedent, cînd studiile întreprinse în regiunea Sarajevo au evidențiat condiții deosebit de favorabile (climaterice, geografice, morfologice, comunicații, baze sportive etc.) pentru o manifestare sportivă de asemenea amploare. Și totuși, depunerea candidaturii oficiale s-a făcut mult mai tîrziu, cu toate că, în 1973, prin renunțarea orașului american Denver de a organiza jocurile ediției a XH-a, se părea că sînt suficiente premise de reușită. Momentul a fost bine ales iar faptul că Sarajevo a fost preferat orașelor Sapporo — Japonia sau Chamonix —Franța, foste gazde ale unor Jocuri prestigioase, dovedește nu numai o consecvență a C.I.O. în respectarea principiului universalității Jocurilor, ci și prestigiul de care se bucură sportul iugoslav în sinul mișcării olimpice.

În ultimii zece ani regiunea Sarajevo a înregistrat progrese considerabile în dezvoltarea economico-socială. La aceasta a contribuit, printre altele, și programul „Protecția mediului înconjurător" finanțat parțial (pentru prima dată în lume) de Banca internațională de reconstrucție și dezvoltare de la Washington (care a alocat în acest scop 72 milioane de dolari), încheiat cu succes în 1'980. Noile capacități hoteliere, construcția în cadrul cetății universitare a viitorului sat olimpic, noile șosele, impunătorul Centru cultural sportiv „Skenderija" (care va găzdui pe timpul Jocurilor, sediul Comisiei de organizare, Centrul de presă, sălile Congreselor și reuniunilor diferitelor Comisii tehnice etc.), reprezintă doar o parte a realizărilor prevăzute. Pentru pregătirea bazelor și a instalațiilor necesare bunei desfășurări a întrecerilor sportive s-au alocat peste 830 milioane dinari. Crearea unor Centre distincte pentru diferite sporturi și distribuirea lor pe o rază de maximum 25 km depărtare de Sarajevo, conferă Jocurilor o excelentă funcționalitate. Schiul alpin își are sediul la Jahorina (pentru femei) și Savnik (pentru bărbați), pîrtiile temeinic revizuite fiind de mult prinse în circuitul marilor competiții internaționale. Probele nordice și biatlonul sînt concentrate la Centrul Igmar, iar săriturile cu schiurile pe modernele trambuline de la Ilidza, amplasate la poalele muntelui Igmar, foarte aproape de Sarajevo. Nu putem să nu amintim de cele două patinoare acoperite de la Skenderija și Kosevo, de pista de gheață pentru patinaj viteză sau de pîrtia artificială care va deservi bobul și sania de la Trebevic. Minunatele condiții naturale ale amplasării bazelor sportive, climatul, valoarea ridicată a indicilor de tehnicitate a pîrtiilor, capaci tatea organizatorică deja verificată la cel mai înalt nivel competițional (organizarea Jocurilor Mondiale Universitare în 1975, a Cupei țărilor alpine în 1971, a unor etape ale Cupei Europei la schi alpin, bărbați și femei, în 1975 și 1976, pentru a nu mai aminti de numeroasele Campionate mondiale organizate la alte discipline sportive), tradiția sportivă (deja în 1908 se organizau aici concursuri de fond, schi alpin și sărituri), și nu în ultimă instanță ospitalitatea recunoscută a iugoslavilor, iată suficiente garanții pentru o reușită deplină a întrecerilor olimpice.

În comunitatea popoarelor Iugoslaviei socialiste, Sarajevo

are un farmec aparte la care concură deopotrivă spectaculosul naturii, istoria multiseculară, înmănuncherea de civilizații și oameni de diferite naționalități, contrastele pe care le prezintă îmbinarea armonioasă dintre arhitectura veche și nouă, întîlnirea sub acest raport dintre Orient și Occident, viața intensă culturală, spiritul deschis spre lume.

Dacă în trecut meleagurile Sarajevoului au fost expuse tuturor vînturilor Balcanilor și tendințelor acaparatoare ale imperiilor, scenă de încrâncenate războaie și suferințe, ele își dezvăluie azi o viață nouă, înfloritoare, deschizîndu-și larg porțile tineretului lumii pentru a se cunoaște și întrece în spirit pașnic.

Mesajul sportiv al Sarajevoului se va identifica, astfel, cu aspirațiile de pace și prietenie ale întregii umanități, adăugind propriilor însemne heraldice noblețea cercurilor înlănțuite ale olimpismului.

Încheind acest subcapitol, nu putem să nu subliniem atracția pe care o exercită schiul asupra mulțimilor, aportul adus olimpismului. Pe marea scenă a Jocurilor Olimpice prezența sa este remarcabilă. Căci, ce sînt aceste jocuri decît o imensă scenă a vieții, cu visuri și speranțe, cu satisfacții și amărăciuni, cu realizări și eșecuri, cu lacrimi și bucurii, cu risipa de energie a unor tineri entuziaști întrecîndu-se loial, azi, 1 000 din peste 37 de țări, mîine poate de două ori mai mulți ?

2. Mari competiții, prestigioși campioni

Ce competiții mai importante cuprinde calendarul sportiv al schiului în afara Jocurilor Olimpice ?

Campionatele mondiale au fost numite inițial „Concursurile F.I.S.", „Cursele F.I.S." sau „Cursele mondiale F.I.S.". Ele au fost precedate de așa-numitele competiții „Randez-vous", rezervate probelor nordice, care au început în 1925 și au durat pînă în 1927. Din 1928 pînă în 1939, con cursurile F.I.S. au avut o frecvență anuală (probele alpine din 1931), iar din 1950, din patru în patru ani. La această dată au primit denumirea de „Campionatele

mondiale" și au cuprins toate probele schiului, în afară de biatlon. Dar, cu ocazia celui de al XXV-lea Congres internațional al schiului, care a avut loc la Mamaia (România), în 1956, s-a adoptat o hotărîre ce stabilește o nouă numerotare a campionatelor mondiale de schi. Astfel, J.O. de iarnă de la Chamonix (Franța), din 1924, devin și primele campionate mondiale de schi. Comparativ cu întrecerile olimpice, campionatele mondiale mai includ o combinată de trei probe (slalom, slalom uriaș și coborîre) pentru care se primește un titlu și medaliile corespunzătoare.

După instituirea campionatelor mondiale, F.I.S. a organizat concursurile separat pentru probele alpine și nordice. A fost o bună orientare care a contribuit din plin la creșterea valorii întrecerilor sportive și a succesului propagandistic. S-a dat astfel satisfacție multor țări care au dorit să organizeze concursurile mondiale, dar, care, în lipsa unor condiții pentru desfășurarea anumitor probe, nu puteau primi învestitura.

Cum a fost cazul Finlandei, o țară cu mare tradiție în schiul nordic, al cărui relief nu era propice schiului alpin. Motiv pentru care ea nu a putut găzdui nici J.O. de iarnă, deși a candidat de multe ori.

Deși nu au atins amploarea Jocurilor Olimpice, campionatele mondiale se bucură de o mare popularitate, iar nivelul întrecerilor sportive nu este cu nimic inferior. Este suficient să amintim de succesul campionatelor mondiale din 1954 de la Fallun (Suedia), din 1958 de la Lahti (Finlanda), din 1962 de la Zakopane (Polonia), din 1966 de la Oslo (Norvegia) sau cele din 1970 de la Visoke Tatry (Cehoslovacia), pentru probe nordice, iar despre edițiile rezervate probelor alpine, cele din 1958 de la Badgastein (Austria), din 1962 de la Chamonix (Franța), din 1966 de la Portillo (Chile) etc. La campionatele mondiale de schi alpin care au avut loc la Garmisch Partenkirchen (R.F.G.), în 1978, au participat 50 000 de spectatori la cursa de coborîre și 170 000 la toate probele. 28 de țări au preluat transmisiunile T.V., care au fost vizionate de aproximativ 500 milioane de telespectatori. O situație asemănătoare a fost și la C.M. rezervate probelor nordice desfășurate în același an la Lahti (Finlanda).

Fig. 116. *Un spectaculos start la un concurs în proba de ștafetă schi-fond.*

În afara J.O. și C.M., sezonul competițional internațional include anual un număr de concursuri care se dispută la date fixe și pe aceleași pîrtii. Ele au devenit întreceri de mare tradiție numite „clasice”: concursurile de fond și sărituri de la Holmenkollen (Norvegia), ,,Vasa și Brassus (Suedia), cele de sărituri de la Innsbruck și Gaimisch Partenkirchen etc., sînt cele mai cunoscute în schiul nordic. în schiul alpin cele mai importante „clasice" sînt cele în al căror program se înscriu o cursă de coborîre și una de slalom. Pentru bărbați: „Lauberhorn" de la Wengen (Elveția), „Hahnenkamm" de la Kitzbiihel (Austria), „Cupa Emile Allais" de la Megdve (Franța) și „Arlberg-Kandahar". Pentru femei : concursurile de slalom și slalom uriaș de la Oberstaufen (R.F.G.), de la Grindelwald (Elveția), „Marele premiu" de la Saint-Gervais (Franța) și „Arlberg-Kandahar". Cursele Arlberg-Kandahar

constituie, prin dificultatea traseelor și trofeele puse în joc, unele dintre cele mai disputate și atractive „clasice" alpine. Printre trofeele sale, cel mai cotat este „K“-ul de diamant, pe în care-l poate obține la mai multe ediții sportivul sau sportiva care se clasează de cinci ori în primele trei locuri la slalom, coborîre și combinată, sau de patru ori, numai dacă a cîștigat odată combinata. Să numim și cîțiva dintre cîștigătorii „K"-ului de diamant : K. Schranz (Austria) — de două ori, James Couttet, Frangois Bonlieu, Guy Perillat, Jean-Claude Killy (Franța), Walter Prager și Otto Furrer (Elveția), Ludwig Leitner (R.F.G.), Gerhard Nening și Anderl Molterer (Austria) ; la femei : Sale Baker (Elveția), Celina Seghi (Italia), Marysette Angel (Franța), Trude Klecker, Traudl Hecker și Cristl Haas (Austria).

Această celebră cursă a fost organizată pentru prima dată în 1928 la St. Anton (Austria). Din 1928 pînă în 1930 s-a desfășurat în fiecare iarnă. Începînd din 1931 pînă în 1937 s-a disputat alternativ la Miirren (Elveția) și St. Anton (Austria). După război stațiunile Sestriere (Italia), Chamonix (Franța) și Garmisch Partenkirchen (R.F.G.) au fost integrate în circuitul competiției ca locuri de desfășurare a întrecerilor. „Arlberg-Kandahar“ este ultima cursă care nu este plasată direct sub autoritatea F.I.S., ci a cluburilor organizatoare din stațiunile respective și Comitetul Arlberg-Kandahar. Unele dintre concursurile menționat mai sus sînt incluse în circuitul „Cupei mondiale”.

„Cupa mondială” se organizează la toate ramurile schiului devenind, practic, cea mai .importantă competiție anuală, atunci cînd nu se dispută întrecerile olimpice sau ale campionatelor mondiale. Desfășurîndu-se sub forma unor turnee, ea programează curse în diferite părți ale lumii, competitorii străduindu-se să cumuleze cît mai multe puncte, cîștigătorul fiind încununat cu trofeul „Evian\ Se stabilesc clasamente pe probe, cumulativ și pe națiuni.

„Cupa Europei”, rezervată tinerilor schiori în plină formare, este o competiție importantă pentru lansarea viitorilor mari performeri ai schiului alpin. Ea se desfășoară după o formulă oarecum asemănătoare cu Cupa mondială.

„Cupa țărilor alpine" are loc din doi în doi ani, opunînd echipe ale țărilor alpine pe planul performanțelor colective. Clasamentul final se stabilește prin adiționarea de puncte F.I.S. realizate de fiecare component al echipei.

Mai importante decît „Cupa țărilor alpine" sînt întrecerile „World Series" organizate în fiecare an, la sfîrșitul sezonului în S.U.A. Ele angajează reprezentativele S.U.A., Canadei și două-trei din cele mai bune echipe naționale europene. Clasamentul final se întocmește prin adiționarea locurilor obținute în clasamente de fiecare component al echipei. La punctajul final se adaugă și punctajul obținut de femei.

Am mai putea aminti de „Turneul celor patru trambuline" (Oberstdorf, Garmisch Partenkirchen, Innsbruck, Bischofsoffen), care angajează elita schiorilor din lume, de „Cupa Kurikkala" la fond și altele. Pentru creșterea generațiilor tinere de schiori se organizează campionatele mondiale pentru juniori (probe nordice) și campionatele europene pentru juniori (probe alpine).

O importanță aparte au competițiile cu caracter regional. Este și cazul „Jocurilor Balcanice" („Balcaniada"), inițiate în 1946. Angrenînd schiori din Bulgaria, Iugoslavia, Grecia, Turcia și România, competiția se dovedește nu numai un prilej de ridicare a nivelului schiului în această zonă, ci și un mijloc eficient de întărire a relațiilor de prietenie și bună vecinătate dintre națiuni. întrecerile de schi alpin și fond (seniori și juniori) se programează anual, organizarea fiind asigurată prin rotație de una din țări. Se stabilesc clasamente individuale și pe națiuni. Țara noastră a găzduit edițiile din anii 1946, 1969, 1973 și 1980.

O altă mare competiție este „Universiada" de iarnă, rezervată studenților din întreaga lume, în cadrul căreia schiul are o pondere importantă. Prima ediție a avut loc în 1930, la Davos (Elveția), și se desfășoară din doi în doi ani. Țara noastră a găzduit, în 1951, la Poiana Brașov una din ediții.

Fără îndoială, ar mai putea, fi evidențiate și alte concursuri. A cuprinde întreaga arie a activităților competiționale mai importante în schi, ne-ar lua prea mult spațiu. Ne oprim aici, subliniind, odată în plus, caracterul variat și nivelul foarte ridicat al întrecerilor, ceea ce conferă schiului un prestigiu unanim apreciat în lumea sportului.

Care sînt obiectivele de viitor ale schiului de competiție, după cum reiese din documentele celui de-al XXXIII-lea Congres Internațional al F.I.S., desfășurat în 1981, la Teneriffe (Spania) ?

Combinata alpină (coborîre+slalom) renaște ca pasărea Phoenix din propria cenușă. Ea va fi reintrodusă cu ocazia C.M., prin concursuri de sine stătătoare (coborîrea va avea loc pe un traseu ajustat față de proba clasică), oferind noi posibilități de concurs sportivilor. F.I.S. va propune C.I.O. includerea combinatei și în cadrul Jocurilor Olimpice de iarnă,precum și conferirea de medalii cu această ocazie (J.O. contează și ca ediție a Campionatelor Mondiale).

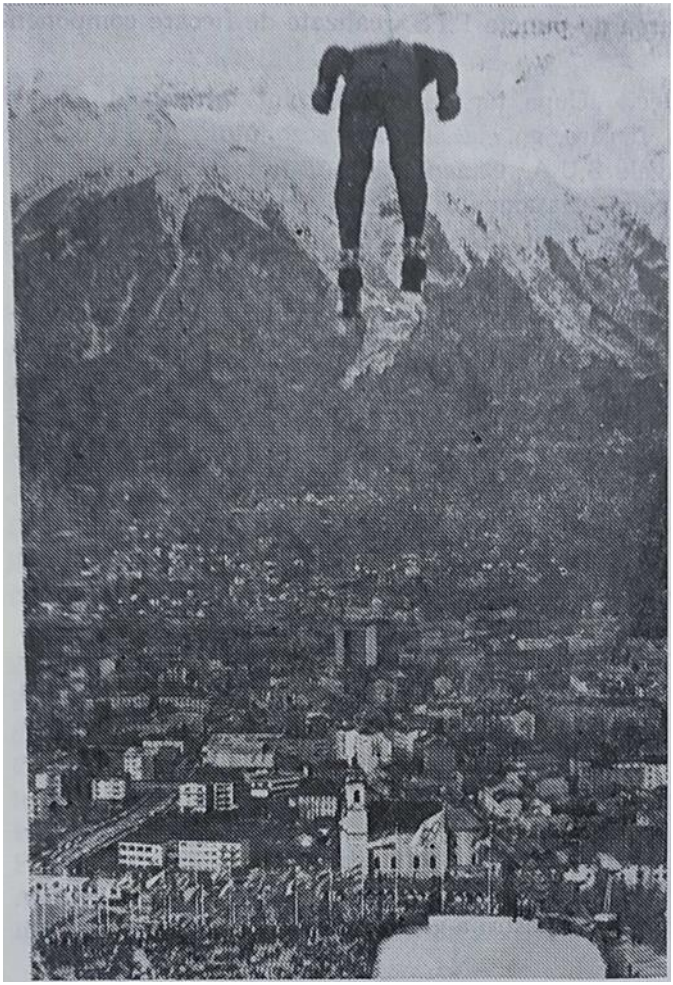

Fig. 117. *Marele spectacol al săriturilor cu schiurile pe trambulina olimpică de la Innsbruck (Austria).*

Slalomul uriaș revine la vechea formulă : o singură manșă disputată pe un traseu mai lung decît cel obișnuit, cu o diferență de nivel de peste 500 m. Actualul slalom uriaș rămîne în vigoare, pînă la stabilirea concluziilor finale reieșite în urma experimentărilor noii formule intitulate „Super G“.

Noi perspective se deschid probelor nordice prin organizarea în viitor a campionatelor mondiale pe echipe (combinata nordică). Concurenții vor fi astfel medaliați la două competiții în cadrul C.M.

Și săriturile cu schiurile vor avea un campionat mondial pe echipe, începînd cu anul 1984, în Elveția. Prin această competiție se urmărește promovarea săriturilor în afara cercului națiunilor consacrate, a căror tendință este o concentrare a tuturor eforturilor în jurul cîtorva săritori de elită angrenați în „circuitul" Cupei mondiale.

Alături de Campionatul mondial de zbor pe schiuri se va organiza și Cupa Europei, după o formulă asemănătoare Cupei mondiale. Scopul este încurajarea săritorilor tineri.

Schiul de fond feminin mai cîștigă o treaptă pe calea afirmării olimpice,, prin instituirea probei de 20 km, începînd cu J.O. de iarnădin 1984 (femeile au probat cu ocazia multor competiții internaționale, că pot face față marilor distanțe în fond. Spre exemplu în U.R.S.S. se aleargă proba de 30 lan.).

Juniorii alpini, ca și colegii lor de la schi fond, vor avea campionate mondiale. Propunerea a venit din partea Suediei și nu a țărilor alpine. Succesorii lui Stenmark sînt deja la start.

Cupa mondială la schi fond a fost definitiv adoptată, ca o confirmare a experienței ultimilor ani. în cadrul ei se vor organiza 9 competiții pentru femei și bărbați (pe timpul anilor cînd se desfășoară J.O. și C.M.) și 10 — în anii intermediari.

Ca urmare a dezvoltării sale viguroase, copilul cel mai tînăr al schiului — „Freestyle skiing" — va avea din 1984 Campionate mondiale pentru seniori și juniori.

La viitoarele C.M., indiferent de ramura sportivă, campionul mondial „en titre" va putea lua startul la concurs, în specialitatea sa, în afara cotei naționale de participare.

Se introduc competițiile pentru veterani în probele alpine. Foștii mari sportivi vor fi repartizați în 8 clase, de la 40 ani la 70 ani și mai mult (femeile de la 35 ani la 60 ani și mai mult). În acest

scop. în cadrul F.I.S. a luat ființă un subcomitet pentru competițiile de veterani. Vom avea ocazia să asistăm la reeditarea unor vechi rivalități sportive Anton Seelos — Amold Glathard, J.C. Killy — Karl Schranz sau Marielle Goitschel — Nancy Greene ?

Admiterea juniorilor în concursurile pentru obținerea punctajelor F.I.S. Se va face numai de la 15 ani în sus.

Cronometrajul în competițiile oficiale de schi fond se va stabili pe zecimi de secundă, abandonîndu-se formula pe centimi de secundă.

În sfîrșit, se pun bazele unei colaborări mai susținute între F.I.S. și Federația Internațională de schi pe iarbă. Toate aceste aspecte legate de activitatea competițională vorbesc despre o etapă importantă în dezvoltarea schiului, subliniind o dată.în plus dinamismul său.

Să urmărim în timp evoluția marilor competitori. în toate sporturile, și deci și în schi, competițiile de amploare (J.O., C.M., C.E., Cupa mondială, etc.) prilejuiesc întocmirea de clasamente individuale și pe națiuni. O statistică la zi, luând ca punct de pornire J.O. din 1924, arată că în schi 19 țări și-au adjudecat 451 medalii olimpice în 56 ani. Ele sînt în ordine : Norvegia, Finlanda, Austria, U.R.S.S., Suedia, Elveția, Franța, Germania, S.U.A., R.D.G., Italia, R.F.G., Canada, Liechtenstein, Japonia, Cehoslovacia, Polonia, Spania și Bulgaria. Pe primele trei locuri (cumulîndu-se toate medaliile cîștigate în toate disciplinele schiului) se situează : Norvegia (aur 27 ; argint 28 ; bronz 27 ; total 79) ; Finlanda (aur 17 ; argint 26 ; bronz 17 ; total 60) ; Austria (aur 16 ; argint 20 ; bronz 21 ; total 57). Pe disciplinele nordice, pe primele trei locuri se situează: Norvegia (aur 26 ; argint 27 ; bronz 22 ; total 75) ; Finlanda (aur 17 ; argint 26 ; bronz 17 ; total 60); U.R.S.S. (aur 20 ; argint 14 ; bronz 19 ; total 53). Pe toate disciplinele alpine, pe primele trei locuri figurează: Austria (aur 14; argint 17 ; bronz 18 ; total 49) ; Elveția (aur 10 ; argint 9 ; bronz 8 ; total 27) ; Franța (aur 10 ; argint 8 ; bronz 9 ; total 27). Această statistică merge și mai departe, stabilind clasamente pe probe, separat bărbați-femei, un prilej de studiu și reflecții. Trebuie să se țină seama, totuși, de faptul că unele țări au intrat mai tîrziu în competiția olimpică, cum este cazul U.R.S.S. (F.I.S. Bulletin, nr. 79, 2/1980).

În „Enzyklopädie der Olympischen Winterspiele" („Enciclopedia Jocurilor Olimpice de iarnă“), apărută la Dortmund,

în 1972, Erich Kamper încearcă, de asemenea, un clasament al celor mai buni schiori din toate timpurile (intervalul 1924—1972). Situația se prezintă astfel : pe primele trei locuri (indiferent de probă) figurează schiorii fondiști Sixten Jernberg (Suedia), cu 47,50 puncte, urmat de Johan Grdttumsbraaten (Norvegia) și Veikko Hakulinen (Finlanda) cu cîte 35 puncte. Situația pare explicabilă, dacă ne gîndim la faptul că schiul alpin a intrat mai tîrziu în competiția olimpică, dar nu exclude extraordinarele performanțe ale acestor sportivi și longevitatea activității lor. Cel mai bun schior alpin este Jean-Claude Killy, cu 23 puncte ; cea mai bună schioară alpină Trude Jochum-Beiser (Austria) și Marielle Goitschel (Franța) cu 19 puncte ; cel mai valoros schior săritor este Birger Ruud (Norvegia) cu 22 puncte (singurul schior din toate timpurile care obține medalii de aur în probele alpine și nordice) ; cea mai valoroasă schioară fondistă este Galina Kulakova (U.R.S.S.) cu 23,66 puncte.

Intenția noastră, însă, nu este, așa cum s-ar părea, de a lua drept definitive ierarhizările de mai sus (există încă multe altele) și cu atît mai puțin pe cele care includ bărbați și femei la un loc, iar drept criteriu numai Jocurile Olimpice. Nu putem ignora nici perioadele în care au evoluat sportivii, nici condițiile pe care le-au avut la dispoziție și nici nivelul tehnicii, al materialelor de schi și al pistelor, de altfel, atît de diferite de la o epocă la alta. Vom reține, în cele ce urmează, acele personalități sportive care s-au impus prin performanțele lor și care, prin tehnica, au influențat evoluția schiului în general și a competiției în particular.

În probele nordice, primit mari campioni au fost norvegienii. Vom cita pe Thorlelf Haug, săritorul Jacob Tullin Thams Johan Grottumsbraaten, excelent la combinata nordică, unul dintre cei mai mari schiori ai tuturor timpurilor. Intre 1929 șl 1948 trei săritori norvegieni au impresionat lumea și au revoluționat tehnica, prin stilul aerodinamic și performanțe : frații Sigmund, Birger și Asbjoern Ruud. în mod deosebit Birger Ruud, multiplu campion olimpic și mondial (în 1936, la J.O. de iarnă a cîștigat medalii de aur la sărituri și coborîre !).

Fig. 118. *Sixten Jernberg (Suedia) — multiplu campion olimpic și mondial la schi fond.*

Fig. 119. *Marielle Goitschel (Franța) — o mare campioană a schiului alpin, prezentă și pe pîrtiile din țara noastră.*

Începînd cu anul 1956 săriturile au fost influențate de stilul aerodinamic al școlii finlandeze, care a avut în A, Hyvarinen, A. Kallakorpi și V. Kankkonen, doi exponenți de frunte. A urmat o pleiadă de săritori aparținînd mai multor națiuni, care au dus acest stil la perfecțiune : Helmuth Recknagel (Germania), Thorleif Engan și Bjoern Wirkola (Norvegia), apoi V. Beloussov (U.R.S.S.), J. Raska (Cehoslovacia), W. Fortuna (Polonia), H. Glas și M. Queck (R.D.G.), W. Steiner (Elveția), Y. Kasaya (Japonia), fiecare contribuind la dezvoltarea acestui sport în țara sa. După 1970 vom mai nota pe W. Steiner (Elveția), H.G. Aschenbach (R.D.G.), K. Schnabl, T. Innauer și A. Kogler (Austria) și J. Tormănen (Finlanda).

Începînd cu anul 1948 schiul de fond evidențiază performeri de o valoare excepțională : suedezii N. Lundstroem și, mai ales, legendarul „Mora Nisse“ (N. Karlsson). După 1952 se impune finlandezul V. Hakulinen, multiplu campion olimpic și mondial. Dar cea mai prestigioasă figură rămîne suedezul S. Jernberg, medaliat la patru ediții ale J.O., de mai multe ori campion mondial. Deceniul al Vl-lea este dominat de fondiști de excepție : E. Mäntyranta (Finlanda) și Gj. Eggen (Norvegia). Mai apoi, probele nordice încetează a mai fi un apanaj al schiorilor norvegieni, suedezi sau finlandezi. Sovieticii V. Kuzin și V. Vedenin, italianul F. Nones, G. Thomas și F. Keller (R.F.G.), U. Wehling (R.D.G.) și alții impunîndu-se cu succes.

Acceptarea femeilor în întrecerile de fond, în 1952, a evidențiat, cum era și firesc, schioarele din Nord — finlandezele L. Wideman, M. Hietamies și S. Rantanen —, dar anul 1954 va propulsa, sovieticele L. Kozyreva, A. Kolpetcina, R. Eroșhina. în special prima va domina fondul feminin un deceniu. După 1964 o altă sovietică va prelua ștafeta — C. Boiarscik. Apariția, în 1968, a suedezei T. Gustafsson, cu alura sa suplă și mersul pe schiuri economicos, părea că va readuce Nordul în prim planul întrecerilor. Dar chiar în acel an își făceau intrarea triumfală în arenă G. Kulakova și A. Oljunina, cărora cu greu le vor face față în primii ani M. Kajosmaa și H. Takalo (Finlanda). G. Kulakova are o carieră de excepție dominînd arena mondială din 1970 pînă în

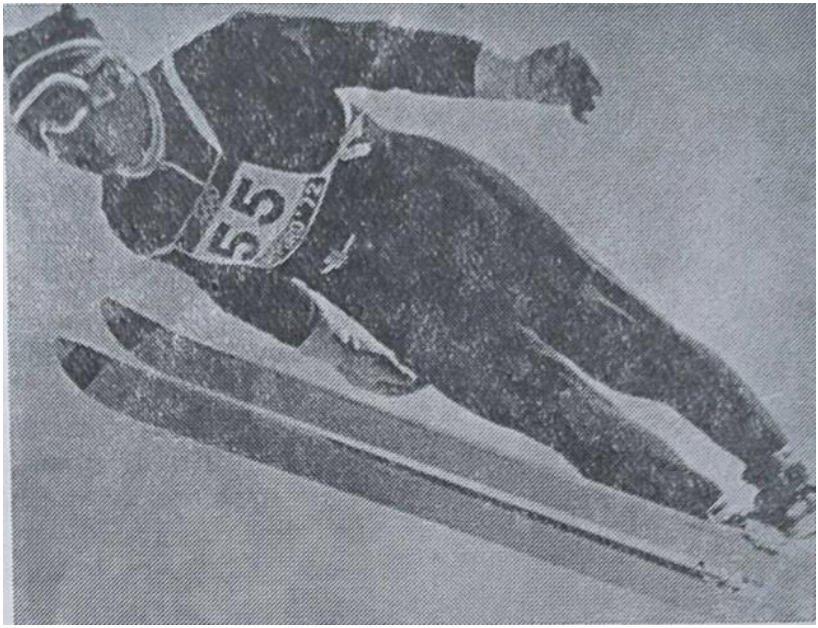

Fig. 120. *Jiri Raska (Cehoslovacia) — campion olimpic de sărituri cu schiurile (trambulina de 70 m) în 1968.*

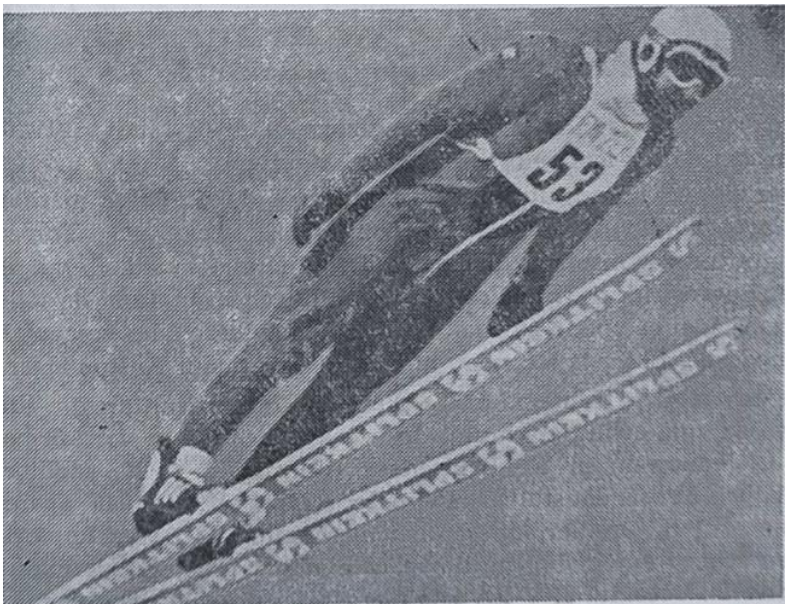

Fig. 121. *Jouko Törmänen (Finlanda) — campion olimpic de sărituri cu schiurile (trambulina de 90 m) în anul 1980.*

Fig. 122. *Ulrich Wehling (R.D.G.) — un remarcabil performer al combinatei nordice.*

1980,putînd fi considerată cea mai valoroasă fondistă din lume.

Care este situația în schiul alpin ? Organizarea după 1931 a marilor concursuri a prilejuit afirmarea elvețienilor D. Zogg, O. Furrer și W. Prager nu numai în planul performanței, ci și al tehnicii. Ei vor fi depășiți doar de austriacul T. Seelos, un revoluționar în materie de tehnică, cel care a făcut să apună steaua „Școlii de la Arlberg“, un precursor al tehnicii moderne. El va fi secondat cu brio de elvețianul R. Rominger.

Intrarea în arenă a francezului E. Allais (1937), ca dealtfel și a lui J. Couttet, va stimula evoluția schiului. în aceeași perioadă se vor afirma coborîtorii J. Jennewein și H. Lantschner (Germania) și K. Molitor (Elveția), alături de slalomistul E. Reinalter (Elveția). în 1948 apare meteoric francezul H. Oreiller, un acrobat al schiului. El își va împărți talentul între schi și automobilism, din păcate stopat prematur de excesiva sa temeritate. Deceniul al V-lea este

marcat de prezența unei pleiade de competitori foarte valoroși : G. Schneider (Elveția), O. Schneider și C. Pravda (Austria), Z. Colo (Italia) și S. Erickson (Norvegia). Ultimii trei vor deschide noi perspective tehnicii de competiție. Colo și Pravda au fost maeștri ai coborîrii, în timp ce Erickson („Vikingul**) a revoluționat probele de slalom prin tehnică și stil acrobatic. în 1956 începe „festivalul" de virtuozitate al unui as al „schiului total**, austriacul T. Sailer. Palmaresul său sportiv va deveni impresionant în numai patru sezoane. În același timp se evidențiază compatrioții săi A. Molterer și J. Rieder, elvețianul R. Staub, francezii C. Bozon și J. Vuarnet sau japonezul C. Igaya, fără a atinge strălucirea sa.

Începînd cu anul 1960, timp de șase ani, Austria, Franța și Elveția își dispută cu și mai mare încrîncenare supremația în schiul alpin. Forțele se echilibrează, apare tendința de specializare pe probe, dar virtuoșii rămîn tot „schiorii totali**. H. Hinterseer, J. Stiegler, E. Zimmermann (Austria), C. Senoner (Italia), R. Staub (Elveția), F. Bonlieu și G. Perillat (Franța) își împart victoriile. în 1962 apare un nou as al schiului, austriacul K. Schranz, a cărui prezență timp de zece ani în palmaresul marilor competiții va fi notabilă. O notă aparte trebuie acordată coborîtorului francez J. Vuarnet, inovatorul faimoasei poziții aerodinamice de coborîre „Ou". Ca urmare a unor preocupări deosebite privind pregătirea științifică a sportivilor și a importantelor inovații aduse echipamentului și materialelor de concurs (combinezoane de material plastic, schiuri metalice etc.), francezii preiau „șefia** începînd cu anul 1966, data disputării C.M. de la Portillo (Chile). Dominarea lor va culmina la J.O. de la Grenoble, din 1968. J.C. Killy a fost vioara întîi, dar rar s-a întîlnit o echipă atît de unitară valoric și sudată moralicește ca team-ul francez. Cei mai puternici adversari ai lor au fost austriecii K. Schranz, A. Matt, H. Huber, elvețienii W. Favre, D. Giovagnolli și J.D. Daetwyler, germanul L. Leitner, americanii W. Kid și J. Huega.

În ultimul deceniu apar competitori din ce în ce mai specializați pe probe. Pînă în 1976 se impun J. N. Augert și P. Russel — Franța (în primii doi ani, apoi schiul francez dispare de pe firmament), B. Russi (Elveția), H. Hinterseer și D. Zwilling (Austria), G. Thoeni și P. Gros (Italia). Cel mai valoros a fost G.

Thoeni, un mare stilist al probelor de slalom. Începe epoca de aur a marilor coborîtori : B. Russi, R. Colombin (Elveția), F. Klammer (Austria), H. Plank (Italia) și K. Read (Canada).

Din 1976 schiul mondial va fi dominat de o altă supervedetă (e drept, fără pretenția de a fi un „schior total*'), suedezul I. Stenmark. Excepțional dotat, posesorul unei tehnici cizelate permanent (faimosul „stil Stenmark"), acest schior venit din Nord pare mai degrabă un artist virtuoz decît un atlet al zăpezii. Măiestria lui rezidă în inteligență, abilitate și plăcerea neîngrădită de a schia. Mare specialist al probelor de slalom, el domină copios o elită de schiori, așa cum o face compatriotul său în tenis B. Borg. în această perioadă vom mai nota pe H. Hemmi (Elveția), A. Wenzel și W. Frommelt (Liechtenstein) și P. Mahre (S.U.A.). Noua generație de coborîtori (J. Walker, W. Grissmann, P. Wirnsberger, L. Stock (Austria), M. Veith, J. Ferstl (R.F.G.), P. Miiller (Elveția), St. Podborski (Canada) și alții este de-a dreptul excepțională, transformînd cursele în veritabile recitaluri de virtuozitate acrobatică, pe fondul unor dificultăți de teren și viteze împinse la extrem.

Schiul feminin a avut în anii '30 cîteva campioane foarte valoroase : I. Wersin-Lantschner (Austria), A. Riiegg (Elveția) și mai ales Cr. Cranz (Germania), o schioară completă. După 1948 se remarcă D. Romm și T. Beiser-Jochum (Austria), A. Mead-Lawrence (S.U.A.), O. Reiehert (Germania), M. Berthod (Elveția). Ele vor fi urmate, începînd cu anul 1960, de schioare mult mai complete ca M. Jahn și C. Haas (Austria), surorile Goitschel și A. Famose (Franța) și N. Greene (Canada). O excelentă impresie au lăsat M. Goitschel și N. Greene, prototipul schioarei moderne.

Deceniul al VII-lea este dominat de o generație impetuoasă, excelent dotată, a cărei tehnică greu poate fi deosebită de a bărbaților. B. Cochran,C. Nelson (S.U.A.), K. Kreiner (Canada), Marie-Thérèse Nadig (Elveția), F. Serrat (Franța), Anemarie Prol-Moser (Austria), H. Wenzel (Liechtenstein) și R. Mittermaier (R.F.G.) sînt schioare complete, excelente în toate probele.

La capătul acestei succinte treceri în revistă a galeriei marilor campioni, dincolo de spectaculosul palmaresului sportiv

stă pilduitoarea lor creativitate și abnegație fără de care schiul n-ar fi ajuns la nivelul de azi.

Fig. 123. *Karl Schranz (Austria) – multiplu campion mondial la schi alpin.*

Fig. 124. *Gustavo Thoeni (Italia) – un excepțional slalomist*

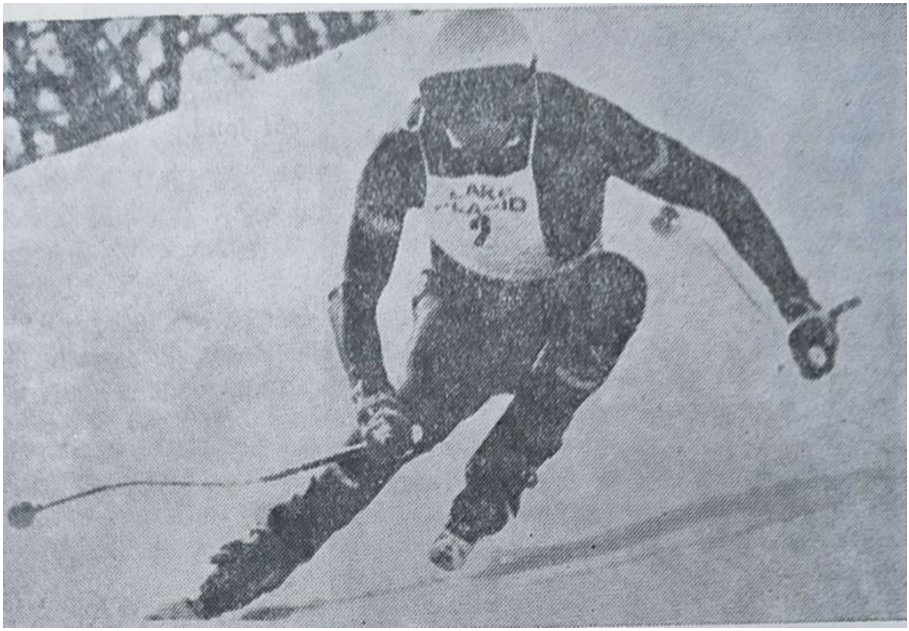

Fig. 125. *Joseph Walcher (Austria) – campion mondial de coborîre*

Fig. 125. *Marie-Thérèse Nadig (Elveția)– campioană olimpică, cîștigătoare a „Cupei Mondiale” la schi alpin*

Fig. 127. *Barbara Petzold (R.D.G.) — dublă campioană olimpică, în 1980, la schi fond.*

3. „VASA", o probă de sănătate publică

Incredibil! în iarna anului 1981, peste 12 000 de participanți iau startul în Suedia într-o cursă de schi fond pe distanța de 85,9 kilometri ? Și totuși, este adevărat : VASA, cea mai mare cursă de schi din lume se află la cea de a 58-a ediție !

Prima desfășurare a acestei magnifice curse a avut loc în 1922, cînd peste 100 de amatori au parcurs distanța dintre localitățile Sälen și Mora, omagiind eroismul unui tînăr patriot, Gustav Vasa, a cărui faptă a devenit legendară. Se spune că în iarna grea a anului 1520, tînărul Vasa se găsea în localitatea Mora, încercînd să-i convingă pe compatrioții săi de necesitatea desfășurării unei lupte organizate împotriva cotropitorilor danezi. Nereușind să-i convingă, a pornit cu durerea în suflet spre granița norvegiană. Locuitorii din Mora și-au dat apoi seama de consecințele refuzului lor și au trimis pe urmele înflăcăratului patriot pe cei mai capabili schiori din localitate. Abia după 90 km, în satul Sälen, ei au reușit să-l ajungă. Sub imboldul acestui minunat gest de solidaritate, Vasa face cale întoarsă și organizează o armată de schiori, a căror luptă va duce la constituirea statului liber suedez.

Din 1922, în fiecare an, mii de suedezi (în ultima vreme participă și străini) se aliniază la start. Care este motorul acestei impresionante manifestări ? Numai tradiția, patriotismul ? Este vorba, fără îndoială, și de voința fiecărui individ de a-și proba sieși că este capabil de un act de curaj deosebit. Iată pentru ce, participînd la această întrecere, fiecare își aruncă o mică provocare.

Spectacolul cursei este insolit. Imaginați-vă, în zori, 12 000 de schiori forfotind, gesticulînd pentru a se încălzi și a-și lua poziția de plecare, arzînd de nerăbdare după clipa eliberatoare a startului. Ora 7,45. Se dă startul în bloc. Masa alergătorilor se pune în mișcare asemeni unei uriașe avalanșe. Ritmul este infernal, fiecare încercînd să se desprindă, evitînd căzătura și busculadele. După cîteva sute de metri, ritmul se domolește, brușteleaccelerări

producîndu-se de fiecare dată cînd se ivește o breșă. Și avalanșa continuă, năpustindu-se în pădure, fiecare individ, umăr la umăr, schi lîngă schi, strivindu-se aparent, aci formînd un tot unitar, aci desprinzîndu-se pentru a se rostogoli cu repeziciune. La ieșirea din pădure, 8 piste eliberează schiorii din corsetul aglomerării primilor kilometri. Din cînd în cînd apar punctele de alimentare, unde faimoasa „Bläbarsoppa“, o supă de afine, este cea mai căutată. O mulțime densă și entuziastă își încurajează favoriții. Regiunea este minunată. Pădurile troienite, cerul albastru și strălucirea soarelui fac pe alergători să uite lungimea traseului și propria slăbiciune. Între kilometri 50 și 70, alura este încă vie sub imboldul specia lorilor și al dorinței de a termina cursa. Încă puțin și clopotnița bisericii din Mora apare la orizont. Concurenții intră triumfal pe străzile localității, sub baia binefăcătoare a aplauzelor oferite cu atîta generozitate, de parcă fiecare alergător ar fi un

învingător ! De obicei, cursa este cîștigată de unul din schiorii

fondiști de elită, din prima categorie, nume întîlnite în clasamentele celor mai importante concursuri internaționale. Ei beneficiază, dealtfel, la start, de prima poziție, pentru a fi scutiți de busculade.

Fig.128 *Maratonul zăpezii – "Vasa" Suedia*

Interesul spectatorilor se manifestă nu

numai spre lupta din cadrul primei grupe valorice, adeseori extrem de palpitantă, ci și spre evoluția celorlalți schiori anonimi, de vîrste diferite, admirabili în efortul și dlrzenia pe care le probează, uimiți de uriașa dezlănțuire de energie și elan. Femeile nu sînt admise în cursă. Dar, vor veni cu siguranță acele timpuri cînd bariera va fi ridicată. Să nu uităm că femeile aleargă azi curse oficiale de maraton, iar performanțele obținute nu mai uimesc pe nimeni. Istoria acestei faimoase curse
consemnează și un fapt anecdotic, plin, însă, de semnificații. Nemulțumite de interdicția de a participa alături de bărbați la cursa „Vasa“, femeile încearcă tot soiul de trucuri spre a trece neobservate între sutele de participanți. Cea mai obișnuită deghizare este aceea masculină, pe care a ales-o și sportiva Waltraud Nothaft, fără să bănuiască faptul că urmăritorul ei, finlandezul Läimo Varinen, o va descoperi foarte repede. Mergîndu-i pe urme, schiorului i s-a părut curios felul de a merge pe schiuri al „concurentului” din fața sa. Era vorba de un bărbos încotosmănat în hanorac. Läimo a strigat la întîmplare : „Hei, bărbosule ! Ți s-a dezlipit barba...". De spaimă, Nothaft și-a zmuls barba falsă și cei doi au stat să judece asupra situației. Finlandezul și-a ajutat partenera să termine cursa și a tăcut chitic asupra descoperirii sale. Nici oficialii de la sosire nu au sesizat frauda, astfel că Waltraud a devenit prima femeie posesoare a insignei de onoare a cursei ! De atunci au trecut cîțiva ani, timp în care femeile au continuat să ceară cu insistență acceptarea lor în cursa maraton. Și au reușit în anul 1981, la cea de a 85-a ediție. Între cei peste 12 000 de participanți s-au aflat și 187 femei ! Cursa a fost cîștigată de suedezul Sven Ake Lundback (33 ani) în 4.29:32,0. Prima concurentă, Meeri Bodelid (38 ani, 152 cm, 45 kg), a fost clasată a 411-a cu timpul de 5.28:08,0 ! Remarcabilă performanța, desigur ca și cea a englezoaicei Joyce Smith (43 ani) care a încheiat în vara aceluiași an, pe locul 138 (timp 2.29:56,0 !) maratonul atletic de la Londra, la care au luat startul 7 000 de alergători. „Vasa" sau „Vasalopet" este o întrecere unică, dar nu singulară. In ultimii ani, în țările Europei centrale, fapt surprinzător și benefic, au loc curse asemănătoare pe distanțe variind între

Fig. 129. *„Marcialonga“ (Italia).*

50 și 90 km, adunînd la start mii de concurenți amatori din țările organizatoare și din străinătate. Astfel, în Italia se desfășoară cursa numită ,,Marcialonga”, aflată la a 9-a ediție, adunînd la start peste 6 000 de amatori. Traseul șerpuiește, de-a lungul a 70 km, printre frumoasele localități situate la poalele munților Dolomiți, între Moena și Cavalese. Apoi cursa Dolomiților, organizată în Austria, la Lienz-Osttirol, pe distanța de 50 km, „Maratonul de la Jizeske Hory“, cea mai populară întrecere din Cehoslovacia, disputată în fiecare iarnă pe pantele din apropierea orașului Liberec. Traseul măsoară 50 km și este deosebit de atractiv. La cursa din 1981 au participat peste 5 800 schiori. În Elveția, la Engadin, are loc o întrecere similară. Apoi cea de la Oberammergau, din R.F. Germania, denumită „König Ludwig“, pe distanța de 90 km. Fără îndoială că enumerarea acestor curse nu se oprește aici. Am dat exemplul unor întreceri devenite tradiționale, despre care literatura de specialitate, presa și televiziunea au vorbit mai insistent. Manifestări de masă vom întîlni și în U.R.S.S., Polonia, Bulgaria, Iugoslavia și, fapt

îmbucurător, și la noi, acțiunile întreprinse sub egida marii competiții naționale „Daciada“ pentru copii și tineri, găsind un larg ecou în localități ca Vatra Dornei, Harghita, Păltiniș, Stîna de Vale, Bran, Azuga etc. Pe cînd, totuși, un mare concurs de fond, cu caracter național, deschis tuturor vîrstelor ? El ar putea deveni tradițional, înscriindu-se ca unul din cele mai eficiente mijloace de educație și întărire a sănătății.

Ce gîndim despre „Vasa“ șl toate celelalte manifestări similare ? Ce probă mai elocventă de sănătate publică ? Ce lecție mai vie, în care schiul este mai mult decît un sport, este o morală? Ce pildă mai grăitoare de putere a voinței, de confruntare a individului cu sine, la capătul cursei așteptindu-l pe fiecare bucuria victoriei ?

Adevăratul sens al schiului nu poate fi decît acela care ne permite deopotrivă stăpînirea zăpezii și a dificultăților întrecerii, dar mai ales a noastră, în căutarea continuă a eului nostru absolut.

Kilometrul lansat și „oamenii jet“

Li s-a spus „marțieni", „super temerarii schiului", „kamicaze ai K.L.“, „oamenii jet", „crazy" — nebunii îndrăgostiți de viteză și pericol... În realitate sînt oameni ca toți ceilalți, mai puțin conformiști, neîmpăcați cu inerția și rutina, dornici de a se cunoaște...

Pe pămînt, pe apă, în aer, dincolo de planetă, cu ajutorul mașinilor sau a altor mijloace, omul încearcă neîncetat să depășească bariere și propria sa condiție. Viteza a impus nașterea recordului, o modalitate de testare, de ce nu, a posibilităților omenești și a invențiilor sale. Privite de pe margine, isprăvile acestor eroi ne apar lipsite de sens, o joacă gratuită. Ce gîndesc cei pe care, adeseori, ne place să-i numim „cuceri tori ai inutilului", ce se petrece în inima lor este mai puțin cunoscut și înțeles. Cînd a spus : „Viteza este singurul păcat nou, păcatul secolului al XX-lea. Dar viteza procură singura plăcere autentic modernă", Aldous Huxley s-a referit neîndoios la sport și la spiritul intrepid,

competitiv, neîmpăcat al omului de azi. întrebat de ce trebuie cucerit Everestul, marele erou al expedițiilor din Himalaya, George L. Mallory, considerat „cel mai tenace adversar pe care l-a avut Everestul", a răspuns prompt : „pentru că el există". Iată o uimitoare motivație.! Dacă omul încearcă permanent să-și depășească condiția, o face pentru că este OM, iar fără fantezie, fără îndrăzneală, viața ar fi o contabilitate prostească.

În lumea schiului, obișnuiții „kilometrului lansat" sînt o categorie aparte. Ne-am întrebat, adeseori, de vreme ce am găsit foarte rar nume celebre de coborîtori în clasamentele acestei probe, cu cît poate fi mai „periculos" kilometrul lansat față de cursele de coborîre, pe traseele atît de accidentate și la vitezele ce depășesc frecvent 120 km h ? Dacă ar fi să-l ascultăm pe Killy, care a încercat și el o tentativă la Cervinia, după ce devenise triplu campion olimpic, am găsi explicația, deși, luîndu-l ca model pe Zeno Colo, am spune că testul de viteză absolută i-a format mai curînd caracterul și i-a înlesnit victoriile următoare în cursele clasice alpine. Killy mărturisea : „E o experiență pe care n-o voi mai repeta. Pe o asemenea pistă mă simt terorizat de ideea că o minimă deviere de la „trasă" mă va duce iremediabil la prăbușire. E necesar să ai mult curaj și un alt lucru: să știi să mergi în linie dreaptă. Altminteri e sfirsitul.

E nevoie, într-adevăr, de mult curaj pentru a te lansa pe autostrada de gheață, ce coboară parcă din cer, și a ajunge nevătămat la capătul pistei. Abordarea pericolului este o chestiune de alegere și își găsește aici o definiție prin excelență matematică, calculată. La kilometrul lansat poți sfîrși ca și în clasica probă de coborîre, fiindcă raportul joc-destin este același. Cînd Podbroski coboară faimoasa pîrtie de la Kitzbtihel cu peste 120 km/h, are de partea sa atu-ul pregătirii și al tehnicii foarte bine pusă la punct. Riscul său are limite, fiindcă altfel... Situația este asemănătoare și în tentativa lui Leo Gasperl de a doborî recordul mondial de viteză, pentru care și-a adăugat la schiuri 32 kg de plumb, pentru a avea o mai bună stabilitate. Prin anii ’30, măsura a fost salutară, ținînd seama de calitatea schiurilor. Azi este interzisă de regulament. Nu atacă McKinney conștient granița celor 200 km/h, fără să-și asume riscuri inutile, pentru care, însă, se pregătește cu minuție și exigență ?

Și totuși, riscul există, pericolul este prezent. El face parte din joc. Omul curajos știe toate acestea, iar sfidarea pe care o aruncă pericolului nu-i decît o probă de caracter, niciodată ezitant, niciodată laș, totdeauna conștient și încrezător în sine.

Cum se organizează o cursă de viteză absolută sub denumirea de „kilometru lansat“ ? Promotorul a fost elveţianul Walther Amstutz, care a inițiat la St. Moritz, pe valea Saluver, pe o pantă lungă de cca 500 m, cu o înclinație medie de 37°, prima întrecere. Concurenții erau împărțiți în trei categorii, după materialele folosite : schiuri de turism ; schiuri de sărituri ; schiuri speciale. Ei porneau de la capătul unei piste de 150 m și, după 100 m de elan, intrau în porțiunea cronometrată, în trecere rupînd o sîrmă subțire care punea în mișcare cronometrele. După 50 m ieșeau din porțiunea cronometrată, rupînd o a doua sîrmă. își continuau apoi drumul spre panta de oprire. Aceasta se petrecea în anul 1930. De semnalat preocuparea pentru adaptarea materialului de concurs la noile cerințe : forma și lungimea schiurilor, sporirea greutății pînă la 60 kg, datorită armăturilor de plumb care s-au montat pe vîrf și pe coadă etc., cît și a costumelor speciale, avînd pe spate un sac de cauciuc umflat cu aer pentru a da o formă aerodinamică schiorului. Pentru îmbunătățirea aerodinamismului, schiorul folosea o poziție de coborîre joasă, cu mîinile sprijinite pe cele două mînere montate înaintea legăturilor. Toate aceste inovații, interesante pentru acele timpuri, nu au dat rezultate deosebite, fiind, mai apoi, abandonate, odată cu intrarea în vigoare a noilor reglementări.

Cum se desfășoară azi o cursă de kilometru lansat ? Concursul se organizează pe două categorii : materiale de serie și proba specială. Recordul de viteză absolut se stabilește în cadrul celei de a doua categorii, la care sînt admiși numai schiorii care au 100 de puncte F.I.S., obținute în cursul anului la una din probele schiului alpin, sau să fi participat și clasat la una din edițiile K.L., desfășurate în ultimii trei ani. Pista de concurs se amenajează special, trebuind să se prezinte perfect nivelată și balizată conform regulamentului. Lungimea totală : 560 m, diferența de nivel dintre plecare și sosire 187 m. Porțiunea cronometrată 100 m. Pista are trei părți distincte : pista de elan prevăzută cu 5 puncte de plecare și culoarul de lansare, pista de viteză cu culoarul de coborîre și zona delimitată de cronometrare și pista de frînare și oprire.

Întreaga zonă este prevăzută cu spații de securitate. Datele de mai sus se referă la pista pentru kilometrul lansat de la Plateau Roșa, în apropiere de Cervinia-Italia.

Primul record de viteză se înregistrează la 14 ianuarie 1930, pe o pistă amenajată în valea Saluver-St. Moritz. Autorul performanței este austriacul G. Lantschner, care realizează pe schiuri speciale 105,673 km/h. Din păcate, rezultatul nu este omologat. Abia în anul următor, tot la St. Moritz, se va consemna primul record : 136,600 km/h, performerul fiind austriacul Leo Gasperl.

1947. Plateau Rosa este pentru prima oară teatrul de desfășurare a tentativei de obținere a vitezei maxime pe schiuri. Italianul Zeno Colo depășește recordul lui Leo Gasperl obținînd 159,242 km/h. El a folosit schiuri normale de lemn, în lungime de 2,20 m, costum de schi obișnuit, legături de schiuri sistem bac, fără cască. Uimitor !

1959. Este anul cînd se reiau tentativele de doborîre a recordului existent, dar condițiile sînt improprii. Locul de desfășurare este localitatea Sestrieres-Italia. Edoardo Adreiter îmbunătățește performanța, realizînd o viteză de 160,714 km/h.

1960. Un grup de pasionați italieni, avîndu-l în frunte pe Gigi Panej, înființează „Clubul celor 100 km/h“, din care făceau parte toți aceia care reușeau să depășească în concurs 100 km/h. Primul concurs organizat sub egida acestui club, la Cervinia, poate fi considerat primul „kilometru lansat“, sau mai pe scurt „K.L.“. Luigi di Marco obține un nou record : 163,265 km/h și onoarea de a fi considerat primul recordman al prestigiosului concurs.

1963. Pe pista consacrată de la Plateau Rosa germanul Alfredo Plannger realizează 168,224 km/h, dar de peste Ocean se anunță că la Portillo doi americani, Bud Vaughan și Dick Dorwort, au alunecat mai rapid : 171,428 km/h,

1964. Luigi di Marco revine pe primul plan al întrecerii obținînd viteza de 174,757 km/h. Acest record a fost posibil datorită unei pregătiri speciale. Se semnalează, astfel, apariția unei metodologii de antrenament după criterii științifice. El lansează un nou stil de coborîre numit „tartaruga" (broasca țestoasă), care a fost studiat în tunelul aerodinamic.

1965. Se semnalează o tentativă a vestgermanului Ludwig Leitner cunoscut din lumea schiului alpin, dar fără succes. 172,774

km/h este inferior precedentului record. De fapt, situația se va repeta și în anii următori. Astfel, în 1967 cel mai bun se dovedește coborîtorul italian Teresio Vachet, 170,859 km/h, iar în 1968 finlandezul Kalevi Hakkinen cu 172,331 km/h. Recordul lui Luigi di Marco rezistă. Menționăm că în anii 1966 și 1969 nu se organizează nici un concurs. Se părea că interesul pentru recordul de viteză absolută în schi a scăzut, performanțele fiind din ce în ce mai slabe. Și totuși...

1970. Anul unui reviriment total datorită apariției pe pista de la Cervinia a schiorilor japonezi. Ei reușesc să pulverizeze recordul existent, plasînd trei sportivi pe primele trei locuri. Cel mai bun se dovedește Masaru Morishita, care în ultima coborîre obține fantasticul record de 183,392 km/h. Colegii săi de echipă realizează 183,206 km/h, Masaru Nishi, și 182,833 km/h, Satoshi Shimitzu. Performanțele japonezilor au făcut multă vîlvă în Europa și s-au datorat unei excelente organizări. Ei au venit cu o „echipă“ bine antrenată, excelent echipată de firma Kazama și, lucru nou, asistată de tehnicieni. Recordul trece, astfel, din Europa în Extremul Orient.

1971. Recordul revine în Europa. Este meritul italianului Alessandro Casse, care a știut să-și construiască victoria, după modelul japonezilor. Performanța este de 184,143 km/h.

1972. În ciuda prezenței unei echipe japoneze decise să reintre în posesia recordului și a celei italiene bine pregătite nu se realizează nimic deosebit. Timpul lui Tomio Hoshino este de 177,602 km/h. Insuccesul trebuie pus pe seama organizării concursului în luna septembrie, pe o zăpadă și în condiții atmosferice neprielnice. Acest eșec va face ca în viitor concursurile să nu se mai organizeze decît primăvara.

1973. Alessandro Casse își ameliorează propriul record, viteza atinsă fiind de 184,237 km/h. Este anul cînd își fac apariția marile firme de echipament sportiv și specialiști în diferite domenii, cum a fost cazul specialistului în ceruire Hans Peter Rohr, adus de firma Rossignol. Pentru prima dată se organizează o cursă rezervată materialelor de serie și alta pentru testarea materialelor. Este clar că progresul tehnic înregistrat în industria schiului și a echipamentului va juca un mare rol în viitor.

1974. Se petrec evenimente importante, din păcate unele nedorite. Fe pista de la Plateau Rosa își fac apariția americanii, în

frunte cu Steve McKinney și Tom Simons, două mari vedete ale anilor care vor urma. Primul realizează un timp foarte bun 189,473 km/h, fiind secondat de italianul Pino Meynet — 187,500 km/h. Cea de a doua cursă pentru materialele de serie are un deznodămînt tragic : moartea schiorului elvețian Jean-Marc Beguelin, prima victimă a „K.L.“. El a comis o eroare de traiectorie care l-a scos în afara pistei. Evenimentul va produce un șoc printre competitori, unii retrăgîndu-se definitiv din concurs, cum a fost cazul recordmanului Alessandro Casse. Cursa a fost cîștigată de Pietro Albertelli, un instructor de schi din Monte Campione.

1975. Doi sportivi realizează timpi superiori recordului existent: Pino Meynet (194,384 km/h) și americanul de origine canadiană Steve McKinney (192,719 km/h), după o cursă extrem de palpitantă. După prima coborîre se instalează în frunte americanul cu 191,387 km/h. În ziua următoare numărul concurenților se reduce la 14, și din nou McKinney se dovedește mai bun — 192,719 km/h. Se părea că „jocurile fuseseră făcute", dar n-a fost așa. Pino Meynet nu se lasă impresionat de evoluția adversarului său, găsește tăria și concentrarea necesară unei coborîri precise, timpul înregistrat fiind foarte apropiat de granița vitezei de 195 km/h. Se credea că în zilele următoare ea va fi atinsă, dar în prima zi vîntul și în cea de a doua înmuierea zăpezii au amînat pentru anii următori performanța.

1976. Recordul revine în S.U.A. Autorul este Tom Simons cu 194,489 km/h. Viteza măsurată pe ultimii 10 m ai traseului a reliefat depășirea a 200 km/h, limita fantastică la care nimeni nu îndrăznea să se gîndească cu ani în urmă. O mică eroare comisă în timpul coborîrii l-a împiedicat să obțină acest record, dar era clar pentru toată lumea că bariera putea fi depășită. Cine va reuși ? McKinney și Pino Meynet coboară admirabil, dar recordul nu cade. Nu lipsită de suspense este cursa pentru materialele de serie în care se stabilește un rezultat excepțional : 190,577 km/h. Realizatorul este Pietro Albertelli. Performanța este cu atît mai prețioasă, cu cît materialul de care a dispus nu era de categoria „specială". în anul următor cursa se anulează din cauza condițiilor neprielnice.

1978. Un an de mare cotitură în istoria Tentativa de îmbunătățire a recordului și poate de atingere a limitei de 200 km/h este așteptată de toată lumea cu emoție. Ziarele cele mai

prestigioase își trimit reprezentanții, anunțînd cu litere de-o șchioapă : „Domenica, tra i silenzi del «Plateau» tornando i marziani del K.L.", „Uomini-jet", „ora c'e il muro dei 200 km/h", „U.S.A. — Europa sul filo dei duecento" etc. Evenimentul capătă proporțiile unei mari întreprinderi umane. Speculațiile nu mai contenesc în jurul protagoniștilor Steve McKinney, Tom Simons, Pino Meynet, Walter Caffoni sau Terry Watts. Interviurile cu ei ali mentează cota de interes :

— Ce-ați făcut în acești doi ani ?

— Am făcut un tur al lumii cu barca, spune Simons. Anul trecut, spre exemplu, am traversat Atlanticul cu o barcă de 20 m. A fost foarte frumos.

— Eu am mers în Chile, continuă Mc Kinney, pentru probe de viteză în care am obținut timpi superiori lui 195 km/h, apoi m-am dedicat alpinismului, făcînd numeroase escalade în Colorado și Nevada.

— Obiectivul este 200 km la oră ?

— Desigur, spune Simons, dar cred că va fi dificil în acest an.

McKinney este mai optimist. El spune că este în mare formă și că primul contact cu pista i-a întărit convingerea că întrecerea va fi extraordinară.

— Este adevărat că „K.L." este o cursă pentru îndrăgostiți! De senzații tari ?

— Nu, absolut nu !, spune Hakkinen, de 12 ori prezent la concurs. Este nevoie de un antrenament intens și atent studiat. Pericolul există numai pentru cei care vor să coboare pista, fără să se fi pregătit în prealabil.

— Nu sîntem niște „nebuni", intervine Meynet. Sîntem oameni normali, muncim, avem o familie, iubim viteza...

Plateau Roșa, altitudinea 3 600 m. O dimineață însorită, cu o pistă extrem de rapidă, „un covor de biliard" cum o numea delegatul F.I.S., își primește combatanții. Patru manșe le stau la dispoziție. Steve McKinney, 25 ani, cu alură mai curînd de sprinter (înalt de 1,90 m, 80 kg.), suplu, cu pletele blonde ieșind rebele de sub cască, pare mai curînd un hippie travestit. Este primul la start și așteaptă cu nerăbdare permisiunea de a coborî. Categoric, el este marele star al schiului american, deși nu a fost văzut niciodată

pe pîrtiile Cupei mondiale. Frații Phil și Steve Mahre și ceilalți coechipieri nu pot trece cu vederea marile calități ale acestui „big-boy" curajos, decis, abil, puternic și inteligent. Și-a pregătit totul cu multă minuție ; schiurile „Atomic" îl satisfac, atmosfera de concurs e bună. Adversarii, o știe, sînt puternici și oricînd o surpriză poate încurca socotelile, ca în 1975, cînd Meynet l-a învins în ultima manșă. Se simte bine, și asta-i important !

Este ora 10,08, McKinney se lansează vertiginos. Parcurge spațiul de lansare, care este un „fals plat" și podul îngust peste mica crevasă, la capătul căreia atinge viteza de 110 km/h. Urmează panta propriu-zisă, cu înclinația de 80%, pe care alunecă superb în poziție aerodinamică. Alura sa este a unui bolid sau poate a unei stele căzătoare. Accelerația crește uluitor spre sosire, iar noul record nu mai poate fi pus la îndoială : 196,507 km/h. Meritul lui McKinney, au spus după cursă observatorii, a fost acela de a fi știut, în primul rînd, să aleagă momentul cel mai potrivit tentativei — absența vîntului, temperatura -4°C, zăpada rece — și de a fi folosit întregul spațiu de lansare (adversarii săi au plecat mai de jos). Această primă manșă nu e scutită de incidente. Americanul Craig Calonia cade în finalul cursei sale (la ce viteză!) alegîndu-se, miraculos, numai cu o comoție.

În manșa a 2-a, McKinney confirmă excepționala sa formă, ameliorînd recordul la 198,020 km/h. Ar fi fost, poate, capabil de un rezultat și mai bun dacă nu comitea o infimă greșeală de poziție la începutul coborîrii. Necruțătoarele legi ale aerodinamicii nu iartă. Foarte bine evoluează italianul Walter Caffoni și canadianul Terry Watts, care înregistrează 197,477 km/h.

Ziarele nu mai contenesc a sublinia valoarea recordului stabilit, exprimînd speranța ca în zilele următoare granița vitezei de 200 km/h va fi trecută. Din păcate ultimele manșe nu mai au loc, din cauza deteriorării pîrtiei. Toată lumea pare mulțumită, mai puțin competitorii înșiși, care manifestau o bună dispoziție și ale căror eforturi trebuiau răsplătite. Ocazia avea să li se ofere peste cîteva luni, pe continentul american, în Chile.

La 1 octombrie al aceluiași an, la Portillo, se organizează o nouă tentativă de doborîre a recordului existent, care adună la start toată elita. Concursul are o desfășurare senzațională și imposibilul devine posibil : granița vitezei de 200 km la oră este învinsă.

Fig. 130. *Spectaculosul „KL" — Steve Mc-Kinney (S.U.A.) — recordmanul actual al vitezei absolute în schi: 200,222 km/h.*

La 1 octombrie al aceluiași an, la Portillo, se organizează o nouă tentativă de doborîre a recordului existent, care adună la start toată elita. Concursul are o desfășurare senzațională și imposibilul devine posibil : granița vitezei de 200 km la oră este învinsă. Realizatorul acestei uimitoare performanțe este Steve McKinney care obține 200,222 km/h. Știrea face înconjurul lumii, explodînd ca o bombă. În același concurs, alți doi schiori reușesc să doboare recordul de la Cervinia, canadianul Mark Rowan cu 198,785 km/h și suedezul Benny Lindberg cu 198,129 km/h, devenind alături de McKinney cei mai rapizi schiori ai lumii. Nu lipsită de valoare, și poate de semnificații, este evoluția finlandezului Kalevi Hakkinen, care, la vîrsta de 50 ani, reușește să alunece cu viteza de 189,671 km/h.

Marea performanță a americanului Steve McKinney nu avea să fie singulară în acest concurs. Pentru prima dată iau startul într-un concurs de „kilometru lansat" femeile. Echipate tradițional, ele reușesc o comportare foarte bună. Astfel, franțuzoaica Catherine Brayton din Villard-de-Lans atinge viteza de 165,898 km/h, iar chilianca Heidi Neufeld 156,725 km/h. Timpul realizat de Catherine Brayton constituie, deci, primul record mondial de viteză feminin. Ea este mai rapidă decît italianul Luigi di Marco, care, în 1960, devenea recordman la bărbați cu 163,265 km/h. De necrezut !

Un jurnalist chilian, entuziasmat de fantasticele viteze atinse de bărbați și femei în schi, și-a intitulat articolul : „Odă îndrăznelii sau omagiu nebuniei" ? întrebarea pe care și-o pune este justificată, iar performanța schiorilor poate fi și îndrăzneală și „nebunie", dacă sînt acceptate în sens pozitiv. Cînd Erasmus a scris, la începutul secolului al XVI-lea, „Elogiul nebuniei", lumea era mică și ignorantă. Pentru Erasmus nebunia este difuză și variată, animînd vasta scenă a lumii, mișcînd în mod benefic și mîngîietor pe numeroșii ei purtători. „Vă dați seama ce s-ar produce dacă peste tot oamenii ar fi niște înțelepți ; ar trebui o nouă argilă și un nou Prometeu s-o modeleze". Fără „nebunie", fără neastîmpăr, omenirea nu ar fi făcut poate un singur pas înainte.

Dar ce se întîmplă cu acești cutezători, dincolo de fantezia și îndrăzneala care-i împinge în lupta cu imposibilul ? Unde vor ajunge ? Vor sfîrși prin a abandona lupta ? Fiindcă experții continuă sa caute noi posibilități de a obține viteze din ce în ce mai mari» Steve McKinney declara, după stabilirea fantasticului său record, că va realiza în următorii ani, în aceleași condiții ale pistei, modificind numai plecarea cu 70—80 m mai sus, viteza de 210 km la ora, și-l credeam capabil. Dar apoi ?

Judecînd lucrurile din afara pistei, avem două alternative : să ne alăturăm ori celor care consideră că, pentru menținerea condiției mentale și fizice, „skiare necesse est“, dar... nu atît de iute !, ori acelora care cred că fără înfruntarea cu curaj a limitelor existente n-ar mai fi evoluție. Să fie, oare, perimată deviza cu care ne confruntăm permanent : „Citius, altius, fortius“.

4. Amazoane pe schiuri

Fiecare Olimpiadă și-a avut eroii săi. Contrar așteptărilor, nu întotdeauna bărbații au deținut „capul de afiș“. Cel puțin începînd cu deceniul al 7-lea. După Jocurile de la Grenoble, în cursul cărora Killy a adunat tot „aurul“ olimpic, edițiile următoare au stat sub semnul supremației femeilor. în 1972, elvețianca Marie-Therese Nadig obține două medalii de aur, la coborîre și slalom uriaș ; în 1976, Roși Mittermaier (R.F.G.) — trei medalii, din care două de aur la coborîre și slalom, și una de argint la slalom uriaș ; în 1980, Hanni Wenzel (Liechtenstein), tot trei, din care două de aur la slalom și slalom uriaș și una argint la coborîre. Cel mai aproape de realizarea unui „hattrick, fost Rosi Mittermaier și Hanni Wenzel, pe prima despărțind-o doar sutimi de secundă de victorie. Constanța fetelor ne face să credem următoarele Jocuri vor aduce și în schiul alpin feminin o schioară completă, capabilă să cîștige toate cele trei probe, chiar dacă tendința actuală este stricta specializare pe probe.

Și la fond situația este aproape similară, suedeza Toini Gustafsson, cu cele două medalii de aur cîștigate la Grenoble, în 1968, sovietica Calina Kulakova, cu cele trei medalii de aur (record!) obținute la Sapporo, în 1972 și Barbara Petzold (R.D.G.), cu două medalii de aur la Lake Placid, în 1980, nefiind cu nimic mai prejos decît bărbații. Dimpotrivă !

Deși mai tîrziu admise la Jocuri (1936), prezența femeilor nu a fost deloc simbolică, infirmînd toate rezervele. Ba mai mult, a impus, cum a fost cazul fondului, includerea unei noi probe, cea de 10 km.

Nu intenționăm să punem sub semnul egalității posibilitățile femeilor față de cele ale bărbaților, mai ales în condițiile volumului și intensității de efort, a pretențiilor curselor rezervate ultimilor, dar nu putem să nu semnalăm progresul deosebit al femeilor, fie că ne referim la capacitatea de efort, exprimarea tehnico-tactică, calitățile morale sau performanța în sine. Ceea ce realizează schioarele în prezent pe pîrtiile alpine sau în cursele de fond era de neconceput nu cu mult timp în urmă. Dacă privim la

antrenamente schiori coborînd pe pîrtiile de slalom, greu vom deosebi, cel puțin după stil, dacă nu și prin temperament, dacă aceste persoane sînt de sex feminin. Fetele merg acum ca băieții! Au aceeași ținută, aceeași tehnică, sînt la fel de energice și preocupate de adoptarea unor poziții aerodinamice care să le per mită o evoluție din ce în ce mai rapidă.

De cîțiva ani constatăm că fetele își însușesc o tehnică perfectă în schiul de performanță. în fond, în zilele noastre ar fi absurd să se „inventeze" o tehnică specială pentru femei. Putem oare să ne imaginăm, de pildă, ca în atletism tehnica aruncării discului sau a săriturii în înălțime pentru femei să fie alta decît cea folosită de bărbați ? Schioarele se avîntă acum cu un curaj de neimaginat în abisurile albe, execută sărituri spectaculoase peste denivelările presărate pe pîrtîi, într-un ritm de coborîre de-a dreptul infernal. Ea a devenit ,,el“, un schior energic care nu cunoaște teama, limita de viteză ; parcă „ea“ ar fi cea care a descoperit tainele coborîrii pe schiuri. Ba mai mult, această concepție nouă a schiului feminin este pretutindeni practicată și acceptată. Pînă și metodologia de pregătire nu diferă de cea a bărbaților, deși, evident, trebuie să țină seama de factorul biologic.

Fetele încep să schieze de la o vîrstă fragedă. La 10 ani, instructorul de schi se convinge dacă fata are aptitudini pentru performanță. Apoi începe munca. O muncă tenace dusă numai de acelea la care se întrevăd performanțe superioare și care acceptă orice privațiune. Timpul trece și selecția se face în mod aproape automat. Cine rezistă exigențelor acestei activități are perspective, poate continua. Cine nu, dispare sau se pierde în anonimat. Azi nu mai surprinde pe nimeni practica acestui sistem de lucru în care sînt angrenate fetele de mici. Nu greșim afirmînd că orientarea dată este marea descoperire a ultimelor decenii.

Dacă băieții ajung la performanțe de valoare după o evoluție mai lentă, la 21 — 22 ani, cînd au atins o oarecare maturitate, fetele strălucesc deja la 16 — 17 ani. Sînt prea multe numele celor care au obținut mari performanțe la această vîrstă, ca să le mai enumerăm. De fapt, media de vîrstă a majorității echipelor reprezentative feminine de schi alpin este de 19 ani. La fond, au fost obținute rezultate deosebite la vîrste nu cu mult mai

înaintate.

Ce le atrage pe fete spre schiul de performanță ? Să nu-i cunoască exigențele ? Ne îndoim, fiindcă situația este asemănătoare și în alte sporturi. Se pare că motivația rezidă în plăcerea și bucuria pe care le-o procură mișcarea, ambianța cu totul aparte a mediului și a luptei sportive și, desigur, nevoia de întrecere și victorii.

Să dăm cuvîntul unei mari campioane, Rosi Mittermaier, care declara cu aceeași exuberantă candoare, ca și zvăpăiata din 1966, cînd avea numai 15 ani : „Schiul este cel mai frumos, cel mai măreț lucru" ; sau : „Succesul ? Succesul nu este întotdeauna decisiv. Nu mă voi lăsa de schiat decît atunci cînd nu-mi va mai face plăcere". Medaliile olimpice dobîndite de ea sînt rodul marelui său talent, dar, mai ales, al unei pregătiri sistematice, timp de peste opt ani, la care se adaugă anii de formare. Hanni Wenzel, mult mai tânără, crede că succesul său se datorește ardoarei cu care dorește victoria și pentru care luptă din toate puterile. Așadar, o motivație realistă.

Mulți și-au pus întrebarea dacă organismul fetelor este suficient de rezistent, dacă nu-și pierd feminitatea făcînd sport de performanță. Temerea nu este îndreptățită, fiindcă ceea ce realizează bărbații grație forței pure, cu care sînt nativ înzestrați, fetele obțin prin suplețe, prin simțul ritmului și mai ales marele lor instinct. Ele asimilează rapid tehnica, pentru că sînt mult mai atente, mai pasionate decît băieții și pentru că, printre alte calități specifice, ele posedă pe acelea care permit o reușită în schi : îndemînarea, o bună coordonare a mișcărilor, un excelent simț al echilibrului și o ușurință în execuție, care se datorește și greutății mai reduse. Fetele știu să-și economisească forțele, să alerge mai rațional utilizînd, cu abilitate, tehnici diferite, în funcție de situațiile întîlnite. Și, așa cum uneori cochetează în viață, o fac și pe schi : cu grație, dar eficient, sigur.

Arta lor de a schia este mult mai subtilă. Le-am numit adeseori „balerine ale zăpezii", pentru că pe cît sînt de grațioase, pe atît sînt de dinamice. Fiindcă eleganța gestului o împletesc atît de armonios cu precizia și poate, și cu prezența lor atît de colorată și dezinvoltă, pe pîrtiile pe care înlănțuiesc arabescuri și frumoase

acolade. Cine a văzut-o schiind pe Perine Pellen, și ca ea sînt atîtea fete, va fi de acord cu noi că ea este un fulg de zăpadă, ușoară și grațioasă, extrem de tehnică și combativă, deși figura ei, tot timpul zîmbitoare, trădează mai curînd o fire de copil decît maturitatea unui schior încercat. Ea schiază cu bucuria pe care numai jocul pur, lipsit de obsesii și canoane, o oferă și, cu siguranță, în asta constă vigoarea ei.

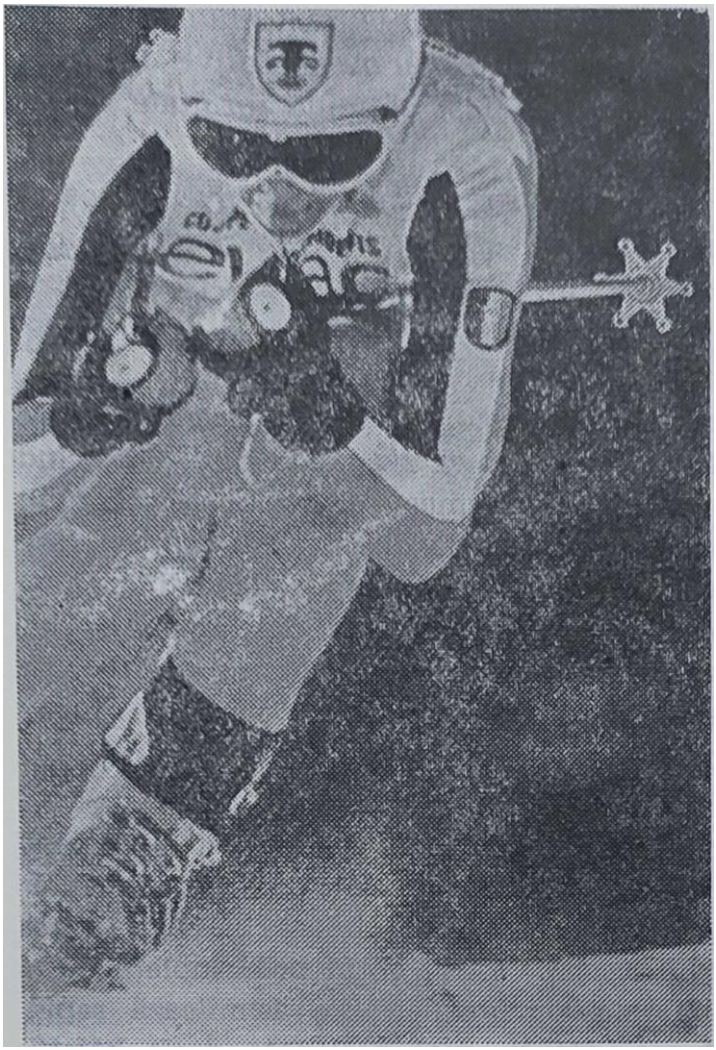

Fig. 131. O *impetuoasă amazoană pe schiuri — Fabienne Serat (Franța).*

Cine dintre telespectatori nu-și amintește, oare, secvența din timpul J.O. de la Sapporo în care marea favorită în proba de slalom uriaș maltrata zăpada plină de furie cu bastoanele de schi, în timp ce, alături, Rosi Mittermaier, obligată și ea să renunțe la un loc mai bun din cauza mai multor greșeli, declara rîzînd strengărește : „Știu unde mi-am pierdut timpul ; dacă n-aș ști, m-aș supăra... Bineînțeles că am făcut greșeli, dar în asta constă doar farmecul, atît în viață cît și pe pîrtie“.

Am putea s-o uităm pe Toini Gustafsson, frumoasa alergătoare blondă suedeză, dublă campioană olimpică pe pîrtiile de la Autrans, a cărei alergare pe schiuri părea desprinsă din mitologia Nordului, care a făcut din Skade — zeița protectoare a schiului ? Dar Helena Takkalo, Nancy Greene, Fabienne Serat, Erika Hess și atîtea altele ?

Amazoane pe schiuri, fete tinere, energice, care redescoperă în fie care zi cu fiecare cristianie, sau „pas alternativ", copilăria și gustul performanței, fără complexe, mai ambițioase ca oricînd.

Schiul feminin de mare performanță nu este scutit de probleme. Dincolo de partea idilică și romantică a lucrurilor stă o muncă încordată și o luptă continuă. Duritatea curselor de azi a făcut pe mulți specialiști să reflecteze, să caute soluții. Dacă ne referim la proba de coborîre, vom arăta că vitezele medii atinse în concurs oscilează între 90 și 100 km/h, iar la cursele de junioare între 80 și 90 km/h. Tendința de sporire a vitezei în detrimentul dificultăților tehnice nu poate avea decît consecințe negative : teama tinerelor fete de coborîre, descurajarea și, mai neplăcut, accidentarea. Raisa Smetanina (28 de ani), campioană olimpică la Lake Placid, în cursa de 5 km, lideră autoritară în „Cupa mondială 1981“ la schi fond, parcurge de-a lungul unui sezon, la antrenamente, peste 6 000 de kilometri de alergare pe schiuri. Cam tot atît cît de la Moscova la Paris și înapoi, în linie dreaptă ! Activitatea competițională, care presupune anual un calendar foarte încărcat, cu nenumărate deplasări obositoare, supune deopotrivă alpinele și fondistele la eforturi de lungă durată, adeseori greu de controlat. Cerințele sporesc de la an la an. Pentru a le face față e nevoie de o investiție personală de energie

și voință uriașă. De unde și întrebarea : care va fi limita performanțelor lor în schi ? Greu de prevăzut, sau, după zicala populară americană : „limita e cerul“. Nu deschide schiul un orizont atît de vast, atît de neasemuit celor în care-l practică ? Cine mai poate pretinde azi că schiul feminin este un sport anodin ? Cine ?

6.Schiorii ,,imposibilului“

Prin anii ’70, agențiile internaționale de presă și marile cotidiene anunțau o senzațională performanță sportivă realizată de schiorul elvețian Sylvain Saudan, care a coborît cu schiurile, de la înălțimea de 7 000 m, unul din versanții Himalayei cu o înclinație de 55°. Performanța părea cu atît mai neverosimilă cu cît, în general, de la înălțimi de 5 000 m în sus este nevoie de mască cu oxigen. Temerarul sportiv — conchideau știrile — și-a riscat viața în timpul coborîrii de 2 300 de ori, respectiv la tot atîtea viraje cîte a avut parcursul. Subliniind excepționala realizare, știrile lăsau și de această dată deschisă poarta întrebării: „pentru ce este necesar un asemenea efort ?“, pentru ca apoi, mulți să o închidă cu concluzia : „un fapt gratuit, ca atîtea altele“ ! Să fie oare așa ?

Rândurile de față nu îndeamnă la aventura gratuită. Sînt mai degrabă o pledoarie pentru plenitudinea și bucuria intensă de *a* trăi, în culorile pure și strălucitoare ale iernii, pentru marea satisfacție pe care o încearcă de a fi străbătut pe propriile-i picioare verticala unei văi inaccesibile, la care și-a atașat aripi de lemn, nu pentru a-și lua zborul desprinzîndu-se de sol, ci pentru a aluneca pe el, simțindu-i și mai intens sprijinul, fără de care, plonjînd din înalt, gestul său nu și-ar avea sens.

Lupta aspră și îndrăzneață pe care o duce Sylvain nu numai cu șovăielile trupului, dar și cu nesecatele forțe ale sufletului coborînd pe schiuri abruptul văilor, deasupra amețitoarelor abisuri, ocolind capcanele pe care natura ostilă i le pune la tot pasul, nu este o gratuitate. Cucerirea spațiilor de gheață și zăpadă considerate intangibile întărește adevărul că schiul nu este o exhibiție tehnică pură, ci, de multe ori, o artă și o inteligentă formă de exprimare, că omul se „încăpățînează“ să coboare nu ca un automat bine pus la punct, lansat artificial și teleghidat, ci ca o ființă

rațională perfect conștientă de capacitatea sa, complexă, armonios echilibrată, cu simțuri ascuțite, cu nervii tari, cu tăria de granit a caracterului. Asemenea ființe au un înalt sentiment al măreției omului. în fiecare act al acestor temerare înfăptuiri arde o mistuitoare pasiune, imensa bucurie a unor suflete alese, sensibile și vibrante.

Un om demn de condiția și menirea sa nu-și va pune niciodată întrebarea : „Pentru ce tot acest efort uriaș ?“, ci va fi mîndru că există în lume semeni de-ai săi care, cu pasiune, vigoare, neînduplecate și curaj, investesc totul într-o acțiune îndrăzneață, ieșită de sub incidența faptelor cotidiene. Ei sînt mesagerii noștri, ai aspirațiilor după care tînjim adesea, dar nu cutezăm, trimiși să poarte pe cele mai înalte metereze stindardul unei umanități ce-și găsește, din fericire, împlinirea numai în acțiune.

Sylvain Saudan este un muntean. A crescut în munți și și-a exercitat meseria de monitor de schi în Alpi. Este, deci, un om format în acest mediu. El spunea : „Cînd plecam în munți eram totdeauna împins de dorința de a merge mai sus și mai departe. Nu știam exact ceea ce căutam să descopăr. Desigur, eram fericit să văd orizontul și măreția panoramei alpine. Dar nu numai splendoarea peisajului mă atrăgea ci, cred, gustul riscului. Vreau să spun al riscului calculat. De la primele mele escalade, am calculat. Progresam metodic. Aveam în mine o oarecare prudență. Eram familiarizat din cea mai fragedă vîrstă cu pericolele în munți. Știam, spre exemplu, ce înseamnă timpul nefavorabil : ceață deasă, ploaia torențială, furtuna stîrnită din senin și, mai ales, înșelătoarele zăpezi, avalanșele, crevasele ascunse. Mergeam deci prudent. Dar odată plecat, nimic nu mă putea împiedica să merg mai departe. Simțeam în mine o forță nouă care mă împingea înainte. O voce interioară îmi spunea : Mergi ! Mergi înainte ! și eu o urmam. Pentru ce rațiune ? încă nu-mi era totul clar. Voiam să descopăr munții, dar poate chiar pe mine vroiam să mă descopăr alături de ei“...

Nu era un fanatic sau, cum i s-a spus frecvent, „nebunul schiului". Sylvain era opusul unui extatic, unui fanatic, unui „riscă tot". În cele mai exaltate momente își păstra sângele rece,

ponderea. Știa că realizează lucruri de excepție și încerca, firesc, în sine o reală satisfacție și mîndrie. Aceste sentimente le resimte orice om care se depășește pe sine. Esențial este să nu faci paradă și el era conștient de aceasta.

După prima coborîre, realizată în Alpi, pe un culoar între doi pereți stîncoși din Rothorn d'Aosta (2 895 m), din apropiere de Lenzerheide, cîtuși de puțin împăunat de succes, Sylvain medita : „Nimeni nu știe că am descoperit cîteva lucruri esențiale despre mine. Am aflat că posed unele aptitudini care-mi vor permite, poate, să realizez în viitor lucruri mult mai importante. Am căpătat încredere în mine. Totuși, sînt conștient de limitele mele, că am încă multe de învățat, mai ales în domeniul tehnicii schiului. Urcînd din nou cu telefericul și privind la urmele lăsate de schiurile mele în culoar am constatat că mai am multe de făcut". Nu a știut niciodată cum s-a numit primul său culoar parcurs. L-a numit „culoarul fără nume", o dovadă de modestie.

A continuat cu fața nordică a lui Piz Corvatsh și pantele abrupte ale defileului du Geant (3 359 m), din masivul Mont Blanc, care nu erau decît niște „hors-d'oeuvre". Ceea ce-1 atrăgea era culoarul Spencer, un culoar care spintecă întocmai ca o cicatrice adîncă versantul nord-estic al piscului Blaitiere, între două din cele trei vîrfuri : Central (3 522 m) și Nordic (3 507 m). Acest culoar a cărui pantă are o înclinație medie de 50° și un pasaj destul de lung de 55° este în condițiile unei zăpezi abundente itinerarul cel mai direct spre vîrf. El a fost pentru prima oară parcurs în urcuș de alpinistul S. Spencer care i-a dat numele. Ceea ce nu arată ghidurile turistice este aspectul vertiginos al culoarului, plonjonul rectiliniu fără nici o denivelare, fără nici o diferență bruscă de nivel, spre valurile convulsionate și găurile enorme ale ghețarului Nautillons. Simți că ți se pune un nod în gît, indiferent dacă ești alpinist sau schior, la gîndul de a coborî un asemenea patinoar vertical. Sylvain l-a atacat. L-a studiat mai întîi parcurgîndu-l pas cu pas în urcuș, însoțit de doi amici, excelenții alpiniști și schiori Gilles Bodin și Michel Lasca. Aspectul terifiant al culoarului nu-l demobilizează. Dimpotrivă ! După trei ore și jumătate de urcuș ajung în vîrf. Timpul era frumos, fără nici o adiere de vînt. Panorama era splendidă cu vîrfurile munților profilîndu-se semeț

pe cerul de un albastru intens. Aventura începea, deci, sub bune auspicii.

Michel nu era vorbăreț, fiind mai curînd cuprins de gînduri funebre. Nu dusese el pînă în vîrful culoarului schiurile lui Sylvain, care poate-l vor conduce în mormînt ? Sylvain, dimpotrivă, nu părea preocupat de gînduri negre. Se echipa în liniște, gîndind că va trebui să ocolească urmele rămase pe zăpadă pe timpul urcușului lor, fiindcă o agățare a vîrfului unui schi devenea extrem de periculoasă. După ce și-a montat schiurile, camarazii săi observă surprinși că-și leagă în jurul mijlocului coarda de rapel lungă de 50 m. „Prefer să fiu asigurat la intrarea în culoar, spuse Sylvain. Dacă-mi dau seama că este imposibil să cobor, puteți să mă trageți înapoi. Mă puteți opri, dacă cumva nu reușesc primul viraj și mă răstorn". Zis și făcut. Gilles asigură coarda după o stîncă, iar Sylvain se angajează în culoar. „Am avut o oarecare teamă la început, își descrie impresiile Sylvain, dar, după primii metri de alunecare, mi-am dat seama că întreprinderea mea este posibilă." Avansează cu prudență, lăsîndu-se să alunece ușor, patru cinci metri sub creastă. Coarda alunecă liberă în urma sa, însoțindu-l credincioasă. înainte de a efectua primul viraj se oprește și face semn că „merge". Pornește. Primul viraj este executat fără dificultate, apoi alte patru. După al cincilea putea încă să se oprească și să renunțe. Ajunsese la capătul corzii și nu avea decît un singur semn de făcut, pentru a fi tras înapoi. Se oprește și fără nici un cuvînt își desprinde coarda de la brîu. „A fost, recunoaște el, momentul cel mai dificil din punct de vedere psihologic. Cînd am desfăcut nodul, am avut senzația că am rămas singur, iar retragerea șerpuită a corzii, spre locul de plecare, ultimul prieten de care-mi luasem rămas bun. De acum înainte nu mai pot conta decît pe mine însumi. Știam că nu-mi pot permite să fac nici o greșeală, fie ea cît de mică. Cît despre o eventuală căzătură... mai bine să nu mă gîndesc. în acest moment de cum pănă am simțit că sînt «angajat» la maximum, cum n-am fost niciodată. Mi-am pus problema următoare : pentru ce faci această coborîre? Ce-ți va aduce ? Nimic. E într-adevăr un risc gratuit. Acest gînd vrăjmaș, care a durat numai o clipă, nu m-a făcut să cedez. L-am alungat, am strîns energic bastoanele în

mîini și am plecat."

„Primul viraj executat în absența corzii, continuă Sylvain, a fost extrem de greu de executat. Era parcă ceva nou pentru mine. Am fost surprins să constat că nu aveam experiența unor plecări atît de rapide. Poate și încordarea să fi fost de vină. Sub mine se căsca un vid teribil și, jos de tot, înfricoșătoarea crevasă. Aveam certitudinea că întreaga mea viață depinde de această pornire, de virajul de început. Nu trebuia ratat. Altfel eram pierdut. Dar primul viraj reușește, iar următoarele îmi alungă definitiv orice temere."

După o serie de viraje foarte strînse, Sylvain se oprește și privește în sus. Camarazii săi, bine ancorați în frînghii, începuseră să coboare în „rapel". Ce-o fi gîndit în acel moment Sylvain, cînd ceilalți, cu fața la perete, în deplină siguranță se grăbeau să ajungă jos, în timp ce el aluneca la fel ca într-o „vrie" cu fața tot timpul spre „îmbietorul" hău ? Sylvain își reia drumul, abordînd panta cea mai abruptă. Cristianiile se înlănțuie sigur, energic. Din cînd în cînd se oprește, privind cu atenție urmele lăsate de canturi. Crusta era foarte dificilă, o spuneau amprentele, ca niște cuțite înfipte. Urmărindu-l, camarazii săi nu-și puteau stăpîni admirația și surpriza constatînd că acest perete este totuși schiabil. Ce lucruri formidabile se pot încă face cu schiurile...

Sylvain parcursese deja o mare parte din traseu, înlănțuind cîteva sute de viraje. Se apropia ușor de marginea crevasei, care spinteca culoarul, de la o latură la alta. O veritabilă „trapă". La mai puțin de doi metri de buza prăpastiei se oprește într-un viraj spre dreapta, examinîndu-și cu atenție unul din schiuri. Legătura „securit" se desfăcuse. Se uzase, se stricase ? Asta mai lipsea. Prin ce miracol reușise, atunci, să se oprească și cum de nu-i sărise schiul de la picior ? Ce ușor calcă Sylvain pe schiuri...

Și-a schimbat greutatea de pe un picior pe celălalt și foarte calm și-a remediat defecțiunea. Cu cîtă finețe, a făcut-o ! Este gata. Un moment privește la crevasă, cîntărind situația. Avea la dispoziție pentru a trece dincolo, un mic pod de zăpadă. Va ține ? înaintează cu precauție și trece fulgerător. Numai camarazii săi au avut timp să vadă,cu respirația tăiată, prăvălirea zăpezii în urma sa. Teribil, teribil !

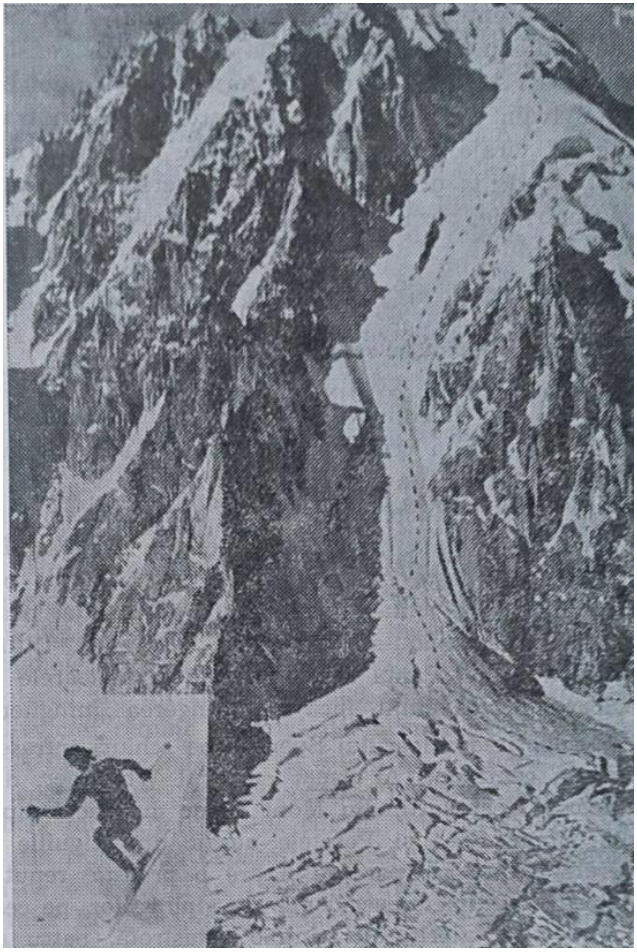

Fig. 132. Un *traseu pe pereții de gheață ai Alpilor.*

Drumul peste ghețarul Nautillons a părut o promenadă (dacă o asemenea mare agitată încremenită de gheață, poate fi o promenadă!), virajele înlănțuindu-se abil peste denivelări. Ultimele viraje, ultimele zvîcniri. Gata ! Panta zăcea liniștită la picioarele sale. Doar acolo sus, culoarul privea uimit, încă sub atingerea „mîngîierii" sale...

Coborârea culoarului Spencer pe schiuri intrase în legendă. Drumul trebuia continuat. A urmat culoarul Whymper, din Aiguille Verte, și culoarul Gervasutti, din Mont Blanc du Tacul, apoi culoarul Marinelli din Monte Roșa și Peretele nordic din Aiguille de

Bionassay. Acest perete a fost rar parcurs și are o proastă reputație, ce concurează, datorită multiplelor accidente ale alpiniștilor, pe cea a Eigerului. Numai în 1968 au pierit, aici, într-o catastrofă, patru alpiniști. În ceea ce privește culoarul Marinelli, el a fost parcurs pentru a doua oară cu schiurile numai la cîteva săptămîni interval, de către Manfred Oberegger și Kurt Lapuch. Se spune că la numai zece minute după ieșirea lor din traseu, o avalanșă de gheață a măturat peretele. Șansa celor curajoși... A continuat cu fața de nord-vest a Eigerului. Fantastic ! Numai privind-o, fie și în fotografie, ți se zburlește părul. Sylvain nu s-a oprit aici, continuînd cu alte „premiere", din ce în ce mai temerare. Coborârea unuia din versanții Himalayei este un exemplu. Ce-l va tenta în viitor ? Greu de prevăzut, fiindcă alegerea sa este întotdeauna o surpriză.

Numelui lui Sylvain Saudan i s-a adăugat curînd un altul: „Schiorul imposibilului", care avea să fie atribuit, mai apoi, și altor temerari. De fapt, primatul coborîrilor pe pereții abrupți de gheață din Alpi, nu îi aparține schiorului elvețian. El ’are un predecesor ilustru în francezul Emile Allais care încă din 1935 a coborît culoarul Plampraz din Alpli Savoiei.

Ce gîndește lumea despre realizările lui Sylvain Saudan ? „Performanța lui Saudan pe Eiger ? Extraordinar I, răspunde celebrul vulcanolog Haroun Tazieff unor ziariști. Această coborîre lungă pe schiuri, pe pante dificile, cu înclinații adesea impresionante, relevă odată în plus o putere de îndurare excepțională, o cunoaștere intimă a naturii și o tehnică remarcabilă. Coborîrea clasică, cea care este practicată curent în concursuri, este un fel de sprint prelungit, ca la o cursă de 400 m plat din atletism, ea însăși solicitînd o mare forță musculară și nervoasă. Dar a coborî un munte este cu totul altceva, mai ales cînd el prezintă toate capcanele Eigerului. Cînd am aflat despre isprava lui Saudan, am simțit o vie admirație"...

Epopeea cuceririi pereților de gheață pe schiuri este extrem de pasionantă. într-un articol apărut în 1972 în ziarul „Sportul", sub titlul: „Pereții de gheață ai Alpilor, terenuri de schi", Walter Kargel ne furniza interesante date suplimentare. în 1876, contele Pallavicini efectuează în premieră, în urcare, culoarul de gheață,

înclinat de 50°, care de atunci îi poartă numele. Pentru a realiza această premieră, ghidul Tribusser sapă cu pioletul său un șirag de 2 500 de trepte în gheață. Pînă azi, culoarul Pallavicini rămîne o piatră de încercare pentru orice alpinist de frunte. Abia în 1961, doi alpiniști din Graz, Gerhard Winter și Herbert Zakarias, coboară pe schiuri scurte culoarul Pallavicini.

Pentru a avea imaginea înclinației acestui culoar, vom arăta că Fața Mare a Văii lui Carp din Bucegi nu depășește, în cel mai înclinat pasaj, un unghi de 38° față de orizontală. În 1968 coborîrea este repetată de Gerhard Winter și Franz Berghold, fiind filmată din elicopter, pentru filmul „Ski extrem", de Jiirgen Gorter.

Situația este similară și cu peretele nord-vestic din Grosses Wiesbachhorn, la a cărui escaladare, în 1924, s-a folosit pentru prima oară în istoria alpinismului, pitonul de gheață. Autorul performanței nu este altul decît celebrul Willo Weizenbach, cel mai mare alpinist din perioada anilor ’20. Acest perete avea să-i fie fatal lui Toni Schmid, cel care a primit medalia olimpică pentru escaladarea peretelui nordic din Matterhorn. în 1969, doi alpiniști din Salzburg, Kurt Lapuch și Manfred Oberegger, coboară pe schiuri scurte de 1,70 m acest perete înclinat la 60°. Ei nu fac asigurarea la coardă decît în porțiunea mediană a peretelui, restul coborîndu-l neasigurați. în plus ei trec în zbor, cu schiurile, peste crevasa de la baza peretelui.

Este interesant de semnalat faptul că femeile au atacat și ele, cu curaj, pereții de gheață din Alpi. Astfel, însoțită de Saudan, Marie Dubois reușește să coboare Fața de nord a Mont Blancului. Performanța poate fi considerată o premieră feminină.

Coborîrile pe schiuri în Himalaya sînt semnalate încă din 1956, în admirabila sa carte „înalta aventură", sir Edmund Hillary ne vorbește, cu mult respect, despre coborîrile lui Erwin Schneider, mai întîi a căldării de vest a Everestului și mai apoi a cascadei de gheață a ghețarului Khumbu, cea care a constituit punctul forte al expedițiilor elvețiene și britanice din Everest.

Japonezul Miura a coborît Everestul pe schiuri, prin pasul de sud, la peste 7 500 m, realizînd o performanță sui-generis : o coborîre directă, fără nici o ocolire, ca un bolid prăvălit din cer, oprirea efectuîndu-se cu ajutorul unei parașute. Vorbind despre

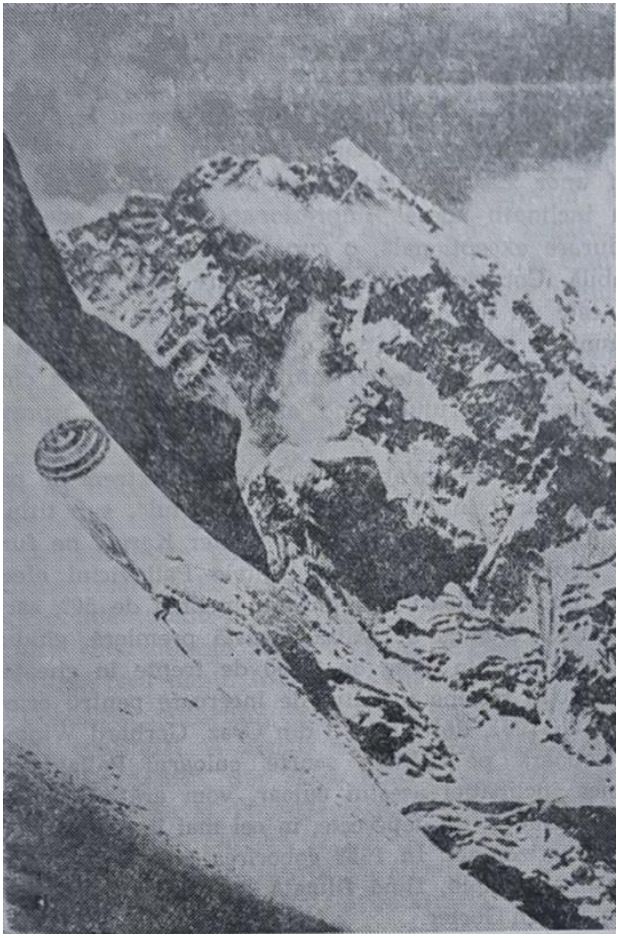

Fig. 133 Schi în Himalaya

această ispravă, Miura spunea : „A fost extraordinar, cu toate că în final, odată cu deschiderea parașutei, am căzut. Din fericire, au venit colegii mei să mă ajute, fiindcă înclinația pantei nu-mi permitea nici să mă ridic, nici să urc". Performanța lui Miura este de cu totul altă factură. Ea este realizată de un parașutist schior, care utilizează o tehnică adaptată cerințelor, și care dispune de mijloace suplimentare de siguranță. Cu totul altceva față de ceea ce a realizat Saudan sau predecesorii săi. Dacă vreți, un extraordinar plonjon în gol, de la 7 500 m, oprit mira culos la doi pași de... infinit.

Omul a călătorit pe schiuri la Polul Nord, la Polul Sud, a

coborît de pe „Acoperișul lumii", strecurîndu-se cu abilitate printre seracuri și crevase, a șerpuit pe pereții de gheață ai munților sfidînd conștient pericolele. A dovedit, cu alte cuvinte, curaj. Dar ce-i curajul ? „Curajul este începutul biruinței", ne asigură Plutarh — iată cugetarea cugetărilor despre curaj. Și tot el : „Nu poate fi nimic de necucerit pentru oamenii curajoși, nimic nu e greu pentru cei îndrăzneți". Îi vom da dreptate. Dar de unde atîta îndrăzneală, se vor întreba scepticii ? Răspunsul l-ar putea da Tudor Arghezi : „Curajul e o virtute". Da, o virtute pe care fiecare și-o croiește după măsura sa sau și-o cultivă după voința și puterea sa de caracter. Ea își are izvorul în conștiința actului pus în slujba unei idei, unui crez, a nevoii continue de acțiune și cu noaștere, în sentimentul datoriei împins pînă la sacrificiu.

7. Cu schiurile pe lava Etnei

Printre manifestările sportive a căror semnificație depășește simplul act sportiv (fie el și de amploare), căpătînd aureolă de simbol, concursul internațional de schi prilejuit primăvara de cele „3 giomi dell'Etna" în însorita Sicilie se relevă nu numai prin inedit, ci mai ales prin profundul său conținut uman. El reprezintă o adevărată pledoarie pentru viață, pentru bucuria de a trăi și mijlocul de a înțelege că viața învinge oricîte calamități și neajunsuri s-ar abate asupra omului. Ce poate fi mai convingător și, în același timp, mai impresionant decît explozia de vigoare și tinerețe a unor „copii ai lumii" veniți să se joace la doi pași de crater, înlocuind pentru un moment imaginea sumbră a torentelor de foc și lavă încremenite de veacuri cu cea a grațioaselor urme albe descoperite de schiurile lor, mai vii și mai strălucitoare în lumina soarelui decît nourașii sloboziți în văzduh de răsuflarea adormită a bătrînului vulcan ? Sau curajul și perseverența cu care locuitorii comunelor Nicolosi, Tre Castagni sau Pedara asaltează centimetru cu centimetru vulcanul, făcînd să pulseze viața pe șuvoaiele de lavă inerte, ce-au curs cîndva, pîrjolind totul, pînă sub vatra Cataniei de azi ?

Ajunsesem la Catania noaptea, după o călătorie lungă, dar plăcută, fericiți că putusem vedea Napoli și apoi Mori, Vezuviul dominînd imperturbabil golful, dar lipsit de acel nimb strălucitor pe care și o simplă fumegare i l-ar putea da, după care napolitanii, firi expansive, tînjesc atît de mult, dispuși mai curînd să accepte partea plăcută a vieții, cu orice riscuri, decît să se întristeze închipuindu-și urmările unei erupții asemănătoare celei care a făcut cîndva din Pompei un oraș mort. Scrutasem îndelung litoralul spre Capri, sperînd să vedem acel colț de rai, Anacapri și San Michele, unde Axei Munthe și-a petrecut o parte a vieții, și unde a scris tulburătoarea „Cartea de la San Michele“. Mai apoi, pe înserat, aveam să ne aventurăm pe apele învolburate ale aceluiași drum pe care Ulise, în peregrinările sale, cutezase să înfrunte urgiile Scylei și Caribdei, pazhicii de milenii ai strîmtorii Messina, salutînd, înainte de a atinge uscatul, din înălțimea ferry-boat-ului, Madonnina Prottetrice, încredințați că am pășit cu dreptul prin „Poarta Siciliei".

Curiozitatea de a vedea Etna nu ne-a dat pace toată noaptea. Abia a doua zi aveam să înțelegem paradoxala extaziere a napolitanilor ori de cîte ori Vezuviul devine activ. Etna are o putere de seducție căreia nu-i pot rezista nici măcar urmașii victimelor erupției de acum cîteva sute de ani, pe lava căreia își construiesc casele. Născut din inima pămîntului și împlîntat în înalt printr-o imensă coloană de fum, vulcanul pare un solid pilon de sprijin al bolții cerești. Cu silueta sa masivă, ce domină Calabria italiană și cele trei mări : Mediterană, Ionică și Tireniană, el pare în același timp un bătrîn patriarh și un străjer la porțile destinului.

Plecînd din Catania, drumul unduiește spre Etna prin pitorești așezări Gravina, Mascalucia și Nicolosi. Pe măsură ce înaintăm spre masiv, peisajul devine din ce în ce mai arid, frîngînd feeria imaginilor de pînă atunci. Nu am văzut și nici nu ne-am putut imagina spectacol mai copleșitor, mai tulburător ca revărsarea haotică și încremenită a lavei, acei monștri diluvieni contorsionați în zbaterea și lăcomia lor cumplită pentru a înghiți în gurile lor avide totul. Ici-colo mici oaze de vegetație par bărci de naufragiați într-un ocean cuprins de paroxismul unui uragan. Coșmarul avea să se risipească abia sus, după cîteva minute parcurse cu

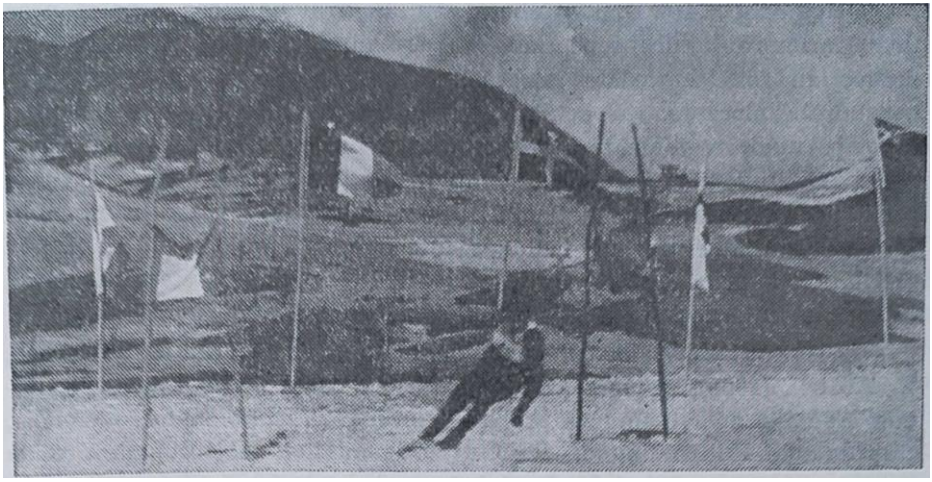

Fig. 134. *Schi pe zăpezile Etnei (Sicilia) — Dan Cristea evoluează într-un concurs de slalom uriaș.*

telefericul. Steagurile multicolore, larg desfășurate în adierea brizei marine, forfota schiorilor înaintea startului, veselia și cîntecul localnicilor, pentru care această competiție era o sărbătoare, creau o atmosferă vie, antrenantă. Poate tocmai datorită acestui fapt, concursul a căpătat o notă aparte, transformîndu-se într-o autentică joacă, absolvită de tensiunea marilor curse. Cu toții aveam aripi la picioare și în suflet... Alunecam dezinvolt pe zăpadă, sfidînd avalanșa norilor vulcanici împinsă de vînt peste capetele noastre și cenușa care ne usca gîturile, iar setea ne-o potoleam cu „un poco di vino rosso di Mascalucia“, pe care grijuliul Mino Signorelli ni-l oferise la plecare.

Cine a cîștigat concursul ? Schranz, Marielle Goitschel. Mahlknecht sau Ilona Micloș ? Puțin importă ! Gloria e trecătoare... Am cîștigat noi toți, prin prezența noastră acolo.

Timpul s-a scurs însă prea repede.

8. Biatlonul — sportul oamenilor tari

Biatlonul este o combinație de două sporturi diferite : schi fond și tir cu arma. Cuvîntul vine de la grecescul *biathlon* care, la rîndul său, se compune din două noțiuni : bi-dublu și athlon-luptă, deci luptă dublă.

Originea acestui sport trebuie căutată în vînătoarea arhaică practicată în nordul european. încă din vremuri străvechi în țările scandinave au fost semnalate întreceri între vînători și pădurari, care constau în alergarea pe schiuri și tragerea la țintă cu arma. Supuse mai apoi unor reglementări precise, concursurile au angrenat în dispută numai sportivi, bucurîndu-se de o mare popularitate. Cum era și firesc, biatlonul va depăși curînd fruntariile nordului fiind practicat în multe țări ale lumii. în prezent, Uniunea Internațională de Pentatlon Modern și Biatlon cuprinde peste 40 de țări afiliate, cu o activitate constantă, internă și internațională, la nivelul seniorilor și juniorilor.

La primul campionat mondial de biatlon, desfășurat la Saalfelden, în Austria (1959), au luat startul 25 de concurenți din 7 țări, în concurs figurînd doar o singură probă — 20 km. La campionatele mondiale, disputate la Ruhpolding, în R.F.G. (1979), au luat startul peste 300 de concurenți, reprezentând 30 de țări, în probele de 10 și 20 km și ștafeta 4x7,5 km. Sport olimpic, cu o mare pondere în programul Jocurilor, biatlonul a fost prezent începînd cu anul 1960 la toate edițiile Jocurilor Olimpice de Iarnă. Ultimele întreceri olimpice de la Lake Placid S.U.A. au constituit pentru biatlon un mare succes, programul incluzînd o nouă probă — cea de 10 km. Se pune întrebarea ce a contribuit la această ascensiune continuă ? Mai întâi, caracterul său modern, de sport complex foarte dinamic. Apoi, simplificarea regulamentului, includerea mai multor probe (și pentru juniori), folosirea calibrului mic în tragerea cu arma și, de ce nu, marea sa spectaculozitate.

Data organizării primului campionat mondial (1959) poate fi considerată ca actul de naștere oficial al biatlonului. Singura probă din concurs — 20 km, a inclus 4 trageri a cîte 5 cartușe (din poziția culcat la distanța de 250, 200 și 150 m și în picioare — 100 m), fiecare foc ratat fiind penalizat cu două minute. Clasamentul se

stabilea pe baza timpului de cursă și cel de penalizare. Biatlonul a fost acceptat ca spor olimpic la cea de a 50-a sesiune a C.I.O. de la Paris din 1955, ca urmare a propunerii federației de specialitate din Austria și a figurat în programul Jocurilor de la Squaw Valley din 1960 cu proba de 20 km. Se înlocuia astfel cursa demonstrativă de patrulă militară. După 1960 se părea că interesul pentru biatlon va slăbi, deoarece organizarea concursurilor punea probleme deosebite (instalarea a 4 poligoane pentru tragere, măsuri excepționale de securitate etc.), ca și faptul că spectatorii nu puteau urmări cursa decît în zona sosirii sau în spații special amenajate. Cu toate acestea, campionatele mondiale se desfășoară cu regularitate anual, iar J.O. de la Innsbruck, din 1964, cunosc un frumos succes.

Abia în 1966, ca urmare a numeroaselor critici, Federația Internațională de Pentatlon Modern și Biatlon decide simplificarea regulilor de concurs, stabilind un singur poligon cu ținte fixate la 150 m. În 1966 se organizează pentru prima oară cursa de ștafetă 4x7,5 km, în care concurenții trebuiau să tragă în ținte casabile. Noile reglementări s-au dovedit curînd insuficiente. Arma de marc calibru și distanța de tragere la 150 m complicau mult lucrurile și supuneau la mari eforturi sportivii. A trebuit să treacă mai bine de un deceniu pentru ca în 1978 să se decidă folosirea armei de calibru redus 5,6 mm și distanța de tragere la 50 m. Proba de 20 km însemna o alergare pe schiuri de fond întreruptă de 4 trageri în pozițiile : culcat, în picioare, culcat, în picioare cu 5 focuri fiecare. Plecarea se da individual la interval de 1 minut. Țintele pentru tragerea în poziția culcat erau prevăzute cu două cercuri de 4 și 8 cm diametru. Loviturile care figurau în interiorul cercului de 4 cm, sau îl atingeau erau valabile. Cele care punctau interiorul cercului |de 8 cm, sau îl atingeau erau penalizate cu 1 minut, iar cele mai rele cu două minute. Ținta pentru poziția în picioare avea un centru negru de 12 cm diametru și un alt cerc alb de 15 cm. Loviturile care figurau în interiorul cercului negru sau îl atingeau erau valabile. Cele care loveau interiorul cercului de 15 cm sau îl atingeau erau penalizate cu un minut; loviturile în afara cercului erau penalizate cu două minute. Învingătorul era considerat sportivul, al cărui timp total era suma timpului de cursă și timpul

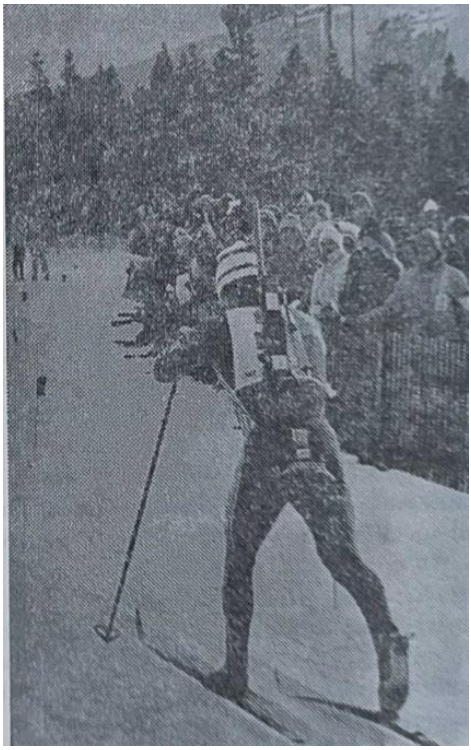

Fig. 135. *Cursă individuală de biatlon la Jocurile Olimpice din 1980 (Lake Placid —S.U.A.),*

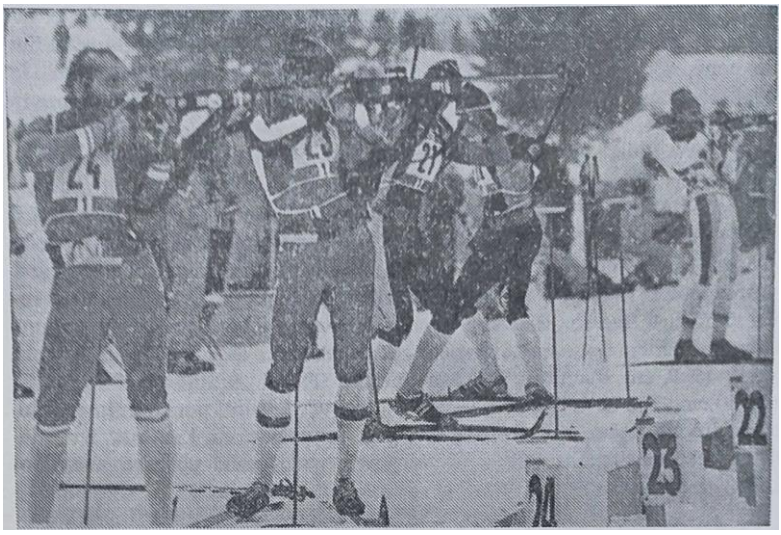

Fig. 136. *Activitatea febrilă într-un poligon de biatlon. J.O. de iarnă din 1976, de la Innsbruck.*

de penalizare.Pentru juniori se organizează o cursă pe 15 km cu trei trageri (poziția culcat, în picioare, culcat). Cursa de 10 km este o probă rezervată ambelor categorii de sportivi și include două trageri (poziția culcat și în picioare) cu 5 focuri fiecare. Alergătorii au la dispoziție, urmînd pozițiile de tragere, 5 cartușe pe care trebuie să le folosească în 5 ținte. Fiecare țintă ratată înseamnă o tură de alergare penalizare. Țintele pentru poziția culcat au un diametru de 4 cm iar cele pentru poziția în picioare un diametru de 10 cm. La ștafeta 4x7,5 km (pentru juniori 3x7,5 km), prima tragere are loc în poziția culcat, după 2,5 km parcurși, apoi în poziția în picioare după 5 km, de fiecare dată 5 ținte (țintele pentru poziția culcat au un diametru de 4 cm, iar în poziția în picioare de 10 cm). Fiecare component al ștafetei are la dispoziție 8 cartușe urmînd poziția de tragere. Dacă nu atinge toate cele 5 ținte, trebuie să alerge pentru fiecare lovitură ratată un tur de 150 m. Ștafeta 4x7,5 km apare în programul olimpic abia la Jocurile de la Grenoble, în 1968, iar cursa de 10 km la Jocurile de la Lake Placid, din 1980.

Trecînd în revistă palmaresul marilor concursuri vom observa că suedezii, norvegienii, finlandezii, dar mai ales sovieticii prin Vladimir Melanin, Alexandru Tihonov, Nicolai Kruglov și Anatoli Aliabiev, și reprezentanții R. D. Germane (Frank Ullrich, Eberhard Rosch și Klaus Siebert) au dominat întrecerile. Începînd cu anul 1978 se organizează „Cupa Mondială". Ea programează 5 concursuri, fiecare alergător putînd acumula cele mai bune 3 rezultate (indiferent care) din cele 5 programate la 20 și 10 km. Punctajul care se acordă este următorul : pentru locul 1 25 puncte, locul 2 24 puncte etc. La ultima ediție (1980) au obținut puncte reprezentanți din 21 de țări și au fost incluși în clasamentul general 78 sportivi din 14 țări. Cele patru ediții ale „Cupei Mondiale" au fost dominate de schiorii din R.D.G. — Klaus Siebert și Frank Ullrich.

Privit prin prizma rezultatelor obținute în competițiile internaționale de amploare, biatlonul nostru, deși tînăr, ne-a adus cele mai mari satisfacții dintre probele schiului. Aceasta ne îndeamnă să-l susținem cu toată convingerea. Viitorul nu ne va dezamăgi, dimpotrivă !

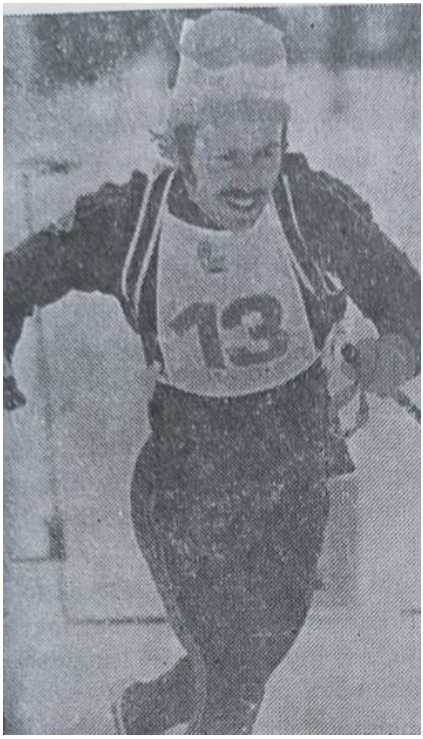

Fig. 137. *Anatoli Aliabiev (URSS) campion olimpic în 1980.*

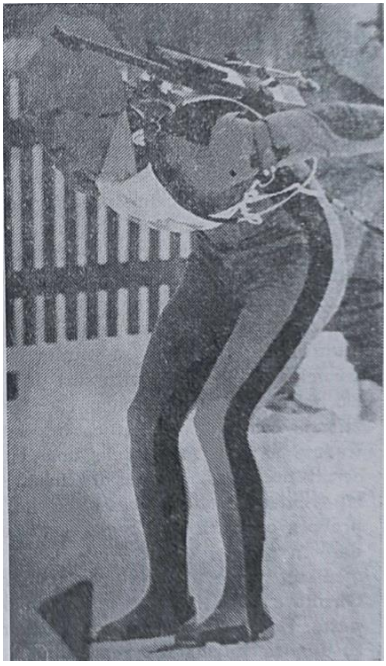

Fig. 138. *Frank Ullrich (R.D.G.) campion olimpic în 1980.*

Biatlonul este într-adevăr sportul oamenilor tari. El cere sportivilor un efort fizic și psihic deosebit în care calitățile de schior (rapid și rezistent) trebuie să se completeze, la nivel superior, cu cele ale unui trăgător de elită (calm, precis), excelent în ambele poziții de tragere, pe fondul unei dîrzenii absolute. Folosind două instrumente total diferite — schiurile și arma — biatlonistul este obligat să le stăpînească tehnic perfect. Nici o concesie nu-i este admisă. A fi bun la tragere și mai puțin bun la alergare sau invers este o socoteală care nu are nimic comun cu marea performanță. Adevărații campioni au dovedit-o întotdeauna. Nu vrem să intrăm în amănunte, pregătirea sportivilor și participarea lor în concursuri însemnînd fiecare în parte un tratat.

Dorim numai să subliniem că rare sînt sporturile în care omul este atît de complex solicitat ca în biatlon. Poate tocmai de aceea uneori trebuie să fim mai înțelegători cu nereușitele biatloniștilor. Un schi ceruit neinspirat, o alergare insuficient adaptată și dozată, o indispoziție chiar trecătoare nesesizată la timp, o mică neatenție care poate provoca căzătura și dereglarea armei, o clipă de ezitare sau de încordare în poligon îi pot aduce de pe cea mai înaltă culme, subit și iremediabil, undeva la mijlocul clasamentului. Întrebați pe Vilmoș și Gîrniță cît le-a lipsit să guste din paharul succesului deplin. Enorm de puțin. Dar așa-i sportul, o muncă încordată de ani adesea nerăsplătită.

Și fiindcă înfrîngerea reprezintă o încercare mai grea a caracterului decît victoria, biatloniștii o știu prea bine : trebuie să fie pregătiți și tari să înfrunte orice și, dacă este cazul, s-o ia de la capăt.

„A cîștiga sau a pierde — spune un mare sportiv al timpului nostru. Guillermo Vilas — nu sînt suficiente motive care să te facă să te oprești din drum. A cîștiga sau a pierde, sînt doar începuturile unui nou... început !“

9. Paradis și infern

O plimbare pe Broadwayul new-yorkez este, desigur, antrenantă și deconectantă. O lume colorată invită trecătorul să privească, să viseze, americanul romantizîndu-și trăirea la pulsația reclamelor orbitoare, precum venețianul în leagănul gondolei.

Probabil că la fel a dorit să se simtă și pe schiuri, atunci cînd a trasat pîrtia de pe White Face Mountain, din apropiere de Lake Placid aflată în statul New York, cea pe care aveau să se desfășoare întrecerile a două Olimpiade. Fiecare porțiune a ei poartă o denumire, pe cît de surprinzătoare, pe atît de conformă realității, analogiile justificîndu-se pe deplin : Hurricane Alley, Niagara, Victoria, Grand Canion, Broadway, Times Square etc. Umorul american nu se dezminte nici de această dată, de vreme ce după ce ai reușit să parcurgi „cascadele" Niagara și Victoria, și să te strecori prin „meandrele" Marelui Canion, iți poți permite să flanezi pe Broadway cu 140 km la oră, iar la capătul „bulevardului" să te oprești pentru o clipă în Times Square, pentru a citi pe marele ecran luminos înregistrarea știrilor referitoare la cursă...

Privindu-i coborînd această pîrtie pe Leonard Stock, Ken Read, Steve Podborski, Harți Weirather sau pe Annemarie Prol-Moser, Hani Wenzel, Marie-Therese Nadig alături de ceilalți competitori angajați în întrecerea olimpică, ai senzația că te afli, dacă nu într-o lume a irealului, cu eroi de poveste, în orice caz a unor oameni, pentru care trecerea din „infernul" Niagarei, în „paradisul" Broadwayului alunecînd ca gîndul și ca vîntul, este o chestiune mai puțin învăluita în mister și supranatural, cît firescul unui act de curaj și de stăpînire de sine obișnuit. O lume nu mai puțin uimitoare, dar reală, care-și scrie istoria, în spiritul secolului, cu viteză de miimi de secundă.

Cînd un savant a spus că schiul este o formă trecătoare de nebunie, era probabil sub imperiul emoției vizionării unei curse de coborîre. Că această probă nu mai este la îndemîna tuturor muritorilor de rînd este adevărat, dar nici apanajul unor supermani. Or fi acești schiori capabili de acte de mare îndrăzneală, dar îndoiala și frica nu le este străină. Prin aceasta ei fac parte dintre

noi, coboară pe pămînt, deși par că zboară. Misterul care-i învăluie ține nu atît de calitățile lor ieșite din comun, ci mai mult de capacitatea de a-și învinge teama, de a se stăpîni. „Dacă-mi este frică ? Uneori, da ! spune Nadig. Aș minți dacă n-aș recunoaște. Ar însemna să nu fiu conștientă de ce mă așteaptă. Datorită ei pot învinge dificultățile.“ Un paradox pe care cei de pe margine îl înțeleg mai greu, dacă n-au trăit o aventură cît de mică în viață.

Și totuși, în ce creuzet are loc acest miracol. În ce apă magică se plămădește strălucirea performanței acestor tineri, care cîteva secunde, să exploateze subit toate resursele fizice și morale care sînt capabili ? Creuzetul se cheamă moralul; apa magică, spiritul neînfricat.

Definind curajul, Cyril Levan, fondatorul „Premiului pentru curaj" — înaltă recunoaștere a valorii sportive, îl prezintă ca pe „o calitate extradimensională a spiritului uman, care întrece orice altceva, calitate care se poate remarca la un învins, tot atît de bine ca la un învingător". De aceea, poate, pentru acest premiu au fost adesea propuși sportivi care n-au cîștigat, dar au dat dovadă de o mare tărie de caracter (Eddy Merckx, Niki Lauda și alții). Un coborîtor clasat pe locul 2, 3 sau mai jos, pe în care-l despart cîteva sutimi de secundă de învingător, este din punct de vedere al clasamentului un învins. Curajul său nu a fost însă cu nimic inferior cîștigătorului. Nu se poate spune că a fost mai slab cu 15 sutimi de secundă. Este o matematică absurdă, dar necesară pentru aprecierea valorii.

Ce înseamnă, totuși, aceste cîteva sutimi de secundă ? Poate șansa de-o clipă, irosită undeva în traseu, gîndit și trăit de fiecare altfel; poate momentul adevărului pe care trebuie să-l privim și prin prisma tiraniei acestor infinitezimale unități de timp, inventate tot de noi pentru a pune sub lupă certitudinile și incertitudinile noastre, spaimele, imboldurile, înfrîngerile, împlinirile. Acele împliniri după care alergăm atîta și care au, uneori, nevoia adevărului de-o clipă.

Coborîtorul pilotează schiurile ca un virtuos al volanului, asemeni unui concurent de „Grand Prix". Linia ideală pe care o adoptă în cursă cu peste 130 km/h, în pasajele-cheie este aceeași pe care Allan Jones o ia pe „toboganul" de la Monte Carlo, la coardă, fără să piardă un centimetru, dînd dovadă nu numai de

măiestrie tehnică, ci și de o memorie infailibilă a traseului și o voință de fier fără de care n-ar putea rezista.

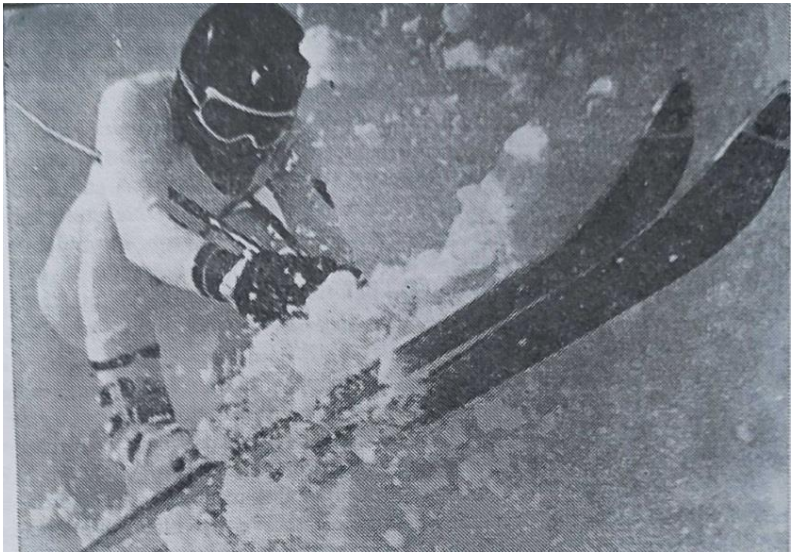

Fig.139 *Steve Podborski (Canada) – un coborîtor de elită.*

Fig. 140. Leonard Stock (Austria) — marea surpriză a Jocurilor Olimpice din 1980.

Ceea ce a impresionat și a emoționat în același timp la Lake Placid, în victoria olimpică a lui Leonard Stock la coborîre, obținută „la o răsuflare" asupra lui Wirnsberger, a fost, desigur, excelenta sa condiție de schior acrobat, abilitatea de a face față terenului frămîntat, dar mai ales „proba de caracter" pe care a dat-o. Menținut rezervă pînă în ultima clipă, rezistînd tuturor tracasărilor din mijlocul echipei și la tot ceea ce-1 asalta din exterior, tensiunii de la start, a rămas calm, închis în sine, senin și încrezător, de parcă întrecerea ar fi fost o eliberare, dobîndind un ascendent moral asupra tuturor. Formidabila „partitură", cîntată de presă și televiziune, după concurs, a pus în evidență, cum nu se poate mai bine, patetismul întrecerii, virtuozitatea tehnică, accentele grave ale dificultăților, acordurile maiestoase ale finalului de cursă.

Cînd privești o coborîre, multe lucruri par simplu de realizat, cele mai multe dificultăți insesizabile, *schuss-urile* cu alură de meteorit sînt la fel de gustate ca și trecerile peste denivelări. Cum realizează coborîtorii aceasta, cum reușesc să se mențină în picioare pe teren, la viteza de peste 120 km/h, este mai puțin cunoscut. Totul se subordonează vitezei, coborîtorul reprezentînd mutația de tip biologic a acestui timp, purtătorul unui mit care a devenit pasiunea generațiilor actuale.

Tensiunea startului, momentele de așteptare prelungită, avalanșa incertitudinilor, decizii luate și în același timp anulate, privirile celor din jur, unele vidate, altele agitate, bizareriile care pentru moment nu-și găsesc nici o rațiune, cronometrul cu limbile alergînd nebunește... În fine, iată-te la plecare, instalat cu bețele bine înfipte în zăpadă, cu mușchii încordați, gata să explodeze catapultîndu-te pe pîrtie. Prima porțiune de teren parcursă, primii fiori, primele griji: alunec iute, parcă nu. Viteza sporește, și abia acum începe greul. Ah ! aceste diabolice dîmburi, care fac din pîrtie un teren bombardat și care se găsesc adesea acolo unde nu te aștepți. Totdeauna înainte sau... după. Să ții contabilitatea lor, să le cataloghezi, să le repertorizezi, memorîndu-le cu precizie : 50 m, trei ușoare, 15 m, una izolată ascuțită, apoi 30 m, două dispuse stînga, dreapta ; urmează zidul, gaura cu contrapantă...
Simți coloana turtindu-se sub povara celor 200 kg, care apasă la trece rea fiecărui dîmb, și sînt atîtea !, genunchii intrîndu-ți în

gură, gleznele cu alura unor amortizoare fine, troznind sub șocuri, și trebuie, trebuie să fie suple, corpul încordat și totuși destins... Poziția cît mai aerodinamică, nimic nu trebuie s-o deregleze, și cît ai nevoie de-o clipă de relaxare pentru a scăpa de tirania ei, dar asta înseamnă pierdere de viteză imposibil de recuperat. Așteptînd pasajele-cheie, nervii sînt încordați la maximum ; abia trecut, nu ai timp nici măcar să-ți spui : bine ! că urmează altele. Respirația a rămas blocată. De cît timp oare ? Parcă ai fi sub apă, presat. Frica te însoțește permanent, așteptînd clipa de slăbiciune. O simți instalată pe schiuri ca o umbră. Umbra care iubește de cînd lumea pe temerari, urmărindu-i pretutindeni. Fie care i-a simțit mîngîierea crispată odată sau de cîteva ori în cursă. Ea așteaptă întârzierea unui reflex, ezitarea în luarea unei decizii... Atît ! Dacă ești tare o ții la respect... Pericolul, căzăturile, știm că există: coborîrea este doar o probă aspră, un domeniu atît de înălțător...

Pentru a ajunge la marile performanțe trebuie să te pregătești asiduu. Fără 400 — 450 km de coborîre realizați la viteza de 100 km/h, fără trecerea a 9 000 porți de slalom și 5 000 de slalom uriaș, nu poți aborda marile curse. Și toate acestea realizate la început de sezon, fiindcă la terminarea lui, cifrele sînt impresionante. Mulți consideră acest regim inuman, sub pretext că pregătirea este intensivă, iar consecința este „robotizarea" — transformarea sportivului în robot. Da, antrenamentul este dur ; dar orgoliul, voința, pasiunea, dorința de a da ce-i mai bun din tine și a te cunoaște îți dă mari satisfacții. E atît de exaltant, de înălțător. Fiecare visează la ceva deosebit. Iubim schiul pentru că el este o invitație la aventură. A visa, a năzui, a putea să realizezi ce ți-ai propus... „Fraza cea mai nobilă pe care am cunoscut-o, mărturisește Saint-Exupery, fraza care-i dă dimensiune omului, în care-l onorează, care restabilește ierarhiile adevărate"... Există aceasta și în sport, să nu uităm niciodată. în ciuda sacrificiilor enorme pe care le cere, schiul rămîne profund uman.

10.„Icarii“ schiului

Nu știm ce este vis și ce este realitate din povestea lui Icar; cert este că omul a fost animat de dorința de a zbura încă din timpuri străvechi. Mitul mai dăinuie și astăzi, ca un simbol al zborului, al aspirației spre înălțimi. Indiferent dacă învinge sau eșuează în ce-și propune, omul este aureolat de forța interioară în care-l împinge să năzuiască, să nu cedeze, să lupte, convins că mai devreme sau mai tîrziu va izbuti. Poate el, poate altul ca el. Astfel, ștafeta nevăzută a aspirațiilor înalte va face să bată la nesfîrșit aripile zborului, Icar nu și-a frînt niciodată aripile. Leonardo da Vinci a fost primul om care a încercat să demitizeze zborul. Nu a izbutit fiindcă n-a dispus, la acea vreme, de mijloacele tehnice de mai tîrziu. Și Aurel Vlaicu a cutezat. Mai apoi, totul a fost posibil...

Săritorii schiori sînt numiți adesea Icari moderni. Zborul lor este o probă de noblețe morală, de puritate. Nu degeaba copiii sînt cei care, în primul rînd, visează să zboare. Pentru aceasta își fac zmeie, bucurîndu-se de jocul lor în văzduh, își adaugă pînze la brațe fîlfîindu-le în alergare, iar iarna își leagă tălpici de lemn la picioare, pe aripile cărora se desprind de sol, înfiorați și fericiți că pot să se asemuie păsărilor.

Probabil că așa au luat naștere și primele sărituri pe schiuri, la Huseby sau Holmenkollen (Norvegia), „Mecca săritorilor'*, cu mai bine de un secol în urmă. Cînd Sondre Nordheim stîmea admirația curioși lor veniți la Brukenberg (regiunea Telemark — Norvegia) să-l vadă sărind, performanța de 19 m li s-a părut uimitoare. Era în anul 1868. De fapt cronicile timpului menționează sărituri pe schiuri încă din 1796, o relatare mai completă existînd din anul 1862, cînd un ziar făcînd cronica unui concurs desfășurat în localitatea Grorud, relata că pe pista de lîngă Grefsen, cîțiva tineri schiori au sărit de pe un zid înalt de nouă picioare (2,70 m). Pe acea vreme se sărea cu picioarele îndoite din genunchi și cu

un băț în mîini. Sondre Nordheim poate fi considerat primul săritor care a impus, prin stilul său, apariția unei tehnici, a unor reglementări și a profilului trambulinei.

De la prima săritură de 19 m la zborul de 176 m, realizat pe schiuri, drumul străbătut a fost determinat de evoluția tehnicii, de construcția trambulinelor și a schiurilor, de perfecționările aduse pregătirii sportivilor și a tehnicii de sărit, la baza căreia au stat studiile de balistică și aerodinamică. Sînt etape ale unei evoluții prodigioase, spectaculare.

Lungimea unei sărituri de 50 m este atinsă în 1911 de norvegianul A. Hangen, emigrat în S.U.A., iar 60 m în 1917 tot de același săritor. îmbunătățirea construcției trambulinelor și unele ameliorări ale tehnicii au permis ca după 1920 să se realizeze sărituri de 70 m.

Este anul olimpic 1924, performerul fiind tot un norvegian, Tullin Thams, cel care avea să devină și primul campion olimpic de sărituri pe schiuri. Un deceniu mai tîrziu, în 1931, evoluînd pe trambulina de la Davos, din Elveția, Sigmund Ruud sare 81,5 m. Perfecționîndu-i stilul, Birger Ruud, fratele său, atinge în 1934, pe vestita trambulină de la Planica — Iugoslavia, lungimea de 92 m. întreaga lume a schiului este uimită de această performanță. în numai 5 ani, progresul înregistrat de săritori este impresionant : se depășește granița celor 100 m, performerul fiind un austriac — Joseph Bradl. Cu săritura de 101,5 m, Bradl încununează opera inginerului Stanko Bloudec, trambulina „mamut“ de la Planica fiind considerată o mare realizare tehnică a timpului. Pînă în 1941 nu se ajunge decît la 118 m, apoi intervine războiul care va întrerupe orice activitate.

Prima săritură peste 120 m este realizată tot la Planica, în 1948, de elvețianul P. Tschannen. S-a ajuns la această performanță datorită apariției și altor trambuline, ca cele de la Ponte di Legno (Italia) și Rădice (Cehoslovacia) și a perfecționărilor aduse tehnicii de sărit. În acest domeniu, încă din 1927 inginerul elvețian Reinhard Straumann, specialist în probleme de aerodinamică, a adus o contribuție remarcabilă. Din păcate, rezultatele cercetărilor sale nu sînt exploatate suficient, acest lucru făcîndu-se mult mai tîrziu.

Apariția, în 1950, a unei excepționale trambuline în R. F. Germania, la Obersdorf (înclinația pistei de elan 39°, lungimea 145 m, viteza de elan — 115 km/h, iar înălțimea pistei de elan — 65

m), care permitea sărituri de peste 160 m, va face ca în 1951 să se obțină recordul de 139 m, realizatorul fiind finlandezul Tauno Lurio. Performanța sa va readuce în prim plan studiile de aerodinamică inițiate de Straumann. Cei care profită din plin sînt finlandezii Antti Hyvarinen și Aulis Kalakorpi, săritorii din R. D. Germană Harry Glass și Max Bolkarth și sovieticul Koba Țakadze, în timp ce norvegienii, tradiționaliști și conservatori, vor bate pasul pe loc, o perioadă de timp.

Deceniile 5 și 6 sînt marcate de un avînt deosebit. în arena mondială își fac apariția săritori de mare valoare din Cehoslovacia, Austria, R.D.G., Polonia, Japonia, aria lor de răspîndire cuprinzînd practic trei continente. Se construiesc nenumărate trambuline de 70 și 90 m, la care se adaugă cele necesare instruirii copiilor. Jocurile Olimpice vor avea un mare rol în impulsionarea acestui sport. Trambulinele, construite la Holmenkollen, Cortina d'Ampezzo, Innsbruck, Grenoble, Sapporo, Lake Placid și altele sînt admirate și azi pentru perfecțiunea lor tehnică. Interesul pentru spectacolul sportiv adună în jurul trambulinelor, cu ocazia marilor concursuri, kollen, de pildă, se înregistrează frecvent peste 200 000 de spectatori. Ce alte concursuri se pot bucura de o asemenea audiență ?

În anii '60, săritorii care au dominat arena (J.O., C.M., Turneul celor 4 trambuline) au fost T. Engan, B. Wirkola, T. Brandtzaeg, L. Grini (Norvegia), H, Recknagel, D. Neuendorf, M. Quek (R.D.G.), N. Halonen, P. Ristola, V. Kankkonen (Finlanda), N. Kamenski, V. Belousov, G. Napalkov (U.R.S.S.), J. Raska, R. Hdhnl, J. Matous (Cehoslovacia), A. Laciak, S. Gasienica (Polonia), T. Fujisava, Y. Kasaya (Japonia) și K. Sjdberg (Suedia).

Concursurile pentru doborîrea recordului de zbor .pe schiuri continuă în paralel cu cele de la trambulina de 70 și 90 m. El urcă la 165 m, în 1969, grație lui Manfred Wolf (R.D.G.). Se punea întrebarea dacă acest record, obținut pe trambulina de la Planica, va mai rezista mult timp, fiindcă nici în 1972 el nu a mai putut fi îmbunătățit. Soluția o va da marea trambulină de la Obersdorf. Care va fi săritorul care va depăși granița celor ,170 m ?

În ultimii zece ani se înregistrează mari progrese în pregătirea săritorilor, perfecționarea tehnicii săriturii, la care își aduc aportul aprofundate studii de aerodinamică, confecționarea materialului și echipamentului de schi. Trambulinele sînt supuse unor verificări amănunțite, iar noile construcții (este drept, foarte costisitoare) de la Fallun (Suedia), Vikersund (Norvegia),

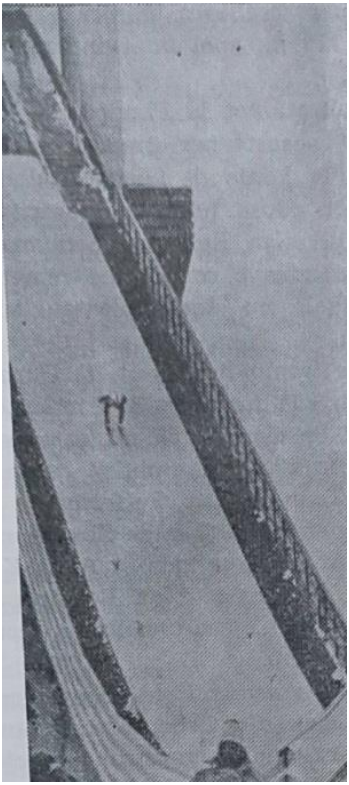

Fig. 141 *Spectaculosul elan de pe o trambulină de 90m (Lake Placid – SUA)*

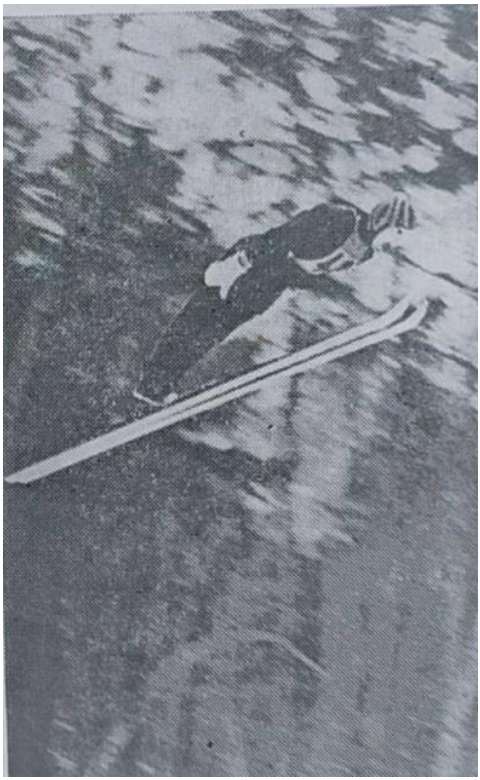

Fig. 142. *Zbor pe schiuri.*

Harrakov (Cehoslovacia), Garmisch Parten-kirchen (R.F.G.), Lake Placid (S.U.A.), pentru a nu aminti decît pe cele mai importante sînt excepțional realizate din toate punctele de vedere. La sfîrșitul anului 1979 existau în lume 206 trambuline omologate de F.I.S., dintre care 5 pentru zbor, fără a aminti pe cele de plastic sau de școală. O cifră impresionantă ! Aria de răspîndire a acestui sport se extinde, numărul competițiilor, de asemenea, iar proba de sărituri, din cadrul combinatei nordice, capătă o mai mare valoare. Săritorii W. Fortuna (Polonia), R. Schmidt, G. Aschembach, A. Wossipowo, D. Kampf, M. Buse, H. Glass, J. Danneberg, F. Weisspflog (R.D.G.), W. Steiner (Elveția), K. Schnabl, T. Innauer (Austria), K. Kodeja, R. Höhnl (Cehoslovacia), Y.Kasaya,A. Konno

Fig. 143. *„Holmenkollen"* „Mecca" *schiului nordic*

S. Aochi (Japonia), T. Räisänen, P. Kakkonen, I. Tormanen (Finlanda) și A. Borovitin (U.R.S.S.) sînt cei mai reprezentativi, evidențiind, în același timp, schimbarea raportului de forțe și apariția unor școli de sărituri, care s-au impus în mod deosebit, cum este cazul celor din Austria, R.D.G., Finlanda.

Zborurile pe schiuri își continuă cursa spre doborîrea barierei celor 170 m. Ea va fi străpunsă de austriacul Toni Innauer, care realizează 176 m. Această performanță va stîrni multe comentarii și controverse, F.I.S. fiind obligată să ia măsuri speciale (fixarea punctului critic al marilor trambuline la 165 m, înclinația pistei de elan — maxim 40” etc.), pentru ca zborurile pe schiuri să nu devină de tip „Delta" și să nu se ajungă la situația ca trambulinele actuale să devină inutile. Un alt motiv este și acela că exacerbarea performanței de zbor poate duce la accidentările grave. Aceasta ar însemna ca în viitor, cel puțin în condițiile

impuse de reglementările actuale, să nu se poată înregistra performanțe ieșite din comun. Dar anul 1981 infirmă orice previziuni, schiorul austriac Armin Kogler devine recordman absolut cu o săritură de 180 m, realizată pe trambulina de la Obersdorf. Iată ce declara Armin Kogler după concurs : „Mă simțeam, la record, într-o formă excelentă și cred că puteam sări și mai mult, dacă pista de elan ar fi fost mai alunecoasă. Dar mai am timp să realizez, în viitor, o săritură și mai bună. N-am împlinit încă 22 de ani ! La o asemenea vîrstă am dreptul să mă gîndesc și la împlinirea celor mai îndrăznețe visuri...".

Cine este Armin Kogler ? Un tînăr care a început schiul ca fondist și care la 14 ani a încercat primele sărituri cu schiurile sub îndruma rea antrenorului Max Gosler. La J.O. de la Lake Placid el a ocupat locul 5 la trambulina de 70 metri și locul 12 la trambulina de 90 metri. Cine ar fi putut bănui atunci că numai după un an, Kogler se va clasa pe locul secund în „Turneul celor patru trambuline", cucerind apoi „Cupa Mondială" și devenind recordmanul absolut al zborului pe schiuri ? Să nu uităm că performanțele lui au fost realizate în condițiile existenței unei pleiade extrem de valoroase de săritori printre care Roger Ruud, nepotul celebrului Birger Ruud, Horst Bulau, Hubert Neuper, Jarri Puikonen și nu în ultimul rînd Toni Innauer. Așadar, problema recordului absolut al zborurilor pe schiuri rămîne deschisa. Fără a fi vorba de construirea unor trambuline eu o putere de aruncare și mai mare, cel puțin deocamdată, perfecționările care se vor aduce actualelor trambuline, îmbunătățirea regulamentului de desfășurare al (concursurilor și al nivelului de pregătire al sportivilor, al tehnicii săriturilor cu schiurile și al confecționării materialelor de concurs, vor face posibil înregistrarea unor performanțe și mai valoroase. Chiar dacă măsurătorile vor include în calculul distanței atinse și sub-diviziunile metrului. Fiindcă, altfel, n-am mai putea vorbi de progres.

Oficial, femeile nu sînt admise în concursurile de sărituri cu schiurile indiferent de probă. Totuși ele sar, și uneori foarte bine. La ora actuală, recordul (neomologat) feminin este deținut de norvegianca Anita Wold, cu o săritură de 83,5 m. înaintea ei o altă săritoare norvegiancă, Johana Kolstadt, realizase 69,5 m.

Fig. 144**.** *Armir Kogler (Austria) — recordman la zbor pe schi.*

Este greu de anticipat o decizie a F.I.S. privind oficializarea unei probe de sărituri cu schiurile rezervată femeilor. Cum și în alte sporturi ele au făcut dovada unor deosebite calități, vor găsi, sîntem convinși, mijloace de convingere pentru acceptarea lor în concursuri.

Săriturile pe schiuri au cunoscut în țara noastră o frumoasă tradiție. A existat chiar o perioadă înfloritoare în anii ’50 — ’60, dar rezultatele de valoare internațională s-au lăsat așteptate, în ciuda unor sportivi bine dotați de care nu am dus lipsă. Numărul mic de trambuline existent, ieșirea din circuit a marii trambuline de la Poiana Brașov, absența unui număr corespunzător de trambuline de școală și a unora acoperite cu material plastic, care să permită o însușire a tehnicii săriturilor de timpuriu și prelungirea sezonului specific, lipsa continuității în participarea la circuitul competițional

internațional sînt tot atîtea motive care au dus la stagnare. Măsurile actuale de întărire a secțiilor existente, de reactualizare și înființare de noi centre pentru pregătirea copiilor, construirea unei mari trambuline (90 m) la Poiana Brașov și reamenajarea celor existente sînt soluții care vor revitaliza probele de sărituri cu schiurile. Pe trambulina de la Borșa, se sare frecvent peste 90 m.

Poate nu lipsit de interes este să arătăm unele aspecte legate de pregătirea săritorilor, pentru înalta performanță, domeniu în care nivelul atins este foarte înalt. Se știe, valoarea nu așteptată numărul anilor. în țările nordice copiii sar pe trambuline mici de la 4—5 ani. La 6—8 ani începe instruirea organizată. La 12 ani intervine decizia asupra perspectivei. Calitățile demonstrate pînă la această vîrstă fac posibil ca la 17 ani tînărul să devină un săritor bun, iar la 20 ani — campion. Deci, cel puțin 8 ani de activitate constantă și intensă, munca și perseverența fiind singurele secrete ale reușitei. Calitățile fizice, stilul, «simțul săriturii, inteligența, ambiția, voința și curajul concură deopotrivă la formarea personalității săritorului. Marele antrenor austriac Hubert Neuper, directorul renumitei școli de săritori cu schiurile de la Bad Mitterndorf, spunea că trebuie £ă dai dovadă de caracter și de o deosebită rezistență nervoasă, pentru a deveni un săritor de valoare. El consideră că într-un săritor se întrunesc calitățile a cel puțin două categorii de sportivi : un performer al săriturii în lungime și un sprinter de clasă. Avea, desigur, dreptate. Pentru a ajunge la capătul pistei de elan, săritorul are nevoie de mai puțin de 3 secunde, timp în care obține viteza de 100 km/h. Ca să atingă aceeași viteză, o mașină de curse are nevoie de mai bine de 10 secunde. Sosit pe „masa“ trambulinei (locul de unde își ia zborul), săritorul trebuie să aleagă cu mare precizie momentul desprinderii. La 30 m parcurși pe secundă, acest moment înseamnă o sutime de secundă. Deci, o infinitezimală unitate de timp în care trebuie să se dezvolte toată explozia de desprindere și de care depinde lungimea săriturii. O eroare de numai două zecimi de secundă în aprecierea momentului face ca săritura să fie ratată (declanșarea cu două zecimi de secundă mai devreme înseamnă o împingere prematură ; în timp ce întîrzierea cu aceeași unitate de timp, are drept consecință depășirea masei trambulinei).

Zborul ține tot atît de stil, cit și de rezistența nervoasă, de răbdarea și curajul de a întîrzia momentul aterizării. L-am privit

sărind pe Toni Innauer, la J.O. de la Lake Placid. Plutirea lui în aer era ca un zbor planat. Un zbor care parcă nu se mai termina, și chiar l-aș fi dorit așa. Nu întîmplător, pentru a mări efectul, televiziunea americană a redat săritura cu încetinitorul, de mai multe ori. La aterizare, desfășurîndu-și brațele lipite de corp, săritorul și-a părăsit condiția de zburător, revenind printre pămînteni.

Căutînd să descopere secretele săritorilor austrieci, ziariștii l-au iscodit îndelung pe Baldur Prieml, fostul medaliat cu bronz la J.O. de la Grenoble, la proba de sărituri de la trambulina de 90 m, azi profesor la liceul de schi din Stams-Tirol, același liceu care i-a lansat pe frații Wenzel, Frommelt, Heidegger, stele de primă mărime ale schiului alpin. Au aflat cu această ocazie că metodele pe care le folosește țin mai mult de rigoare și de capacitatea de a pune în practica o serie de cunoștințe din domenii diverse (o strictă pregătire psihologică, o alimentație dietetică, adaptarea de radio receptoare la căști etc.), pe care alții le ignoră. Devenind recordmanul mondial al zborului pe schiuri, Toni Innauer a creat în jurul său un mit. Un mit pentru neinițiați, un model pentru specialiști, o dimensiune a talentului de excepție, pregătit cu pricepere și sîrguință.

În 1970, la Campionatele mondiale de schi nordic, ce s-a desfășurat în Cehoslovacia, în frumosul decor al Tatrei înalte, asistam alături de 120 000 de spectatori la proba de sărituri pentru combinata nordică. Kucera, marea speranță a cehoslovacilor, avea toate șansele să cîștige proba de sărituri. De fapt, prima săritură de probă sporește încrederea compatrioților săi.

Începe concursul. Ceața cobora lent din înălțimi, semănînd îngrijorarea și frigul în inimile spectatorilor. Pentru prima săritură, vizibilitatea este acceptabilă. Se sare cu multă prudență. Kucera greșește, gîndind probabil tactic ca majoritatea adversarilor săi. Din ce în ce mai mult, ceața se lasă ca o perdea de plumb, reducînd vizibilitatea. Lumea comentează neliniștită, stîrnind un vuiet surd, rău prevestitor...

Urmează săritura a doua, decisivă pentru stabilirea clasamentului.

Din imensul amfiteatru ocupat de spectatori, tabela electronică pentru anunțarea rezultatelor și punctul de plecare în cursă nu se mai văd. Valuri, valuri din ce în ce mai dense de ceață se succed, reducînd vizibilitatea aproape la zero. Umăr lingă umăr,

spectatorii par din ce în ce mai înghesuiți, ca și cînd s-ar apăra de o stihie, în timp ce murmurul lor seamănă mai curind a rugă. Oh, cît de vesel și încurajator a răsunat în zilele (anterioare îndemnul la luptă : „Do-to-ho*, clamat din mii de piepturi...

Se face o pauză pentru ca juriul să decidă dacă este posibilă continuarea întrecerii. Ne desprindem din grupul spectatorilor, urcînd spre jgheabul de lansare al trambulinei, pentru a fi cît mai aproape de pîrtie. Ne-am oprit în apropierea locului de decolare a săritorilor. Din acest punct, stadionul parcă dispăruse. Doar rumoarea de jos indică vag prezența lui, sporind tensiunea momentului. Nu ne este greu să înțelegem starea sufletească a concurenților. Trec clipe de încordare. De-ar adia măcar un pic de vînt, să alunge ceața asta blestemată...

Cehoslovacia a organizat magistral campionatele mondiale. Sportivii săi, îndelung pregătiți, aveau tot dreptul să aspire la o medalie de aur. Cu toate acestea, pe măsură ce ne apropiam de finalul întrecerilor, nici un sportiv cehoslovac nu părea să confirme așteptările. Toate speranțele se legau de ultimele două probe : combinata nordică (sărituri și fond) și săriturile de la trambulina mare, „specialitatea casei". Kucera la „nordice" și Raska (campionul olimpic „en titre") sau Hohnl la „speciale" trebuiau să învingă, măcar acum în cel de al doisprezecelea ceas.

Iată că punctul de plecare în cursă începe să se zărească. Ceața se destrăma din cînd în cînd, lăsînd o dîră de lumină să coboare pînă la aterizare. Oficialii decid reluarea probei, dînd drumul primului săritor. Dar, situația devine dramatică de la un moment la altul, deoarece unii concurenți sar în condiții oarecum acceptabile de vizibilitate, iar alții în plină beznă. Jocul hazardului se instalează perfid, sporind și mai mult nemulțumirea. Începe degringolada rezultatelor. Lumea de jos se zbate chinuită de incertitudine, reacționînd zgomotos.

Sare Rygl, a doua speranță a cehoslovacilor, al cărui rezultat decepționează spectatorii.

Urmează alți doi săritori secondați de Kucera. După primul, ceața se ridică ca prin farmec, transformînd stadionul într-un vulcan. Vizibilitatea se menține și pentru jumătate din timpul afectat celui de-al doilea săritor, apoi negura se reinstalează. Timpul trece foarte greu. Kucera întîrzie. În curînd nu se va mai vedea nimic. Cei de jos nu aveau de unde ști că starterul nu dă plecarea pînă nu are semnalul de liberă trecere de la arbitrul instalat la masa trambulinei. Și, clipele de suspense și neliniște continuă. Doar Kucera acolo sus, cu mîinile fixate pe barele

laterale își plimbă schiurile cu calm înainte, înapoi, fixînd un punct în gol. Din locul unde ne aflăm ne dăm seama că perdeaua de ceață începe să coboare, îngroșîndu-se spre aterizare. În sfirșit, o rază de lumină și arbitrul ridică steagul aprobînd coborîrea. Stadionul și împrejurimile sînt învăluite de o liniște nefirească pe care nici bătaia aripilor unor păsări rătăcite nu o poate tulbura. Silueta lui Kucera săgetează pîrtia, desprinzîndu-se de pe masa trambulinei într-un zbor nefiresc de înalt, pentru a plonja apoi într-un abis. Am simțit că ni se oprește inima. Unde va ateriza ? Pe pîrtie, printre oameni ? Clipele se scurg parcă mai greu sau poate timpul s-a oprit ? Oh, nu ! Stadionul irumpe, lovindu-ne dureros timpanele. Ce jalnică lamentare... Am înțeles că totul se sfîrșise. Kucera, prăbușit, plătea tribut cutezanței sale fără margini...

După săritura lui, ceața a dispărut definitiv, tot atît de misterios și inexplicabil precum apăruse. Un joc nebun al soartei. Undeva, în mulțime, Kucera a rămas transfigurat, nimbat în lumină.

A doua zi a urmat proba de fond din cadrul combinatei, după care se stabilea clasamentul final al concursului. Doar Rygl mai rămăsese în concurs, clasat după sărituri pe primele zece locuri. Și incredibilul se produce : purtat pe aripile încurajărilor compatrioților săi, Rygl cîștigă proba de fond și odată cu ea combinata. Medalie de aur ! Ce nu reușise Kucera obținuse colegul său. Icar nu-și frînsese aripile ! Nu și le-a frînt niciodată. Prăbușirea lui este mai mult un îndemn decît o înfrîngere. El va continua să zboare, înălțînd de fiecare dată un poem vieții, fericirii... Cehov avea dreptate cînd spunea că omul e făcut pentru fericire ca pasărea pentru zbor.

11.„Circul alb“

Din 1967, „Cupa Mondială" în schiul alpin a devenit competiția cea mai captivantă pentru competitori și spectatori. A reuni toate vedetele schiului, săptămînă de săptămînă, în concursuri care fluctuează pe întregul mapamond, nu înseamnă numai un mare spectacol sportiv, ci și o excelentă propagandă pentru acest sport cu vocație universală. Pentru calitățile sale

telegenice și cota de senzație, care implică deopotrivă aventură, neprevăzut, dramă, televiziunea, cinematografia, presa scrisă sau vorbită investesc un mare efort publicistic. Aparent lucrurile merg strună. Schiul dispune de o competiție de mare anvergură, cu nimic inferioară „Marelui Premiu F.I.L.T." din tenis, campionatului mondial al piloților de formula I, „Trofeului Super Prestige" la ciclism, campionatului mondial al motocicliștilor etc. Elita este angrenată într-un sistem competițional continuu, iar lupta pentru supremație face ca nivelul atins de competitori să crească necontenit.

Inițiată deci, ca un mijloc de captare a interesului pentru schi, dar și ca o rampă de lansare a marilor vedete, „Cupa Mondială" a avut o desfășurare neîntreruptă timp de 14 ediții, evoluția sa suscitind o mulțime de controverse de ordin structural, tehnic și social, reflectînd de fapt însăși dificultățile prin care trece schiul alpin. Fiindcă ori ce s-ar spune, „Cupa Mondială" rămîne un punct de referință al activității competiționale în schi.

Depășind etapa bunelor intenții, „Cupa Mondială" s-a depărtat treptat, treptat de scopurile inițiale, exacerbarea rezultatului sportiv și ingerința afacerismului din lumea occidentală dîndu-i o altă turnură. Astfel, a apărut noțiunea de „Circul alb" al schiului, care nu este o metaforă, ci realitatea însăși a structurii actuale : o succesiune de reprezentații, cu actori supertehnicizați, bine plătiți, angrenați în spectacole din ce în ce mai tari, peregrinînd din stațiune în stațiune. Luni întregi de goană nebună, de agitație, într-un permanent balans între antrenamente extrem de intensive și curse incredibil de grele, cu tot cortegiul lor de riscuri și avataruri, sub imperiul mașinii publicitare și afaceriste.

Nu mai este pentru nimeni un secret faptul că schiul de înaltă performanță a devenit o afacere comercială înfloritoare, în țările capitaliste, așa cum o dovedește armata de consilieri, tehnicieni, susținători materiali (așa numiții sponsori), negustori, care gravitează în jurul cîtorva zeci de schiori. Schiul înseamnă un rentabil produs de export, un mijloc pentru firme de a cuceri noi debușeuri, o trambulină publicitară pentru industria turismului. Sub presiunea intereselor economice și politice aflate astfel în joc, schiul de înaltă performanță, organizarea sa, mediul în care se

desfășoară au evoluat considerabil, din păcate într-o direcție contrară dezvoltării firești. Explicația este -simplă : rezultatele sportive exercită o influență directă asupra comercializării materialelor și echipamentului de schi.„Cupa Mondială" a căpătat, astfel, un scop economic bine definit, schiul fiind mereu tributar imperativelor financiare.

Prioritatea intereselor economice aflate în joc, a avut numeroase implicații, chiar asupra direcțiilor de dezvoltare a subdisciplinelor schiului, a orientării evoluției concurenților spre o strictă specializare pe probe, a organizării întrecerilor și a locurilor de desfășurare a acestora, punînd în umbră întreceri de tipul „Cupei Europei" pentru tinerii schiori și chiar a fetelor angrenate în „Cupa Mondială" rezervată lor. Inițierea numai de doi ani a unei Cupe similare rezervată fondiștilor sau a săritorilor pe schiuri, arată o evoluție pe aceleași coordonate, cu o problematică asemănătoare, cîtuși de puțin de ignorat.

S-a vorbit mult timp de o criză a schiului și nici în prezent nu s-au găsit rezolvările definitive „marilor probleme".

Ca un recul al crizei mondiale, industria echipamentului sportiv, a turismului, cea hotelieră, organizațiile sportive locale sau naționale au fost obligate să-și reconsidere cheltuielile. Criza petrolului, cu implicațiile ei nu numai în domeniul circulației automobilistice, a declanșat o serie de reacții în lanț. Schiul de mare performanță nu putea rămîne în afara acestor evenimente. în timp ce schiul de agrement, turismul pe schiuri cîștigă nenumărați adepți, clientela stațiunilor fiind din ce în ce mai bogată și constantă (numai în sezonul 1979/80 3 500 000 francezi au fost pe schiuri), schiul de mare performanță din lumea banului tinde să devină un domeniu izolat, al așilor, fără să se mai simtă nevoia unui aparate publicitar atît de costisitor. Pe de altă parte, diriguitorii multor stațiuni sînt din ce în ce mai puțin dispuși să organizeze etape ale „Cupei Mondiale", care ar bloca pîrtiile pentru cîteva zile, stîrnind nemulțumirea turiștilor și opțiunea lor pentru altele mai puțin zgomotoase, pentru a nu mai aminti de rațiunile financiare. Așii schiului devin din ce în ce mai scumpi, pretențiile patronilor din ce în ce mai mari, goana după rezultate deosebite și imediate care să justifice investițiile, din ce în ce mai acerbă, iar căutarea

de soluții, ca afacerea „să meargă" chiar în aceste condiții, asiduă, bineînțeles abătînd schiul de la linia unei evoluții firești. Specializarea așilor pe probe este una din soluțiile susținute cu ardoare. Cu cît sînt mai perfecți în ramura lor, cu atît exhibițiile sînt mai mult gustate, senzațiile mai tari, show-ul mai poleit. Anual numărul participanților s-a redus, fiindcă fără a fi susținut material, este greu să faci față cheltuielilor de deplasare extrem de costisitoare. Numărul mic de concurenți, anulează în parte competitivitatea. Cine profită din aceasta ? Mai puțin masa mare a tinerilor dornici de afirmare sau a outsiderilor, ci acei cîțiva la număr înzestrați cu tot ce le trebuie de la firmele care-i susțin.

Cîndva schiori de talia lui Sailer, Killy, Schranz, reprezentau prototipul campionatului absolut, capabil să strălucească în toate probele. Astăzi doar cîțiva pot emite pretenții de multilateralitate. Căutîndu-se motivația în necesitatea specializării pe probe, s-a acreditat ideea modificării înseși a regulamentelor de desfășurare a concursurilor din cadrul „Cupei Mondiale". în perioada 1967/71 nu au survenit nici un fel de modificări de regulament. în aceste 5 ediții au existat trei învingători la bărbați (Killy, Schranz, Thoeni) și patru la femei (Nancy Greene, Gertrud Gabl, Michele Jacot și Annemarie Pröll-Moser). Din 1972 pînă în 1978 inclusiv, regulamentele au fost modificate de 7 ori, evident, nu din rațiuni sportive. Or, în șapte ediții, „Cupa Mondială" 4 fost adjudecată, în condițiile a 7 formule diferite, numai de trei schiori (Gustavo Thoeni, Piero Gros și Ingcmar Stenmark) și de patru schioare (ele s-au adaptat fără dificultate tuturor formulelor) : Anne-marie Proll-Moser, Roși Mittermaier, Lise-Marie Morerod și Hanni Wenzel. Din 1979 pînă în prezent, modificările adoptate au vizat o reechilibrare a sistemului de punctaj menită să asigure condiții echitabile fiecărei categorii de „specialiști". Peter Luscher și Andreas Wenzel la bărbați, iar la femei Hanni Wenzel s-au dovedit cei mai completi. Cu excepția perioadei de mijloc, cînd slalomiștii au fost avantajați, toate edițiile au fost cîștigate de schiori care au cules puncte în minimum două probe. în ultima perioadă cîștigătorilor li s-au acordat 4 trofee : 3 pe probe și 1 la clasamentul general. Practic, elita este împărțită în trei categorii: prima formată din „specialiștii" pentru coborîre ca Russi, Klammer, Berthold, Grissmann, Plank,

Walker, Read, Spiess, Wirnsberger Podborski, Weirather, Müller etc., a doua din cei pentru probele de slalom și slalom uriaș ca Stenmark, Gros, Thoeni, Heidegger, Hinterseer, frații Mahre, Enn, Wenzel etc. și o a treia formată din specialiști încă și mai specializați ca Frommelt, Neureuther, Radici (slalom) sau Hemmi și Good (slalom uriaș) etc. Unii iau startul numai la coborîre, alții numai la probele de slalom. O situație destul de anormală, pe care n-am fi întîlnit-o cu ani în urmă, dar nici nu poți obliga pe cineva să practice coborîrea, dacă nu este capabil s-o facă. Noi am spune și dacă nu este interesat s-o facă. întrebat de ziariști dacă va rezista pînă la urmă în fruntea clasamentului „Cupei Mondiale" ’81, Peter Müller spunea : „Coborîrile sînt ca jocul la ruletă"... Poate de aceea le și evită Stenmark. Are de partea sa suficiente curse de slalom și slalom uriaș ca să-și poată permite să zburde în voie.

Se spune că epoca lui Killy este revolută (și abia a trecut un deceniu!). Că asemeni altor sectoare de activitate, specializarea este o necesitate. Dar tot viața a dovedit că specializarea îngustă nu este decît o frînă în dezvoltare. La J.O. de la Lake Placid (1980) coborîrea a fost cîștigată de un sportiv cu o formație multilaterală, austriacul Leonard Stock (de fapt specialist în slalom uriaș). Prezent pe pîrtie, Leo Lacroix, un renumit schior al anilor ’60, făcea observația că este de neconceput să vezi pe pîrtii mari vedete ale coborîrii care abia știu să vireze. Și avea dreptate.

În schiul alpin feminin nu întîlnim această situație. Majoritatea competitoarelor sînt schioare complete, capabile să se afirme în orice probă. De unde și întrebarea : să fie oare fetele mai dotate decît băieții ? Noi credem că sînt mai puțin supuse unor influențe din afară.

Izolați într-o strictă specializare, schiorii de înaltă clasă, prin perfecțiunea lor tehnică, riscă să devină niște veritabili acrobați, exhibiționiștij de cele mai multe ori dezrădăcinați de mediul lor social, „modele" greu de atins de cei care-i urmează, depărtîndu-se din ce în ce mai mult de sensurile inițiale ale schiului. Tocmai de aceea, mulți și-au pus întrebarea : ce deosebește „Circul alb" amator de „Circul alb" profesionist ? În aceste condiții nu puteau să nu apară și voci care să pledeze pentru concursuri open (amatori-profesioniști).

Fig. 148. *Annemarie Moser (Austria) — o mare coborîtoare, campioană la J.O., mondiale ș.l multiplă cîștigătoare a „.Cupei mondiale".*

Cît despre grija pentru crearea de condiții cît mai avantajoase unui număr sporit de tineri angajați în „Cupa Europei", mai puține soluții și disponibilități. Marele spectacol este „Circul alb", al „Cupei Mondiale". „Faites vos jeux, messieurs" !

Cupa Mondială la schi alpin a cunoscut în anul 1981 evenimente notabile. Invidiatul trofeu părăsește Europa pentru prima oară, poposind în vitrina americanului Phil Mahre. Talentatul schior de peste ocean, își vede, în sfîrșit, visul împlinit după cîțiva ani de strădanii în care a fost, de fiecare dată, foarte aproape de victorie. în 1978 a ieșit al II-lea cu 116 puncte, în 1979 al III-lea cu 155 puncte (din 104 clasificați), iar în 1980 tot al III-lea cu 132

puncte (din 94 clasificați). La J.O. de la Lake Placid s-a clasat al II-lea la .slalom Qa 50 sutimi de secundă de campionul Ingemar Stenmark). Prin victoria lui Phil Mahre se pune capăt supremației europene, servită excepțional în ultimii ani de suedezul Stenmark.

Cel de-al doilea eveniment este prezența schiorilor din țările socialiste (U.R.S.S., Iugoslavia, Bulgaria și Cehoslovacia) în fruntea ierarhiilor finale (clasamentul general și pe probe), lider fiind sovieticul Aleksandr Jirov (al 3-lea în Cupa Mondială), alături de el figurînd conaționalii săi Țiganov, Makeev, Andreev, iugoslavul Krijaz și Strei, bulgarul Popanghelov și cehoslovacul Zeman. Asaltul schiorilor din estul Europei este urmarea firească a eforturilor care se fac în țările lor pentru promovarea schiului alpin, păstrarea contactului cu elita mondială și organizarea de concursuri importante. Iată, spre exemplu, Iugoslavia a organizat numai în sezonul 1980/81, 14 concursuri în care se acordă puncte F.I.S. (punctaj pe baza căruia se stabilesc grupele de concurs), din cadrul Cupei Mondiale și a Europei, Bulgaria 3, iar Cehoslovacia 4, pentru a nu mai aminti de calitatea materialelor de concurs furnizate de firma iugoslavă „Elan", cea în care-l echipează și pe Ingemar Stenmark.

Și la fond, Cupa Mondială, îi are cîștigători pe sovieticii Alexandr Zavialov și Raisa Smetanina, dar nu trebuie să scăpăm din vedere ascendența cehoslovacei Kveta Jeriova (locul 3), la care adăugăm, evident, reprezentanții R.D.G., fruntași în celelalte concursuri mari. Evidențiind și succesul biatloniștilor din R.D.G., cîștigătorul Cupei Mondiale fiind Franck Ullrich, avem imaginea viitorului potențial olimpic al sportivilor din țările socialiste.

Iată cîștigătorii „Cupei Mondiale" la probele de schi alpin :

1967 - *femei* — Nancy Greene (Canada)
1968- Nancy Greene (Canada)
1969- Gertrud Gabl (Austria)
1970- Michele Jacot (Franța) 180 p.
1971- Annemarie Prbll (Austria) 210 p.
1972 - Annemarie Proll (Austria) 269 p.
1973- Annemarie Proll (Austria) 297 p.

1974- Annemarie Proll-Moser (Austria) 268 p.
1975- Annemarie Proll-Moser (Austria) 305 p.
1976- Rosi Mittermaier (R.F.G.) 281 p.
1977- Lise-Marie Morerod (Elveția) 319 p.
1978- Hanny Wenzel (Liechtenstein) 154 p.
1979- Annemarie Proll-Moser (Austria) 243 p.
1980- Hanni Wenzel (Liechtenstein) 311 p.
1981- Marie-Therese Nadig (Elveția) 289 p.

1967- bărbați — Jean-Claude Killy (Franța)
1968- Jean-Claude Killy (Franța)
1969- *Karl Schranz (Austria)*
1970- *Karl Schranz (Austria) 148 p. ; echipa : Franța 1 631 p*.
1971 - Gustavo Thoeni (Italia) 155 p. ; Franța 1 312 p.
1972 - Gustavo Thoeni (Italia) 154 p. ; Austria 1 145 p.
1973 - Gustavo Thoeni (Italia) 166 p. ; Austria 1 525 p.
1974 - Piero Gros (Italia) 181 p. ; Austria 1 320 p.
1975 - Gustavo Thoeni (Italia) 250 p. ; Austria 1 270 p.
1976 - Ingemar Stenmark (Suedia) 249 p. ; Austria 1 148 p.
1977 - Ingemar Stenmark (Suedia) 339 p. ; Austria 1 998 p.
1978 - Ingemar Stenmark (Suedia) 150 p. ; Austria 905 p.
1979 - Peter Liischer (Elveția) 186 p. ; Austria 1 764 p.
1980 - Andreas Wenzel (Liechtenstein) 204 p.;Austria 1294p.
1981 - Phil Mahre (S.U.A.) 266 p. ; Elveția 1 582 puncte.

Fig.146 *Ingemar Stenmark (Suedia) campion de excepție*

Fig. 147. *Hanni Wenzel (Liechtenstein) o mare schioară a unui micuț principat.*

Fig. 148. *Phil Mahre (S.U.A.) — cîștigătorul ediției din 1981 a „Cupei Mondiale".*

12.Big-businessul schiului

Nici nu se dăduse semnalul de începere al Jocurilor Olimpice de iarnă din 1980 și la Lake Placid avea loc o altă competiție, nu mai puțin acerbă, desfășurată pe alt teren decît pîrtiile de schi. Era vorba de pista pe care se înfruntau marile firme ale industriei materialului și echipamentului de schi. Trofeul pus în joc ? Profiturile cele mai înalte ! Pentru aceasta închiriaseră toate magazinele din centrul orașului, transformat ad-hoc într-un tîrg internațional. Sub avalanșa reclamelor, afișele care semnalau evenimentul olimpic abia se distingeau. Odată începută întrecerea olimpică, vitrinele diverselor firme afișau zilnic numărul medaliilor cîștigate. Niciodată numele sportivului victorios. Campionul nu era decît un „porteur“, materialului i se datora performanța... O optică clară, logica din totdeauna a celor pentru care profitul înseamnă totul.

Industria schiului din societatea de consum investește anual milioane de dolari în întrecerile sportive și o face numai pentru a obține și mai multe milioane cîștig. înainte de Jocuri s-au proiectat, experimentat și fabricat, în mare secret, noi tipuri de schiuri, de costume, de aparatură, de accesorii. „Războiul echipamentelor", cum a fost el denumit, a atins momente de vîrf în zilele Olimpiadei. Schiorii americani foloseau costume de tip special concepute de N.A.S.A. ; schiorii austrieci, schiuri care au necesitat sume enorme pentru testări și care au fost confecționate special pentru fiecare alergător. Exemplele ar putea continua. „Mai poate fi vorba în acest caz, se întreba un mare cotidian, punînd sub lupă un alt aspect al «războiului echipamentelor», de o adevărată echitate sportivă, cînd din doi schiori angajați în întrecere unul beneficiază de material ultramodern și de un întreg personal pus la dispoziție, iar altul intră în cursă prevăzut doar cu schiuri cumpărate într-un magazin obișnuit ?“

Și iată, astfel, de multe ori schiul ajuns la cheremul afacerismului, dincolo de menirea sa. Nu negăm, firește realizările tehnice remarcabile și însemnătatea lor în progresul acestui sport, dar deplîngem situația de dependență la care a ajuns, dependență

care de cele mai multe ori îl fac să joace după cum cîntă interesele potentelor industrii capitaliste.

O modalitate de a eluda reglementările în vigoare privind Statutul sportivului amator, și în același timp o dovadă a ingerinței afacerismului în sport, o constituie așa-zisa practică a transferărilor de sportivi, care operează, în începutul Bostonului, în unele țări din lumea capitalistă, Contrar așteptărilor, nu este vorba de trecerea schiorilor de la un club altul, sau de „naturallzarea" vreunuia, cl pur și simplu de schimbarea, la bursa valorilor, a firmelor de materiale și echipament Sportiv, Mărcile de schiuri, de bețe sau legături, de căști și ochelari, de comblnezoane de cursă sau pulovere etc. sînt noile însemne pentru care concurează vedetele schiului și mai puțin ecusonul clubului sau al naționalei de care, de drept, ar aparține.

Așa se tace că alături de numele vedetei figurează denumiri ca : „Atomic”, „Fischer”, „Garmont", „Dynamlc", „Look Nevada“, „Scott“, „Hanson”, „Munarl Panlhor", „Dachsteln", „Kastlnger", „Caber", „Nordica", „Sitei", „Moncler", „Mossant", „Adidas", „0lympic“, „Elan", „Ellesse", „Carerra” și încă te miri ce. Nu, nu este nici o eroare. În presă, la buletinul transferărilor, vom putea citi cu litere de-o șchioapă numele campioanei olimpice Marie-Thérèse Nadig însoțit de cuvintele „Blistard" (marca schiorilor), „Salomon" (marca legăturilor) și „Garmont" (marca bocancilor), sau a fostului cîștigător al Cupei Mondiale Peter Luescher, „Vöelkl“, „Marker", „Rainalter" ș.a.m.d. Ne oprim aici, pentru că a trece alături de numele unor supervedete tot pomelnicul de firme, ne-ar lua prea mult spațiu.

Într-un articol, publicat în presa elvețiană de Richard Hegglin, de la agenția „Sporting" din Zürich, dezvăluirile pe această temă sînt surprinzătoare și incriminatorii. Titlul foarte sugestiv : „S-a încheiat tîrgul de transferuri de schiori. Unul din doi a schimbat marca” ne introduce în problema cu cîntec din capul locului. Referindu-se la schiorii alpini elvețieni, din echipa națională, ziaristul arată că aproape fiecare al doilea schior a schimbat firma în sezonul 1980/81, angrenindu-se, astfel, în ceea ce el numește sugestiv „caruselul transferurilor". Să fie, oare, vorba numai de un transfer dezinteresat, schiorul preferînd, din

motive de estetism vestimentar, paleta multicoloră a ecusoanelor reclamă sau, poate, a posturii nevinovate de încercător de materiale și echipament ? Cîtuși de puțin. „Plata pe sub masă" a schiorilor de care amintește Richard Hegglin nu mai sună a aluzie, ci mai curînd a denunț. O practică mercantilă, dăunătoare, o formă de eludare a „amatorismului" și o sfidare a spiritului sportului.

De fapt nu sînt singurele ingerințe în treburile sportive. Alături de marile firme își fac apariția, din cînd în cînd, și emisarii patronului „Circului alb" profesionist. Bob Beattie, sau ai afaceristului Mark McCormack. Scopul lor este vînătoarea noilor mercenari ai schiului sau racolarea marilor vedete care, prin renumele lor, ar putea mări cifra de afaceri a companiei. Cu această ocazie ,,Public relations McCormack New York lansează o campanie publicitară fără precedent în jurul unor mari stele sportive de talia lui Killy sau Schranz. Nu o face întîmplător. Etalarea prosperității acestora, rezultată în urma unor afaceri cu un registru incredibil de diversificat, are drept scop incitarea și prin derea în mrejele îmbogățirii rapide și a altor vedete sportive adulate de lumea întreagă.

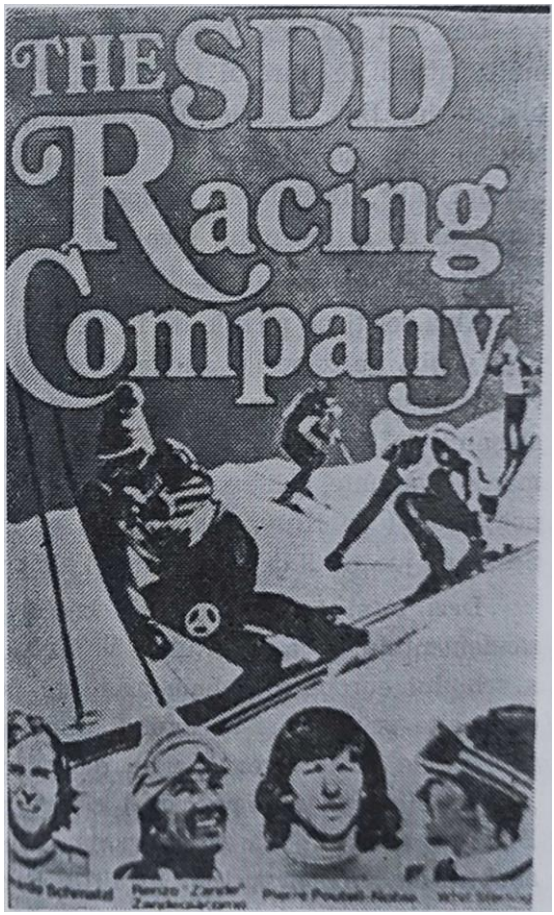

Fig 149. *„Circul alb profesionist" și unul dintre afișele sale.*

„Ma gueule se vend bien"... (mutra mea se vinde bine) — o spune cu dezinvoltură Killy. Iar cei în care-l privesc în vitrinele magazinelor, la cinematograf, pe stradă, la televiziune au toate motivele să-l creadă. Ford, General Motors, Chevrolet și-l dispută cu ardoare. Compania aeriană „United" este satisfăcută : apariția lui Jean-Claude la televiziune cu fermecătoarea sa invitație „Come and fly with me on United", făcută cu un studiat accent francez, i-a deschis noi linii aeriene. „Sky the West", un voiaj în șapte state, în care se poate schia sub razele binefăcătoare ale soarelui, din California la Nevada, din Utah la Idaho, din Colorado la Noul Mexic. Pentru ca revista „Skiing" să-și depășească tirajul de 500 000 de exemplare, Killy își publică amintirile și sfaturile sportive. Duminică de duminică, o emisiune televizată intitulată „Killy Challenge" oferă 10 000 de dolari celui care reușește să-l învingă într-un slalom paralel. Evident, nimeni nu-1 poate bate pe Killy, chiar dacă adversarii lui se numesc Zimmermann, Lacroix, Stiegler...

...Folosiți schiurile „Killy", cu ele deveniți campion olimpic ! Legăturile,,Killy" vă asigură o securitate deplină ! Bocancii „Killy" sînt cei mai comozi ! Hanoracul „Killy", ochelarii „Killy" vă dau prestanță, căciulița, mănușile „Killy"...

...nu ezitați să degustați delicioasa ciocolată „Killy" ! Ah ! să nu uităm : numai cu „Super Killy" trebuie să schiați... Dar să ne limităm numai la aceste cîteva posibilități de a-l „consuma" pe Killy.

Dar cîți sînt ca Jean-Claude Killy sau Karl Schranz ? Cei mai mulți, atrași de mirajul înavuțirii, îngroașă rîndurile circului profesionist al lui Bob Beattie. În America, actorii „Circului alb" european sînt numiți „noii îmbogățiți ai schiului". Pe cei care vin, „căutătorii aurului alb", făcîndu-se analogie cu timpurile cînd căutătorii de aur europeni de la începutul secolului al XIX-lea, descopereau văile Sierrei Nevada sau Colorado din California.

Abia sosiți pe pîrtiile de la Heavenly Valley, Sun Valley sau Aspen, noii veniti pe zăpezile aurifere constată cu surpriză că nimeni nu le cere autografe, nimeni nu-și întoarce capul după ei, așa cum fuseseră obișnuiți în Europa. Cine sînt Penz, Duvillard, Nindl ? în țara lor erau marile speranțe, viitorii cîștigători de medalii. Aici lumea nu-i cunoaște decît pe Killy, Schranz sau pe

marile vedete ca înotătorul Mark Spitz sau jucătorul de golf Arnold Palmer...

Deci totul trebuie luat de la cap, după aspra lege americană a randamentului și a profitului. Valizele pline ochi cu marea experiență a schiului european trebuie aruncate peste bord. Aici trebuie să lupți după alte principii și să învingi, fiindcă altfel te vei întoarce acasă cu buzunarele goale. Treabă grea, de galeră, pe care o recunosc cu toții. „Aurul alb... un aur pe în care-l cîștigi cu foarte multă sudoare, spune Dudu Duvillard, marea speranță franceză a anilor ’75 la coborîre, adoptat de circul american în 1976. E dur, e foarte dur. Loviturile pe care le primim pe pîrtiile profesioniste, amenajate special pentru spectacolul slalomului paralel sau de altă natură, sînt diferite de cele pe care le suportam cu ușurință pe pîrtiile din Europa. Vertebre turtite, dureri atroce de spate, ghimpi dorsali la limita suportablitității ; pistele ne obligă fără să crîcnim, presărate diabolic cu dîmburi, găuri, trambuline. Ele fac spectacolul, dar care nouă ne cer un efort incredibil și un alt mod de a vedea schiul." Tristă realitate pe care acești admirabili schiori o descoperă pe zăpezile făgăduinței în America.

După declarațiile altui schior atașat „circului", austriacul Harold Stilfer, un schior poate cîștiga teoretic 100 000 de dolari pe an, dar asta nu i s-a întîmplat nimănui ! La un venit de 40 000 de dolari ajung doar cei clasați printre primii 5 în bilanțul general. Doar 10 din cei 60 de profesioniști se pot considera „buni de cîștig", alți 15 trec din cînd în cînd pe la casierie, iar restul, cei mulți, nu pot acoperi cheltuielile și, îndeobște, la sfîrșitul sezonului, își caută de lucru în altă parte. Se știe că din premiile obținute schiorul profesionist este obligat să-și plătească singur călătoriile, cazarea și întreținerea.

Cine profită de pe urma acestor mercenari ? Televiziunea face o reclamă asiduă circului. Cea mai mare parte a premiilor o oferă marca de țigări „Bensen & Hedges", care aparține de grupul Philip Morris, a cărui rețetă depășește 100 milioane de dolari. Apoi sînt patronii locali și naționali ca „United Air Lines", compania care organizează voiajele „Ski the West", apoi mărcile de schi, companiile industriale ale materialelor plastice, industria bocancilor și a îmbrăcămintii. O listă sumară de profitori de pe

urma unor tineri care nu au drept bun decît știința de a schia și temperamentul anilor cei mai frumoși. Ce se va întîmpla mai tîrziu? în postură de protector, Killy s-a gîndit să intervină pe lîngă magnații circului, să le ofere o subvenție acelora care din diferite motive (adesea accidentările) nu mai pot continua. Un fel de pensie viageră. I s-a zîmbit în față : „în America, money is money, iar pentru bani trebuie să muncești, mister Killy". Un principiu dur care nu face concesii.

Ce departe sînt acele timpuri cînd în țările capitaliste societatea își primea campionii cu aplauze și procesiuni de carnaval hibernal, derulate în ambianța familiară a localităților natale, și-i recompensa, pe lîngă tradiționala cupă, cu cîteva perechi de schiuri, gest ce constituia un îndemn la sport și cîtuși de puțin un prilej de înavuțire.

Cînd valoarea sportivă a început să fie negociată în bani, iar onorurile s-au transformat în sursă de cîștig, au apărut și tentațiile. Cîți le-au rezistat ? Legea cererii și ofertei acționa insiduos, dar sigur, făcînd ca etica sportivă să treacă pe un plan secundar.

Concurînd în S.U.A., prin anii '50, Zeno Colo devenea „Eroul din Colorado", mult prea adulat, de vreme ce și căpeteniile indiene ale Marii rezervații se îmbulzeau să se fotografieze alături de el. Ocazia de a-și umple buzunarele cu dolari era foarte ispititoare. S-a reîntors, însă, în Italia, refuzînd afacerea. De unde să știe, bietul Colo, că va fi acuzat pe nedrept de profesionism și că va trebui să suporte rușinea unei descalificări ? O asemenea problemă de conștiință nu și-a pus, desigur, Karl Schranz, căruia fiscul austriac îi percepea o taxă substanțială, la venitul anual de 100 000 de dolari obținut de pe urma schiului. Între unul și celălalt există o diferență de 20 de ani, timp în care lucrurile au evoluat, din păcate, suficient de mult spre a incita și intriga întreaga lume a schiului. Scandalului declanșat la Sapporo, cu ocazia descalificării lui Schranz, i-a continuat cel din Franța anilor '74, care a dus la excluderea multor schiori de frunte și la ruptura ale cărei consecințe au făcut ca schiul francez să treacă în anonimat, frămîntări de care nu au fost scutiți nici elvețienii și italienii. Acestea au determinat luarea de măsuri, fie pe linia C.I.O.

(revizuirea statutului sportivului amator), fie în cadrul F.I.S. Reglementări care, chiar dacă au întrunit consensul și n-au mai dat prilejul unor aprige dispute, nu au pus punct final unei problematici, care continuă să fie în atenția opiniei publice și sportive.

În pofida tuturor evidențelor, faimosul „Circ alb“ profesionist face prozeliți și își continuă periplul pe pîrtiile americane, la adăpostul unei publicități fără de care ar fi sortit falimentului. Spre ce glorie au alergat Alain Penz, Hugo Nindl, Peter Tschudi, Malclom Milne, Leo Lacroix, Guy Perillat, Egon Zimmermann și alții trecuți atît de rapid în uitare ? Mai pot oare rezista în fața celuilalt „circ alb“ al Cupei Mondiale, ale cărei vedete se chiamă Stenmark, Stock, Klammer, Mahre, Gros, Wenzel, Podborski ?

Nimic nu e mai trist decît spectacolul oferit la apusul gloriei de sportivi care se vor cu orice preț în primul plan al întrecerilor. E ca și cum, într-o frumoasă după-amiază de primăvară, pe hipodromul Vincennes din Paris, „Marele premiu al Americii“ s-ar alerga cu reprezentanții turfului de acum 10 ani și nu cu Belino II, Aleazar et co. Și ce cotă de afaceri au realizat, atunci cînd a venit sorocul încheierii socotelilor ? Pentru ei, zăpezile americane au fost înșelătoare... Istoria căutătorilor de aur se repetă.

IV
Scrutînd viitorul

1. Schiul, mai mult decît un sport

Fenomen unic în felul său, schiul are implicații în economie, în industrie și viața socială. Ce reprezentau cîndva marea majoritate a localităților de munte din Alpi decît obscure așezări izolate, sub troienele de zăpadă ale iernilor prelungi, în care viața pastorală, limitată la mărunte activități, era singura perspectivă ? O viață grea, constrînsă la multe privațiuni ce-a determinat adeseori bărbați să pornească spre marile orașe în căutare de lucru.

Să luăm exemplul localității Val d'Isere, situată în Haute Tarentaise din Franța, care, înainte de război, abia figura pe harta țării, rătăcită printre piscurile sterpe din jur. A fost suficient să apară pe aceste meleaguri cîțiva oameni întreprinzători, printre care Rene Laforque, echipier al națională franceze de schi, tatăl lui Jean-Claude Killy, și Goitschel, nume la fel de binecunoscut prin fiicele sale, Christine și Marielle, multiple campioane olimpice și mondiale. Ei se adăugau unor localnici inimoși, printre care Henri Oreiller, cel care avea să devină o glorie ă schiului francez. Fericită intuiție și asociere de oameni clarvăzători, căci schiul, în numai cîțiva ani, va transforma Val d'Isere-ul într-o metropolă sportivă, cu microstațiuni anexe la Col d'Iseran sau în masivul Bellegarde etc., și o rețea de piste devenite veritabile „Champs Elysees" la peste 2 000 m altitudine.

Munții Dolomiți din Italia, cîndva inaccesibili, cu localități aproape izolate, ai căror locuitori se îndeletniceau cu creșterea vitelor, au de venit în mai puțin de un secol o mină de aur inepuizabilă grație schiului. Delimitați în zona „Superski Dolomiti", o adevărată rezervație naturală a schiului, munții aceștia au căpătat atributele unei extraordinare industrii, foarte rentabile și prospere. Numai dacă ne-am referi la Cortina d'Ampezzo, posesoarea a sute de hoteluri și pensiuni, zeci de pîrtii foarte bine dotate și întreținute, și la faptul că în întreaga zonă „Superski

Dolomiti“ sînt peste 430 telecabine, teleschiuri, teleferice și schilifturi și ar fi suficient. A enumera aici toate localitățile cuprinse în zona amintită, cu condițiile pe care le oferă practicării schiului, ne-ar răpi prea mult spațiu. în orice caz ele sînt remarcabile. Faptul că, în 1956, J.O. de iarnă au fost găzduite de Cortina d'Ampezzo, iar în 1981 stațiunea și-a depus o nouă candidatură pentru ediția din 1988 arată potențialul de care dispune pentru a face față unui eveniment de o asemenea amploare. De fapt toate orașele sau stațiunile care au organizat Jocurile Olimpice de iarnă, au beneficiat din plin, pe toate planurile, de pe urma găzduirii întrecerilor olimpice. Transformările pe care le suferă în prezent orașul Sarajevo din Iugoslavia și localitățile sale vecine, locul de desfășurare al Jocurilor din 1984, sînt mai mult dccît edificatoare, iar implicațiile schiului covîrșitoare.

Dar Tirolul austriac ? Pînă în 1910, 44% din locuitori erau cuprinși în activități agrare, zootehnice și exploatări forestiere și doar 22% în industrie și comerț. În prezent opțiunea populației se îndreaptă spre industrie, comerț, turism și o combinație de activități agrar-zootehnice și turistice. Cînd vorbim de industria din această zonă ne referim, evident, și la cea aferentă materialelor și echipamentului de schi, a mijloacelor mecanice de urcare și amenajare a pîrtiilor etc. Dacă acum douăzeci de ani existau în Tirol 26 teleferice, 43 telescaune, 155 teleschiuri, în prezent, estimările sînt mult depășite, fiindcă, practic, oricare așezare, fie ea cît de mică, își are asigurate toate condițiile necesare deservirii masei de schiori.

Implicațiile turistice sînt de la sine înțelese. Pentru austrieci, și nu numai pentru ei, schiul constituie un factor stimulativ de excepție. Este suficient să arătăm că în Austria, aproximativ 40% din rețetele de devize intrate în țară provin din turismul de iarnă. Un calcul interesant arată că, în orice parte a lumii, un turist cheltuiește pe zi, vara, în medie 15 dolari, iar iarna 20. Motiv pentru care optimizarea condițiilor de schiat în oricare stațiune constituie însăși condiția existenței. Rămînînd la exemplul austriac, în 1945 erau în întreaga țară doar 12 funiculare, 8 căi ferate înguste de munte și 6 teleferice. Azi, peste 2 500 mijloace mecanice de urcare, ce transportă anual în jur de 127 milioane turiști. Mai este

nevoie de calculat beneficiile ?

În Franța o serie de stațiuni mai importante ca Alpe d'Huez, Avoriaz, Chamonix, Flaine, Courchevel, Isola 2 000, La Plagne, Le Corbier, Les Arcs, Megeve, Tignes, Val d'Isdre, Val Thorens etc., s-au grupat în „Association France-Ski Internațional", care are strînse legături cu companiile aeriene Air France, Air Alpes, Satolas etc., în scopul popularizării schiului din stațiunile franceze în cele mai importante regiuni ale lumii. Principala atenție este îndreptată către cele mai mari orașe din S.U.A., Mexic, Canada, Japonia, Africa de Sud și Australia.

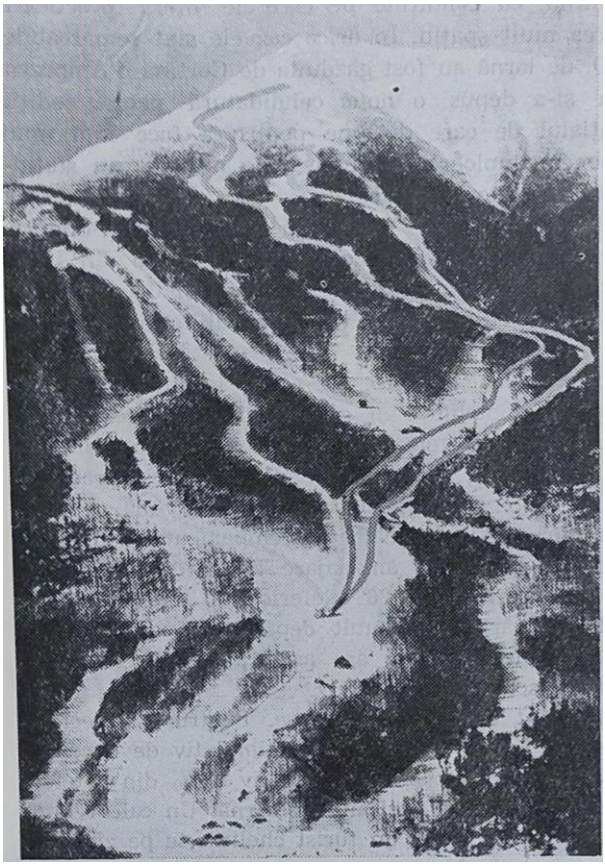

Fig. 150. *Amplasament al pirtiilor de schi pe muntele Teine, gazda J.O. de iarnă din 1980 (Lake Placid — S.U.A.*

Impetuoasa dezvoltare a schiului în lume a făcut ca în numai cîteva decenii, în unele locuri și mai rapid, să ia ființă stațiuni pentru practicarea schiului, echipate modern, după cerințele

urbanistice și sportive cele mai exigente. Este cazul stațiunii de pe Vitoșa, din apropiere de Sofia, gazda nenumăratelor concursuri internaționale de schi alpin. Zakopane din Polonia (mai bine zis noul Zakopane), Strîbske Pleso din Cehoslovacia, care datorește mult organizării campionatelor mondiale de schi probe nordice, din anul 1970, sau Oberwiesenthal din R.D.G., atît de bine dotat pentru toate probele schiului. La noi, cu mulți ani în urmă Sinaia, Poiana Țapului, Bușteni și Predeal erau simple așezări montane. Poiana Brașovului o simplă poiană în mijlocul naturii. Dezvoltarea acestor localități în ultimele decenii, mai ales după 23 August 1944, este impresionantă. Sinaia a devenit o stațiune binecunoscută în lume și apreciată pentru condițiile turistice și sportive. Telecabinele, telefericele, schilifturile instalate în Bucegi au mărit afluxul amatorilor de schi, cifrat la mii de turiști anual. Abia acum își capătă adevărata semnificație denumirea dată cîndva orașului de „Perla Carpaților". Predealul și îndeosebi Poiana Brașov aflate în plină dezvoltare, pot rivaliza cu multe stațiuni celebre din Europa. La o serie de alte stațiuni balneoclimaterice din țara noastră, li s-a adăugat o nouă dimensiune — cea sportivă.

Nu mai puțin importante sînt implicațiile în industria de care depinde confecționarea materialelor și echipamentelor de schi (metalurgică, chimică, mase plastice, forestieră, textilă etc.), laboratoare, institute de cercetări etc., sau a industriei constructoare de mașini furnizoarea mijloacelor mecanice de urcare și de pregătire a pîrtiilor. Printre țările în care se practică schiul, Austria este considerată furnizorul numărul unu al materialelor de schi (schiuri, legături, bețe, bocanci, alte accesorii). în ce privește producția de schiuri, Austria ocupă de departe primul loc în lume (40% din producția mondială) producînd mai multe schiuri decît toate țările alpine din Europa împreună. Principalul debușeu al mărfurilor de schi austriece îl constituie S.U.A. (38% din totalul exportului), Elveția, R.F.G., Italia, Suedia, Franța. Norvegia sau mai departe în Canada, Japonia, Australia, Noua Zeelandă, Chile. Aceste aspecte demonstrează că exportul de schiuri, echipament și alte accesorii poate fi considerat ca o performanță tehnică și comercială de prim ordin. La aceasta a contribuit nu atît mărimea antreprizelor (fabricile de schiuri fiind

mici), cît dinamismul producției (micile întreprinderi fiind mai elastice, putînd să se adapteze mai ușor) studiul marketingului, activitatea prospectivă.

Aceste aspecte, alături de multe altele pun în evidență în toată amploarea și complexitatea, rolul pe în care-l joacă schiul în economie, industrie și viața socială. Un rol dinamic, de mare întindere, cu mari perspective, dincolo de simpla practică sportivă fie ea și competițională.

2. Încotro se îndreaptă schiul ?

A desprinde căile de dezvoltare ale schiului în viitor înseamnă, în primul rînd, a-l privi cu atenție în prezent, o mulțime de aspecte vorbind, deja, despre „schiul anului 2000“ : prototipuri de schiuri aflate în studiul ordinatoarelor, centre de schiat ultramoderne, stațiuni ce prefigurează o concepție urbanistică superioară (noul Chamonix, Isola 2000, Poiana Brașov etc.), noi modalități de transport rapid pe pîrtii (vezi tunelul în pantă de la Kiszteinhorn, folosirea elicopterului etc.), zăpadă artificială etc. Mergînd mai departe, să ne străduim să deslușim ceea ce este de dorit să se realizeze și cu ce mijloace. De pildă, mult discutata problemă a accesibilității, a învățării mai rapide a schiului sau a obținerii marii performanțe. în fine, cum, cînd, prin ce și în ce fel trebuie schimbate unele tare ale prezentului, pentru ca viitorul să devină realitate. Cum ar fi schimbarea mentalității citadinului, prea subjugat modernismului, pentru care efortul fizic este o cheltuială inutilă de energie ori dilema referitoare la calitatea vieții, a petrecerii timpului liber etc.

Dincolo de toate încercările de prognozare, un lucru este cert : schiul va reflecta în viitor nivelul de concepție și dezvoltare economico-socială a societății. Dacă schiul, mai mult decît alte sporturi, face obiectul de studiu al futurologilor și al unor specialiști din domenii variate, aceasta se datorește mai ales implicațiilor sale diverse, nebănuite în trecut și cu atît mai surprinzătoare în viitor.

Expansiunea constantă a schiului, observată în cursul ultimelor decenii, va continua în viitor. Este un lucru de

necontestat. O estimare relativă a numărului de schiori existenți în lume, în anul 1973, se cifra la 15—20 milioane. în 1976, 25 milioane. în 1980, 35 milioane. Optimiștii se gîndesc, pentru anul 2000, la 80—100 milioane. O cifră fabuloasă, cîtuși de puțin utopică, dacă avem în vedere următoarele aspecte : Omul va lua tot mai în serios avertismentele specialiștilor, cercetătorilor, anume că sportul, iar aici prin sport nu trebuie să se înțeleagă numai latura de joc, de spectacol sau de performanță, ci, în general, mișcarea, efortul muscular se transformă dîntr-un auxiliar al educației și sănătății, într-o activitate de prim rang, indispensabilă.. Problema se pune nu numai indivizilor, ci, mai ales, organismelor colective, statelor, lumii civilizate și amenințate de sedentarism și stress-uri diverse, impunîndu-se măsuri energice, îndeosebi în rîndul copiilor și tinerilor. „A fi în formă“ a devenit o adevărată obsesie și o filosofie, realizarea acestui deziderat cîștigîndu-și prin sport semnificația majoră. „Schiul pentru toți“, ca una din soluțiile prezente, oferă o sursă de sănătate, de destindere, de sensibilizare prin contactele sociale pe care le prilejuiește ; este simbolul unei activități fizice a cărei practică se situează deasupra metodelor și tehnicilor, ca o manifestare liberă în cadrul vieții personale sau familiale, activitatea desfășurîndu-se în natură, independent de anotimp, fiindcă în viitor aspectul sezonier al schiului va dispare.

Motorizarea din ce în ce mai excesivă a vieții moderne împinge tot mai mult pe om dincolo de barierele orașului, spre natură. De vreme ce automatizarea va face ca ziua de lucru și săptămîna de lucru să scadă, se va impune reorganizarea culturii de masă, a recreației, a sportului la noile dimensiuni. Deja edilii și-au pus problema creării unor mari centre cultural-sportive în plină natură în afara orașelor. În cadrul acțiunii de ,,petrecere a timpului liber" schiul va îndeplini funcția importantă de asigurare a echilibrului și stimulării personalității umane, evdent, exprimat la modul ideal, alături de alte mijloace. În acest domeniu, americanii, și nu numai ei, au găsit soluții remarcabile. În apropierea marilor orașe au creat centre de „Ski week-end" de mare capacitate, capabile, prin abundența mijloacelor mecanice și a pîrtiilor, să facă față tuturor solicitărilor de la sfîrșit de săptămîna. Ele grupează o școală de schi, un imens restaurant „self-service”, un magazin pentru orice echipament, un serviciu pentru salvare și prim ajutor,

un parking corespunzător (o mașină pentru doi schiori în medie), nici un hotel. O altă variantă ar fi „centrul de schi motel", care poate primi călătorii în trecere. Ei se opresc pentru cîteva ore de destindere, găsesc materialele de schi de care au nevoie, beneficiind și de bungalow-uri unde, pentru o modestă sumă își pot pregăti chiar mîncarea preferată. Pîrtii simple de schi le stau la dispoziție, cu tot ce este necesar.

Încă de pe acum a apărut tendința diferențierii stațiunilor de schi. Unele au un caracter foarte sportiv (pîrtii pretențioase), altele sînt renumite pentru condițiile oferite debutanților (pîrtii de școală, foarte ușoare, climat blînd etc.). Sînt stațiuni preferate de tineret, altele de familiști. Ele sînt în perpetuă mișcare, fiecărei perioade a anului corespunzîndu-i o anumită categorie a clientelei (vîrsta, mijloacele materiale etc.), venind mereu în întîmpinarea exigenței turiștilor schiori, rentabilitatea fiind condiționată de mobilitatea și capacitatea de adaptare rapidă la noile cerințe. Din ce în ce mai mult stațiunile sînt preocupate de crearea unor condiții speciale de schiat copiilor. Așa-numitele „kinder garten" (grădinițele de copii), pe care le întâlnim și pe litoralul nostru pe timp de vară, unde părinții își lasă copiii pentru cîteva ore sub supraveghere, devin în stațiunile de iarnă spații de mișcare rezervate exclusiv copiilor (în genul „Disney-landului schiului") unde ei evoluează liber, fără nici un pericol.

Mijloacele mecanice de urcare se vor diversifica, găsindu-se soluții de transport rapid și de mare capacitate (un calcul prezent prevede că la 300 de locuri de cazare, ar corespunde 400 m de denivelare la instalațiile mecanice de transport pe cablu). Avionul și elicopterul își vor avea o mai mare utilitate în viitor. în Alpi există, de cîțiva ani, o serie de altiporturi care asigură transportul schiorilor spre diferitele stațiuni, spre pîrtiile de la mare altitudine sau pur și simplu pentru promenadă. Am putea oferi exemplul altiportului din valea Chamonix, de la confluența Arveului, Arveyron care valorifică experiența localității Sion din Elveția, unde zilnic cîteva sute de persoane sînt transportate pe calea aerului pentru practicarea schiului pe ghețari sau pîrtiile situate la peste 2 000 m altitudine.

Se știe, afluența schiorilor este determinată și de anumite facilități (prețuri reduse la transport, abonamente, cazare, masă etc.). Cîteva soluții utilizate în prezent vor deschide calea altora. Un început pot fi formulele „Ski-Pass du Mont Blanc“ sau

„Cheques-repas“, prin intermediul cărora schiorii beneficiază de un abonament forfetar pe timp de 7 zile, putînd să se deplaseze fără dificultate de la o stațiune la alta, folosi instalațiile mecanice, hotelurile și restaurantele a 12 stațiuni asociate. O.J.T. Prahova pune la dispoziția turiștilor tichete de masă valorice, pe care le pot folosi la hotelurile și cabanele din Sinaia, Bușteni și Bucegi.

Micile localități montane supuse unor transformări continue, oferind la prețuri accesibile sistemul pensiunii, vor fi mult solicitate în viitor. Experiența Tirolului austriac, mult apreciată în prezent, va fi folosită și în alte regiuni alpine. Ne gîndim la salba de localități din zona Branului, Făgărașului etc.

Accesibilitate înseamnă deopotrivă materiale de schi și accesorii ieftine și de bună calitate, exigență la care fabricanții se străduie să-i răspundă încă de pe acum. într-un capitol anterior am vorbit pe larg despre aceste preocupări, pe cît de interesante, pe atît de promițătoare și este bine că schiul de mare performanță nu absoarbe toate preocupările. în fond masa practicanților o constituie schiorii începători și de nivel mediu, iar viitorul le aparține în primul rînd lor.

Activitatea ghizilor montani și a monitorilor de schi a devenit o adevărată instituție publică. Ea se va perfecționa în viitor, mai ales în direcția diversificării acțiunilor turistice de iarnă, școlile de schi, în drumarea competentă a persoanelor în vîrstă etc. Acești adevărați educatori ai muntelui și schiului vor fi din ce în ce mai bine pregătiți iar caracterul sezonier al muncii lor va dispare. în multe țări alpine, în afara asistenței pe care o acordă monitorii de schi celor care doresc să învețe schiul, se organizează acțiuni turistice pe schiuri cu durata de o zi, parcurgeri de trasee sau traversări de culmi muntoase de două-trei zile, săptămîni de schi în diferite masive, în care excursiile alternează cu lecții de perfecționare a schiului, mici „expediții” de o zi sau două în locuri deosebite, cursuri de schi la mare altitudine etc.

Cu această ocazie, amatorii de schi vor cunoaște, pe lingă ineditul naturii, multe lucruri utile privind viața în munți, orientarea, într-ajutorarea, schiul în condiții deosebite etc., trăind o mică aventură. Pe cînd vom putea citi, printre anunțurile agențiilor noastre de turism, ispititoarele invitații de genul : „petreceți o săptămînă de schi-alpinism la Babele", „turul Făgărașilor în 6 zile“, „o ascensiune de o zi pe Iezerul sau Păpușa", „turul Bucegilor în patru zile" cu opriri de o zi la Vîrful cu Dor, Babele, Diham în care

se face școală de schi etc. ?

Fig. 151. *Schi de primăvară în Bucegi.*

Schiul de primăvară, schiul de mare altitudine, schiul de fond, schiul de turism vor deschide noi porți. Școlile de schi destinate copiilor și tinerilor pe timpul cursurilor școlare sau în vacanțe, își vor îmbunătăți metodologia, în direcția unui acces mai rapid spre învățarea schiului. Tendința actuală de a folosi mijloace ajutătoare, care să suplinească absența zăpezii pe timpul verii și toamnei (schiul pe masă plastică etc.), se va amplifica, găsindu-se și alte soluții.

Această sumară trecere în revistă a unor aspecte legate de perspectivă ne întăresc convingerea că estimările făcute anterior nu sînt fanteziste.

Abordînd problematica marii performanțe, vom spune că schiul se îndreaptă din ce în ce mai mult spre știință. în acest domeniu, ingineri, chimiști, medici, antrenori colaborează curent. Noile instrumente de cercetare, noile tehnologii și materiale vor supune verificării științifice, concepțiile de pregătire, tehnica, materialul, echipamentul, instalațiile.

Va crește, neîndoios, nivelul performanțelor tehnice în orice domeniu, sportivii fiind capabili de progrese și recorduri nebănuite. O evoluție firească ce ne uimește încă de pe acum.

Deși în viziunea autorilor de anticipații științifice și de utopii nu lipsesc imagini cel puțin insolite ale umanității viitorului, evoluția

tehnico-științifică a societății predominînd în dauna celei psiho-fizice a individului, plecînd de la constatarea că omul de astăzi este, biologic vorbind, mult mai dotat decît strămoșul său, vom spune cu convingere că omul de mîine nu va renunța la trupul său ca la un anacronism și-l va dezvolta armonic, poate după alte canoane decît cele ale epocii actuale, dar ureînd mai departe spre culmile de neatins ale perfecțiunii.

În acest context sportul va deveni o componentă obligatorie a vieții de fiecare zi. Schiul, ca una din cele mai complexe activități sportive, încercînd de pe acum să-și depășească condiția, va fi unul din mijloacele cele mai eficace și de mare atracție în viitor.

Nimic nu ne determină să considerăm aventura sa încheiată. Ea va continua și mai spectaculos, pe măsura tradiției sale milenare și a cadrului de excepție în care se desfășoară, despăgubindu-ne pentru atîtea din tarele acestui veac zbuciumat — al XX-lea — căruia, se spune, numai de sport nu i-a ars, dar care, totuși, e veacul celui mai mare consum de sport cunoscut în istorie.

IV.
Fascinația schiului

1.Adevăratele orizonturi ale schiului

Sensul schiului

Un lucru este cert. Schiul cunoaște an de an tot mai mulți adepți. El tinde să intre în cotidian, devenind o necesitate, căci a încetat demult să fie numai un apanaj al schiorilor prin vocație.

Cum se explică existența acestui magnet care polarizează în jurul său atîtea căutări, atîtea pasiuni, atîtea satisfacții ? Abia a nins și pîrtiile sînt pline. Privim uimiți impresionantul spectacol uman desprins din măreția peisajului Bucegilor, Poienii sau Clăbucetului. Cît colorit, cită lumină în zîmbetul care transfigurează fețele, cît optimism și robustețe în rîs și chiot, amplificate de ecou, cîtă rîvnă și ambiție la cei care, cu migală de plugar, urnesc „plugurile" ce desțelenesc grațios zăpada imaculată; cît soare și seninătate pe frunțile vîrstnicilor. cîtă mîndrie și încredere în privirea celor care, aburind de efort, termină o întrecere...

S-a spus că în schi omul își descoperă realități de pasăre ce planează peste văi, gustînd deopotrivă plăcerea de a pluti și viteza care amețește și înalță ; că ambianța cu totul aparte a schiului, creator de echilibru și de armonie, face posibilă întărirea celei mai nobile însușiri. Este adevărat! Un sport pe cît de viguros în manifestarea lui complexă, pe atît de înălțător în plan spiritual, declanșator de energii și elanuri nestăvilite.

Schiul este un joc de o valoare și o intensitate pe care nu o putem compara cu nici un alt sport. De esență contemplativă, pasională, dramatică chiar, plăcerea și tensiunea pe care le procură schiul sînt legate de factori de o diversitate infinită.

Pe ce se fondează atracția sa ? Poate pe plăcerea alunecării, oricare ar fi natura terenului : plat, în pantă ușoară sau rapidă. Plăcere asemănătoare celei pe care o încearcă amatorul de schi nautic, cînd evoluează pe apă. Totuși, alunecarea în sine nu este decît un factor anexă. Mai curînd este vorba de impresia de cucerire, de un sentiment de posesiune. Cucerirea apei, cucerirea zăpezii. Apă, zăpadă, elemente naturale, dar care se situează dincolo de mediul obișnuit al omului. Nimic nu este mai dezagreabil decît să mergi în apă sau în zăpadă pînă la genunchi. A aluneca rapid pe suprafața lor înseamnă, pentru om, bucuria,

conștientă sau nu, a unei inestimabile cuceriri.

Această magie este accesibilă tuturor : schiorului care se plimbă prin păduri, ca și copilului al cărui univers alb se limitează la modesta colină a localității sale ; schiorului turist care-și lasă urmele pe zăpezile de altitudine, colindînd munte după munte, ca și campionului al cărui curaj și a cărui virtuozitate îi permit să coboare o pîrtie cu peste 100 km/h. Pe oricare dintre ei această sănătoasă emulație îl inspiră, îl stimulează în căutarea permanentă a unui randament tehnic mai bun. Chiar dacă va ajunge la concluzia că a atins limitele personale ale talentului, resurselor fizice sau ale altor factori implicați în progresul său, el nu va renunța niciodată la plăcerea de a schia.

Este adevărat că posibilitățile oferite practicanților sînt multiple. Între terenul pe care coboară începătorii și pîrtiile de competiție, între virajele simple și meandrele suplu desenate ale traseelor pichetate,între viteza dobîndită la capătul unei pante fără probleme și plonjonul vertiginos din vîrf de munte, nuanțele jocului sînt asemănătoare. Aspectul competitiv al evoluției schiorilor constituie, de asemenea, un pol de atracție, care captează deopotrivă pe acei îndrăgostiți de spectacole atrăgătoare și pasionante.

În eseul „Letre et le neant“ („Ființa și neantul"), Jean-Paul Sartre abordează sensul jocului și al schiului în cîteva pasaje tulburătoare. El începe prin a studia sensul sportului ca activitate ludică, opusă spiritului omului serios dîndu-i conștiința subiectivității sale. „De îndată ce un om, spune el, își dă seama că este liber și dorește să uzeze de libertate, oricare i-ar fi temerea, activitatea sa este un joc... plăcerea de a se juca este în mod fundamental dorința de a fi în spiritul lui Sartre, sportul constituie cadrul în care dorința de a fi cu dorința de a avea se manifestă împreună. El continuă cu aceste admirabile cuvinte : „în actul sportiv însuși există o componentă potrivită. Sportul este în adevăr libera transformare a unui mediu al lumii în element de susținere a acțiunii. Și astfel, ca și arta, el este creator".

Referindu-se la schi, el spune : „Sensul schiului nu este numai acela de a-mi permite să mă deplasez rapid și să dobîndesc o îndemînare tehnică, nici jucîndu-mă mai mult să sporesc după bunul meu plac viteza, ori să caut dificultățile cursei, ci, deasemeni, a-mi permite să stăpînesc acest cîmp de zăpadă. în prezent am realizat cîteva lucruri. Aceasta înseamnă că prin însăși activitatea de schior, am modificat materia și sensul”.

Așadar, o posibilitate de a gîndi și acționa. Schiul te invită să-ți lași acasă grijile cotidiene, să te demachiezi de fardul civilizației, propunîndu-ți în schimb nemărginirea unui cîmp de zăpadă, pe care tre buie să te miști, altfel de cum ai fost obișnuit. Privat de jucăriile obișnuite : telefon, mașină, televizor etc., de tabieturile și agitația indispensabile care în ochii tăi sînt sinonime cu acțiunea și eficacitatea, te simți dintr-o dată pierdut, dezechilibrat și lipsit de apărare. Îți este frică.

Ai început, însă, să schiezi și fără să-ți dai seama o stare nouă de spirit te cuprinde. Au dispărut frămîntările obișnuite și angoasele. Detașarea apare ca un balsam. Abia acum constați că te afli față în față cu tine. în solitudinea care te înconjoară, nu-ți vei pune, desigur, problemele existenței, de unde vii, cine ești, unde mergi ?, ci, cu siguranță, pe cele în care, treptat, treptat te vei cunoaște și prin aceasta vei căpăta o tonică certitudine de „a fi“.

Descoperind muntele, zăpada și schiul, te descoperi pe tine. Oricît de prozaică ar părea această întoarcere la elementele primare, pentru a ne redescoperi, ea va rămîne întotdeauna o tentație perpetuă, o nevoie, un refugiu în care ne regăsim și în care ne așteaptă secrete satisfacții.

Ana Blandiana mărturisește că : „Dacă ar trebui să răspund într-un moment critic, înaintea unei mari răscruci sau a acelei definitive plecări, dacă ar trebui să răspund tulburătoarei interogații, pentru atît de mulți oameni fără răspuns, întrebării despre perfecțiunea întîlnită vreodată, despre punctul cel mai apropiat de perfecțiune în care am ajuns vreodată pe pămînt, aș răspunde : soarele în munți pe zăpadă.

Mi-aș aminti, ca pe o recompensă pentru tot ce am trăit, o poiană la peste o mie de metri altitudine, acoperită cu un strat de omăt care poate să te îngroape pînă la brîu, un strat de omăt pe fața căruia frigul nopții cristalizase incredibile orfevrerii și minuscule sisteme planetare. De jur împrejur pădurile de brad hașurează spinările munților și, travestit de zăpadă, fiecare brad pare o mare umbrelă de soare înfiptă în pămînt și care așteaptă clipa prielnică să se deschidă. Pentru că deasupra e soarele. Cristalele de pe obrazul zăpezii îl reflectă și-l multiplică la nesfîrșit iar el luminează și încălzește într-un fel de uitare de sine, cum

numai vara îi este permis să se dăruie. Strălucirea din jur întrece capacitatea noastră de receptare, dar ochii siliți să se închidă nu-și pot împiedica pleoapele să se facă transparente și să îngăduie trecerea luminii. Umbrele, dacă sînt, sînt viorii, gîndurile, dacă sînt, sînt plutitoare. Frumusețea trece în noi, dincolo de înțelegerea noastră."

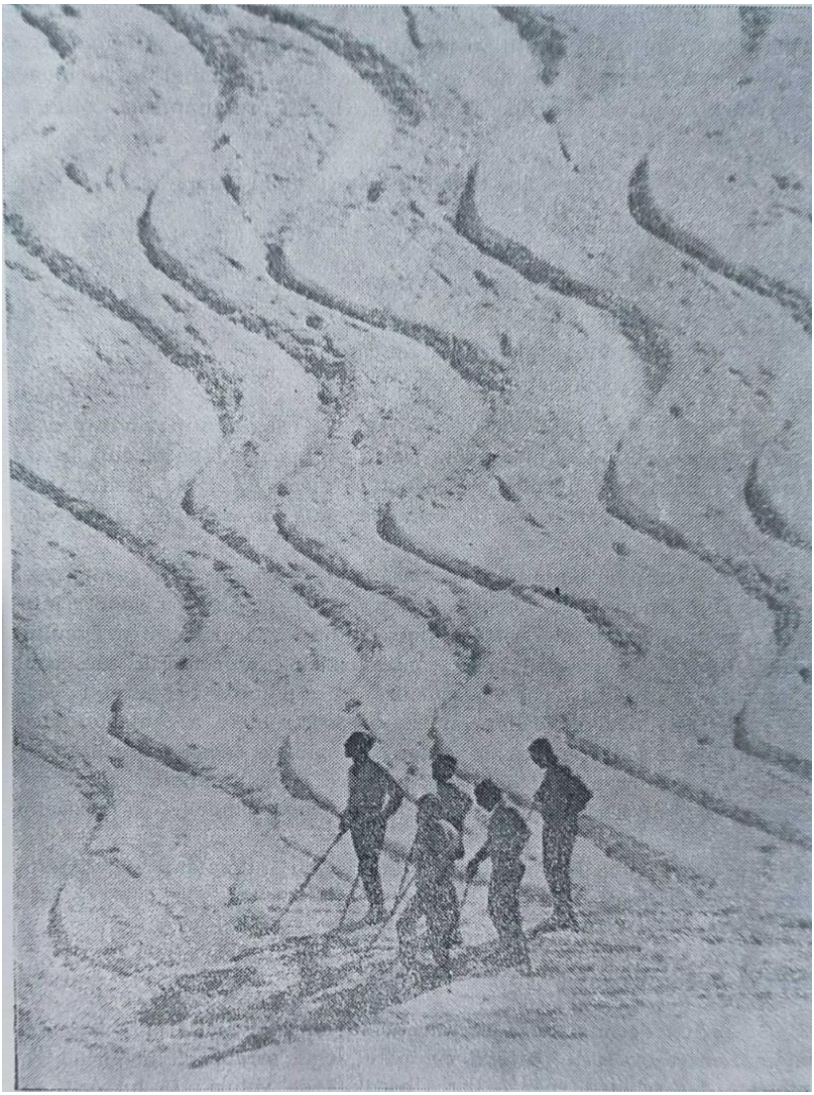

Fig. 152, „Caligrafii" schiului".

Schiul înseamnă, deci, și o educație a felului cum privim și observăm lucrurile, a acuității percepțiilor noastre. El ne înlesnește împrejurări omul se descoperă pe sine. Blaga se exprima atît de plastic :

.....
„Numai pe tine te am, trecătorul meu trup,
Dați-mi un trup
Voi munților,
Mărilor,
dați-mi alt trup să-mi descarc
nebunia în plin“.

Schiul face parte din natură. Nimic nu este mai potrivit pentru a îmbogăți sensibilitatea, pentru a varia și primeni spectacolul peisajului legat cu fire puternice de structura fiecăruia, de a desfunda și desțeleni pornirile frumoase de curaj și sete de noutate și măreție ca schiul...

Și dacă omul are realități de pasăre și luciri de aștri căzători, el își descoperă energia și vigoarea în perpetua regăsire cu solul : intimitatea restabilită cu Materia, originea tuturor lucrurilor și a Omului Virajele, opririle sau accelerările, contravirajele, desprinderile sau jocul de muchii, această țîșnire sau zvîcnire care mimează admirabil săritura mingii și ,,nervul“ cailor putere, această reluare a contactului cu solul în plină senzație de alunecare sau plutire, această realitate a solidului, prezența zăpezii în care înoți, ce simbol minunat al forței, al robusteții, al certitudinii schiorului ! Arbore mobil, cu rădăcini elastice !

Iată adevăratele sensuri ale schiului, și nu întîmplător se vorbește atîta despre fascinația sa.

Şcoală a caracterului

Să reziști dorinței de a renunța, cînd mușchii picioarelor sînt arși ca un fier roșu ; să-ți păstrezi cumpătul, cînd sarabanda hopurilor se întețește, iar schiurile par o barcă asediată de valuri; să nu eziți să ataci curajos panta, care-ți dispare din fața ochilor,

iar pământul îți fuge de sub picioare ; să te lupți cu gîndul hain, care te îndeamnă să te oprești, iar tu să-ți spui : se poate, se poate !, strîngînd din dinți, încordîndu-ți ultimele puteri...

Fig. 153**.** *Slalom la Poiana Brașov.*

Ce pană ne-ar trebui să înfățișăm mai veridic bogăția de trăiri pe care le încearcă un coborîtor, fiecare gest, fiecare mușchi controlat; poziția picioarelor, proiecția umărului, arcuirea trunchiului perfect dozată la fiecare ocolire, reflexul prompt cerut de fiecare accident de teren, sîngele rece în fața capcanelor știute și neștiute ?...

Gravele minute de reflecție ca cele ale memorării traseului și luarea deciziei sînt momente de reculegere totală a concurentului. Sprijinit pe bețele sale, cu capul plecat, ochii închiși, rememorează la jumătatea drumului, o ultimă dată detaliile parcursului obligatoriu, în ciuda dezordinii din jur... Sau clipele dinaintea startului, cînd timpul se dilată sau se comprimă după legile unui ornic interior, atît de diferit, de al celorlalți. Să faci abstracție de tot ceea ce se petrece în preajma ta, la întîlnirea cu frica, cu îndoiala născută subit din întrebarea *: dacă* este mai bun ca mine ?, dacă nu-mi alunecă schiurile ?, dacă, acest obsedant dacă... E nevoie de un mare efort de voință în căutarea concentrării perfecte, exercițiu de memorie împins la extrem, mobilizară tuturor energiilor, pentru a putea ajunge la căldura încrederii care-ți inundă corpul. O undă salvatoare pe care o simți alături de tine, ca valul care te aduce la mal cînd ți-ai pierdut orice speranță de a-1 mai atinge...

Iar jos, la capătul cursei să-ți manifești bucuria cu rezervă, fără să-ți strivești învinsul, iar dacă ai pierdut să nu-ți rupi bețele zdrobind zăpada cu furie, ci să aștepți cu calm cursa următoare învățînd din greșeli. Căci schiul este o școală ideală, un teren de experiență nelimitat pentru cel care păstrează în fundul inimii dorința nestăvilită de perfecționare.

În orice probă a schiului vei activa, vei întîlni întotdeauna ceva nou, bucurii la fel de diferite și mereu reînnoite. Ar fi greșit să credem că totul este roz. Decepțiile, nereușitele, căderile la propriu și la figurat nu te vor ocoli, dar ele nu sînt decît puncte de plecare spre ținta pe care o urmărești cu îndîrjire. Fii sigur, satisfacția nu te va ocoli niciodată. Este cununa celor viteji.

Schiul actual este plin de paradoxuri și contradicții, și poate tocmai în aceasta stă puterea sa de atracție : trebuie să conciliezi

gustul riscului cu al prudenței, beția vitezei și stapînirea de sine, satisfacerea pacifică a dorinței de putere, sentimentul libertății infinite și respectul altora... și al muntelui.

Ce subiect de filozofare și ce debușeu pentru sociologi. Ce școală mal vie, ce lecție de viață mai convingătoare ?

Minunata senzație de plutire pe zăpadă și zbor

Cîțiva metri de înot și deja o reflecție se impune. înotătorul pătrunde în elementul în care-l primește, dar care-i impune legi precise pentru a pluti și înainta. Pentru a înainta, el trebuie să învingă rezistența apei, avind la îndemînă o anumită poziție și o tehnică. El încearcă să se identifice stării lichidului și densității sale, conștient că fiecare mișcare de împingere este imediat frînată de forța de inerție a apei.

Schiorul nu luptă cîtuși de puțin contra unei rezistențe de aceeași natură, ci, dimpotrivă, greutatea pe care o posedă devine dovada peremptorie a existenței, o forță de care dispune și o colaboratoare importantă. într-o simplă alunecare pe schiuri, schiorul este preocupat doar de grija de a-și păstra echilibrul, acționînd degajat, temperîndu-și, dacă este cazul, elanul, împăcînd astfel viteza cu siguranța. Pentru a coborî, așadar, el nu trebuie să depună un efort asemănător înotătorului, ci de cu totul altă factură. Aceasta nu înseamnă o inactivitate a calităților motrice. Menținerea echilibrului, accelerarea vitezei, stăpînirea schiului în teren, conducerea lui și rezolvarea tuturor problemelor legate de evoluția în teren sau concurs constituie elemente dinamice, active. Privilegiat totuși, schiorul își domină greutatea acționează asupra ei. Este suficient să ne amintim de rolul greutății corporale în obținerea vitezei de coborîre, de strădania pe care schiorul o depune pentru a „călca“ mai ușor pe zăpadă sau de acțiunile pe care le exercită asupra schiurilor pentru a le descărca și a le putea efectua mai ușor un viraj (spre exemplu mișcările de balans pe verticală executate la intrarea în ocolire). Chiar atunci cînd schiază în zăpadă adîncă, eficacitatea tehnică depinde de felul în care schiurile sînt menținute cît mai la suprafață, controlul

asupra greutății corpului avînd un rol determinant. Iată o primă manifestare a senzației de eliberare și ușurare.

Cînd alunecă pe o zăpadă proaspăt ninsă, schiorul resimte contactul ca o mîngîiere a suprafeței. Senzație încercată deopotrivă de începător și consacrat, singura deosebire fiind aceea că schiorul consacrat își pune infinit mai multe probleme privind calitatea alunecării, „mîngîierea“ zăpezii valorînd cît un întreg studiu. Acestui studiu i s-au dedicat, de-a lungul anilor, generații întregi de schiori și specialiști, pentru că în planul performanței sportive, alunecarea schiurilor pe zăpadă este o condiție a succesului. Se vorbește despre „simțul zăpezii" sau despre „simțul terenului". Ce înseamnă aceasta ? înseamnă capacitatea nativă, perfecționată la maximum prin antrenament, de a atinge abia terenul și zăpada, de a simți orice accident al suprafeței, păstrînd un contact schi — zăpadă cit mai intim, cit mai fin. Aceasta presupune, în același timp, „strunirea" forței gravitației — dacă neputem exprima astfel — pentru a-i diminua efectele.

Linia optimă de coborîre pentru un performer este întotdeauna linia în care cele două schiuri lasă pe zăpadă o urmă netă, fără derapaj, fără pulbere vînturată înapoi. Ideal ar fi să atingi numai zăpada. O alunecare „simțită" și nu brutală. Ca să realizezi aceasta e nevoie de multă pregătire. De aici și ușoara decepție care cuprinde competitorii totdeauna cînd privesc în urma lor amprentele pe care le lasă schiurile pe zăpadă. Schiorii începători nu-și pun aceste probleme. Pentru ei a schia în zăpada necălcată de nimeni și a privi la desenul urmelor este o plăcere. Ele le atestă prezența și le dă conștiința valorii prin frumoasa lor caligrafie. Pe o asemenea zăpadă senzația de plutire și zbor este evidentă. Nu mai puțin plăcută este senzația de înaintare în zăpadă adîncă. Schiurile devin „corăbii care plutesc între două ape de pulbere cristalină" — cum le denumea D. Suchianu, iar schiorul catargul cu velele larg desfăcute în bătaia vîntului...

În acțiunea de a schia întîlnim și un alt aspect care oferă o dimensiune și mai exaltantă pentru omul obișnuit să se miște la nivelul solului. Senzația de alunecare și viteză căpătată fără ajutorul unui mijloc mecanic, de echilibru și lejeritate asemănătoare celei pe care o oferă zborul cu pînze, ușurința în înlănțuirea figurilor produce o stare
de satisfacție deplină, pe care numai libertatea de mișcare și spațiul o poate da. Da, omul zboară...

Aparent, schiorul este prizonierul gravitației. Străduindu-se să scape de strînsoarea ei, el își ia ca aliat viteza. Pentru moment alunecarea îl descătușează. O clipă de plutire, de zbor valorează imens. Dar, libertatea pe care și-o asumă, poate scăpa de sub controlul său. Gravitatea este tocmai mîna întinsă a salvatorului în care-l readuce pe pămînt. Și, paradoxal, abia atunci, la contactul cu solul realitatea zborului capătă adevărata dimensiune. Bucuria că poate pluti din nou, că poate repeta zborul, lărgindu-i zările, amplifică starea de beatitudine și împlinire. Zborul e posibil, deci, numai în condițiile existenței gravitației.

Legîndu-și aripi la picioare, schiorul are senzația că a căpătat puteri supranaturale, de care nu s-a crezut capabil. A devenit un Hermes al timpurilor moderne. Iar această constatare îi înzecește puterile, și-i dă conștiința superiorității sale. Minunată și exaltantă descoperire, care dă încredere și imbold !

Schiul, muzica și dansul

Există în acțiunea de a schia un limbaj al gesturilor, o coregrafie proprie dansului și o muzicalitate aparte.

Cine, pe parcursul unei coborîri, pe o zăpadă ușoară, la început de iarnă sau de primăvară, cînd soarele rumenește fețele și fasonează pantele, oferind cel mai splendid salon de bal, nu a simțit tentația de a se lăsa purtat de imaginație în vîrtejul dansului? Cine a putut rezista fascinației care imprimă gestului grație și sufletului bucuria de a dansa pe ritmurile preferate ?

Ai încercat, poate, să interpretezi primele măsuri din „Primă vara" de la Vivaldi, înlănțuind virajele în ritmul allegroului, ai mimat apoi broderiile viorilor desenînd figuri măiestrite, ai cochetat cu denivelările întîlnite frînînd sau accelerînd, iar jocul de muchii și desprinderile le-ai plasat întotdeauna ca o glumă sau ca o clipire șăgalnică de ochi...

Nu evocă firul melodic întreaga gamă de mișcări pe zăpadă, cît toate primăverile unui Eden imaginar ?...

Unele melodii sînt o veritabilă descriere a arabescurilor pe care le desenează pe zăpadă un schior aprins. îți trebuie doar

puțină imaginație. De pildă acel allegro al primului Divertisment în Re major de Mozart, în care am putea descoperi întreaga gamă a mișcărilor de la derapaj la contraviraj, de la cristianie la șerpuire, de la stopuri la desprinderi...

Dar poate preferi ritmurile moderne. Chiar pe pîrtie răsună melodii la modă îndrăcit ritmate. Orice mișcare o acompaniezi cu bețele, lovind zăpada, ca și cînd ai schimba pasul, sau ai sublinia contratimpul. Cînd și cînd orchestra nevăzută întețește ritmul, iar tu încerci să-i faci față accelerînd. Mișcările ți se înlănțuie cu eleganță, pe surprinzătoare schimbări de direcție, încrucișîndu-se cu ale celorlalți parteneri, la fel de prinși și fericiți în joc...

Paul, unul din personajele romanului lui Mihail Sebastian. „Accidentul", mărturisea prietenei sale : „E amețitor Nora. Nimic în lume, nici vinul, nici muzica, nici iubirea... nu, nici iubirea, nimic, nimic nu aduce atîta lumină. Mă întreb dacă e posibil, mă întreb dacă sînt eu, mă întreb dacă miracolul mi se întîmplă mie“...

Iată una din marile bucurii ale schiului.

Terapie și sanogeneză

Paradoxal, omul zilelor noastre își pune din ce în ce mai mult problema îmbunătățirii calității vieții, în ciuda gradului de civilizație pe care însuși el a impus-o. Problema nu e nouă. Ea a existat dintotdeauna, omenirea fiind preocupată epocă de epocă de ridicarea condiției umane, avînd în plus, o mulțime de aspecte și implicații.

Cercetări efectuate în ultimii ani de medici și sociologi arată tot mai limpede că progresul medicinei nu mai constituie singura condiție pentru prelungirea duratei vieții. Dimpotrivă, în pofida medicamentelor și a terapiei tot mai perfecționate, intervin implicații din ce în ce mai nefavorabile asupra sănătății oamenilor.

Modul de viață citadin, caracterizat prin sedentarism, suprasolicitare profesională și lipsa contactelor umane sau a preocupărilor pentru lărgirea orizontului spiritual, se dovedește a fi o cauză principală a numărului crescut de bolnavi și invalizi.

„Schiul de fond te menține tînăr“, susțin reputați medici. În Europa de vest face vîlvă sloganul „L.L.L.“ = „Langläufer leben länger“ („Fondiștii au viața mai lungă“). Un slogan publicitar ? Cîtuși de puțin, fiindcă exercițiile de rezistență vizează creșterea capacității aerobe (care este capacitatea organismului de a asimila oxigenul pentru a-l transforma în energie), ameliorarea funcționalității inimii, a circulației și schimburilor gazoase, a celorlalte organe, într-un cuvînt pregătind organismul să fie mai rezistent la îmbolnăviri, situații stresante, ridicîndu-i vigoarea fizică și psihică. Practicîndu-se într-un cadru natural, unic și stimulativ, prilejuind contacte umane, favorizînd spiritul de familie și educația în colectiv, schiul indiferent de forma de practicare oferă și în planul spiritual suficiente argumente pentru o benefică sanogeneză.

Vocație socializantă

Poate mai mult decît în alte sporturi schiul vădește o frumoasă vocație socializantă. Apropierea spontană dintre oameni, fapt de comprehensiune, de intimitate în aspirații, concepții și scop, limbajul comun exaltat de efortul fizic și bogăția impresiilor fac intercomunicarea mai ușoară.

Voioșia de pe pîrtii se continuă cu atmosfera familiară a cabanelor de altitudine, în care oamenii își povestesc impresiile, întîmplări de tot felul, sau se bucură de succesul zilei. Expresia e liberă, cuvintele sînt colorate, spuse cu franchețe, vocabularul abundă în imagini, în jocuri de cuvinte, glume și calambururi, ducînd în zborul lor toate frustrările, nemulțumirile și făcînd pe oameni mai înțelegători, mai apropiați.

Să ne amintim dialogul din finalul romanului lui Mihail Sebastian „Accidentul", foarte semnificativ :

„— Nora, tu crezi că schiul poate să salveze un om ? Poate săschimbe o viață ?

— Dragă Paul, cred că viața noastră e plină de obiceiuri proaste, de manii și de idei fixe. Schiul ne scoate din ele. Pe urmă, totul este să nu ne lăsăm învinși din nou.“

Cine va scrie o psihanaliză a schiului ?

Acord final

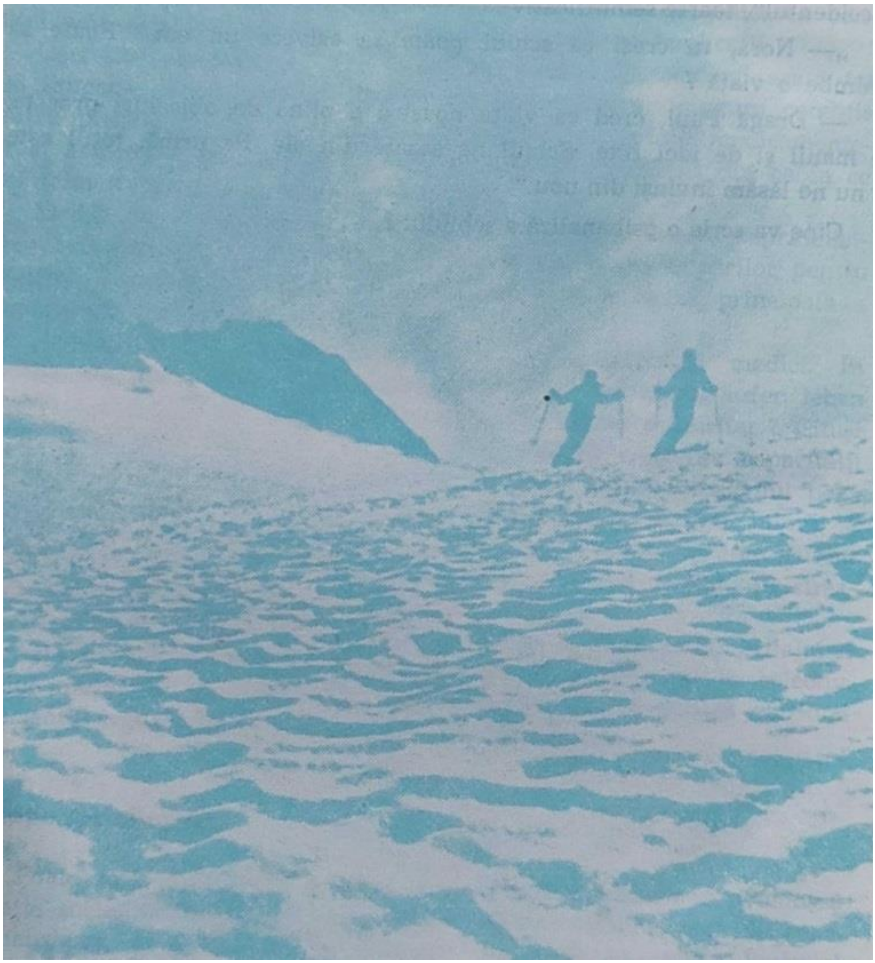

Pentru ce vrem să enumerăm (oare cît am reușit ?) avantajele practicării lui ?

Poate pentru bucuria de a vă prezenta o experiență proprie, fără pretenția de a vă impune observațiile noastre, fiindcă știm că fiecare trăiește în felul lui aventura schiului.

Pentru că mulți din păcate încă mulți, văd în sport, în genere, o pierdere de timp (vai !), iar în schi îndeosebi, o „sabie a lui Damocles“.

Pentru că adeseori, preocupați ca în trei, patru zile, o săptămînă de concediu să învățăm totul, să reproducem șerpuirea eleganta a virtuoșilor zăpezii, nu ne îngăduim nici măcar o clipă de răgaz, acolo sus,pentru a scruta zările.

Pentru că este imposibil să nu rămîi mut de admirație și uimire în fața peliculei catifelate a zăpezii în care se oglindesc toate constelațiile, a hieroglifelor de chiciură agățate cu o cunună de cel mai mic relief sau a acelui orizont ireal al troienelor de zăpadă care dispare și se reconstituie ca un gînd la adierea vîntului sau la trecerea noastră.

Pentru că gîndul la clipele cînd ne vom lega din nou schiurile la picioare nu ne dă pace. Fiindcă tînjim după diminețile cu zăpada scîrțîind sub tălpici și sfîrșeala plăcută de la capătul unei coborîri ori după serile din fața focului de cabană, depănînd pe strune de chitară fuiorul de vrajă al zilei petrecute pe schiuri...

Pentru ca tot acest domeniu, care rar este întîlnit în literatură, trebuie să-l explorăm și să-l experimentăm noi înșine. Așa cum spune Federico Garcia Lorca :

„Ce-ți spun despre schi?
Ce-ți spun despre acest nor,
Acest cer, această zăpadă?
și nimic mai mult”.

Glosar Selectiv

Absorbție = Se referă la mișcarea de absorbire, de „înghițire" a hopurilor, realizată în timpul coborîrii prin îndoirea genunchilor.

Agățare = Cîștigarea de înălțime pe pantă, în atacul unei porți, prin „încărcarea"schiului interior ocolirii.

Anticipare = Deplasarea corpului într-o anumită direcție ce precede executarea unei mișcări.

Arcuire = Mișcare de îndoire laterală a corpului, în formă de arc. localizată la nivelul bazinului și coloanei vertebrale, contribuind la echilibrarea schiorului a cărui masă este deplasată în interiorul virajului.

Aterizare = Luarea contactului cu zăpada, după o săritură.

Avîntare = Proiectarea corpului înaintea punctului de echilibru static al schiorului.

Balans = Mișcarea de ghemuire, ridicare, ghemuire (flexie-extensie-flexie).

Bătaie = Mișcare de întindere energică a picioarelor. Are ca efect desprinderea schiurilor de pe zăpadă.

Basculare = Poate fi o mișcare de flexie a bustului pe bazin sau o înclinare în plan lateral a corpului.

Blocaj = Poate însemna blocarea schiurilor în zăpadă, adică oprirea înaintării lor sau frînarea unei mișcări a corpului.

Bracaj = Mișcare de răsucire a picioarelor de-a curmezișul pantei, care are ca efect deraparea sau oprirea schiurilor.

Cant = Marginea laterală a schiurilor confecționată dîntr-un material dur (oțel, plastic, lemn dens). Cant intern, cant extern = termen care explică poziția muchiilor schiurilor.

Cantare = Plasarea schiurilor pe muchii.

Coborîre de gradul* 1, 2, *3, = Se referă la gradul de dificultate al

coborîrii, gradul 3 fiind o coborîre în viteză cu trecerea unor denivelări de teren.

Combinată = însumează două probe : slalom și coborîre (combinata alpină), sau fond și sărituri la trambulina de 70 m (combinata nordică).

Contraderapaj, contraviraj = Mișcare cu scop de frînare a vitezei sau de pre gătire a unei ocoliri. Se realizează printr-un derapaj al schiurilor în sensul opus ocolirii.

Contrarotație = Se referă la mișcarea bustului opusă rotației trenului inferior al corpului.

Cristianie = Ocolire cu schlurile paralele.

Decalaj = Distanța dintre vîrfurile schiurilor în pian anteroposterior.

Decantare = Trecerea schiurilor de pe muchii pe lat.

Derapaj = Mișcarea de alunecare laterală sau oblică a schiurilor.

Descărcare = Micșorarea presiunii care se exercită asupra schiurilor și, deci, a solului.

Deschidere convergentă = Depărtarea cozilor schiurilor prin împingere laterală.

Deschidere divergentă = Depărtarea vîrfurilor schiurilor specifică pașilor turnanți, de patinaj etc.

Escamotare — Procedeu tehnic folosit la trecerea unei movile sau a altui accident de teren. Tragerea energică a picioarelor sub corp.

Forța centrifugă = Forță externă care acționează asupra centrului de greutate al schiorului, proiectîndu-l în afara virajului.

Ghirlanda = Succesiune de derapaje oblice.

Ghirlandă ștemată = Succesiune de derapaje oblice realizate prin folosirea ștemului.

Interval = Deplasarea laterală între schiuri.

Interior-exterior = Termen folosit la descrierea unei ocoliri, pentru a preciza poziția unui element (schi, corp, segmente și părți ale corpului, băț etc.) față de centrul arcului de ocolire. Se întîlnește și

în acțiunea tactică de atac a unei porți (slalom, slalom uriaș).

Împingere laterală = Deplasarea laterală a picioarelor, în scopul de a schimba direcția de înaintare a schiurilor.

Înălțime pe pantă = Poziția în care se află schiorul în atacul unei porți de slalom, de slalom uriaș sau coborîre.

Înșurubare = Mișcare de rotație combinată cu ghemuirea corpului întîlnită în realizarea unui viraj.

Joc de muchii = Succesiune de cantări-decantări.

Linia de pantă = Linia directă de înclinare a pantei de schi.

Maniabilitate = Conducerea ușoară a schiurilor.

Materiale de schi = Schiuri, legături, bețe etc.

Pași de patinaj = Mișcare de deplasare pe schiuri asemănătoare celei din patinaj, cu scopul de îmbunătățire a vitezei.

Pași turnanți = Pași ocolitori.

Pedalare = Accelerarea vitezei de deplasare prin pași. Mișcare specifică accelerărilor din slalom și slalom uriaș.

Pivotare = Mișcare de răsucire la nivelul corpului, membrelor și schiurilor

Placajul = Cum „calcă" schiurile unul pe celălalt, atunci cînd verificăm calita tea suprafeței tălpilor schiorilor.

Plonjare = Acțiunea de proiectare a întregului corp spre vale.

Plug = Poziția schlurllor asemănătoare plugului (cozile depărtate, vîrfurile apropiate). Element tehnic de frînare și oprire. Jumătate plug = depărtarea numai a unul schi.

Poligon de susținere = Suprafața de contact a picioarelor cu schiurile. Locul unde este proiectat centrul de greutate al schiorului în poziție statică.

Poziția fundamentală = Poziția de bază pe care o adoptă schiorul stînd pe schiuri.

Poziția de recul = Poziția de stat pe schiuri pe spate.

Proiecție circulară = Rotația întregului corp asociată avîntării și înclinării spreinteriorul ocolirii ce urmează a se efectua.

Punctare = înflgerea bețelor în zăpadă. Element declanșator al virajului și de sprijin.

Punctaj F.I.S. = Număr de puncte acumulat de schior în clasamentul unei probe, pe baza căruia beneficiază de o anumită poziție în tragerea la sorți care precede întrecerea propriu-zisă.

Ratrac = Mașină de bătătorit zăpada.

Rotație lansată = Rotația întregului corp transmisă schiorilor.

Schiul alpin = Include coborîrea, slalomul și slalomul uriaș.

Schiul biatlon = Se compune dintr-o probă de fond și una de tir cu arma.

Schiul *din deal,,, din vale* = Termen care explică poziția schiorilor față de pantă.

Schiul extrem = Se referă la schiol practicat în condiții co totol deosebite (pantă extrem de înclinată, accidentată, zăpadă etc.).

Schiul nordic = Inclode probele de fond și săritori.

„Securi" = Tip de legătură care înlocuiește bacul, cablurile, scărițele și plăcuțele laterale, compus din două piese care eliberează automat bocancul, cînd presiunea exercitată asupra piciorului schiorului este prea mare, iar accidentarea iminentă.

Slalom paralel = Probă de concurs în care doi sportivi se întrec pe un traseu marcat cu două slalome identice.

Spatulă = Partea îndoită din vîrful schiului.

Structură „sandwich" = Se referă la structura internă a schiului realizata dinmai multe materiale.

Structură „casetă-cheson" = Se referă la structura internă a schiului realizată în compartimentări.

Şerpuire = înlănțuire de ocoliri.

Ștem = Deschiderea schiurilor în jumătate plug spre deal sau vale.

Ștembogen = Ocolire realizată cu ajutorul ștemului.

Talon = Partea ușor curbată și întărită din coada schiului.

Translație = Deplasarea laterală a schiurilor, prin împingerea picioarelor ; execuția este ușurată prin arcuirea trunchiului.

Trasă = Urma lăsată de schiuri pe zăpadă.

Tren superior.,, tren inferior = Partea superioară a corpului de la bazin în sus ; partea inferioară a corpului de la bazin în jos.

Viraj = Ocolire cu schiurile.

Viraj tăiat = Limitarea arcului de ocolire prin diferite procedee tehnice.

Viraj *prin absorbție* = Virajul efectuat prin ghemuire și tragerea coapselor în condițiile unui accident de teren.

Umăr fals = Poziție adoptată de bust, cu umărul din deal înainte, întîlnită în mișcarea de contrarotație specifică unor viraje de slalom.

BIBLIOGRAFIE

Bănciulescu Victor, SPORT ȘI LEGENDA, Edit. C.N.E.F.S., București, 1967 ;

Bănciulescu Victor, OLIMPIADELE ALBE, Edit. Stadion, București. 1973 ;

Borda Valentin, CĂLĂTORIE PRIN VREME, Edit. Sport-Turism, București, 1979 ;

Bucur M., Dogaru V., Popper D., Vrabie A., „JOCURILE OLIMPICE. PARTICI¬PAREA SPORTIVILOR ROMANI, Edit. Sport-Turism, București, 1975 ;

Dreyfut P., SYLVAIN SAUDAN-SKIEUR DE L'IMPOSSIBLE, Edit. Arthaud, Grenoble, 1972 ;

Dumbrava Bucura, CARTEA MUNȚILOR, Edit. Stadion, București, 1970 ;

Centkiewicz Cz. și A., NU l-A CĂLĂUZIT STEAUA POLARĂ, Edit. Albatros. București, 1980 ;

Epuran Gh., URME DE SCHI PESTE VEACURI, Edit. Tineretului, Cultură Fizică și Sport, București, 1958 ;

Gheorghe M., UNDE SĂ SCHIEM, Edit. U.C.F.S., București, 1961 ;

Ghibu E., Todan I., SPORTUL ROMÂNESC DE-A LUNGUL ANILOR, Edit. Sta¬dion, București, 1970 ;

lancu Dorin, PRIN ȚĂRILE AUROREI BOREALE, Edit. Albatros, București, 1980 ;

Isbășescu M., WALHALLA ȘI THULE, Edit. Minerva (B.P.T.), București, 1977 ;

Jerome John, SCI, Sperling § Kupfer Editori, Milano, 1973 ;

Joubert G., MANUALE DE SCI, Longanesi, 1979 ;

Kamper E., ENZYKLOPĂDIE DER OLYMPISCHEN

WINTERSPIELE, Harenberg,Dortmund, 1972 ;

Kirițescu C., PALESTRICA, Edit. U.C.F.S., București, 1964 ;

Lang Serge, LE SKI ET AUTRES SPORTS d'HIVER, Larousse, Paris, 1967 ;

Lonnrot Elias, KALEVALA Edit. pentru literatură, București, 1968;

Ludu Virgil, CARTEA MUNȚILOR, Edit. C.N.E.F.S., București, 1967 ;

Maioli Giorgio, SNOWMEN, Cappelli Editore, Bologna, 1967;

Matei Ion, SCHIUL PENTRU COPII, Edit. Sport-Turism, București, 1977 ;

Matei Ion, ÎNSEMNĂRI DIN LUMEA SPORTULUI, Edit. Sport-Turism, Bucu¬rești, 1979 ;

Matei Ion, DE LA CHAMONIX LA SAPPORO. OLIMPIADELE ALBE DE-ALUNGUL ANILOR, Revista Sport, nr. 1, 2, 1972 ;

Montherlant Henry De, LES OLYMPIQUES, Editions Gallimard, Paris, 1954 ;

Nansen Fridtjof, PRIN NOAPTE ȘI GHEAȚA, Edlt. Științifica, București, 1962 ;

Nilsson Bengt-Hermann, FONDO, Sperling fi Kupfer Editori Milano, 1978;

Postolache N., ISTORIA SPORTULUI ROMANESC în DATE, Edlt. Junimea,Iași, 1070 ;

Suchianu D. I., EMILE ALLAIS ȘI DOCTRINA FRANCEZA, Revista Funda¬țiilor, București, 1930 ;

Tatanov A., NANSEN, Edlt. Tineretului, București, 1961.

COLECȚII, REVISTE, PERIODICE, ALBUME :

„A Century of Sports", New York, 1971;

„F.LS. Bulletin", Lausanne, 1976—1980 ;

„La recherche", Paris, 1979—1980 ;

„Miroir Sprint", Paris, 1970 ;

„Neige et Glace", Paris, 1970—1980 ;

„Ski Almanach", București, 1940 ;

„Ski Fvangais", Paris, 1976—1980 ;

„Sportul brașovean 19”—1970“, Brașov, 1970 ;

„Sportul", București, 1960—1980.

CUPRINS

Cuvînt înainte

I. PE TĂLPICI DE LEMN STRĂBĂTIND MILENII

1. SCHIUL — O PASIONATA ISTORIE
2. MITURI, LEGENDE ȘI iNTIMPLARI
3. „SCHI" — UN CUVINT CU MULTIPLE SEMNIFICAȚII
4. UN DRUM LUNG DE... MII DE ANI
5. IN CĂUTAREA LEAGĂNULUI SCHIULUI ....
6. TREPTAT, TREPTAT, O ENIGMA SE DEZLEAGĂ . .
7. DIN MIJLOC UTILITAR, INSTRUMENT DE LUPTA .
8. BARIERA ALPILOR POATE FI STRĂPUNSĂ .
9. ȘI PE ZĂPEZILE CARPAȚILOR SÎNT URME DE SCHIURI .
10. EXPANSIUNEA SCHIULUI NU CUNOAȘTE LIMITE: AMERICA—AUSTRALIA
11. EPOPEEA MARILOR DESCHIZĂTORI DE DRUMURI . Cu schiurile prin „Sahara Arcticii"

Spre... capătul Pămîntului

II. ÎN PAS CU TIMPUL

1. DE LA SIMPLITATEA MIJLOCULUI DE TRANSPORT LA SPORT
2. PROMOTORII
3. DIN HRONICUL SCHIULUI ROMÂNESC
4. DRUMUL SPRE UNIVERSALITATE
5. EVOLUȚIA SCHIULUI, O AVENTURĂ A TEHNICII ,

.

De la „bocancul de zăpadă" la schiul de formula 1 ,

Un trinom inseparabil ; schiorul, schiul, mediul .

Tehnologia prezentului, un veritabil „banc de încercare”

Ultraspecializarea echipamentului competițiilor

Schiul în perspectiva evoluției tehnice viitoare

6. ȘCOLI, METODOLOGII ȘI VOGA LOR

A.B.C.-ul schiului . . .

Alegerea schiurilor și bețelor în funcție de statură .
Ultimele noutăți tehnice în schiul alpin
Să schiem fără complexe pe teren denivelat

Să învățăm să schiem în zăpadă profundă

O înaltă școală : pregătirea pentru performanță .

7. SCHIUL ACTUAL : SPORT, RECREAȚIE, SĂNĂTATE

În căutarea altitudinii
Redescoperirea schiului de fond
Invitație la schi
Se poate schia și pe zăpadă artificială, pe iarbă, pe plastic sau pe apă
De la skijoring și moto-schi la schi-bob, zborul cu „zmeul" și windsurf

O formulă insolită : acrobația pe schiuri

Bucuria jocului, schiul artistic, jocurile pe schiuri și serbările

„Disney-landul schiului" nu este o simplă joacă .

Virtuțile schiului aplicativ .

Schiul și securitatea schiorului

III. FABULOSUL SPORTULUI

1. SCHIUL PE MAREA SCENA A „OLIMPIADELOR ALBE

   Ediția I, 1924, Chamonix — jocurile „de probă" .
   Ediția a II-a, 1928, Saint Moritz și capriciile primăverii .
   Ediția a III-a, 1932, Lake PlacidXI-a
   Ediția a IV-a, 1936, Garmisch Partenkirchen – jocurile olimpice si paravanul propagandei fasciste
   Ediția a V-a, 1948, Saint Moritz, - jocurile pacii
   Ediția a VI-a, 1952, Oslo, - reintoarcerea la origine
   Ediția a VII-a, 1956, toate drumurile duc la Cortina
   Ediția a VIII-a, 1960, Squaw Valley, o experienta temerara dar fericita
   Ediția a IX-a, 1964, Innsbruck,- jocurile populare
   Ediția a X-a, 1968, Grenoble, un jubileu grandios
   Ediția a XI-a, 1972, Sapporo – tara soarelui rasare
   Ediția a XII-a, 1976, Innsbruck, - jocurile salvate de Tirol
   Ediția a XIII-a, 1980, Lake Placid, cele mai rapide jocuri olimpice de iarna
   Ediția a XIV-a, 1984, Sarajevo – primele jocuri dintr-o tara socialista

2. MARI COMPETIȚII, PRESTIGIOȘI CAMPIONI
3. „VASA", O PROBA DE SANATATE PUBLICA .
4. KILOMETRUL LANSAT ȘI „OAMENII JET" .

5. AMAZOANE PE SCHIURI
6. SCHIORII „IMPOSIBILULUI"
7. CU SCHIURILE PE LAVA ETNEI . . . .
8. BIATLONUL — SPORTUL OAMENILOR TARI .
9. PARADIS ȘI INFERN
10. „ICARII" SCHIULUI
11. „CIRCUL ALB"
12. BIG-BUSINESSUL SCHIULUI

IV. SCRUTÎND VIITORUL

1. SCHIUL, MAI MULT DECÎT UN SPORT

2. ÎNCOTRO SE ÎNDREAPTĂ SCHIUL ?

V. FASCINAȚIA SCHIULUI

1. ADEVĂRATELE ORIZONTURI ALE SCHIULUI

Sensul schiului

Școală a caracterului

Minunata senzație de plutire pe zăpadă și zbor

Schiul, muzica și dansul

Terapie și sanogeneză

Vocație socializantă

ACORD FINAL
- Glosar selectiv
- Bibliografie

MICA
ENCICLOPEDIE
PENTRU
TINERET

Lei 25